

**PETIČNÍ VÝBOR
VĚRNI ZŮSTANEME
v dokumentech
1938–1941**

**STANISLAV
KOKOŠKA (ed.)**

ústav pro studium
totalitních režimů

Petiční výbor Věrní zůstaneme v dokumentech

1938–1941

Stanislav Kokoška (ed.)

Recenzenti:
Prof. Detlef Brandes
Prof. Piotr M. Majewski

Obsah

Historický a archeografický úvod / 7

I. část

Dokumenty / 25

II. část

Ilegální časopis Republika československá / 109

III. část

Ilegální časopis Detektivky / 137

Seznam publikovaných dokumentů a ilegálních časopisů / 202

Obrazová příloha / 207

Seznam použité literatury / 216

Seznam zkratek / 220

Jmenný rejstřík / 221

Resumé / 226

Historický a archeografický úvod

Dějiny ilegální odbojové skupiny Petiční výbor Věrní zůstaneme lze sledovat již od října 1936, kdy vznikl Výbor pro pomoc demokratickému Španělsku. Jeho ustavení inicioval kapitán Emanuel V. Voska, jenž byl nejenom významným představitelem zahraničního odboje v letech 1. světové války, ale i výraznou postavou masarykovské republiky. Nejvýznamnější pomoc představovalo vyslání polní nemocnice Jan Amos Komenský, jejíž vybavení a provoz byly financovány z darů a dobrovolných příspěvků. Důležitá byla také osvětová činnost, ať už se jednalo o vzdělávací přednášky a různá shromáždění, nebo o vydávání propagačních tiskovin. Ve Výboru se sdružilo několik desítek společenských organizací především levicového charakteru. Jejich cílem bylo vytvořit širokou antifašistickou frontu a čelit tak nebezpečí, které ohrožovalo nejenom Španělsko, ale i celou Evropu. V listopadu 1937 se Výbor přeměnil na Společnost přátel demokratického Španělska v ČSR, aby tak vyhověl požadavkům spolkového zákona a získal legální základnu. Vedoucí pozice v této nové organizaci zaujali představitelé levicových korporací, kteří sehráli klíčovou úlohu při vzniku pozdější ilegální organizace PVVZ. Předsedou Společnosti se stal sociální demokrat Josef Fischer (spolupracovník Dělnické akademie), místopředsedou národní socialista Otakar Wünsch (redaktor odborářského časopisu *Československé železniční listy*) a jednatelem národní socialista Josef Pešek (starosta Zemského ústředního spolku jednot učitelských v Čechách).¹

Samotný vznik manifestu *Věrní zůstaneme* souvisel s nacistickým zábořem Rakouska, k němuž došlo 12. března 1938. Jeho příprava však zabrala celé dva měsíce. Důvodem byla skutečnost, že československá zahraniční politika byla rychlým sledem událostí zaskočena a potřebovala nejprve provést diplomatické sondáže ve vztahu k nacistickému Německu.² První návrh veřejného svolání, které chtělo navázat na známý májový manifest českých spisovatelů z roku 1917, připravili brněnští levicoví intelektuálové J. L. Fischer, Vladimír Helfert a Bedřich Václavek. Další iniciativní skupinu představovali sociální demokraté z pražské Dělnické akademie. Pro tehdejší situaci bylo charakteristické, že prezident Edvard Beneš se ke vznikajícímu manifestu stavěl prostřednictvím svých přátel a spolupracovníků značně zdrženlivě. Za ideálního autora případného svolání považoval Karla Čapka, protože nechtěl,

¹ Blíže viz KUKLÍK, Jan: *K problematice vzniku národní fronty v domácím odboji. Vývoj odborové organizace PVVZ na území Čech v letech 1939–1941*. Univerzita Karlova, Praha 1976, s. 21–22.

² Blíže k této problematice viz KVÁČEK, Robert: Československo a anšlus Rakouska. In: *Studie z obecných dějin. Sborník k sedmdesátým narozeninám prof. Dr. Jaroslava Charváta*. Univerzita Karlova, Praha 1975, s. 209–222.

aby manifest zostřoval situaci na mezinárodním poli ani ve vnitřní politice ve vztahu k vládě premiéra Milana Hodžy, a tedy současně i k agrární straně.³ Pro autory připravovaného svolání bylo naopak důležité, že se pro tuto myšlenku podařilo získat spisovatele Jaroslava Kvapila, který ztělesňoval kontinuitu s májovým manifestem z roku 1917. Druhá ideová linka byla obsažena v samotném názvu svolání, který se vztahoval k pohřbu T. G. Masaryka. Tehdy, 21. září 1937, pronesl Edvard Beneš u Masarykovy rakve jménem celého národa následující přísahu: „*Presidente Osvoboditeli, odkazu, který jste vložil do našich rukou, věrni zůstaneme!*“⁴ Manifest, který byl v některých sdělovacích prostředcích zveřejněn 15. května 1938, podepsalo na tři sta vědců, umělců a dalších osobností veřejného života. Svolání, jež vedle slavnostního slibu bránit demokracii obsahovalo nepřímou kritiku kolísavých postojů Hodžovy vlády, však nezveřejnily hlavní deníky a mezi signatáři chyběly nejenom podpisy představitelů kulturní pravice, ale například také Karla Čapka, Ferdinanda Peroutky, Eduarda Basse či Arneho Nováka.

Na vydání manifestu bezprostředně navázalo organizování petiční akce, která se snažila získat co nejvíce podpisů z řad občanské veřejnosti. Již 20. května 1938 se k manifestu jednohlasně přihlásila pražská městská rada. Desetitisíce podpisů získaly pobočky Dělnické akademie, Společnosti přátel demokratického Španělska, Socialistické akademie, Zemského ústředního spolku jednot učitelských, Ženské národní rady a další spolků. Přestože na venkově naráželo šíření manifestu na odpor pravicových stran, koncem srpna 1938 se již podařilo získat více než milion podpisů.⁵ V období mnichovské krize petiční výbor, reprezentovaný předsedou prof. Janem Bělehrádkem, místopředsedou Josefem Fischerem a jednatelem Josefem Peškem, ostře vystupoval jak na obranu republiky, tak proti ústupkům sudetoněmecké straně. Ve svých prohlášeních požadoval například okamžité svolání parlamentu, uzavření přímé spojenecké smlouvy se Sovětským svazem a 29. září 1938 zveřejnil výzvu k představitelům Francie a Velké Británie, v níž upozorňoval, že mnichovská konference, ke které Československo nebylo ani přizváno, pouze povede k nové válce.⁶

V období druhé republiky byla činnost Petičního výboru Věrní zůstaneme utlumená, respektive jeho jednotlivé složky se snažily především čelit postupnému odbourávání demokracie. Z tohoto tematického okruhu je známo například ne-

úspěšné úsilí Dělnické akademie o vytvoření důsledné opoziční strany, která by byla protiváhou agrární pravice. Tato snaha narazila na odpor vedení sociální demokracie v čele s Antonínem Hámlem, jež se naopak chtělo ubírat cestou smluvní opozice.⁷ Spor s tzv. efektuály nakonec vedl k tomu, že po okupaci českých zemí v březnu 1939 vznikly na bázi bývalé sociálně demokratické strany hned dvě odbojové struktury. Hamplovo vedení se pokusilo převést dosavadní stranu do ilegality a orientovalo se na spolupráci se známou odbojovou organizací Politické ústředí.⁸ Okruh Dělnické akademie a jejích spolupracovníků naopak navázal na předchozí činnost Petičního výboru Věrní zůstaneme a snažil se vytvořit ilegální strukturu, která by sice fungovala na občanském principu, avšak s důsledným levicovým zaměřením. V tomto ohledu činitelé Dělnické akademie rozvíjeli své předchozí programové vize, v nichž vycházeli z předpokladu, že demokracie a socialismus představují dva hodnotově slučitelné systémy. Tuto myšlenku poprvé zformulovali v roce 1934 ve známém programu *Co chtějí socialisté*, který již tehdy vznikal v opozici vůči vedení sociálně demokratické strany.⁹

Prvky ilegální práce se začaly uplatňovat již v období druhé republiky. Jednalo se především o spojení s Edvardem Benešem, který po mnichovské katastrofě odjel do Londýna, aby nekomplikoval situaci československé vládě. V lednu 1939 jej navštívila hudební kritička Anna Patzaková, jež byla nejenom žačkou a obdivovatelkou Zdeňka Nejedlého, ale také manželkou Václava Patzaka, místopředsedy Dělnické akademie. Druhým poslem se stal holandský novinář Louis Aletrino. S Edvardem Benešem se měl setkat 24. ledna 1939 a předal mu první zprávu budoucí ilegální organizace PVVZ.¹⁰ Zatím se však jednalo pouze o kroužek pokrokové inteligence, který se již na podzim roku 1938 scházel ve Společenském klubu na Smíchově nebo v redakci legionářského časopisu *Čin*. Klíčovou úlohu v něm však zaujímali především členové Výboru pro pomoc demokratickému Španělsku a Dělnické akademie.¹¹ Úkolem těchto misí bylo současně zjistit, jak Edvard Beneš odhaduje další vývoj, a to včetně úkolů pro své domácí stoupence. Podle vzpomínky Miroslava Hrubého, který pracoval ve

7 Blíže viz KUKLÍK, Jan: *K problematice vzniku národní fronty...*, s. 32–37.

8 Blíže viz např. HORÁK, Pavel: *Bohumil Laušman. Politický životopis. Riskantní hry sociálnědemokratického lídra*. Mladá fronta, Praha 2012, s. 41–48.

9 Viz např. VRABEC, Václav: *Antifašistický odboj. Zmařené naděje*. Masarykova dělnická akademie, Praha 1992, s. 10–13; KUKLÍK, Jan: Hledání cesty k demokratickému socialismu (k programovému vývoji Československé sociálně demokratické strany dělnické v první polovině 30. let). In: *K novověkým sociálním dějinám českých zemí. Sv. III. Od války k válce 1914–1939*. Karolinum, Praha 1998, s. 59–91.

10 K tomu viz dok. č. 30.

11 *Vojenský historický archiv* v Praze, fond Česká národní rada, sign. 449/XVI/13, zpráva o činnosti ing. Miroslava Hrubého. Hruběš ve své zprávě uvádí, že Louis Aletrino, dopisovatel listu *Het Volk*, vešel do Londýna v lednu 1939 obšírnou zprávou o situaci v Česko-Slovensku, kterou redigovali Josef Fischer, Ivan Sekanina, Václav Patzak a Miroslav Hruběš.

3 Blíže viz KUKLÍK, Jan – ZÁTKA, Pavel: Spisovatelský manifest a Petiční výbor „Věrní zůstaneme“. In: *Revue dějin socialismu*, 1969, roč. 9, č. 2, s. 203–225; zejm. s. 212–214.

4 BENEŠ, Edvard: *Masarykova cesta a odkaz. Řeč nad rakví presidenta osvoboditele Tomáše Garrigua Masaryka 21. září 1937*. Orbis, Praha 1937, s. 36.

5 KUKLÍK, Jan – ZÁTKA, Pavel: *Spisovatelský manifest...*, s. 218–219.

6 Tato svolání viz *Chtěli jsme bojovat. Dokumenty o boji KSČ a lidu na obranu Československa. Sv. 2*. Nakladatelství politické literatury, Praha 1963, s. 177, 275–276, 293–294, 356 a 357–358.

Výboru pro pomoc demokratickému Španělsku, se Aletrino vrátil do Prahy někdy kolem 20. února 1939. Přivezl s sebou několikastránkový záznam Benešova výkladu, jež Hrubeš rozmnožil. Jednotlivé kopie poskytl nejenom Josefu Fischerovi a Václavu Patzakovi, ale také Ivanu Sekaninovi a Václavu Sinkulemu, kteří působili ve Výboru pro pomoc demokratickému Španělsku, ale byli současně i členy zakázané KSČ. Podle Hrubešových vzpomínek Beneš již počítal s německou okupací, dlouhou válkou a nutností odboje.¹² Třetím kurýrem se stala Vlasta Petránková-Koušová, která byla odborovou funkcionářkou ČSSD a současně pracovala v Ženské národní radě. Její cesta vedla do USA, kde měla oficiálně zajišťovat prodej českých uměleckých a dárkových předmětů. S Edvardem Benešem se setkala v Chicagu těsně před zahájením nacistické okupace českých zemí, a zůstala proto již v Americe.¹³

Hlavním iniciátorem vzniku odbojové skupiny PVVZ se stal krátce po okupaci českých zemí středoškolský profesor Vojtěch Čížek. Za první republiky byl členem národně socialistické strany a současně i jednatelem Ústředního spolku čs. profesorů. Podle pozdější vzpomínky Erviny Brokešové se právě Čížkova vila v Praze na Řechovce stala prvním kontaktním místem, kde se již v březnu 1939 začala utvářet tato odbojová organizace.¹⁴ Přestože řadu ilegálních kontaktů lze zaznamenat již krátce po okupaci, k vlastnímu vytvoření ústředí došlo až počátkem června 1939. Stalo se tak na schůzce, které se vedle Čížka a Fischera zúčastnil i generál Jaroslav Čihák a Jaroslav Fukátko, národohospodářský odborník a jeden z výkonných ředitelů brněnské Zbrojovky. „Dohodli jsme,“ napsal Fukátko v jedné vzpomínkové stati, „že své podzemní hnutí budeme opíratí o odborově organizované, socialisticky zaměřené dělnictvo a levě orientovanou inteligenci.“¹⁵ Vznikla tak tzv. politická komise, která koncepčně řídila činnost PVVZ. Ještě v červnu 1939 se začala vytvářet organizační komise (akční komitét), jež fungovala jako výkonná složka v této době již početná ilegální síť. Její nezastupitelnou úlohu potvrdil ve svých vzpomínkách rovněž tehdejší knihovník Akademického domu v Praze Václav Běhounek. Podle jeho svědectví se jednalo o kolektivní orgán, ve kterém vedle autora pracovali docent Josef Fischer, advokát Karel Bondy, předseda Zemského spolku učitelských jednot Josef Pešek, ředitel Laichterova nakladatelství Josef Friedl, úředník České spořitelny František Andršt a právnička Milada Horáková.¹⁶ Z dalších členů je třeba zmínit tajemníka YMCA Jaroslava Šimsu, odborářské pracovníky Františka Andršta, Václava Tomase, Bohumila Truksu

a Otakara Wünsche, jednatele Dělnické akademie Wolfganga Jankovce, spisovatele K. J. Beneše a štábního kapitána Václava Velinského, který měl zajistit vybudování ilegální struktury na Moravě.¹⁷

Důležitou úlohu sehrál i generál Jaroslav Čihák, jenž měl původně zorganizovat vojenskou složku Petičního výboru Věrní zůstaneme. Paralelně však začala vznikat vojenská odbojová organizace Obrana národa, do které se Čihák zapojil a pak ji zastupoval ve vedení PVVZ.¹⁸ Porad organizační komise se tak pravidelně účastnil i major Jaroslav Hájíček, vedoucí zpravodajského oddělení hlavního velitelství Obrany národa. Právě úzká spolupráce důstojníků a levicových intelektuálů, jak konstatoval již historik Václav Kural, byla, na rozdíl třeba od Polska, jednou ze zajímavých charakteristik českého domácího odboje.¹⁹ V praktickém ohledu se jednalo především o přípravu sabotáží a zajišťování ilegálního spojení s domácími i zahraničními odbojovými centry, tedy o činnosti, na nichž se podíleli poštovní a železniční zaměstnanci z řad členů PVVZ.²⁰

Vlastní budování ilegální sítě probíhalo extenzivním způsobem. Fakticky se navazovalo na zkušenosti původního Petičního výboru Věrní zůstaneme, takže se využívalo osobních kontaktů v rámci poboček Dělnické akademie, Zemského spolku učitelských jednot, Unie železničních zaměstnanců, křesťanského sdružení YMCA, Ženské národní rady a dalších společenských složek, které se uplatnily již v předchozím období existence PVVZ. Podobným způsobem, na bázi osobních kontaktů v rámci oficiálních struktur, vznikala rovněž Obrana národa, takže lze hovořit o typickém znaku české rezistence. Je sice možné souhlasit s pozdější kritikou, že tyto sítě nebyly dostatečně zakonspirovány, avšak je třeba zohlednit i celkovou situaci vznikajícího odboje. Nešlo přitom pouze o chybějící praktické zkušenosti, ale také o přesvědčení, že evropský vývoj rychle spěje k nové válce s Německem, která, jak se v této době ještě všeobecně věřilo, bude mít rychlý průběh.

Hlavní náplň odbojové činnosti PVVZ představoval sběr zpravodajských informací a rozšiřování ilegálních tiskovin. Podrobná rekonstrukce ilegální sítě současně ukazuje, že PVVZ osciloval na hranici mezi pevnou odbojovou strukturou a ilegálním sociálním hnutím. Je to zřejmé například ze vzpomínek Josefa Grni, jenž v říj-

¹⁷ VRABEC, Václav: *Antifašistický odboj...*, s. 32.

¹⁸ Věrní jsme zůstali. Účast sociálních demokratů v domácím a zahraničním odboji. Dělnická akademie, Praha 1947, s. 21.

¹⁹ KURAL, Václav: *Vlastenci proti okupaci. Ústřední vedení odboje domácího 1949–1943*. Karolinum, Praha 1997, s. 108.

²⁰ KUKLÍK, Jan: Železničáři v odbojové organizaci PVVZ (1939–1941). In: *Acta Universitatis Carolinae. Studia historica XX*. Univerzita Karlova, Praha 1983, s. 31–87; GEBHART, Jan – HÁJKOVÁ, Alena – KUKLÍK, Jan: *2245 dnů odporu. Podíl spojů a spojařů na národně osvobozeném zápase českého lidu v letech 1939–1945*. Nakladatelství dopravy a spojů, Praha 1980.

¹² Tamtéž.

¹³ Viz rozhovor M. Moulise s V. Petránkovou-Koušovou. *Hlas revoluce*, 1969, č. 9, s. 3 a č. 4, s. 3.

¹⁴ BROKEŠOVÁ, Ervina: *Ty a já*. Českomoravský Kompas, Praha 1947, s. 93–94.

¹⁵ FUKÁTKO, Jaroslav: Mé vzpomínky na profesora Čížka. In: *Prof. Dr. Vojtěch Čížek. Bojovník, učitel a člověk*. Petiční výbor Věrní zůstaneme, Praha 1946, s. 9.

¹⁶ BĚHOUNEK, Václav: *Zelený Anton. Plíživé kontravzpomínky*. Národní archiv, Praha 2009, s. 77.

nu 1939 obdržel od Vojtěcha Čížka a Karla Bondyho pokyny pro budování odbojové struktury. Ta měla vznikat jak vertikálně (zapojením odborových jednot a dalších společenských organizací přímo na vedení), tak horizontálně (teritoriálně), formou ilegálních buněk, které budou působit v jednotlivých lokalitách nezávisle na vertikální síti.²¹ V některých případech je tak těžké zpětně určit, zda se později stále ještě jednalo o původní síť PVVZ, nebo již jiné odbojové ilegální skupiny. Toto prolínání různých odbojových aktivit rovněž charakterizuje české odbojové hnutí. Najdeme ho totiž třeba i v prostředí YMCA, kde se část původních ilegálních pracovníků PVVZ nakonec přimkla k docentovi Vladimíru Krajinovi, který byl představitelem odbojové organizace Politické ústředí, a aktivně se podílela na jeho odbojové činnosti. Na regionální úrovni je tato oscilace vidět v tom, že některé ilegální skupiny se po válce již nehlásily ke svému původnímu počátku, ale zpětně se zařadily pod hlavičku vrcholného odbojového orgánu – Ústředního vedení odboje domácího.

Z odbojové činnosti v roce 1939 je třeba zmínit především zásadní podíl PVVZ na fungování ilegálního tisku. Jeho příspěvek byl zejména obsahový, což odpovídalo nejenom intelektuálnímu zázemí, ale i skutečnosti, že v řadách PVVZ působilo několik zkušených „opozičních“ novinářů. Obvykle jsou v tomto ohledu zmiňovány pouze tzv. detektivky, tedy několik čísel ilegálních periodik, která byla navenek kamuflována jako sešity oblíbené brakové literatury.²² Bezpochyby šlo o významný ilegální počin, jehož výjimečnost spočívala i v tom, že byly zhotovovány nikoli tehdy běžnou cyklostylovanou technikou, ale formou knihtisku. O jejich vydávání se zasloužil především Jaroslav Šimsa, o čemž svědčí i dochovaný slangový výraz „šimsky“. Jejich výroba v tisíkových nákladech probíhala v tiskárně Bohumila Kopřivy na Letné, který již dříve pracoval pro YMCA, a tiskly se v ní pro PVVZ i příležitostné ilegální letáky. Ilegální časopis měl údajně také svoji redakční radu, ve které kromě Šimsy působili Josef Fischer, Volfgang Jankovec, Václav Žižka, Václav Housar a Otakar Wünsch.²³

Díky úzké spolupráci s Obranou národa však členové ilegální skupiny PVVZ významně přispívali již dříve do známého ilegálního vojenského časopisu *V boj*. Jeho redaktor Rostislav Korčák ve svých vzpomínkách konkrétně zmiňuje podíl docenta Josefa Fischera, který se v roce 1939 účastnil ilegálních schůzek v Památníku osvobození. Z konkrétních autorů jmenuje rovněž Jaroslava Šimsu a Volfganga Jankovce, jenž řadu let působil jako redaktor v periodících Dělnické akademie.²⁴ Na podobném základě fungovalo i vydávání ilegálního časopisu *Republika československá*,

který začal vycházet v září 1939. Obrana národa financovala a organizačně zajišťovala tisk periodika a ilegální skupina PVVZ dodávala jeho obsah. Tiskla jej, tentokrát pouze na hektografu, část ilegální skupiny, která původně spolu s Jaroslavem Škaldou vydávala známý časopis *V boj*. V jejím čele stál Vladimír Miklenda, blízký spolupracovník majora Jaroslava Hájíčka. Obsah jednotlivých čísel, již přepsaný na tiskové blány, mu předával Volfgang Jankovec na schůzkách, které se konaly na ulici před Národním divadlem.²⁵

Již ze zmíněných jmen je zřejmé, že ilegální organizace PVVZ reprezentovala svým složením široké levicové spektrum, od funkcionářů Dělnické akademie přes pracovníky odborových svazů až po příslušníky evangelické církve. Je proto pochopitelné, že především PVVZ v rámci domácího odboje prosazoval požadavek na rozsáhlou modernizaci budoucího Československa. Už v létě 1939 jeho představitelé upozorňovali prezidenta Beneše na to, že ve společnosti dochází k posunu doleva, což je dáno „přirozeně tím, že nejde jen o boj proti Němcům, ale také proti fašismu, proti mezinárodní reakci, jejíž oběti Československo se stalo“.²⁶ Počátkem října 1939 činitelé PVVZ odeslali do Londýna svůj další vzkaz, v němž přiblížili své představy o závěru druhé světové války. Za nejdůležitější úkol považovali okamžité připojení odtržených částí republiky k českým zemím, a to ještě dříve, než se tento problém bude řešit mírovou konferencí. Radikálně měla být vyřešena i otázka národnostních menšin a potrestání všech osob, které se dopustily vlastizrady: „Taktéž se promýšlejí další opatření, revize ústavy a volebního řádu, jakož i nutná opatření hospodářská, jichž bude třeba jednak z důvodů národních, jednak sociálních. Je nutno počítat v každém případě s velmi radikálním demokratickým hnutím, které se nespokojí s formální demokracií politickou. Proto se jeví účelným včas vypracovat celkový hospodářský plán do roku 1948 (třicetiletí republiky).“²⁷

V této době však již gestapo začalo pronikat do sítí vojenského odboje. V této souvislosti byl 20. října 1939 zatčen Jaroslav Fukátko. Ale skutečný průlom přišel o týden později, kdy bylo postupně rozprášeno téměř celé dosavadní vedení PVVZ. Tato vlna zatýkání skončila až v únoru 1940, kdy se následně do čela ilegální organizace postavili Karel Bondy, František Andršt a Volfgang Jankovec.²⁸

Nová etapa činnosti PVVZ se nesla především ve znamení dalšího sbližování s činiteli Obrany národa. Už na jaře 1940 došlo k ustavení Ústředního vedení odboje

21 GRŇA, Josef: *Sedm roků na domácí frontě*. Blok, Brno 1968, s. 38.

22 Podrobný rozbor tohoto periodika včetně shrnutí informací z dosavadní literatury viz RAMBOUSEK, Jiří: Ilegální časopis Detektivky. *Česká literatura*, 2015, č. 2, s. 247–276.

23 KUKLÍK, Jan: *K problematice vzniku národní fronty...*, s. 55.

24 RAJCHL, Rostislav: Očima ilegálního redaktora. In: *Historie a vojenství*, 1967, č. 5, s. 800–801.

25 KOKOŠKA, Stanislav: Druhá historická zpráva o časopisu *V boj*. In: HLUŠIČKOVÁ, Růžena–ŠTOVÍČEK, Ivan – PEKÁREK, Bohumil (eds.): *V boj. Edice ilegálního časopisu. III. díl*. Historický ústav Armády ČR, Praha 1995, s. IV–V.

26 *Věrní jsme zůstali. Účast sociální demokracie v domácím a zahraničním odboji*, s. 12.

27 Archiv bezpečnostních složek (dále jen ABS), sign. 305-370-4, zpráva PVVZ z 6. října 1939.

28 Blíže viz KUKLÍK, Jan: *K problematice vzniku národní fronty...*, s. 65–66.

domáciho, který plnil funkci koordinačního orgánu hlavních skupin nekomunistické rezistence: Obrany národa, Politického ústředí a Petičního výboru Věrní zůstaneme. Klíčovou mezinárodní událostí tohoto období se stala vojenská porážka Francie v létě 1940, jež znamenala nejenom konec představ o rychlém průběhu 2. světové války, ale současně výrazným způsobem ovlivnila politické uvažování představitelů vojenského odboje. Nové vedení Obrany národa v čele s generálem Bedřichem Homolou si uvědomilo, že Francie nepodlehla pouze síle německých zbraní, ale příčinou porážky se staly také vnitřní sociální a politické rozbroje. Například v ilegálním časopise *V boj* tak bylo publikováno i následující hodnocení: „*Ve francouzském osudovém pádu ukázaly se chyby hádavé a sobecké demokracie. Místo pevné ruky vojáka vedli vládu lidé sobečtí, suší obchodníci, bankéři a břídilové, kterým byla vlastní kapsa bližší než francouzský poilu* (pěšák – pozn. aut.) *a sladká země francouzská.*“²⁹

Toto názorové sblížování zřetelně odrážela i situační zpráva, kterou odeslal 1. října 1940 do Londýna podplukovník Josef Balabán. V úvodní části, věnované vztahům s Petičním výborem Věrní zůstaneme a Politickým ústředím, konstatoval, že všechny tři nejdůležitější složky domáciho odboje zcela spolupracují, což plně odpovídá představám Obrany národa. Současně však své vojenské kolegy v Londýně upozorňoval na to, že vnímání české společnosti se výrazně posunulo doleva: „*U nás přejí si lidé z převážné části sociální uspořádání lepší a pronikavější, než bylo prováděno, a není pochyby, že právem. Dnes hovoří se velmi mnoho a často v lidu o zestátnění, vlastně znárodnění dolů, nové pozemkové reformě, omezení velkého a těžkého průmyslu, postátnění bank apod. Proniká to do národa, ať už to jest komu příjemné, či nikoli, ale je tomu tak.*“³⁰ Podle svědectví Karla Bondyho, jednoho z čelných funkcionářů Petičního výboru Věrní zůstaneme, se tento posun projevil následovně: „*Vojáci nakonec naprosto bezvýhradně uznali, že pro vojenskou diktaturu nejsou podmínky, a formulovali nakonec své stanovisko jen tak, že chtějí mít účast i při politické výstavbě státu a že si představují budoucí armádu státu zcela v duchu Masarykově jako armádu politickou, tj. armádu prodchnutou politickými ideály, jež ovládají stát.*“³¹

Na podzim 1940 začalo Ústřední vedení odboje domáciho připravovat svůj komplexní ideový program, který je znám pod názvem *Za svobodu do nové Československé republiky*. I v měřítku evropské rezistence se jedná o unikátní dokument, a to jak hloubkou zpracování, tak svým rozsahem. Celkem obsahoval 56 stran textu a byl rozčleněn do následujících šesti kapitol: *Od včerejška k dnešku, První úkol: Rychlá*

a energická obnova, Politický život v obnovené republice, Věci hospodářské a sociální, Kultura pro všechny a Svobodné Československo. O vlastní přípravě programu však mnoho podrobností nevíme. Východiskem se staly různé elaboráty o možném uspořádání poválečné republiky, které Petiční výbor Věrní zůstaneme začal připravovat již na podzim 1939. Jejich účel byl dvojitý: jednak měly posloužit jako podklad pro připravovaný rámcový program, ale současně se jednalo o konkrétní projekty změn, jimiž měly projít jednotlivé sféry státního uspořádání osvobozené republiky.³² Hlavními ideovými autory byli dva významní představitelé Dělnické akademie: Josef Fischer, jenž provedl i obsahovou redakci, a Volfgang Jankovec.

První verze programu byla v lednu 1941 předložena ostatním odbojovým skupinám k diskusi. Podle vzpomínek Vladimíra Krajiny šlo o politické rozpravy „vysoké úrovně“, kterých se za Politické ústředí účastnili především bývalý sociálně demokratický funkcionář Václav Holý, právník Vladimír Hora a redaktor Antonín Pešl. Obranu národa na těchto programových poradách reprezentovali především plukovník Josef Churavý a podplukovník Josef Balabán.³³ Složitost hledání společných názorových východisek dokládá již samotná skutečnost, že původní text programu prošel celkem šesti redakčními revizemi.³⁴ Ze svědectví Karla Bondyho lze vyvozovat, že hlavními oponenty byli především představitelé ilegální organizace Politické ústředí a že výsledná redakce byla poznamenána zejména hledáním přijatelných kompromisů. „*Náš sociální radikalismus,*“ konstatoval Bondy, „*narážel na jakousi tendenci soustředění všechny složky národa, tedy i takové, jejichž zájmy nebo názory by byly dotčeny naší formulací sociálních požadavků. Politické ústředí by proto údajně raději uvítalo,*“ píše k tomu dále Bondy, „*kdyby nebylo došlo k takovému ideovému vyhranění, o jaké jsme my usilovali.*“³⁵

Definitivní text společného programu domáciho odboje byl schválen v květnu 1941.³⁶ Závěrečnou textaci prováděla redakční komise ve složení docent Josef Fischer, spisovatel K. J. Beneš, advokát Karel Bondy a publicista Volfgang Jankovec. V létě 1941 byl program vytištěn v pražské Aubrechtově tiskárně v celkovém nákladu 3000 kusů. Jeden z předběžných výtisků se již v létě 1941 rozhodlo vedení PVVZ odeslat kurýrní cestou do Londýna, avšak tento pokus pravděpodobně skončil neúspěchem. V dochovaném průvodním dopisu se konstatovalo, že text byl připravován tak, aby

32 VRABEC, Václav: *Antifašistický odboj...*, s. 57.

33 KRAJINA, Vladimír: *Vysoká hra. Vzpomínky. 2. doplněné vydání*. Nakladatelství Eva – Milan Nevole, Praha b.r., s. 81–82.

34 *Vojenský ústřední archiv – Vojenský historický archiv* (dále jen VÚA–VHA), Sbírka 308, sign. 308-36-3, nedatovaná zpráva PVVZ.

35 Cit. podle: VRABEC, Václav: Petiční výbor Věrní zůstaneme. In: *Z počátků odboje*. Praha 1969, s. 229.

36 KRAJINA, Vladimír: *Vysoká hra...*, s. 77.

29 *V boj*. Edice ilegálního časopisu. D. II. 1939–1940. Historický ústav Armády České republiky, Praha 1995, s. 346.

30 KOKOŠKA, Stanislav (ed.): *Obrana národa v dokumentech 1939–1942. Ústav pro studium totalitních režimů*, Praha 2018, dok. č. 60, s. 126–129.

31 Cit. podle KURAL, Václav: *Vlastenci proti okupaci...*, s. 108.

pokud možno vyjadřoval mínění naprosté většiny národa. Exemplář programu byl určen pouze pro prezidenta Beneše a jeho nejbližší spolupracovníky, kteří byli požádáni, aby i v rámci čs. zahraničního exilu nakládali se zasláným dokumentem diskrétně. „Program vynechává úmyslně množství konkrétností,“ uvádělo se dále v dopise. „Je to záměrná, nikoli dočasná mezera, která by měla být vyplněna. Program musí zůstat sdostatek široký, pružný a rámcový, aby nemusil být v zásadních věcech měněn, aby však přesto udával pevně a zásadně směr pro řešení konkrétních úkolů. Na tom se ovšem pracuje, tj. program se doplňuje řadou elaborátů... Některé z těchto věcí vyžadují zvláště pečlivého utajení (např. opatření týkající se Němců), aby nebyl ztracen náskok, jež dává překvapení.“³⁷

Program *Za svobodu* byl podle slov autorů zformulován tak, aby udržoval demokratickou tradici a kontinuitu Československé republiky. Sice se v něm nevyskytovalo přímo slovo „socialismus“, ale část jeho kapitol tvořily jasné definované myšlenky demokratického socialismu. Ústřední teze hovořila o tom, že revoluce nesmí být pouze politická, ale především sociální a hospodářská. Tento úkol podle tvůrců programu navazoval na myšlenky T. G. Masaryka a měl znamenat dovršení jeho úsilí. Značná pozornost byla věnována i politickým stranám, které se měly obnovovat na novém základě, jenž by zamezil starému partajnictví. Smyslem celého programu byla snaha skloubit hospodářskou a sociální demokracii a vytvořit nový politický systém, který by umožňoval širokou participaci pro „všechny lidi, kteří se skutečně živí svou prací, tělesnou nebo duševní, tedy stejně tak i pro zemědělce, živnostníky, řemeslníky, obchodníky, drobné podnikatele, příslušníky svobodných povolání a vrstev středních vůbec“.³⁸

Nejobsáhlejší kapitolu představovala část s názvem *Věci hospodářské a sociální*. Byla postavena na pokrokové představě, že demokratizace hospodářství znamená podřídit hospodářskou činnost sociálnímu poslání, ať už jde o zlidštění pracovních podmínek, nebo uspokojování lidských potřeb. Klíčovou myšlenkou této části programu byla teze, že mzdy nejenom že slouží ke zvyšování životního standardu, ale v podobě spotřební síly obyvatelstva určují i výkonnost hospodářství. Program dále uznával potřebu hospodářského plánování, jakož i samosprávy pracujících, která měla tvořit protiváhu administrativnímu řízení. Sociální politika měla především zabraňovat „nesociálnímu způsobu racionalizace, která vyřazovala stále více zaměstnanců – tedy spotřebitelů – z práce a tím podlamovala výrobu“. Nová republika v tomto směru měla všem obyvatelům především zajistit právo na práci. Sociální požadavky byly dále konkretizovány v pasážích týkajících se důchodové politiky, školství, zdravot-

nictví a kultury, která měla být dostupná všem a plnit tak své společenské poslání.³⁹ Program současně prosazoval razantní postup při obnově republiky, ať už se jednalo o institut Národní revoluční vlády, obnovu státu v jeho původních hranicích, zásadu osobní odpovědnosti vůči Němcům, kteří byli do českých zemí dosazeni z Říše, nebo potrestání domácích viníků a zrádců. Za neodkladný úkol se rovněž považovalo rychlé uspořádání národnostní otázky, respektive menšin, „a to tak, aby byly vytvořeny záruky proti opětovnému vměšování kteréhokoli státu pod touto záminkou“.⁴⁰

Jakým způsobem chtělo Ústřední vedení odboje domácího naložit s vytištěnými exempláři programu *Za svobodu*, není zatím zcela jasné. Dochované prameny naznačují, že minimálně na úrovni PVVZ se diskutovalo o rozsahu zveřejnění, protože jeho představitelé nechtěli předčasně upozorňovat okupační moc na skutečnost, že v protektorátu působí silné odbojové hnutí s jasným a podrobným politickým programem.⁴¹ Nelze proto vyloučit, že celý náklad měl být distribuován až v okamžiku zhroucení Třetí říše. Tuto hypotézu podporuje i to, že s plným zněním programu nebyla seznámena ani ilegální síť PVVZ. Pro její potřebu byl zpracován pouze stručný, několikastránkový výtah, jemuž se v odbojovém hnutí přezdívalo „katechismus“.⁴² Naprostá většina výtisků pak byla zlikvidována ještě na podzim 1941 během zásahů gestapa, které katastrofálním způsobem postihly hlavní skupiny domácího odboje. Již v říjnu 1941 gestapo dopadlo Karla Bondyho, v prosinci Wolfganga Jankovce a v lednu 1942 i Josefa Peška, posledního člena pražského vedení PVVZ.⁴³ „Toto zatýkání způsobilo,“ konstatoval po válce K. J. Beneš, „že definitivní znění programu zůstalo širší politické veřejnosti, ba i kruhům ilegálním, neznámé.“⁴⁴

Přestože program *Za svobodu* se při obnově Československa nakonec ve své ucelené koncepci neuplatnil, představuje pozoruhodnou ukázkou propojení demokratických principů s tradičním socialistickým myšlením. Skutečnost, že vznikl v době největšího národnostního a politického útlaku, se promítala i do jeho jazykové úrovně a optimistické víry v novou, lepší budoucnost. „Dospěli jsme k předělu věků,“ píše se v závěrečné kapitole, „na němž rozvoj techniky a spravedlivý sociální řád mají z člověka sejmut kletbu, že bude v potu práce pracovat, aby se udržel naživu. Chudoba už není ctnost ani bohulibý stav, nýbrž zlořád a vina společnosti. Strojová civilizace bude jen tehdy oprávněna, dosáhne-li toho, že člověk už nebude žít, aby v bídě pracoval, nýbrž

39 Tamtéž, s. 81–109.

40 Tamtéž, s. 60–64.

41 VÚA–VHA, Sbírka 308, sign. 308-36-3, nedatovaná zpráva PVVZ.

42 KUKLÍK, Jan: *K problematice vzniku národní fronty...*, s. 118–119.

43 Tamtéž, s. 138–139. K problematice odhalení ústředí PVVZ viz též LEHÁR, Lubomír: Gestapo a odbojová skupina PVVZ. *Historie a vojenství*, 1967, č. 6–7, s. 1034–1045; HANÁK, Vítězslav: Operace Percentage. *Historie a vojenství*, 2000, č. 4, s. 828–846.

44 *Za svobodu do nové Československé republiky...*, s. 13.

37 VÚA–VHA, Sbírka 308, sign. 308-36-3, nedatovaná zpráva PVVZ.

38 *Za svobodu do nové Československé republiky. Ideový program domácího odbojového hnutí vypracovaný v letech 1939–1941. 2. vydání.* Dělnická akademie, Praha 1945, s. 49.

že bude pracovat, aby lidsky žil a dospěl výš. Stojíme na počátku velkého osvobozovacího procesu člověka a lidstva a jsme pamětlivi poznání Masarykova, že proti nesnázím a bolestem rodící se svobody je jediný lék: Svobody víc a svoboda pravá!⁴⁵

Dosavadní stav historického zpracování

Dějiny Petičního výboru Věrní zůstaneme patří k relativně známým tématům domácího odboje v letech 2. světové války. Fakticky byly objeveny v polovině šedesátých let minulého století, kdy vznikl Československý výbor pro dějiny protifašistického odboje. Zájem o tuto ilegální organizaci souvisel nejenom s úkolem zpracovat podrobnou syntézu československé rezistence v letech 2. světové války, ale i s jejím programem demokratického socialismu, který rezonoval s počínající snahou o společenskou reformu vládnoucího komunistického režimu.

Prvním autorem, jenž se začal dějinám PVVZ systematicky věnovat, se stal historik a novinář Václav Vrabec. První přípravou stát publikoval na jaře 1967 a o dva roky později ji rozšířil do podoby ucelené studie.⁴⁶ Svůj výzkum však nemohl završit v důsledku tzv. normalizace. V osmdesátých letech sice připravil přehledovou studii s názvem *Zmařené naděje*, ale ta nakonec vyšla tiskem až v roce 1992, po pádu komunistického režimu.⁴⁷ Podobný osud poznamenal i výzkum Václava Kurala, který se věnoval dějinám PVVZ v kontextu tzv. nekomunistického odboje. První zásadní studii na toto téma sice publikoval již v roce 1967, avšak samotná monografie o historii Ústředního vedení odboje domácího se rodila těžce, bez možnosti pokračovat v archivním výzkumu a v tristních pracovních podmínkách. Poslední její redakce vyšla tiskem v roce 1997, a přestože ji autor skromně považoval především za svědectví o době a historících, kteří nyní museli pracovat v maringotkách či kotelnách, do dnešní doby nebyla překonána.⁴⁸

S Československým výborem pro dějiny protifašistického odboje jsou rovněž spojeny profesionální začátky Jana Kuklíka, který se stal autorem dosud jediné vědecké monografie zaměřené přímo na dějiny PVVZ. Přestože vznikla až v normalizační době, její trvalá hodnota byla podepřena důkladným pramenným výzku-

mem.⁴⁹ S jeho pomocí autor dokázal rovněž rekonstruovat ilegální síť některých složek této organizace a jejich konkrétní spolupráci s vojenským odbojem.⁵⁰ Hlavní Kuklíkův přínos však spočívá v tom, že samotný vznik a působení Petičního výboru Věrní zůstaneme vždy vnímal v kontextu názorového pnutí uvnitř sociálního demokratického odboje a v rámci celkového vývoje levicové inteligence. O tomto přístupu svědčí řada dílčích studií, jež vznikaly průběžně po celou dobu jeho vědeckého působení.⁵¹

Na stránkách periodika *Odboj a revoluce*, které vydával Československý výbor pro dějiny protifašistického odboje, jednu ze svých prvních prací publikovala rovněž historička a editorka Milena Šimsová. Její odborný zájem se soustřeďuje nejenom na osobnost Jaroslava Šimsy, ale i na dějiny samotné YMCA a evangelické církve v letech nacistické okupace.⁵² Další významný dílčí příspěvek představuje studie literárního historika Jiřího Rambouska o ilegálním časopise *Detektivky*. Toto téma stálo prakticky na okraji odborného zájmu, což se projevovalo i v publikování značně nepřesných základních údajů.⁵³ Naproti tomu se celkem plynule rozvíjel regionální výzkum, který se problematice PVVZ věnoval jak v samostatných studiích, tak v rámci širších monografických zpracování.⁵⁴ Některé nové příspěvky k historii této ilegální organizace vznikly po roce 1989 rovněž v rámci tzv. židovských studií.⁵⁵

49 KUKLÍK, Jan: *K problematice vzniku národní fronty v domácím odboji. Vývoj odborové organizace PVVZ na území Čech v letech 1939–1941*.

50 KUKLÍK, Jan: *Železničáři v odbojové organizaci PVVZ (1939–1941)*, s. 31–87; GEBHART, Jan – HÁJKOVÁ, Alena – KUKLÍK, Jan: *2245 dnů odporu*.

51 Viz např. KUKLÍK, Jan – ZÁTKA, Pavel: *Spisovatelský manifest a Petiční výbor „Věrní zůstaneme“*, s. 203–225; KUKLÍK, Jan: *Poznámky k činnosti „Skupiny Dělnické akademie“ v druhé polovině třicátých let z hlediska geneze PVVZ. Odboj a revoluce. Zprávy – příloha*, 1967, č. 2, s. 21–37; TÝŽ: *Petiční výbor Věrní zůstaneme v období Mnichova a za druhé republiky. Československý časopis historický*, 1969, č. 5, s. 681–711; TÝŽ: *Boj na obranu demokratického Španělska a formování lidové fronty v Československu. Acta Universitatis Carolinae. Philosophica et historica IX–X*, Univerzita Karlova, Praha 1973, s. 105–117; TÝŽ: *Sociální demokraté ve druhé republice*. Univerzita Karlova, Praha 1992; TÝŽ: *Hledání cesty k demokratickému socialismu (k programovému vývoji Československé sociálně demokratické strany dělnické v první polovině 30. let)*. In: *K novověkým sociálním dějinám českých zemí. Sv. III. Od války k válce 1914–1939*. Karolinum, Praha 1998, s. 59–91.

52 Viz např. ŠIMSOVÁ, Milena: *Odbojové pracovníci z okruhu YMCA. Odboj a revoluce. Zprávy*, 1967, č. 3, s. 66–124; TÁŽ (ed.): *Prošli jsme v jeho síle. Evangelici v čase druhé světové války*. Kalich, Praha 2003; TÁŽ: *V šat bílý odění: kdo jsou ti krásní lidé, co k trůnu přišli z velkého soužení. Zápas o oběti akademické Ymky 1938–1945. Vzpomínky, svědectví a záznamy vyprávění*. Eman, Benešov 2005; TÁŽ: *Svět Jaroslava Šimsy*. Eman, Benešov 2013.

53 Viz RAMBOUSEK, Jiří: *Ilegální časopis Detektivky. Česká literatura*, 2015, č. 2, s. 247–276.

54 Z této produkce viz např. SLÁDEK, Oldřich: *Krycí heslo: Svoboda. (Hnutí odporu v jižních Čechách)*. Nakladatelství České Budějovice, České Budějovice 1967; VAŠEK, František – ŠTĚPÁNEK, Zdeněk: *Předpoklady vzniku Moravské pětky (Nástup druhé vlny odboje v roce 1940). Časopis Matice moravské*, 1998, č. 1, s. 71–94; LAŠTOVKA, Vojtěch: *Protinacistický zápas Ústředního vedení odboje domácího v jihozápadních Čechách (1940–1942). Západočeský historický sborník* 4, 1998, s. 233–264; KOPEČEK, Pavel: *Odbojové skupiny Petičního výboru Věrní zůstaneme a Moravské pětky na Přerovsku v letech 1939–1942. Sborník Státního okresního archivu Přerov, Přerov 2009*, s. 119–157.

55 Zejm. GEBHART, Jan: *Některí z mnohých. K činnosti Josefa Fischera, Karla Bondyho a Miloše Otto Bondyho v českém odboji za druhé světové války*. In: *Postavení a osudy židovského obyvatelstva v Čechách a na Moravě v letech 1939–1945. Sborník studií. Ústav pro soudobé dějiny AV ČR – Maxdorf*,

45 Tamtéž, s. 127.

46 VRABEC, Václav: *Petiční výbor „Věrní zůstaneme“. Odboj a revoluce. Zprávy – příloha*, 1967, č. 2, s. 21–37; TÝŽ: *Petiční výbor Věrní zůstaneme*. In: JANEČEK, Oldřich (ed.): *Z počátků odboje*. Naše vojsko, Praha 1969, s. 209–247.

47 TÝŽ: *Zmařené naděje. Antifašistický nekomunistický odboj*. Masarykova dělnická akademie – Český svaz bojovníků za svobodu, Praha 1992.

48 KURAL, Václav: *Hlavní organizace nekomunistického odboje. Odboj a revoluce. Zprávy*, 1967, č. 2, s. 5–160; TÝŽ: *Vlastenci proti okupaci. Ústřední vedení odboje domácího 1940–1943*. Univerzita Karlova – Ústav mezinárodních vztahů, Praha 1997, s. 8–9.

Z dobové poválečné produkce si svůj význam stále udržuje pamětní publikace *Věrní jsme zůstali*, která vyšla v roce 1947. Hlavní důvod spočívá v tom, že formou výňatků nebo příloh zveřejnila řadu původních dokumentů z činnosti PVVZ, které se sice podařilo zachránit před gestapem, ale po válce byly víceméně ztraceny. Po těchto primárních pramenech pátral neúspěšně již Václav Vrabec a po něm i Jan Kuklík. Fakticky se jednalo o archiv Ústředního vedení odboje domácího, ve kterém se shromažďovaly například zprávy o zbrojní výrobě a železniční dopravě, texty radiotelegrafických depeší a materiály související s organizačním fungováním domácího odboje.⁵⁶ Archiv, který byl uložen v kufru, nakonec skončil v rodině Karla Vojty, v jehož libeňském bytě se konaly schůzky Ústředního vedení odboje domácího. Po skončení války byl předán Anně Mesiererové, člence Ženské národní rady a PVVZ, která mu kufr s archivem původně svěřila do úschovy.⁵⁷ Tuto stopu později zachytil Václav Vrabec a zjistil, že materiály byly po únoru 1948 předány ministerstvu národní obrany.⁵⁸ Je proto pravděpodobné, že zbylé dokumenty jsou volně rozptýleny ve sbírkách Vojenského historického archivu, které vznikly z dokumentů, jež původně sloužily k prošetřování odbojové činnosti, respektive rovněž k vydávání osvědčení o odbojové činnosti podle zákona 255/46 Sb.⁵⁹ Z obdobné pamětní produkce je ovšem nutné zmínit i sérii vzpomínek a memoárů, které začaly vycházet již krátce po skončení 2. světové války.⁶⁰

- Praha 1998, s. 145–161; v přehledové formě viz např. ROTHKIRCHEN, Livia: *The Jews of Bohemia and Moravia. Facing the Holocaust*. Yad Vashem. University of Nebraska Press, Jerusalem – Lincoln 2005.
- 56 Blíže viz KUKLÍK, Jan: *K problematice vzniku národní fronty...*, s. 12.
- 57 Archiv autora, kopie nedatované zprávy Zapojení do PVVZ-ÚVOD. Manželka K. Vojty k tomu uvádí: „Uchovaný archiv předali jsme potom po návratu z koncentračního tábora s. Mesierové [sic], která jej dala s. ing. L. Jankovcové. Tato jej zapůjčila v r. 1946 na výstavu na Slovanský ostrov, odkud již vrácen v původním stavu. Některé tiskopisy a záznamy převzal s. dr. Černoch a také s. K. J. Beneš. Tato pozůstalost podle údajů nacházela se (údajně) u s. Benešové, vdově po K. J. Benešovi (zemřel v r. 1969 – pozn. aut.).“
- 58 VRABEC, Václav: *Antifašistický odboj...*, s. 79. Autor potvrzuje svědectví manželky K. Vojty, že po válce byly dokumenty z archivu předány členu PVVZ Janu Černochovi. Ten V. Vrabce v šedesátých letech potvrdil, že dokumenty „předal Reicinovu oddělení MNO ke zpracování rekonstrukce odbojové sítě. V té době pracovník ministerstva školství Přibík – Ossendorf sdělil, že šlo o 12 plných šanonů, které se však po jeho zatčení v padesátých letech ztratily.“
- 59 Jedná se především o sbírky „308“ a Domácí odboj, která byla vytvořena po extradici některých fondových částí. Existuje rovněž svědectví, podle kterého měla válku přežít i část archivu, který si pořízoval vedoucí činitel PVVZ Josef Fischer. V něm měly být mj. uloženy kopie zpráv, jež byly zasílány do Londýna. Část tohoto archivu podlehl zkáze na základě nevhodného uložení v kotelně vinohradské firmy Antonín Škoda. Nicméně dokumenty, které byly uloženy v plechových obalech, zůstaly zachovány až do osvobození. Archiv byl pak údajně v červnu 1945 předán Vladimíru Krajínovi („po několika nabídkách na předsednictvu vlády“) a odtud pak vrácen poválečnému výboru PVVZ. Viz BERAN, Oldřich: Jak to bylo s Archivem? *Hlas revoluce*, 1970, č. 8, s. 2.
- 60 Zejm. Prof. Dr. Vojtěch Čížek. *Bojovník, učitel a člověk*. Petiční výbor „Věrní zůstaneme“, Praha 1946; *Na věčnou paměť hrdinům obchodní akademie v Praze-Karlíně*. Redakční kruh OAK, Praha 1946; BROKEŠOVÁ, Ervína: *Ty a já. Československý kompas*, Praha 1947; VESELÝ-ŠTAINER, Karel: *Cestou národního odboje. Bojový vývoj domácího odbojového hnutí v letech 1938–1945*. Sfinx, Praha 1947; GRŇA, Josef: *Sedm roků na domácí frontě*. Blok, Brno 1968; BROKEŠOVÁ, Ervína: *Žila jsem nadějí*. Středočeské nakladatelství, Praha 1972; KAUFMANNOVÁ, Heda: *Léta 1938–1945. Válečné vzpomínky*. Ústav pro

K dějinám Petičního výboru Věrní zůstaneme byly v minulosti sice již publikovány některé dokumenty, avšak nikoli v sevřeném edičním celku, který by umožnil komplexní pohled na činnost této významné ilegální organizace. Jednalo se pouze o jednotliviny vydané v tematicky mnohem širěji zaměřených sbornících dokumentů. Předkládaný soubor dokumentů se pokusil shromáždit pramenný materiál, který by přiblížil myšlenkový svět PVVZ a jeho činnost zejména formou publikování původních dokumentů. Heuristika se proto zaměřila již na působení Petičního výboru v roce 1938 a dále pak především na zprávy zasílané činitelům zahraničního odboje. Současně byly do edice zařazeny ilegální časopisy vycházející pod patronací PVVZ. Do tohoto tematického souboru patří samozřejmě i program *Za svobodu do nové Československé republiky*, od jehož reedice však bylo upuštěno, protože vyšel tiskem již po skončení války a jeho nový reprint spolu se známým programem *Co chtějí socialisté* (1934) provedla v roce 2018 historička Radka Šustrová.⁶¹ Publikované dokumenty tak přibližují důležitou počáteční etapu nacistické okupace, ve které původní myšlenka střetu demokracie s fašismem vygradovala v českých zemích do podoby nesmiřitelného národnostního konfliktu.

Výchozím pramenem pro sestavení edice se stal průzkum ve fondech Vojenského ústředního archivu v Praze, Národního archivu v Praze, Masarykova ústavu a Archivu AV ČR, Archivu kanceláře prezidenta republiky a Archivu bezpečnostních složek. Z provenience gestapa byla publikována pouze závěrečná zpráva gestapa z 10. února 1942, jež shrnuje poznatky nacistických bezpečnostních složek k období, ve kterém došlo k likvidaci pražského ústředí PVVZ. Dílčích dokumentů této provenience samozřejmě existuje více a jsou vcelku snadno dohledatelné v písemnostech, jež se dochovaly z činnosti nacistické justice. Z hlediska účelu se však jedná o prameny specifického typu, a proto při přípravě edice dostaly přednost primární dokumenty, které vznikaly přímo z činnosti PVVZ. Jejich výběr začíná květnem 1938, kdy byl publikován manifest *Věrní zůstaneme*. Přestože provolání vzniklo ještě v období tzv. předmnichovské republiky, jeho iniciační význam je zřejmý z několika dalších dokumentů, jež předcházely v červnu 1939 ustavení ilegální odbojové organizace s názvem PVVZ.

Fakticky největší část publikovaných dokumentů představují kurýrní zprávy a ilegální tiskoviny, jejichž základní soubor je ve formě fotokopii uložen ve Vojenském historickém archivu. V tomto ohledu snad není třeba zdůrazňovat, že ilegální

soudobé dějiny AV ČR, Praha 1999; BĚHOUNEK, Václav: *Zelený Anton. Plíživé kontravzpomínky*. Národní archiv, Praha 2009.

61 ŠUSTROVÁ, Radka (ed.): *Demokracie a socialismus: Dva programové dokumenty demokratické levice z první poloviny 20. století*. Masarykova demokratická akademie – Burian a Tichák, s. r. o., Olomouc 2018.

tisk představuje základní pramen jak pro přiblížení myšlenkového světa různých odbojových proudů, tak současně důležitou korekci k oficiálním informacím o aktuálním dění v protektorátu.⁶² V tomto ohledu je však nutné počítat s tím, že se současně jednalo o prostředek antipropagandy, takže se nelze zcela spoléhat na plnou věrohodnost zveřejňovaných údajů. Tato zásada obecně platí při studiu jakýchkoli novin a časopisů.

V případě kurýrních zpráv bylo třeba zohlednit původní „válečnou“ exilovou praxi, která spočívala ve zhotovování značného množství různě pečlivých opisů. Tento fakt sice na jednu stranu ztěžuje zjišťování původního originálu (nebo jeho autentického opisu), ale současně umožňuje určit, co se z těchto zpráv nakonec z různých důvodů dostalo do širšího okruhu příjemců. Vzhledem k tomu, že původní manipulace řady fondů a sbírek byla ve Studijním ústavu ministerstva vnitra značně narušena vytvořením účelově uspořádaných sbírek 20 a 37, představuje vyhledávání potřebných dokumentů poměrně velký problém. V případě kurýrních zpráv se proto pozornost soustředila zejména na písemnosti londýnského zpravodajského ústředí, v jehož čele stál plukovník František Moravec (pozdější 2. oddělení londýnského ministerstva národní obrany), které se přes roztříštěnou manipulaci dochovalo v relativně uceleném kompletu. Další soubor těchto zpráv vznikl v kanceláři prezidenta republiky, kde jejich obsah zpracovával a dále distribuoval Prokop Drtina. Z osobních fondů a dokumentárních sbírek byla využívána především pozůstalost Huberta Ripky (NA), Jaromíra Smutného (AÚTGM) a sbírka Vladimíra Klecandy (AÚTGM), které s ohledem na exilovou činnost původců obsahují více či méně ucelené soubory zpráv o dění v protektorátu. Několik zpráv PVVZ se rovněž dochovalo v pozůstalosti Jána Papánka, která je uložena v Kongresové knihovně ve Washingtonu. Heuristický výzkum je však limitován skutečností, že řada písemností byla zničena již v průběhu války, při evakuaci československých zpravodajských a exilových středisek z Polska, Holandska a Jugoslávie.

V případě radiotelegrafických depeší se pozornost soustředila nejen na konvoluty odeslaných a přijatých depeší. V tomto ohledu se však základním limitem stala skutečnost, že ilegální organizace PVVZ nedisponovala přes zjevné snahy vlastním radiotelegrafickým spojením. Do zahraničí se tak dostalo pouze minimum zpráv, respektive především informace zpravodajského charakteru v podobě centrálních svodků, u kterých nelze zpětně ani bezpečně určit podíl PVVZ. Tato základní nevýhoda, tedy skutečnost, že Petiční výbor Věrní zůstaneme byl odkázán především na

kurýrní spojení, byla zřejmá i jeho tehdejšími aktivními účastníky. Například Marie Čížková ve svých poválečných poznámkách konstatuje, že fakticky selhalo kurýrní spojení k prezidentu Benešovi, jež mělo běžet přes Karla Erbana, tedy přes bývalé československé vyslanectví v Haagu.⁶³

Edice byla připravena v souladu se zásadami pro vydávání novověkých historických pramenů.⁶⁴ Dokumenty jsou řazeny chronologicky podle data vyhotovení a opatřeny pořadovými čísly, na něž se odkazuje i v poznámkovém aparátu. Jedinou výjimku tvoří radiotelegrafické depeše, u kterých se používá datum odeslání nebo přijetí. Pro snazší orientaci jsou dokumenty doplněny záhlavními registry, jež obsahují údaje o datu a místě vzniku dokumentu, o jeho původci a adresátovi a stručnou charakteristiku obsahu. Vlastní texty dokumentů se publikují ve formě doslovného přepisu bez nadbytečných formulářových údajů. V případě depeší bylo zjednodušeno používání technických znaků, které při dešifrování sloužily jako návěští, že depeše pokračuje další samostatně zašifrovanou skupinou. Datum vyhotovení s údajem o původci a adresátovi se uvádí v záhlavním registru. Přepis dokumentů byl prováděn podle současných pravopisných pravidel, avšak tak, aby se v něm zachovaly charakteristické vyjadřovací prvky původců. Z tohoto důvodu byla v textu dokumentů rovněž ponechána slova psaná verzálkami a proloženým písmem. U radiotelegrafických depeší je proto ve zjednodušené podobě zachováno členění do samostatně zašifrovaných částí. Slova, která byla v původním textu zvýrazněna podtržením, jsou přepsána tučným písmem. U německých dokumentů byla ponechána původní transkripce a transliterace českých jmen.

Méně podstatné pasáže dokumentů byly vypuštěny a nahrazeny třemi tečkami v hranatých závorkách. Obsah vypuštěné části je stručně popsán v textové poznámce. Běžné písařské chyby byly opraveny bez upozornění. Stylistické prohřešky a chyby v psaní osobních jmen jsou doplněny znakem [!]. Známé zkratky byly ponechány beze změny a běžně zkracovaná slova jsou rozepsána bez označení. V případech, kdy text neumožňuje jednoznačné čtení, je příslušné místo doplněno znakem [?]. Nečitelné části původních dokumentů byly při přepisu nahrazeny znakem [...] a doplněny archeografickou poznámkou. Při editování ilegálních časopisů byla používána rovněž značka [---], která označuje místa, kde byly do plynule pokračujícího článku umístěny různé textové doplňky a ilustrace anebo došlo k chybnému zlomu.

Pod textem každého dokumentu je kurzivou uveden údaj o místě jeho uložení, formě dochování a způsobu vyhotovení. U dokumentů, které byly již dříve uveřejně-

62 K počátečnímu období Protektorátu Čechy a Morava, které se vyznačovalo značnou vydavatelskou činností, byly doposud připraveny pouze dvě edice, které touto formou zpřístupnily badatelům a dalším zájemcům ilegální časopisy *Rudé právo* a *V boj*.

63 KAUFMANNOVÁ, Heda: *Léta 1938–1945...*, příloha č. 1, s. 197–199.

64 ŠTOVÍČEK, Ivan a kol.: *Zásady vydávání novověkých historických pramenů z období od počátku 16. století do současnosti*. Archivní správa Ministerstva vnitra ČR, Praha 2002.

ny ve vědeckých edicích, obsahuje odkaz současně i citaci těchto prací. Pod těmito údaji následují textové a ediční poznámky, jež jsou označovány malými písmeny. Obsahují doplňující informace k dataci a způsobu dochování dokumentu, upozorňují na dodatečné textové vsuvky a rozepisují méně známé nebo neobvyklé iniciálové zkratky. Věcné poznámky a komentáře označované čísly obsahují podrobnosti o přípravě jednotlivých dokumentů, vysvětlivky k jejich obsahu a odkazy na další prameny nebo odbornou literaturu. Vzhledem k tomu, že dokumenty se vztahují téměř výlučně ke známým historickým osobnostem,⁶⁵ poznámkový aparát neobsahuje biografická hesla a nahrazuje je komentovaným osobním rejstříkem. Edice rovněž obsahuje rejstřík všech zkratek a krycích jmen, které se vyskytují v jednotlivých dokumentech. Vedle editora se na přípravě edice podílel rovněž Dominik Čík, který přepsal všechny publikované dokumenty.

65 Základní biografické údaje lze v případě potřeby dohledat zejména v následujících příručkách: *Padlým hrdinům. Památník obětí československé sociální demokracie v osvobozené boji 1939–1945*. Zář, Brno 1947; TOMES, Josef a kol.: *Český biografický slovník XX. století. Sv. I–III*. Paseka, Praha 1999; TÝŽ: *Průkopníci a pokračovatelé. Osobnosti v dějinách české sociální demokracie 1878–2005*. Česká strana sociálně demokratická, Praha 2005; *Vojenské osobnosti československého odboje 1939–1945*. Vojenský historický ústav Praha – Vojenský historický ústav Bratislava, Praha 2005.

I. část

Dokumenty

1938, 15. květen Praha

Manifest představitelů české inteligence požadující, aby československá vláda v duchu odkazu prezidenta T. G. Masaryka bránila celistvost a svrchovanost republiky.

Věrní zůstaneme

Ve jméně národní svobody a státní samostatnosti, vybojované před dvaceti lety, vyzýváme všechny věrné občany Československé republiky, pevně odhodláni s obětavostí a nezlomnou vírou ve vlastní věc, držíme celistvost a nedotknutelnou svrchovanost tohoto jediného našeho státu. Jen v pevné jednotě je naše nepřemožitelnost a síla. Zůstaňme věrní sami sobě, věrní zásadám, z nichž se naše samostatnost zrodila.

Přes všechny politické, stavovské a třídní rozdíly semkněme se u víře v demokracii a svobodu, v úctě k právu a k sociální spravedlnosti! Stůjme do všech důsledků za těmito zásadami, vlastními našemu národu a společnými všemu vzdělanému lidstvu! Nedopustíme, aby v naší vlasti byly ohrožovány mravní základy kultury a lidských práv! Nedopustíme, aby věrný občan republiky byl utiskován nebo vylučován z národa pro své přesvědčení, pro svůj původ nebo vyznání.

Rádi a spravedlivě se dělíme a chceme dělit se svými spoluobčany všech národností o všechna práva a životní podmínky, které nám dává náš jednotný a nedělitelný stát. V rovnoprávné součinnosti a v pevné obraně společných práv stojíme proti každému, kdo by se u nás pokoušel pod jakoukoli záminkou sloužit cizím zájmům. Jsme a zůstaneme svrchovaným státem, jemuž nikdo zvenčí nesmí vnucovat své požadavky.

Chtěli jsme vždy mír. Trváme na směrnicích naší dosavadní zahraniční politiky a chráníme mír i dnes, jak jej chrání naši spojenci a přátelé, Francie a Sovětský svaz, Anglie a národy Malé dohody, i všechny demokratické mocnosti a síly světa. Přejeme si míru a opravdové dohody se svými sousedy; respektujeme jiné státy a národy, jako žádáme, aby jiní respektovali nás. Kdyby byl mír ohrožen, nestane se tak naší vinou. Tím rozhodněji se budeme bránit, pevní svou jednotou. Víme, že se dějí pokusy rozvrátit ji z vnitřku. I tomuto nebezpečí se rozhodně ubráníme. Silní v sobě, zachováme význam Československa pro Evropu. Bráníme svou samostatnost a demokracii ve středu Evropy, hájíme svobodu Evropy celé. Tak plníme dějinné poslání státu československého.

Před dvaceti lety, kdy lid byl bezbranný a naše vlast pod cizí mocí, zůstali jsme věrní svému poslání. Nezradíme ho dnes, kdy jsme ozbrojeni a samostatní, kdy máme armádu, na niž jsme hrdí a která nám republiku a demokracii uhájí. Dnes

u nás není místa pro nikoho, kdo by chtěl šířit nedůvěru v sílu republiky, podkopávat víru v demokracii, zastírat vážnost dnešních dějů; není místa pro poražence, kteří by malomyslně radili k cestám, jež přijmouti nemůžeme a nikdy nepřijmeme. Proto nebojovala pokolení a pokolení, proto nebojovali legionáři, abychom svou svobodu promarnili.

Vědomi své odpovědnosti před dneškem i před soudem dějin, žádáme, aby přístup k vládě měli jen lidé demokraticky a státně spolehliví. Vláda nechť dá všechnu výkonnou moc do služeb rozhodné obrany republiky a demokracie, aby každý občan bezpečně věděl, že státní moc plní řádně své úkoly, hájí zájem státu, nestrpí teroru a zajistí vládu zákona. Svou povinnost musí konat i státní úřady a samospráva.

Věříme, že demokracie, odhodlaná k činům, dovede nejlépe zajistit bezpečnost státu i blaho jednotlivců. Chceme, aby politické strany podřídily své užší zájmy zájmům celku a pomáhaly tak zajistit zvýšenou účinnost naší republikánské soustavy.

Jako žádal památný květnový manifest z roku 1917,¹ tak žádáme i dnes vládu a pověřené zástupce lidu, aby jednali podle vůle lidu jako mužové nezávislí, pamětliví jen zájmům celku. Kdo by snad nepochopil, čeho žádá vážná doba, nechť ustoupí! Jako tehdy i dnes věříme, že budoucnost patří Evropě demokratické, Evropě národů svéprávných a svobodných, a nikoli panství jedněch nad druhými. Jako ti, kdož 13. dubna 1918 skládali národní přísahu do rukou Jiráskových,² tak i my dnes věříme ve vítězství práva nad násilím, svobody nad porobou, demokracie nad výsadami, pravdy nad klamem.

Stojíme znovu na rozhraní dějin. Věrní této slavné přísaze prohlašujeme i my, občané a občanky svobodné a demokratické republiky Československé, že udržíme samostatnost jednou vybojovanou. Neochvějně věříme, že i z dnešních starostí vyjde Evropa šťastná svou svobodou.

Postavme se všichni za tento slib! Zákonodárci, politikové i výkonné orgány státní moci nechť vidí před celým světem jednotnou a odhodlanou vůli všech demokratických občanů, vůli, které musí býti dbáno.

Poslušní výzvy presidenta Edvarda Beneše nad rakví T. G. Masaryka³ jdeme za ním, abychom splnili odkaz velikého obnovitele naší samostatnosti.

Žádáme vládu republiky, aby vytrvala na cestě, kterou nás vedl prezident Osvoboditel.

[...] ^a

Nová svoboda, roč. 15, č. 20 z 20. 5. 1938, s. 234–235.

Chtěli jsme bojovat. Dokumenty o boji KSČ a lidu na obranu Československa. Sv. 1. Nakladatelství politické literatury 1963, dok. č. 185, s. 337–341.^b

- a Vypuštěn seznam tří set signatářů manifestu.
b Dokument byl převzat z čísla *Rudého práva*, které vyšlo 15. 5. 1938. Text je sice shodný, avšak je napsán tzv. progresivním pravopisem.

- 1 Mínení manifest českých spisovatelů, který byl zveřejněn 17. května 1917 a žádal, aby čeští poslanci v Říšské radě bránili přirozené zájmy svého národa. Jeho autor, spisovatel Jaroslav Kvapil, v roce 1938 rovněž patřil k signatářům manifestu *Věrní zůstaneme*.
2 A. Jirásek přednesl na shromáždění v Obecním domě slavnostní přísahu, ve které se shromáždění čeští činitelé zavazovali, že budou i nadále usilovat o svobodu a svrchovanost národa. Tato manifestací akce byla reakcí na předchozí prohlášení ministra zahraničí Rakouska-Uherska, který podobné snahy doma i za hranicemi označil za vlastizradu.
3 Při pohřbu T. G. Masaryka, který se uskutečnil 21. září 1937, E. Beneš ukončil svůj smuteční projev následujícím slibem: „*Presidente Osvoboditeli, odkazu, který jste vložil do našich rukou, věrní zůstaneme!*“

2

1938, 28. květen, Praha

Záznam telefonátu profesora Jana Bělehrádka, který se dotazoval prezidentské kanceláře, zda petiční akce „Věrní zůstaneme“ probíhá se souhlasem Edvarda Beneše.

Manifest a podpisová akce „Věrní zůstaneme“

Telefonuje děkan Lékařské fakulty Karlovy univerzity, prof. MUDr. Bělehrádek: přijal jednu z vůdčích funkcí v uvedené akci, když už byla v proudu, po událostech z konce minulého týdne,¹ který, podle jeho mínění, v některých bodech manifestu, jenž byl zatím veřejně plakátován a pro nějž se koná podpisová akce, předběhl, mohlo by se uvažovat o třech eventualitách. 1) Buď akci vůbec zastavit, nebo 2) pokračovat v ní bez ohledu na události, anebo 3) konečně najít střední řešení, které by zachovalo dobrý podnět i úmysl věci, ale nezdůrazňovalo ji právě vzhledem k událostem dnešních dnů. Kladl si tyto otázky; při tom mu Dr. Fischer, rovněž z pořadatelstva akce, poukazoval na to, že věc byla podniknuta s vědomím pana presidenta a jeho souhlasem (Fischer s Kvapilem byli prý před časem u audience). Bylo prý jim naznačeno, že nebude-li president v některém směru s věcí souhlasit, bude jim dán vzkaz. Poněvadž takový vzkaz dosud nadošel, jsou pro to, aby se v akci v plném rozsahu pokračovalo. Prof. Bělehrádek má přece pochyby s ohledem na to, že u některých osobností při vyžadování podpisu se setkávají s váháním a poukazem na události, a rád by si autenticky ověřil to, co tvrdí Dr. Fischer. Chtěl se obrátit na vládního radu V. Beneše, jenž však právě odejel na Podkarpatskou Rus. Žádá proto přímo v kanceláři, zda bychom mu mohli být nápomocni, aby si ve věci zjednal jasno.

AKPR, KPR 1919–1947, sign. D 10432/38, Petiční výbor poslanecké sněmovny, kart. 124. Originál, strojopis, 1 s.

- 1 Československá vláda 20. 5. 1938 rozhodla po obdržení zpráv o stahování německé armády k hranicím a z obavy před možnými incidenty při obecních volbách, které začínaly o dva dny později, o vyhlášení částečné mobilizace. Do zbraně byl povolán jeden ročník záložníků a příslušníci speciálních útvarů, tj. celkem 383 tisíc mužů.

3

1938, 7. září, Praha

Dopis Petičního výboru Věrní zůstaneme členům československé vlády, ve kterém je vyzývá, aby neustupovali německým požadavkům, což by vedlo ke konfliktu s vlastním národem.¹

Vládě republiky československé:

Pane předsedo vlády, páni ministři,

jménem více než jednoho miliónu občanů, zatím podepsaných na petici „Věrní zůstaneme“ a jsouce si plně vědomi kritičnosti chvíle,² předkládáme Vám, vážení pánové, tuto petici a oznamujeme Vám prozatímní počet podpisů: Dosud bylo sečteno 1 056 681 podpisů na 7355 arších.³ Vzhledem k daleko většímu celkovému počtu archů je počet podpisů dosud sečtených jen zlomkem celkového výsledku, o kterém Vám podáme svým časem zprávu.

Historicky rozhodující chvíle, která vkládá největší odpovědnost na nás na všechny a v první řadě na Vás, pánové, nutí nás, abychom Vás upozornili na požadavky připojené petice,³ nevyčkávané ukončení podpisové akce.

Ústupky, které mají být přiznány nacistické, protidemokratické a protistátní organizaci pod záminkou národní rovnoprávnosti, narážejí již dnes na jednomyslný odpor většiny národa československého a všech demokratických složek ostatních národů republiky. Vyjednávání se takto dostává do příkrého rozporu s politikou 21. května t. r.,⁴ která byla občanstvem uvítána jako osvobozující čin a pozdravena celou demokratickou Evropou. Jsme si vědomi, že tlumočíme požadavek obrovské většiny, žádáme-li Vás, pánové, aby se vláda v každém případě uvarovala konfliktu s vlastním národem.

Za Petiční výbor Praha

Prof. MUDr. Jan Bělehrádek
předseda

Doc. Dr. Josef Fischer
místopředseda

Josef Pešek, starosta ZUS
jednatel

Emanuel Lešehrad
Člen Ústředního výboru
Universitní profesor Dr. František Slavík
Rektor Karlovy university

František Sekanina
redaktor

AKPR, KPR 1919–1947, sign. D 10432/38, Petiční výbor poslanecké sněmovny, kart. 124. Opis, 1 s.

Chtěli jsme bojovat. Dokumenty o boji KSČ a lidu na obranu Československa. Sv. 1. Nakladatelství politické literatury 1963, dok. č. 185, s. 337–341.

a V textu chybně „archů“.

- 1 Text této výzvy byl současně zaslán vedením petičního výboru prezidentovi Edvardu Benešovi s následujícím průvodním dopisem: „*Pane presidente republiky, dovoluji Vám podle své samozřejmě povinnosti podati zprávu o tom, že jsme dnes předložili petici ‚Věrní zůstaneme‘ panu předsedovi vlády a všem jejím členům. Dovolujeme si také připojit opis dopisu, kterým jsme se na všechny členy vlády obrátili.*“ Prof. J. Bělehrádkovi mělo být původně za tuto zprávu zasláno poděkování prezidentské kanceláře s datem 15. 9. 1938, avšak tento expediční pokyn byl dodatečně zrušen (bez uvedení data). AKPR, KPR 1919–1947, sign. D 10432/38, kart. 134.
- 2 Mínen tzv. čtvrtý plán, který vypracoval prezident E. Beneš s cílem uspokojit sudetoněmecké národnostní požadavky. Vláda jej schválila 5. září 1938 a o dva dny později byl předán premiérem M. Hodžou delegaci SdP. Tento krok, který byl vnímán jako ustupování vlády, vyvolal řadu veřejných protestů.
- 3 Mínen text manifestu *Věrní zůstaneme* (viz dok. č. 1), který byl vytištěn rovněž na petičních arších.
- 4 Provedení částečné mobilizace čs. armády, ke kterému tohoto dne došlo, bylo českou veřejností vnímáno jako snaha aktivně bránit republiku proti německému nátlaku.

4

1938, 19. září, Praha

Dopis vedoucích činitelů Petičního výboru Věrní zůstaneme předsedovi francouzského Národního shromáždění Édouardu Herriotovi, ve kterém jej upozorňují na vnitropolitické a mezinárodní důsledky odstoupení československého pohraničí Německu.¹

Monsieur le Président,

La situation extrêmement dangereuse de nos patries nous fait oublier les formules de politesse habituelles – c’est pourquoi nous vous prions de vouloir bien excuser que nous Vous adressions cette lettre sans avoir l’honneur de votre connaissance personnelle. Plus de 1,100.00 citoyens tchécoslovaques ont, jusqu’à présent, signé une pétition au Gouvernement tchécoslovaque, en faveur de la démocratie, de l’indépendance, de l’intégrité et de la défense nationale de la Tchécoslovaquie. C’est au nom de ceux-ci que nous prenons la liberté de vous écrire.

Nous espérons encore toujours que, en France, pays classique de la pensée raisonnée, l’argumentation logique garde sa valeur même aujourd’hui et qu’elle prévaut sur la peur et toute décision de courte vue. Voilà pourquoi nous vous prions de bien vouloir accepter cet exposé de la situation créée par les propositions de Londres concernant l’annexion de quelques parties de notre République par l’Allemagne.

1. L’Etat qui sortirait de l’amputation prévue à Londres serait incapable d’exister comme Etat indépendant – par des raisons économiques, stratégiques, politiques. Dès le commencement, il serait le vassal de Berlin. Par les mêmes raisons, il nous est impossible d’accepter un plébiscite : ce ne serait pas de la démocratie, si la minorité d’une minorité – car telle est la situation actuelle – devait ainsi décider du sort de l’Etat entier.

Il faut ajouter qu’il n’y aurait pas de plébiscite libre, mais une terreur sans bornes de la part de notre voisin. Au contraire, si l’on nous laisse tranquille, la question des Allemands chez nous sera réglée par voie intérieure et normale. Le parti Henlein s’était écroulé avec une rapidité incroyable – ce qui prouve qu’il n’était qu’un édifice artificiel, instrument de propagande du IIIe Reich. Nos Allemands sont des gens bien paisibles. Qu’on nous laisse négocier avec eux sans immixtion et tout sera arrangé en pleine justice.

2. Il est ainsi peu vraisemblable, qu’un gouvernement quelconque puisse accepter les propositions de Londres. Si nous les refusons, dit-on, c’est la guerre, le chancelier Hitler se trouvant tellement encouragé par les propositions et pouvant espérer que les deux Puissances n’entreront pas en guerre. Mais la guerre une fois déclenchée, la France et l’Angleterre ne sauront plus éviter d’y prendre part – seulement dans des conditions bien pires qu’auparavant.

3. Dans le cas, bien invraisemblable, que notre Gouvernement voudrait accepter ces conditions, c’est tout de même la guerre : contre une telle capitulation, le peuple tchécoslovaque se soulèverait et Hitler trouverait son prétexte non pas pour occuper quelques arrondissements, mais pour envahir le territoire entier de la République. Ce serait le prétexte de sauver ses frères sudètes, de rétablir l’ordre et de chasser le bolchévisme. Dans cette situation il serait impossible à la France de rester neutre, sauf qu’elle veuille aider Hitler à gagner le pouvoir nécessaire à attaquer la France et l’Angleterre.

4. Si nous acceptons les propositions, le peuple restant calme est un cas tout à fait invraisemblable - nous devenons vassaux de Berlin, et, le lendemain il faudrait peut-être même résigner à l’indépendance pour pouvoir exister. Mais, dans un délai très court, ce serait la France et l’Angleterre qui deviendraient l’objet de l’agression de l’Allemagne agrandie par son hégémonie en Europe centrale et enrichie par nos ressources économiques et militaires. Ce serait la revanche allemande, mais, cette

fois appuyée par les nations vassales, vassales par la faute de la France et de l'Angleterre, commise ces jours-là.

Il est difficile à comprendre que les gouvernements français et anglais pourraient méconnaître que ce n'est pas seulement la Tchécoslovaquie qui est un jeu, mais que c'est leur propre destin. Il est difficile d'imaginer que l'on ne sache pas à Paris, que la France, si elle nous abandonne, deviendrait un État de deuxième rang et toujours tremblant devant l'Allemagne.

S'il existe encore une possibilité de sauver la paix, il n'y a qu'une seule voie : c'est de corriger sans délai la faute de Londres, de proclamer catégoriquement que la Tchécoslovaquie va elle-même sans aucune pression décider de son sort, mais que toute agression contre ses frontières serait le signal immédiat pour l'intervention militaire des Puissances de l'Ouest. C'est dans ce sens que nous Vous prions, Monsieur le Président, de vouloir employer Votre influence et Votre autorité. Ce n'est pas dans les mains de Hitler, mais dans celles de la France, de sauver la paix.

Il faudrait ajouter encore qu'il est difficile d'imaginer la perte de prestige que pourraient subir l'Angleterre et encore plus la France, ami traditionnel et le plus populaire. C'est la désillusion d'un peuple qui, jusqu'aujourd'hui, croyait, sans aucun doute, être aidé par la France. Permettez-nous de dire, que c'est déjà l'honneur de la France, qui est en jeu – le peuple commence à se demander quelle serait la différence entre nos amis et nos ennemis.

Nous Vous prions, Monsieur le Président, de vouloir avertir tous les vrais amis de la Tchécoslovaquie parmi les politiciens, tant qu'il y en a encore, de l'argumentation tchécoslovaque et de vouloir excuser le français „tchécoslovaque“ de notre lettre, de même que sa sincérité ouverte.

Agréez, Monsieur le Président, l'expression de nos sentiments les plus distingués.

Pour le Comité de Pétition à Prague

Josef Pešek,
Viceprésident
de l'Union des
Instituteurs,
Secrétaire

Prof. MUDr. J. Bělehrádek,
doyen de la Faculté de
médecine,
Président

Dr. Jos. Fischer,
Faculté des Lettres,
Viceprésident,
(Prague XII,
Vilimovská 2)

AÚTGM, EB IV/1, sign. M 8/17, kart. 145. Strojopisná kopie, 4 s.^a

a V záhlaví dokumentu je rukou doplněn následující rozdělovník: Herriot, Blum, prof. Langevin, prof. Bayet. Dodatečná poznámka, psaná jinou rukou, obsahuje následující text: *Rozesláno „petičním výborem“.*

1 Podle rukopisné poznámky v záhlaví dokumentu byl tento dopis rovněž zaslán bývalému premiérovi Léonu Blumovi a profesorům Paulu Langevinovi a Albertu Bayetovi, kteří se angažovali v tehdejší antifašistickém hnutí. Další provolání, adresované „politickým vůdcům demokratických zemí“, vzniklo 29. září 1938 na protest proti konání konference čtyř velmocí v Mnichově bez československé účasti: „Jsme hluboce pobouřeni, vidouce, že se upouští od zásad a zvyků mezinárodního práva, které byly doposud vždy respektovány. Nebylo použito ani arbitráže, ani metod smíru.“ Dokument se dochoval pouze ve formě dvou konceptů, jejichž text měl být zaslán Édouardu Herriotovi a Winstonu Churchillovi (*Mnichov v dokumentech. Sv. II. Státní nakladatelství politické literatury, Praha 1958, dok. č. 195, s. 286–287*). Další prohlášení, rekapitulující vývoj v Československu varující před nebezpečím války, vzniklo po skončení mnichovské konference. K němu existuje jak český podklad z 13. října 1938, který je opatřen názvem *Marná oběť*, tak i text anglické verze, jež je opatřena následující rukopisnou poznámkou: „Odesíláno v polovině října 1938 Petičním výborem na kruh známých (osobně) Angličanů. (Původní, neopravený text!) Přepřacovává se s daty o Slov[ensku] a P[odkarpatské] R[usi].“ Viz AÚTGM, EB IV/1, sign. M 8/17, kart. 145.

5

1938, 22. září,^a Praha

Telegram Petičního výboru Věrní zůstaneme prezidentovi Edvardu Benešovi s požadavkem, aby byla okamžitě sestavena nová československá vláda, která by pokrývala politické spektrum od krajní levice po krajní pravici a zahrnovala představitele všech národností.

Panu presidentu republiky k okamžitému doručení, Hrad Praha

Pane presidente, dovolujeme si při sestavování vlády upozornit na bezpodmínečnou nutnost neopotřebovaných lidí do [!] krajní levice do krajní pravice, na nutnost zastoupení všech národností. V zájmu klidu je nezbytné, aby ministrem vnitra byl voják a vláda byla neprodleně ustavena. Lid je rozjitřen odklady a obvyklé mezi stranické smlouvání by vedlo k nebezpečí rozvratu.

Za petiční výbor Bělehrádek, Fischer, Pešek, kapitán Voska

AKPR, KPR 1919–1947, sign. D 10432/38, Petiční výbor poslanecké sněmovny, kart. 124. Telegram, 2 s.

a Datum odeslání telegramu; pošta na Pražském hradě jej přijala 22. 9. 1938 ve 20.29 hod.

1938, 22. září,^a Praha

Telegram Petičního výboru Věrní zůstaneme prezidentovi Edvardu Benešovi, ve kterém se žádá, aby vláda požádala o zákrok u Společnosti národů a uzavřela se Sovětským svazem spojeneckou smlouvu, která nebude vázána podmínkou předchozí pomoci Francie.

Pan dr. Eduard [!] Beneš, president republiky, Praha

Žádáme, aby se vláda obrátila na Společnost národů o pomoc podle paragrafu jedenáctého¹ jejího paktu. Máme přesné a spolehlivé informace, že odporuje skutečnosti tvrzení šířené také polooficiálně, že Sovětský svaz odepřel pomoc Československu po selhání Francie. Žádáme, aby bylo veřejnosti sděleno, že Sovětský svaz nebyl ani dotázán, je-li ochoten pomoci Československu sám, bez zřetele na ustanovení dodatku československo-sovětské smlouvy o vzájemné pomoci, a aby zprávy, že také Sovětský svaz nás opustil, byly vyvráceny a napříště konfiskovány. Žádáme, aby vláda ihned zahájila jednání se Sovětským svazem o odstranění juncim² platnosti smlouvy na pomoc Francie.

Petiční výbor Věrní zůstaneme, dr. Bělehrádek, dr. Fischer, Pešek

AKPR, KPR 1919–1947, sign. D 10432/38, Petiční výbor poslanecké sněmovny, kart. 124. Telegram, 2 s.

Chtěli jsme bojovat. Dokumenty o boji KSČ a lidu na obranu Československa. Sv. 2. Nakladatelství politické literatury 1963, dok. č. 420, s. 293–294.

a Datum odeslání telegramu; pošta na Pražském hradě jej přijala 23. 9. 1938 v 01.37 hod.

1 Mínení článek 11 Paktu o Společnosti národů, ve kterém se mj. prohlašuje, že „každá válka nebo hrozba válkou, ať se dotýká některého člena Společnosti přímo, či nepřímo, dotýká se zájmů celé Společnosti, jejíž povinností je učinit vhodná opatření, aby mír mezi národy byl účinně uchráněn“.

2 Nerozlučné spojení s jinou věcí; v podpisovém protokolu Smlouvy o vzájemné pomoci mezi ČSR a SSSR z 16. května 1935 bylo stanoveno, že vzájemná smlouva bude účinná pouze tehdy, jestliže nastanou podmínky předpokládané touto smlouvou a oběti útoku bude poskytnuta pomoc ze strany Francie.

1938, [po 22. září],^a Praha

Provolání Petičního výboru Věrní zůstaneme, ve kterém se občané republiky vyzývají, aby i nadále podporovali obranu republiky a odmítli požadavky nacistického Německa.

Občané republiky,

mobilizace je provedena, armáda nastoupila a chrání hranice republiky proti každému útoku. Její duch je skvělý a celistvost republiky, neporušitelnost jejích hranic je každému vojákovi samozřejmou věcí, ze které nesleví. Stejná odhodlanost musí být uvnitř. Armáda potřebuje, aby občané v týle rovněž neslevili. Nad tím musíte bdít. Pracujte všude proti ustrašencům. Nesmíme se dát unavit doma a udiplommatizovat mezinárodním vyjednáváním, které se snad ještě protáhne. Také pro nás platí: o hranicích se nediskutuje, o hranice se bojuje.

Dnes je jasné: kapitulace z 21. září t. r. ukázala jen tolik, že kancléř Hitler položil požadavky nové. Teď už i na západě chápou, že mu nejde o zdejší Němce, ale o zničení Československa, aby se zmocnil střední Evropy a mohl pak podniknout útok proti západu. Právě to, že chce zničení republiky a nikoli jen národnostní ústupky, vyvazuje nás z nesnesitelných podmínek z 21. září t. r. Nenajde se vláda, nenajde se parlament, který by mohl kapitulaci splnit. Kdyby bylo třeba, promluvil by znovu lid, jako promluvil dne 22. září t. r.

Nemobilizovali a neobsadili jsme hranice, které se jedinečně dají hájit, abychom je snad bez rány vydali a spokojili se s pochybnými zárukami. Ale hlavně: naše německé obyvatelstvo nechce do Třetí říše. Němečtí branci bezvadně nastoupili při mobilizaci, mnozí s nadšením. Kromě toho se hlásí mnoho německých dobrovolníků, a to všechno ve chvílích nejprudší německé propagandy pro odtržení. Tento rychlý vývoj mezi Němci musí být z naší strany podporován. Je třeba, aby vláda před celým světem jasně projevila, že se republika nevzdává německých občanů a krajů. Nejrychleji to projeví tím, že se Němcům, ale i Maďarům dostane již v dnešní vládě přiměřeného zastoupení. Národnostní poměry v republice upravíme všichni společně v duchu na prosté spravedlnosti a snášenlivosti, a to sami, bez vnějšího nátlaku.

President a nová vláda potřebují, aby vůle lidu byla pevná a pevně se projevila. Položte tyto požadavky na všech příslušných místech a učiňte je základem všeho jednání ve svých organizacích.

Občané: Nikdo rozumný nežene národ do války, ale než zničení bez jediné rány, raději sebetěžší boj, ve kterém Francie, Rusko, Anglie a celý demokratický svět bezpečně jde s námi a ve kterém bezpečně zvítězíme.

Za Petiční výbor, „Věrní zůstaneme“

Josef Pešek
starosta ZÚS
předseda

Prof. MUDr. Jan Bělehrádek
předseda

Doc. Dr. Josef Fischer
místopředseda

NA, PZÚ 1931–1940, sign. 207-563-2. *Cyklostyl*, 2 s.

a Datováno podle obsahu.

8

1938, 30. září, Praha

Protokol sepsaný na pražském policejním ředitelství s MUDr. Janem Bělehrádkem, předsedou Petičního výboru Věrní zůstaneme, ve věci výzev, které byly v průběhu mnichovské krize adresovány československé veřejnosti.

[...] ^a

Na jaře t. r. přišel ke mně docent Dr. Fischer a předložil mi námět, že by bylo záhodno rozvésti slova presidenta Dr. Beneše, jimiž ukončil svou řeč nad rakví presidenta Osvoboditele: „věrní zůstaneme“, a slova ministerského předsedy Hodži „o porážkách a kapitulancích“. ¹ Měl již připraven manifest a žádal mne, abych jej podepsal. Jelikož tento manifest, který později byl veřejně vylepen po celé republice, jsem schvaloval, podepsal jsem jej, a to tím spíše, že jsem byl ujištěn, že o této věci má vědomost prezident republiky a ministerský předseda. Po nějaké době bylo rozhodnuto, aby tento manifest byl dán k podepsání co nejvíce občanům a aby potom jako petice byl předložen vládě. Z některých podepsaných, pocházejících z řad intelektuálů, utvořilo se během krátké doby jakési volné sdružení, do jehož jedné schůze byl jsem pozván a požádán, abych se v tomto sdružení ujal funkce předsednické. Navázali jsme styky s primátorem Dr. Zenklem, který nás požádal o petiční list č. 1, aby jej předložil městské radě, sám myšlenku vylepení manifestu ve formě plakátu schválil, a dokonce slíbil, že část nákladu s tím spojeného uhradí ze svých reprezentačních prostředků. Sám jsem se pak ještě dotázal kabinetní kanceláře [!], jak tato na tuto věc se dívá, a v důsledku tohoto dotazu byl jsem pozván druhého dne k odbornému přednostovi Dr. Schieszlovi, s kterým jsem o této věci konferoval. Z rozmluvy jsem měl dojem, že prezident o naší akci oficiálně informován není, že má však o ní vědomost, a třebaže Dr. Schieszl prohlásil, že akci není možno považovati za presidentem schválenou, přece jsem měl dojem, že jest to akce vítaná.

Akce tato setkávala se povětšinou s pochopením, toliko strana agrární na venkově prováděla protipropagandu a ze začátku stavěl se proti ní i kruh Lidových no-

vin, patrně z toho důvodu, že připravoval sám akci podobnou, později však i tento k naší akci přistoupil, čemuž ostatně nasvědčuje podpis Karla Čapka a Ferdinanda Peroutky. ² Když byl dovršen 1 000 000 podpisů, byla petice předložena vládě a opis byl předložen presidentu republiky na vědomí. ³

Akce byla zastavena 21. května dočasně a po tomto datu byly zasílány z petičního výboru toliko telegramy a příписы presidentu republiky, předsedovi vlády, poslancům a senátorům, v nichž vesměs byl vytyčován požadavek, aby nebylo ustupováno při dalších jednáních. Po nějakém čase bylo ve sbírání podpisů pokračováno, takže nyní tento manifest jest podepsán již více jak 1 100 000 obyvateli.

Když pak vláda přistoupila na Hitlerovy podmínky stanovené v Berchtesgadenu, informoval jsem se přímo v presidiu ministerské rady – myslím u Dr. Myslivce – který potvrdil, že vláda dostavší se do slepé uličky musela kapitulovat, a žádal jen, aby chom spolupůsobili při nabádání ke klidu. Odpoledne měli jsme schůzku v místnostech Společenského klubu na Příkopech, jíž se zúčastnilo více osob, které dříve našich schůzek se nezúčastňovaly, a proto utvořili jsme užší kroužek, který ve vedlejší místnosti pojednal o situaci, která podle toho, co jsme na ulici viděli a co jsme slyšeli, zdála se býti namířena proti osobě presidenta republiky. Rozhodli jsme se, že k podepření jeho autority mu odešleme povzbuzující telegram, což se také stalo, a byl nadhozen návrh, aby byl vydán leták k podepření presidentovy autority. Tento leták, jelikož byl určen dělnictvu, neměl podle našeho názoru vypadati kapitulantsky, a proto jsme v něm uvedli hesla, zejména „že vláda není lid“, ale hlavně obsahoval výzvu, aby lid stál za presidentem republiky. ⁴ Stylizaci provedl užší kroužek za vedení kapitána Vosky, který také, když vzhledem k pozdní hodině večerní žádná tiskárna nechtěla nebo nemohla tento leták vytisknouti, obstaral její tisk v neznámé mi tiskárně. Letáky tyto byly psány na stroji a rozmnoženy hektografem. O rozšiřování těchto letáků uvědomil jsem telefonicky v kabinetní kanceláři [!] ^b Dr. Schenka, který slíbil, že o věci bude referovati Dr. Schieszlovi.

Po rozšíření těchto letáků jsem se dozvěděl, že podobné letáky, resp. podobné vzhledem, vydali i komunisté, což bylo mi ihned proti mysli. Proti mysli je mi i to, že ze všeho tisku toliko rudý tisk uveřejňuje ochotně naše provolání.

Po vydání těchto letáků omezili jsme se na zasílání dopisů i různým zahraničním význačnějším osobám, a sice na příklad Herriotovi, Blumovi, Attleemu aj. ⁵ Kromě toho pak každý z nás měl za povinnost zaslati informační dopisy svým významnějším přátelům za hranicemi, jichž hlavním tenorem byl požadavek integrity republiky.

Teprve předevčírem, nebo snad již dne 27. t. m., byl jsem v kanceláři Petičního výboru, která se nalézala ve 3. poschodí Šlikova paláce na Národní třídě, a zastihl jsem tam docenta Fischera a ředitele Peška, jak koncipují dopis pro poslance a senátory. Tento dopis jsem přečetl a podepsal. Mám dojem, že v tomto dopise byly tytéž myš-

lenky jako v svolání uveřejněném v čísle 230 Rudého práva ze 30. září t. r., ale upozorňuji, že tento uveřejněný projev zdá se mi kratší, než byl onen dopis určený poslancům. Přiznávám též, že jsme se rozhodli tento dopis dát redakcím k uveřejnění v předpokladu, že projev neobsahuje nic závadného, a že i kdyby cenzura shledala něco závadného, může tato při stávající předběžné cenзуře závadná místa vyškrtnouti. Že tento projev bude rozšířen letáky, není mi známo, a nemohu také uvést, kdo je dal vytisknouti, kde byly vytisknuty a kdo a komu je dal k rozšiřování. První letáky byly rozšířeny neznámými třemi muži, o kterých se říkalo, že jsou odboráři, avšak ani o tomto nic bližšího nevím, jelikož toto obstarával kap. Voska.

Pokud se týče činnosti Petičního výboru, většinu agendy obstarává docent Fischer, který jest též místopředsedou. Jednatel jest ředitel Pešek a pokladníkem úředník zemské banky Rais. Pokud se týče financování činnosti a zejména nájemného, nejsem přesně informován. Vím, že přispívají dělnické akademie, primátor Dr. Zenkl, konsum „Včela“, legionáři apod.

Více nemohu udati.

Skončeno, schváleno a podepsáno:

Coram me: Dr. Smichous, v. r.
Policejní rada

MUDr. Jan Bělehrádek, v. r.

NA, PZÚ 1931–1940, sign. 207-563-2. Strojopisná kopie, 2 s.

a Vypuštěno formalizované záhlaví s personálními údaji J. Bělehrádka.

b Jak Antonín Schenk, tak Josef Schieszl působili v kanceláři prezidenta republiky.

c Předě mnou; doložka ověřující správnost protokolu.

1 Zřejmě míněn rozhlasový projev M. Hodži z 28. března 1938 o mezinárodní situaci, která se podstatně změnila anšlusem Rakouska, a o vnitropolitických záměrech vlády. Jeho text viz *Venkov*, 29. 3. 1938, s. 1.

2 Jedná se o nepravdivé tvrzení; K. Čapek a F. Peroutka tento manifest nepodepsali.

3 Viz dok. č. 3.

4 Šlo o následující výzvu adresovanou občanům republiky: „Ještě není rozhodnuto! Československá demokracie nekapitulovala, protože nekapituluje lid! Vláda není lid! O činech vlády musí rozhodnout lid. [...] Kapitulantům nepomůže nikdo, těm, kdo bojují za pravdu a právo, za sebe, pomohou všichni demokrate světa. [...] Jenom Národní shromáždění má právo rozhodovat o osudu republiky! Žádejme ihned svolání parlamentu! Parlament musí odmítnout kapitulaci! [...] Pevný je prezident, pevná je armáda, pevný je lid! Nedejte se umlčet nikým a ničím, nevěřte kapitulantům!“ Text svolání viz: *Protifašistický a národně osvobozenecký boj českého a slovenského lidu 1938–1945, I. díl, 2. svazek, 1. sešit*. Státní ústřední archiv v Praze, Praha 1980, dok. č. 515, s. 129–130.

5 Viz dok. č. 4, pozn. č. 1.

1938, 30. září, Praha

Zpráva pražského policejního ředitelství, ve které se popisuje dosavadní činnost Petičního výboru Věrní zůstaneme a jeho aktivity v průběhu mnichovské krize.^a

Na jaře letošního roku utvořil se z popudu docenta PhDr. Josefa Fischera, profesora na Jiráskově gymnáziu v Praze II, bytem Praha XII, Vilímovská ul. č. 2, Petiční výbor „Věrní zůstaneme!“, když bylo rozhodnuto, aby známý manifest, nadepsaný tímto heslem, byl opatřen kromě podpisů význačnějších intelektuálů též co největším počtem obyvatelstva a tento pak předložen jako petice vládě.

Předsedou tohoto výboru byl zvolen profesor lékařské fakulty Karlovy university v Praze MUDr. Jan Bělehrádek, bytem Dejvice čp. 1789, místopředsedou zmíněný již Dr. Fischer, jednatelem Josef Pešek, ředitel školy, bytem Podolí čp. 245, a pokladníkem úředník zemské banky Rais. Místnosti tohoto výboru jsou v Praze II, Národní tř. 24, kde dříve bývala kancelář Společnosti přátel demokratického Španělska, takže mezi touto Společností a předmětným výborem jest souvislost, což potvrzuje zejména skutečnost, že v této Společnosti jest Dr. Fischer předsedou a ředitel Pešek rovněž jednatelem. Členstvo obou těchto sdružení rekrutuje se z řad levých intelektuálů.

Činnost tohoto Petičního výboru projevovala se na veřejnost [!] celkem málo několika projevy, které v celém znění byly otištěny pouze v rudém tisku, a veřejnost začla jevití zájem o tento Petiční výbor teprve při demonstracích, jež v Praze vypukly po přijetí berchtesgadenských podmínek, kdy s podpisem tohoto výboru byly rozšiřovány ve zdejší obvodě známé letáky.¹ Od té doby zase Petiční výbor před veřejností se odmlčel a teprve včerejšího dne byl zdejší úřad upozorněn na nový leták tohoto výboru, v němž výslovně se píše, že v případě potřeby promluví lid znovu, jako promluvil dne 22. září.²

V periodickém časopisu Rudé právo čís. 230 ze dne 30. září t. r. a Haló noviny čís. 258 z téhož data byl pak uveřejněn projev Petičního výboru podobného obsahu, v němž dvě místa byla censurou konfiskována.

Pro tato závadná místa a též i pro to, že zachycený leták postrádal náležitostí předepsaných tiskovým zákonem, bylo ve věci zavedeno šetření, přičemž bylo zjištěno, že Petiční výbor skutečně vydal tyto závadné letáky a v podobném smyslu i zprávu pro tisk a že obě tyto tiskoviny byly koncipovány docentem Dr. Fischerem.

Při protokolárním výslechu profesor Dr. Bělehrádek podrobně vylíčil dosavadní činnost Petičního výboru,³ přiznal též, že podepsal koncept jakéhosi projevu v hlavních rysech shodného s oním v dnešním Rudém právu, popřel však vědomost,

že tento projev bude rozšířen letáky. Celou svou výpověď učinil takovým způsobem, že lze ji pokládati za hodnověrnou.

Opakem jeho byl při výslechu docent Dr. Fischer, který na žádnou z daných otázek přímo neodpovídal a zřejmě nemínil při vyšetřování této věci býti nápomocen. Z toho důvodu byla nařízena v kanceláři Petičního výboru domovní prohlídka, při níž bylo nalezeno asi 1400 závadných letáků a asi 100 přípisů na redakci časopisů. Současně byla provedena domovní prohlídka v nakladatelství Činu, kde bylo zjištěno, že docentem Dr. Fischerem bylo objednáno vytištění 4000 zmíněných letáků a asi 400 přípisů redakcím. Cyklostylová blána na tisk letáků byla tam zabavena, blána na druhou tiskovinu byla prý personálem uvedeného nakladatelství již zničena. Teprve po výsledcích těchto prohlídek rozpomněl si Dr. Fischer, že v posledních dnech tyto dva příписы nastylizoval a dal u Ing. Přikryla, který je vedoucím uvedeného již nakladatelství, rozmnožiti. O letácích udal, že nebyly určeny k širší kolportáži, nýbrž toliko části těch, kteří jim svého času pomáhali při sbírání podpisů na petiční manifest. Uvádí, že zmínka o možnosti opakování 22. září byla ve zprávě pro noviny uvedena jen technickým nedopatřením, přiznává ji však v letáku, který nazývá „informativním oběžníkem“, s odůvodněním ne dosti jasným.⁴

Leták zasílám současně státnímu zastupitelství k posouzení, resp. k zavedení příslušného trestního řízení.

Ku zprávě připojuji obě tiskoviny a protokoly sepsané zde s profesorem Bělehrádkem a s Dr. Fischerem. Opis této zprávy předkládám s přílohami presidiu ministerstva vnitra.

Policejní prezident^b

NA, PZÚ 1931-1940, sign. 207-563-2. Strojopisná kopie, 3 s.

a Zpráva je opatřena stupněm utajení důvěrné a adresována k rukám vládního rady Krejčího.

b Připojen nečitelný podpis.

1 Viz dok. č. 8, pozn. č. 4.

2 Viz dok. č. 7.

3 Viz dok. č. 9.

4 V připojeném výslechovém protokolu J. Fischer k tomu uvádí: „K prvnímu přípisu ještě podotýkám, že věta ‚bude-li třeba, promluví znovu lid, jako promluvil a prosadil svoji vůli dne 22. září t. r.‘ dostala se do tohoto přípisu technickým nedopatřením, a pamatuji se, že jsem ji z konceptu vyškrtl. Prvé závadové místo tohoto projevu, totiž ‚aby se snad někde neobjevilo kapitulantsví‘, nemá za účel jitrění lidu, nýbrž naopak použil jsem ho v tom smyslu, v jakém ho používal ministerský předseda Dr. Hodža.“ V další části protokolu se pak znovu vrací k větě, že v případě potřeby znovu promluví lid: „Prohlašuji, že touto větou nemínil jsem nabádat lid k nějakým demonstracím, nýbrž chtěl jsem tím naznačiti, že lid má možnost projevit svoji vůli legálně a že nutno odvrhnouti všechny zprávy o tom, jako by Československá republika byla někomu zaprodána a rozhodovalo se o ní bez ní. Účelem tedy této věty bylo veřejnost uklidnit a ubezpečiti, že o republice bez vědomí veřejnosti nebude rozhodováno.“ J. Fischer současně čelil obvinění, že text letáku nepředložil k tzv. tiskové přehlídce. Proto argumentoval tím, že se jednalo o oběžník osobám a korporacím, které podepsaly manifest *Věrní zůstaneme*. Měl jim být rozeslán poštou, patrně jako tiskopis (NA, PZÚ 1931-1940, sign. 207-563-2).

1938, polovina října,^a Praha

Elaborát Petičního výboru Věrní zůstaneme o rizicích vývoje v pomnichovském Československu, který byl adresován předsedovi vlády Janu Syrovému.

Syrovému

Základním a existenčním zájmem republiky je v dnešní situaci klid, práce a pořádek. Jakékoli zmatky by mohly být záminkou ke vpádu, tj. k pokračování okupace podle vůle okupující armády. Proto je třeba předejít všem příčinám neklidu, především všemu, co by dráždilo lidové vrstvy. Jisté známky neklidu tu jsou: pramení z toho, že dělnictvo, skládající plnou důvěru v demokratickou armádu republiky, v níž i ostatní občanstvo vidí demokratickou a nadstranickou autoritu, soudí, že armáda má na řízení státu menší vliv, než by si demokratické vrstvy přály. Dělnictvo se obává, aby oslabováním vlivu armády nebyly oslabovány demokratické směrnice vlády, aby se nedostaly znovu do popředí vlivy, které jsou činěny odpovědnými za dnešní situaci. Je důležité, že právě dnes se spojují odborové organizace bez rozdílu stranické příslušnosti.¹ Vytváří se tím největší sjednocená a ukázněná demokratická síla v republice. Byl by žádoucí kontakt mezi touto silou a mezi autoritou s mocí, již představuje demokratická armáda.

Jistý neklid se začíná šířit z nesvolání parlamentu a z odkladu volby presidenta. Motivace nesvolání je taková, že nebude vyřešena rozhrančením, jelikož volební kraje jsou okupační čarou roztrženy a každý poslanec je volen za celý kraj, takže ani po delimitaci nebude přesně známo, čím mandát je platný a čím nikoli. Zastavení činnosti komunistické strany na Slovensku² rovněž není důvodem, jelikož ponechává její mandáty v platnosti. Bylo by třeba autoritativního prohlášení, že parlament bude přes tyto obtíže co nejdříve svolán, aby nevznikl neklid z domněnky, že nedojde k volbě presidenta, čímž by se vláda stala prakticky nesaditelnou a republika by se dostala do zcela mimozákonného stavu.

Neklid se šíří též různými zprávami a pověstmi o dalších požadavcích: jednou se týkají osoby presidenta Beneše, jindy podpory, již se má z Berlína dostat těm, kteří byli říšským rozhlasem už dříve označeni za jedině přijatelné představitele republiky. Přibývá nekontrolovatelných zpráv o zavedení norimberských rasových zákonů, což při zmatenosti pražské ulice stupňuje neklid, a u řady lidí by bylo uvítáno jako vyhlídka na dobré umístění. Ze zkušeností jiných zemí vědí pracující vrstvy dobře, že antisemitismus je pouze předvojem boje proti „marxistům“, proti katolíkům čili ve skutečnosti proti všem právům pracujícího lidu. Persekuce a honičky na lidi pod

jakoukoli záminkou by u nás neproběhly klidně, nýbrž by vyvolaly přinejmenším zmatky a poskytly by tak opět případnou záminku k intervenci.

Podobně se šíří neklid zprávami o dalším požadavku, týkajícím se propuštění legionářských generálů a vyšších důstojníků z armády. Rovněž pramenem neklidu jsou zprávy o rozpuštění dělnických stran a organizací, které obratně navazují na znechucení z dosavadní stranické soustavy vůbec. Opatření slovenské vlády proti komunistické straně a ohlášený její postup proti všemu „marxisticko-židovskému“ znepokojuje ještě více veřejnosti. Ukazuje se tím, že zemská vláda slovenská potřebuje těsnějšího pojitka k vládě pražské; bylo by snad vhodné uvažovat o tom, aby členem slovenské vlády byl také někdo ze slovenských generálů. I když nepřeceňujeme dnešní nadšení pro autonomii na Slovensku a víme, že může dojít k vystřízlivění, až slovenská veřejnost si uvědomí, jakým způsobem byly rozděleny vládní moc a její výhody, přece není dnes dosti času na pouhé vyčkávání tohoto vývoje a bylo by dobře včas zabezpečiti státní jednotu tím, že by některý resort byl svěřen rukám vojenským.

Neklid vzniká také censurní praxí, která propouští věci poraženecké a všechno znehodnocování dosavadních hodnot, krátce veškeré desertování. Podporuje se tím sklon k demoralizaci, povážlivě se projevující.

Ve všech těchto věcech by bylo třeba autoritativního prohlášení vlády, že přijala pouze podmínky zásadního územního rozdělení a že udržuje nadále kontakt se všemi ostatními vládami. Nic by nebylo osudnějšího než pro špatnou zkušenost s Francií a Anglií skládat zvláštní naděje do přímého jednání s Německem, s vyloučením ostatních. Je naopak třeba vynaložit všechno úsilí záměrné propagandy k vyburcování veřejného mínění na západě, především v Anglii, aby pochopilo, co se vlastně stalo a děje u nás a co to znamená pro Evropu. Kromě několika lidí západ o tom nemá představu. Kdybychom v propagandě ustali, zastavili bychom vlastní vinou proces, který pokročil již dosti daleko. Bylo by to tím osudnější, že každého spojence a každé sympatie budeme potřebovat ještě víc než dosud, protože náš zápas s Německem není skončen, ať chceme, nebo ne – v našem zájmu je pouze, aby se nestal aktuálním izolovaně, tj. mimo nějaký širší konflikt. Na tomto stavu nezmění nic formální trvání nebo vypovídání spojeneckých smluv; prozatím rozhoduje nejvíce to, kam se nejdříve obrátí plán vyznačený v Mein Kampf.

Bylo by snad namístě uvažovat o apelu ke všem vládám, nejen k mnichovským velmocím, který by se znovu dovolával naší arbitrážní smlouvy s Německem a žádal by řešení celého sporu mezinárodní konferencí za naší účasti, a kromě toho aspoň tolik, aby o sporném území V. pásma bylo rozhodováno plebiscitem, a to zaručeně svobodným. Stojí za povšimnutí, že Německo po zhroucení vzpoury SdP po 12. září a po hladkém průběhu mobilizace mezi našimi Němci samo od požadavku plebiscitu upustilo, nevěříce patrně v jeho bezpečný výsledek. Podobný apel na cizí vlády by

u nás povzněl – i kdyby nedošel výsledku a nebudil předčasných nadějí – pokleslé sebevědomí. Je toho velmi zapotřebí a lze toho dosáhnout s uvarováním všech „provokací“ tak, aby bylo možno počítat na zásadní souhlas aspoň některých vlád. Bylo by to důležité už proto, že bychom tím ukázali, že nechceme zadat svému právu a své budoucnosti, tj. že nemíníme přiznat právní platnost vnučené okupaci.

V tomto směru je také třeba sjednotit propagandu v cizině i doma; je v tom třeba dnes daleko větší práce než kdy jindy. Místo toho rozhlas, který v mobilizačních dnech plnil svou funkci, dnes namnoze nudí a deprimuje, ačkoli by měl lidem dodávat trochu opory. Cizinu pak je třeba rychle, pohotově a velkoryse informovat, abychom neprohráli to, co nám zbývá. Propaganda nesmí resignovat na nic z toho, co jsme dočasně ztratili, a nesmí ve světě budit dojem, že jsme se se vším smířili. I zde by byl strach nejhorším rádcem.

Doma je zapotřebí dáti lidem aspoň základní jistotu, že dostanou práci, aby byl udržen klid. Proto mohou jen zneklidňovat zprávy o nastávajícím propouštění na tom nebo onom místě, i zprávy o prováděných restrikcích a heslo, že první nezbytností je spořit. Byla by dnes nejtěžší chyba nepoučit se pro opatření pracovní příležitosti z toho, jak bylo opatřeno financování opevňovacích a vyzbrojovacích prací. Je třeba, aby lidé brzy viděli, že jim práce bude opatřena podle konkrétního plánu na vybudování komunikací a průmyslů, jak toho vyžaduje okupace našeho území. Nejnebezpečnější by dnes bylo podnítit sociální neklid, podceňovat sílu dělnictva a využít tlaku Německa k podpoře pokusů o zavedení režimu německého typu.

Pramenem neklidu by bylo také, kdybychom se izolovaně vydali německému tlaku v jednání o hospodářské styky. I dnešní anglická vláda má zájem na tom, abychom nebyli hospodářsky úplně ovládnuti Německem, tj. abychom nebyli donuceni k celní unii a nepropadli „reagrarizaci“. Znamenalo by to vyvážet to nejcennější, co máme, pracovní síly – čili trvalé ochuzení.

Neklid mezi pracujícími by vneslo i to, kdyby byly pracovní tábory³ určeny pouze pro nezaměstnané, jimž by se tím vtisklo ódium sociálního vyřazení, kdežto kdyby byly stanoveny pro určité nejmladší ročníky, zvednou morálku i brannost národa a přitom rovněž pomohou čelit nezaměstnanosti.

Ať dojde k plebiscitu, či nedojde, je nutno pamatovat na demokratické Němce a nezradit je proto, že my jsme byli zrazeni jinými; byla by to pro budoucnost jistá krátkozrakost – stejně jako všechno, čím bychom se vzdávali okupovaných území.

Zmíněné usměrnění propagandy v tom smyslu, aby čelila demoralizaci projevující se v opouštění mravních, politických, kulturních i národních hodnot – toto usměrnění je žádoucí už proto, že by bylo povážlivé nechat věci jít opačným směrem. Skrývalo by se v tom nebezpečí, abychom se dnešnímu Německu nezačali přizpůsobovat kulturně, sociálně, politicky, nábožensky. Vedlo by to jen k vnitřním bo-

jům. Míru přizpůsobení, kterou vyžadují změněné politické poměry, není dobře nad potřebu zvětšovat, a dokonce už využívat ji k nátlaku na změnu vnitřního režimu. Přizpůsobení je možno omezit na politickou taktiku, ale chránit se před jejím pronikáním do lidu, z něhož by hrozila postupná germanizace.

AÚTGM, EB IV/1, sign. M 8/17, kart. 145. Strojopisná kopie, 6 s.

a Datace stanovena podle rukopisné poznámky v záhlaví dokumentu: „Polovina října 38.“

- 1 Již v období mnichovské krize představitelé odborových centrál začali připravovat společná stanoviska k politické situaci. O sjednocení usilovalo především Odborové sdružení československé, které patřilo sociální demokracii. Ve druhé polovině října 1938 se však podařilo dohodnout pouze vytvoření společného výboru jednotlivých odborových centrál. Tento vývoj však vzápětí ztroskotал spolu se vznikem Ústřední národní jednoty zaměstnanecké, která plnila úlohy odborové centrály Strany národní jednoty.
- 2 Stalo se tak 9. října 1938 hned prvním výnosem ministerstva vnitra nově ustavené autonomní vlády Slovenska.
- 3 Měnily pracovní útvary, které vznikly na základě vládního nařízení č. 228/1938 Sb. z 11. 10. 1938 a měly sloužit k odstranění nezaměstnanosti. První jednotky začaly fungovat již koncem října 1938 a potýkaly se s řadou problémů, které souvisely jak s polovojenským režimem, tak se skutečností, že značná část nezaměstnaných nebyla schopna vykonávat i kvůli věku těžkou manuální práci.

11

1939, 14. a 17. duben, Praha

Zpráva Josefa Fischera a jeho spolupracovníků Edvardu Benešovi o situaci v protektorátu a úkolech domácího odboje.^a

NS-FJ-5-14. 4. 1939^b

1. V nové situaci, která podstatnou část rozhodování přesunula na akci zahraniční, je nejdůležitější věcí koordinace domácí akce s ní. Nebude podruhé možno, aby bylo rozhodnuto jen venku, nebude to pro zemi a lidi doma možno takovým – poměrně – darem a na základě jen pasivní resistance jako 1914–1918, ale okamžik a způsob provedení domácí akce plně závisí na věcech mezinárodních. Proto je nejdůležitější věcí kontakt ze zahraničí; dokud není válka, lze to obstarat bez velikých obtíží kurýry přes jednotlivá vyslanectví v Berlíně, taktéž odtud ven. Záleží však na tom, aby kontakt nebyl na místa hluchá, která opomenou dát nezbytné věci dál, aby tak veřejné mínění bylo sjednocováno a připravováno. Jsme dnes zemí legend a pověstí, přestože se pilně poslouchá rozhlas z ciziny. Dokud to je možné, máme obraz situace, aspoň přibližný, ale nejméně autentického je známo o akci v zahraničí. Důsledek

toho jsou většinou přehnané pověsti, které vedou k nebezpečným ilusím, tj. k podceňování strašlivého nebezpečí situace 11 miliónů rukojmí. Zde je bezpodmínečně třeba směřovatného kontaktu zvenčí nebo příslušných pokynů těm, kteří kontakt mají; bylo by nebezpečné, kdyby skuteční důvěrníci např. dělnictva byli odkázáni na své odhady – je nezbytně třeba, aby se věci řídily mezinárodní situací.

2. Doma prvním úkolem je koordinace práce jednotlivých skupin, přičemž nutno počítat i s tím, že Němci budou třeba i sami zakládat skupiny, aby ty skutečně „vybrali“. Odpůrce je mnohem rafinovanější a důkladnější než za války. Úmysly bez iluze vyhlazovací. Proto je obtížnější překonat nedůvěru, proto dosud jednotlivé akce, i jednotlivé odjezdy; bude-li ještě možno, bude vypraven někdo, kdo je ještě plně svědkem dnešní práce, aby pomáhal koordinaci a mohl tlumočit zdejší mínění. Kdyby kdokoli vystupoval jakkoli separatisticky, činí tak jen svým jménem; národ je naprosto jednomyslně za B[enešem]; je-li mizivá menšina proti a ochotna dělat katovské služby Němcům, usnadní se tím jen její vyřízení, i kdyby se předtím ještě dostala k „moci“.

3. Kdyby došlo k válce: máme jeden základní společný zájem se spojenci, aby se zkrátila. Basler National-Zeitung^c 28. 2. psala očividně velmi informovaně (proto citováno v N[ové] S[vobodě] č. 7),^d že Anglie vynaloží hlavní síly tam, kde nebude Siegfriedovy linie, že na západě v důsledku oboustranných opevnění je válka beznadějně posílněná a dlouhá. My pak nemáme zájem na opakování Terronu, Vouziers¹ atd., nýbrž na tom, aby zahraniční vojsko naše, bude-li, bude tam, odkud nejrychleji může zasáhnout zde. Což se kryje se zájmem spojenců potud, že ČSR a Rakousko jsou nejslabší plochy říše, takže ofenziva v těchto místech by měla nejrychlejší účinek, protože by při skutečném úspěchu byla podepřena z vnitřku. Proti Polsku pak nejsme opevnění ani my, ani Rakousko proti východu. Náš zcela specifický národní a státní zájem se tu kryje úplně se strategickým zájmem spojenců, ačli to tentokrát pochopí. Soudíme, že je tu dobře také použít argumentů morálních: oni to jsou, kdo vydali H[itler]ovi 11 miliónů rukojmí, oni jsou za ně odpovědní, tím spíše, že tím sami zavedli svět do války. Musí tedy zabránit, aby nemohl své úmysly dokončit – a zároveň tím zkrátí válku. Neboť tím dojde nejrychleji k neúspěchu, jenž může vést k rozhodujícímu vnitřnímu otřesu v říši.

4. Pro tento případ musí spojenci spojit myšlení vojenské s politickým, což bude stejně obtížné jako vždy, ale nutné. Je-li skutečně něco na ruských parašutistech a je-li možno v Albánii s takovou rychlostí dopravit vojsko do země,² bylo-li to, rovněž aviaticky, možno z Afriky do Španělska, bylo by to možno i na Moravu, za frontu. Obtíže zajisté nesrovnatelně větší, ale také zcela jiné prostředky, a hlavně: přistání v spřátelené zemi, která by se okamžitě přidala. V tom případě nutno pamatovat na okamžité transporty zbraní (schovaných podle všeho není dost a bude jich zapotřebí jinde), ale

také na uniformy, aby cizího vojska v týle německé fronty bylo víc (v našich uniformách bude mnoho Němců). Samozřejmě nemyslím tuto věc naivně ze začátku, to je věcí vojáků, ale nutno zdůraznit, že toto plus Rakousko je nejrychlejší ukončení války. Nic předčasněho ani lehkomyšlného, to by vedlo zde jen k masakrům, k nimž Němci beztak budou hledat nebo si vytvoří záminku. Vlastní akce zde by mohla začít, až by toto bylo už v proudu. Kdyby na toto nedošlo, musila by se akce zde spolehnout, že dostane nedvojsmyslné znamení zvenčí, protože zde bude těžko odhadnout situaci.

5. Čím více bude vpád na naše území v případě války odkládán, tím bude zde hůř, tím větší bude nejen teror a bída (mnohem horší než za války), ale tím více mužů bude rozvrstveno na nejrůznější práce v říši; nelze podceňovat, že půjde o holý život národa, který v důsledku druhé kapitulace je teď hanebně bezbranný. Předpokládáme tedy, že naše území bude bojištěm, ale jde o to, aby jím bylo také pro naše zájmy a v pravou chvíli.

6. Tato včasnost je důležitá také proto, aby zdejší akce nepřišla ex post, nýbrž ještě proti H[itle]rjovi a nikoli již proti případné německé revoluci. S tou je naopak třeba rychlého dorozumění. Ale celková představa vyrovnání s Němci uvnitř (tj. uvnitř starých hranic) je dnes velmi radikální, zdá se, že H[itle]rj možnosti dřívějšího smíru úplně zmařil. Důkladné snížení jejich počtu se zdá obecným požadavkem. Nikdy pochopitelně nebylo u nás takové nenávisti – snad za husitských válek. Pro tyto chvíle to zvyšuje nebezpečí, že by něco propuklo předčasně; pro budoucnost to vyžaduje definitivní řešení.

7. Naléhavě nutné jest, aby co nejdříve Štrasburk, Londýn, Varšava vysílaly česky. Hlavně informace, stálá propaganda na způsob Moskvy už lidi mrzí (český rozhlas je tam celkem nejslabší). Také často působí poplach; v důsledku moskevských výstrah mnoho lidí myslelo, že N[ěmci] provedou v noci z 8. na 9. t. m. nálet, podle jiných zase pogrom – tisíce lidí spaly podle mosk[evských] návodů v šatech nebo vůbec nespaly. Podobné věci se dějí každou chvíli. Velmi strážlivý rozhlas, nabádající ke klidu a varující před ukvapením, by mnoho pomohl. Samozřejmě ani v tom se zde nebude zahálet, ale rozhlas zvenčí má jinou váhu a také by nesmírně pozvedl mysl, dodal by sebevědomí, že nejsme opouštěni. Při jeho vedení také nutno pamatovat na stále něm[ecké] represálie.

8. Nálada lidu naprosto pevná, na válku se dívají lidé jako na hlavní naději, třebaže mnozí si nedělají iluzí, že bychom zůstali zase idylicky stranou. Co chybí, je právě trochu orientace o tom, co se děje venku; odtud právě upřílišněné legendy a nebezpečí příliš optimistického odhadu situace. Země pověstí, i uvnitř. Panství pak skutečně hunské; cena loupeží (zboží, stroje atd., jako Belgie 1914) se odhaduje zatím prý na 20–30 miliard. Na Moravě mnohem hůř než v Čechách, na venkově v Čechách mnohem hůř než v Praze. Výsledek všeho: zatím všeobecné zradikalizování, národ-

ně i sociálně. Při tom ovšem velmi dovedné kupování duší, které by na delší dobu mohlo být nebezpečné. Národní souručenství sedí stejně na povrchu jako dřívější útvary, ale nutno i této formace využít. Bude-li nábor proveden opravdu hromadně, bude celá věc vypadat dole zcela jinak než ve svých špičkách.³ Neschopnost našich úředníků i jiných činitelů umožňuje Němcům určité propagační úspěchy, lepšími mzdami atd. Ale celek se tím nerozvrátí, základní linie odporu musí zůstat národní, ostatní půjde „s sebou“.

9. Obecným požadavkem bude náprava všech křivd a krádeží (vyřazení žen,⁴ okradený Sokol, odbory, zvláště na Slovensku, Židé atd.). Cítí se nezákonnost celého dnešního stavu a jeho právní nezávaznost (i formálně od 19. 10. [!]⁵ m. r.). Nechtěné důsledky hitlerovského režimu: naprosté znevážení nejen peněz, ale instituce soukromého vlastnictví vůbec, v důsledku kouzel s majetkem židovským (ostatně i jiným). Postup proti Židům bez odezvy v lidu, podaří-li se pogrom, tedy jen na německé komando a za peníze; nápisy „árijský obchod“ mizí, protože lidé v nich přestávají kupovat, prohlašujíce je za německé – s výjimkou těch, kde se za nápisem kryje obchod dříve židovský.

10. O jiných než o historických hranicích pro budoucnost není celkem ochoty uvažovat; až je budeme mít, lze mluvit o korekturách, ale aspoň trochu vzájemných. To je detail. Hranice mnichovské pohřbil ten, který je sám vynutil; nejsou už předmětem diskuse.

11. Západní propagandě by bylo třeba vnuknout trochu fantazie, možno si i vymyslet vysílačku německé protivlády apod. Stejně je třeba včas udělat – aspoň v propagandě – z amerických Němců rukojmí a tak vykonávat veliký nátlak na H[itle]ra]. Kdyby to bylo dobře vzato do ruky a včas, zabránilo by to mnohým sverepostem v Evropě. Už dávno jsme na tuto možnost upozorňovali.

Ještě dodatek: některým zatčeným se vede zle, odborový přednosta J. H.⁶ od začátku, není propuštěn, zamezen styk s rodinou, ani jídlo, šaty, prádlo, nic nesmí dostávat. Podobných případů víc: nebylo by dobré dělat rukojmí i na druhé straně?

Nikdo nevíme dne ani hodiny, neznáme seznamy vlaškařů a jiných, kteří i dnes je dodávají [!] Němcům – nevíme, komu se ještě podaří dostat se ven, nevíme, dojde-li tato zpráva, ani zdali a kdy bude možno poslat jinou. Nad hlavou stále německé aviony, po městě plno německého vojska, v našich uniformách i v civilu plno Němců – všechno prolezli, všude se dostali, náhlým přepadením, i částečně neschopností z naší strany. Strašně se mstí, že jsme nikdy nedovedli vyřídit zrádce.

Ale všichni věrní Češi a Slováci myslí jednomyslně na Vás, všichni mají jednu myšlenku, znovudobýt ztracené svobody a dožít se dne triumfálního návratu. Dělí nás od něho doba nejkrušnější, jakou kdy národ prožil, ale vybojovaná svoboda bude pevnější a dražší. Jsou včasná Brutova slova ze Shakespearova Caesara: Uzříme-li se

ještě jedenkrát, my věru budeme se usmívat – když ne, my bratrsky se loučili. Dnes jako před rokem a jako vždy, dokud budeme dýchat: věrni zůstaneme!

Dodatek (17. 4. 39)

1. Positivně zjištěno vojensky, že stav mezi Bohumínem a Karpaty je skutečně dosud nezměněn, mezera, která byla na podzim osudná, trvá v plném rozsahu. Německé velení se snaží co nejrychleji linii opevnit, odhaduje práci na půl roku až rok. Proto chtěli převzít celé Ředitelství opevňovacích prací (tyto zprávy vesměs autentické), zaručující každému celoroční aspoň zaměstnání se zvýšeným platem, s jednou zásadní podmínkou, zárukou proti sabotáži každého jednotlivce. Nabídku, kterou takto en bloc učinil gen. Schneider, ŘOP odmítlo, ponechávajíc jednotlivcům na vůli, jak se rozhodnou. Dojem našich odborníků, že se speciálně v opevňovacích pracích zdaleka tak nevyznají jako naši.

2. Kromě toho celý onen strategicko-politický odhad uznán i přímo vojensky za správný; znalci počítají s tím, že v případě války věci na našem území neproběhnou tak idylicky jako 1918, nýbrž že tu bude bojiště – samozřejmě co možná nejpozději, a tak, aby to nebyl pouhý masakr, k němuž i podle jejich odhadu druhá strana hledá příležitost. Proto také v dnech okupace nic nepodnikli, ačkoli byla tu a tam možnost místního odporu, třeba na jeden týden. Byli by riskovali nejen za sebe, nýbrž za celek, který se po všem, co předcházelo, bránit nemohl: rozhodli se raději uchránit lidi pro lepší příležitost.

Potvrzují naprosto žádoucnost toho, aby postupem na Moravu a na Vídeň (přes Maďarsko) byl boj co nejrychleji vnesen do nejslabších území Německa.

3. Charakteristické: důstojníci mají podle německého nařízení být zaměstnání co možná čestně a s dobrým platem, třeba jako komisařští starostové apod., Němci jsou ochotni i doplácet (autentické), ale umístění tak, aby nebyli ve styku s „mužstvem“ – styk s lidem celkem přezírají, vzhledem ke kastovníctví své vlastní armády, které i dnes za dobu okupace je zde jasně vidět.

4. Je nereprodukovatelné množství dokladů toho, jaký otřes způsobilo v armádě to, že poprvé ve velkém na vlastní oči poznali, jak byli obelháni. Stále nechtěli věřit, a to i vyšší důstojníci v armádě i v Gestapu, že tu nebyli vraždění Němci a páleny jejich domy. Pro tento účinek armádě byl rychle co nejvíc omezen styk s obyvatelstvem a vojsko se střídá. Může tedy i po této stránce se stát Praha východiskem něčeho zcela nečekaného pro H[itlera], vojsko se tu „demoralizuje“. Nepřeceňujeme tyto možnosti, které stejně jako jiné slabiny Německa mohou nabýt významu teprve při vnějším neúspěchu, ale nutno počítat se vším. Drobné doklady z posledních dnů: množství se křídové nápisy na jejich vojenských nákladních i dopravních autech, jako (autopsie na několika vozech): „Parole Heimat“, „Wir wollen zurück!“^g

5. Méně zaručené zprávy, rovněž vojenského původu, tvrdí, že Siegfriedova linie zdaleka není tak dobudována jako Maginotova.

6. Mnoho lidí neví, je-li už čas jet ven a pracovat tam; bude ovšem velmi zapotřebí lidí i zde. Z Paříže došel vzkaz „nespěchat s odjezdy“, finanční prostředky omezeny, dlužno počítat s delším trváním. Je možné, že přijede někdo do P[ariže] nebo L[on]-d[ýna] kvůli koordinaci. Zde koordinace a kontakty pokračují celkem dobře. Na Slovensku se obrací nálada pro návrat.

Právě ve věci odjezdu lidí voj[áků], tech[niků], polit[ických] žurn[alistů], propag[átorů] a jejich potřebnosti byl by pokyn velmi cenný.

Library of Congress (Washington, D. C.), Jan Papánek papers, Folder 33. Opis, strojopisná kopie, 4 s.

- a Podle hůře čitelné rukopisné poznámky měli jednotlivé kopie zprávy obdržet Jan Masaryk, plk. František Moravec, Vladimír Hurban, Juraj Slávik, Zdeněk Fierlinger a Jaromír Smutný, který ji měl ukázat Hubertu Ripkovi.
- b Zkratku lze dešifrovat tímto významem: Nová svoboda – Josef Fischer; kolem redakce levicového časopisu *Nová Svoboda* a Josefa Fischera vznikalo jádro budoucí ilegální organizace PVVZ. Dále následuje pořadové číslo zprávy a datum jejího vyhotovení.
- c V původním textu „Baseler Nationalztg“.
- d *Nová svoboda*, 9. 3. 1939, s. 112.
- e Zřejmě má být 19. 11. 1939, kdy Národní shromáždění přijalo zákon o autonomii Slovenska a Podkarpatské Rusi.
- f Pravděpodobně Jan Hájek, bývalý přednosta zpravodajské sekce ministerstva zahraničních věcí (viz zmínka o něm v dok. č. 12).
- g „Heslo Domov“, „Chceme zpátky!“
- 1 Místa bojů čs. legií ve francouzském departementu Ardennes, které probíhaly v závěru 1. světové války. Čs. brigáda v nich ve dnech 18.–30. října 1918 utrpěla vysoké ztráty, které činily 183 padlých, 876 zraněných a 69 nezvěstných.
- 2 Míneš italská invaze do Albánie, která proběhla ve dnech 7.–12. dubna 1939. Jednalo se o námořní operaci, která byla usnadněna špatným stavem albánské armády.
- 3 Nábor do Národního souručenství, který byl podpořen silnou propagační kampaní, skončil na počátku května 1939 s až neuvěřitelným výsledkem: do této politické organizace, která měla reprezentovat zájmy českého národa, se přihlásilo 98,4 % dospělé mužské populace. Jeho činnost však měla od začátku byrokratický charakter a navíc Národní souručenství začalo být brzy zatlačováno okupační mocí do pozadí. Blíže viz GEBHART, Jan – KUKLÍK, Jan: Počátky Národního souručenství v roce 1939. *Český časopis historický*, 1993, č. 3, s. 417–441.
- 4 Postavení žen se začalo výrazně měnit již za 2. republiky. Již v prosinci 1938 začaly být vyřazovány z veřejné a státní služby, aby uvolnily místo nezaměstnaným mužům. Úkoly českých žen byly spatřovány především v péči o rodinu, v podpoře mužských snah a v péči o děti, a proto se zpočátku nemohly stát ani členkami Národního souručenství a teprve v roce 1940 byl ženám dodatečně umožněn vstup do této organizace.

1939, 25. květen, Praha

Zpráva vedení ilegální organizace Petiční výbor Věrní zůstaneme o politické a hospodářské situaci v protektorátu.

PVVZ (NSJF) – 9 – 25. 5. 1939

Minulý týden ani tentokrát nebyla k dispozici obvyklá cesta (možná, že již nebude), proto používáme cesty ústního sdělení, protože toto dojde přímo do Londýna, prosíme o zaslání do Ameriky (je-li to ještě Amerika) E[dvardu] B[enešovi].

Hospodářské vysávání, správněji rabování, trvá, o tom je dosti zpráv i v cizím tisku. Stále ještě odvázejí vlaky, kamiony, lodi válečnou kořist, stále ještě lze loupit: je teprve vidět, jak je země bohatá. Odhady ceny kořisti jsou nesnadné. Snahou Němců jest, abychom byli nerozlučně spjati s jejich hospodářstvím, nemohou potřebovat, aby se zde lidem vedlo lépe než u nich, jako se stále a přese všechno ještě vede – to by pro ně byla pobuřující a revoltující skutečnost. Beztak již na armádu působilo a ještě působí zle, že místo do země bouří a hladu přišla do země hojnosti, takže po předchozí propagandě proti našemu „bolševictví“ dostala velmi trapnou ilustraci, jako by komunismus znamenal zemi blahobytu.

Německý kapitál proniká do ryze českých krajů a podniků stále více a neústupněji, a to hlavně dvojí cestou: jednak přímým vynucováním podílu na správě, jednak přejímáním podílů židovských. Je usnesená direktiva, aby se židovský kapitál nedostával do rukou českých, a zabráňuje se tomu nejrůznějšími machinacemi s využitím tísně a strachu židovských majitelů.

Některé věci nasvědčují tomu, jako by chtěli KČ vytlačit z trhu, a to nikoli převedením na marky, nýbrž úplným ruinováním, které má postihnout všechn majetek, pohledávky uložené v KČ. Moratorium trvá, není vidět, jak získat dostatek likvidních prostředků, některé venkovské ústavy a filiálky budou v krátké době bez prostředků; obíhající peníze se mění buď v nákupy, nebo se thesaurují, do peněžních ústavů se vrací málo. Marka má patrně být zachráncem, abychom byli spojeni s neodvratným a nedozírným krachem německého hospodářství. Je to plánovitě ochuzování české části obyvatelstva, i zámožných vrstev, což zase usnadňuje převádění židovského majetku do rukou německých „přirozenou cestou“.

Nátlak na Národní banku, aby převzala k eskontu za 50 mil. marek směnek Říšské banky, jimiž má být zapláceno obilí, které Němci koupili na Slovensku. Kromě toho se uvažuje o poplatku za „ochranu“ ve výši rozpočtu MNO, ovšem že bez odpočtení toho, co už bylo uloupeno.

Pokračuje ničení lesů, které v sudet[ském] území bylo zahájeno hned na podzim, i na území protektorátu. Majitelé lesů na[d] 50 ha dostali rozkaz, aby do konce července vykáceli o 50 % víc, než je normální těžba. Nesmějí dbát na jakost dřeva v letních měsících a paliv smí být z vytěženého dřeva jen 7 %. Pily byly prohlédnuty, zásoby řeziva sepsány a budou rekvírovány. Dřevěné baráky u vojenských skladů se rozbírají a odvázejí.

O zničeném vojenském materiálu, o jeho rozkrádání a rozprodávání německými vojáky i o špatném zacházení třeba s odváženými puškami, které místy házeli na vozy jako staré dříví, byla řeč již dříve. Rozdíl od armády z roku 1914 je patrný i na těchto věcech, na neváženosti k vojenskému materiálu, na neodborném zacházení atd.

Odvážení dělníků do Německa trvá, Prahou dosud projelo asi 70 000 – spolehlivý náznak celkového plánu rozvrstvení národa pilných pracovníků po celé říši, tj. jedna z etap celkového plánu vyhlazovacího. Dělníci jedou většinou z donucení, práce, kterou mají zde, je náhle zastavena a všemi prostředky jsou nuceni k odjezdu, jindy je to zase povinnost těch – ovšem předem neoznámená – kteří přijali nějaký oběd nebo jinou podporu.¹ Rodiny těch, kteří odešli, jsou bez prostředků, protože pracujícím se jednak sráží všechno ze mzdy, jednak se všemožně maří posílání úspor, pokud by opravdu někdo něco mohl uspořít. V novinách je ovšem všechno zaručeno, ale je to platné stejně jako jiné záruky. Také obce dostaly již účty za vyživovací akce, jimiž byly postiženy, ačkoli to lidé skoro nikde nejedli.² Postavení dělníků od nás v Německu je bídné, otrocké; pozitivně už zjištěn případ, kdy stížnost, posílaná oklikou domů, byla v důsledku neopatrnosti zdejších přátel zaplácena životem.

Podobné případy se množí, dosud zjištěn ubitý Rus z Prahy, jehož tělo se dostalo nedopatřením na německou patologii a tam ukázáno jeho družce – prý při výslechu tak nešťastně upadl na kliku. Dále dva pražští židovští obchodníci, jeden textilník z okolí Plzně [a] jeden obecní tajemník ubiti se známým oznámením rodině, aby si přišla vyzvednout urnu. Nejnověji 27letý dělník pražské letecké továrny ubit jen pro neopatrné řeči v hostinci. Samozřejmě jde vesměs o hrdinství Gestapa. Obávané jsou tábory v Sudetech, zejména v Ostrově u Karlových Varů. Zle se vede také vězňům na Špilberku, jak už referováno. Odborový přednosta J. Hájek propuštěn 20. t. m., po celkem bezvýsledném vyšetřování musil podepsat obvyklý revers, že se s ním dobře nakládalo, že je zdravý a že nebude mluvit. Vynutil si podle všeho slušnější zacházení, ale mnozí se vracejí vyděšení a zlomeni.

Bylo by třeba, aby cizí tisk nejen registroval zatýkání a všechno ostatní, ale stále zdůrazňoval, že přece Gestapo a nikdo jiný k tomu – na půdě cizího státu! – nemá žádného práva a že tím jen vyvolají represálie. Nemá to sice pro tento okamžik a pro nás význam, ale Němci jsou už dnes mnohem přístupnější myšlence, že budou muset pykat, a nejsou už chráněni proti strachu. V takových případech, jako je

dr. Sekanina,³ o němž nelze zjistit, co s ním je, je-li na živu a kde, bylo by ovšem třeba přímých represálií. Ostatně znovu dáváme vůči všemu tomu nepředstavitelnému řádění v úvahu, nelze-li někde vymoci aspoň hrozbu hromadnými represáliemi, např. v USA proti tamějším Němcům.

Důležité dále, aby cizí tisk nejen psal, že zdejší fašisté a vlajkaři jsou „podporováni“ Německem, to je přílišný eufemismus, nýbrž že jsou placeni a že mezi nimi zjištěno množství lidí trestaných pro sprosté zločiny. Tedy vyloženě gangsterský podnik. Dostává se jim také speciálního německého výcviku, jsou v přímém spojení s Gestapem a pod jeho ochranou, mají zaručenou beztrestnost za šíření letáků proti Národnému souručenství atd. Je to nový pokus Němců, abychom se začali popravovat a zabíjet mezi sebou, abychom to obstarali za ně sami, aby pak ještě mohli vystoupit znovu jako zachránci pořádku, až bychom sami odpravili ty, které by oni označili; pak by zrušili protektorát, že to s těmi Čechy ani takhle nešlo, že by se byli povraždili, že je Němci musili zachránit před jejich vlastním rozvratem.

Ale o tom je nutno psát předem, nikoli post festum, až budou po ruce „fakta“, na která si Angličané tolik potrpí. Nepřejeme jim nic zlého, ale čtrnáct dnů v takto příšerné situaci by je odnaučilo tomuto těžkopádnému „empirismu“, který trpí nedostatkem obrazivosti. Když jdou na lov tygrů ve své Indii, také nečekají, co tygr udělá!

Rovněž by bylo třeba pohnout některé vlivné listy k tomu, aby stále upozorňovaly, že Němci zde i jinak chtějí za každou cenu něco vyvolat, co by jim dalo záminku k masakru a zrušení protektorátu, ačkoli by dali přednost tomu, kdybychom to českými fašisty obstarali sami. V Brně i v Praze už pracují speciálně školené provokační oddíly Gestapa. V Říčanech i jinde při nejmenší zámince bylo vyhlášeno stanné právo, v Klatovech i jinde Češi nesmějí večer na ulici (Němci ano), sundání německé vlajky se těžce trestá, s naší se dělají obtíže. V Brně zatčen 8letý hoch pro krádež bodla, tedy přečin proti německé armádě, zatčení ovšem také rodiče.

V Brně všechny městské dodávky za každou cenu se zadávají německým firmám, starostovi ing. dr. Spazierovi znemožněno vykonávat funkci, ale odmítl se vzdát.⁴ Zuřivost Němců v Brně zcela speciálně vystupňována úspěchem NS, který ukázal velkou českou většinu. Proto také tam nejzuřivější pokusy o rozbití NS placenými silami. Toto všechno potřebuje mnohem větší důraz a jasnější řeč ve světovém tisku, než se dosud podařilo. Řada těchto informací byla dodána do pařížského čs. časopisu,⁵ který se jistě dočká mnohých zlepšení.

Zbrojovky pracují plnou parou, otázka surovin se však za krátko stane tísnivou – zde jsou Němci v rozporu, protože by potřebovali náš vývoz a dovoz, ale stále vydatnějším ničením samostatnosti jej znemožňují. Charakteristické pro stav věcí: následkem nemožnosti skutečného zušlechtění ocele pro nedostatek příslušných prvků (potvrzeno zde německými odborníky) je německá puška počítána [na] 8000 ran,

naše na 120 000. Věc trochu podobná onomu zatopení Siegfriedovy linie a opravňující polská rčení o „plechovém cirkusu“. Výcvik německých pilotů na českých letadlech je slabý a vede k haváriím, protože však při přelétávání a výcviku se podařilo jednomu pilotovi uniknout do Štrasburku,⁵ převáží se teď letadla vlakem.

Ještě znovu pro všechny cizí tisk: stále zdůrazňovat, že všechny zdejší proněmecké projevy jsou nejen vynucené, ale prostě, je-li třeba, od Němců udělány, je to otázka jen technická, napíše se, že se to či ono stalo, že ten a ten to či ono řekl, zvláště teď, když přestanou fungovat vyslanectví. Je dobře, že už ani Chamberlain nevěří, že jsme se dobrovolně vzdali samostatnosti, ale je třeba stále opakovat, že tisk a propaganda nastupují místo skutečnosti a činí zbytečným i mravní nátlak.

Nálada na Slovensku se obrací, ani Slovák se tomu už nemůže bránit, jeho úvodník z 24. 5. pro přátelství s Čechy je patrně už venku znám.⁶ V ostatní slovenské veřejnosti jsou věci mnohem dál, režim je nenáviděn, důstojnictvo je úplně československé orientace. Po této stránce nebudou tedy obtíže největší.

Prosíme o vyřízení dotazů z dřívějška, zejména pokud se týče nového dorozumívacího prostředku – máme už třetí seriosní nabídku – v čemž je třeba odpovědi odborníků.^b Stále také jde o pevnější kontakt zvenčí sem.

Zde se pracuje na koordinaci všeho přípravného úsilí, což se podle všeho brzy podaří. Promýšlejí se různé eventuality, také možnosti průběhu neválečného a polo-valetického výsledku, který by bylo nutno zdejší iniciativou (nikoli ovšem izolovanou) dokončit. Stále je jasnější, že jádrem všeho je i pro nás povalení dnešního režimu v Německu. V tom je všechno zahrnuto – nikoli automaticky, ale to teprve otevře další možnosti. Ale rozhodující rány musí být vedeny ještě proti němu, nesmějí přijít pozdě a vpadnout do zad německé revoluci, jako 1918, která tak byla diskreditována, jelikož porážka byla přesunuta ze skutečných viníků na ni.

Ještě dodatek k židovským věcem: pojem Žida bude proto tak široce formulován, aby Němcům otevřel co nejširší zásahy hospodářské a co nejvíce zmenšil počet Čechů. Bude ovšem židovský zákon tím absurdnější a po obratu bude tím snadněji odstraněn.

Lid je pevně myslí, obdivuhodně politicky zralý, ukázněný do neuvěřitelného sebeovládání, jehož základem je ovšem zařatá pěst, netrpělivě vyčkávající dne pomsty. Že tentokrát nebude idylly z roku 1918, o tom netřeba si dělat ilusí. Nikdy naše země nepoznala tak živelnou nenávist. Jaká doba nás od této chvíle ještě dělí, nevíme. O konečném výsledku nepochybujeme ani nemyslíme, že věc bude nedohledná. Ale krutý bude průběh, zejména nebudou-li na druhé straně dosti pevní a chytří, aby vše vyřídili bez války. Proto také nijak netoužíme po zrušení zbytku samosprávy protektorátu, protože k odhalení pravých úmyslů H[itler]ových už toho třeba není, vidíme i zde z cizích listů, že okupace je dostatečným otřesem i pro nejomezenější

empiristy, čili že k „odhalení“ stačí tato vivisekce, prováděná po Habeši, Rakousku, Španělsku teď daleko okatěji na našem těle.

Záleží na tom, aby, když se už nebojovalo na podzim, nebylo v této hanebné bezbrannosti obětí víc, než je třeba. Až dojde na zbraně, bude věc jiná, ať bude průběh jakýkoli, tato chvíle se jeví pravděpodobnou.

Jsmo klidni a pevní, a Věrní zůstaneme!

VÚA–VHA, Sbírka 308, sign. 308-36-3. Strojopisná kopie, 3 s.

- a Jednalo se o týdeník *Česko-slovenský boj* (v závěru roku 1939 název změněn na *Československý boj*), Ústřední list zahraničních Čechů a Slováků.
- b Myslí se radiotelegrafické spojení.
- 1 Mínil se podpora v nezaměstnanosti. Již 24. dubna 1939 vydal Zemský ústřední úřad práce oběžník, podle kterého zprostředkovatelnou práce měly upozorňovat nezaměstnané, že pokud odmítnou práci v Německu, tak to může mít dopad na poskytování podpory, protože „mzdové a pracovní podmínky v Německu jsou příznivé“. Předvolané osoby měly být rovněž poučeny, že v případě odmítnutí mohou být zařazeny do pracovních útvarů.
- 2 Jedná se o známou propagandistickou akci, která probíhala v rámci březnové okupace českých zemí pod heslem: Nikdo nesmí hladovět. Vedle polních kuchyní wehrmachtu se na ní rovněž podílela i nacistická organizace NSV (Nationalsozialistische Volkswohlfahrt; Nacionálněsocialistická péče o blaho lidu), která vysílala do Čech pomocný vlak NSV Bayern.
- 3 Zřejmě míněn Ivan Sekanina, právní zástupce KSČ a *Rudého práva*, který se aktivně zapojil i do obhajoby komunistických funkcionářů stíhaných zejména v nacistickém Německu. Jeho zatčení, ke kterému došlo 16. března 1939, proto vyvolalo ohlas i v zahraničí. O jeho osud se z podnětu manželky oficiálně zajímala rovněž kancelář prezidenta Emila Háchy. Zahynul 21. května 1940 v koncentračním táboře Sachsenhausen.
- 4 Rudolf Spazier odmítl 15. března 1939 rezignovat na funkci starosty a nadále úřadoval ve své kanceláři. Byl proto 23. března 1939 předvolán na gestapo, které mu zakázalo vstupovat do radnice a zasahovat do správy města. Po vypuknutí 2. světové války byl v rámci tzv. preventivní policejní akce zatčen a až do konce války vězněn v koncentračních táborech Dachau a Buchenwald.
- 5 Luftwaffe původně využívala k přeletům ukořistěných letadel do Německa bývalých československých pilotů. Dne 26. dubna 1939 rotmistři Josef Návesník a Bohuslav Zikmund, kteří startovali z Hradce Králové a pilotovali bombardéry B-71, uletěli do Sovětského svazu. Po tomto incidentu byla tato forma spolupráce ukončena.
- 6 Medzi Čechmi a Slovákmi. *Slovák*, 24. 5. 1939, s. 1–2. V úvodníku se konstatuje, že i když Češi a Slováci stáli na opačných politických pólech, přesto došlo k velkému kulturnímu sblížení. Změnou ve státoprávním postavení obou národů se pak otupil i politický hrot: „Po 6. októbri začali sme nový život v pomere oboch národov. Slováci videli prv, aké vetry dujú v okolitých štátoch a preto veľmi chytro likvidovali stranický systém, ktorý oslaboval ich sily. Aj Čechom jsme radili, aby zanechali stranické hádky a aby se spojili na národním podklade.“ Musely ale přijít další události, než se vzchopili představitelé českého národa a vytvořili Národní souručenství. Oběma národům musí jít o úzkou spolupráci, kterou už nebudou hatit politické síly: „Keď nebudeme pozerat na naše vzťahy okuliarmi minulosti, keď si odmyslíme mnohé romantické prvky v našich vzťahoch, ktoré nám často pomer len komplikovali, veríme, že medzi Čechmi a Slovákmi nastane také ovzdušie, aké bude potrebné pro srdečné vzťahy dvoch najbližších národov.“

1939, 24. červenec, Praha

Výňatky ze zprávy vedení ilegální organizace Petiční výbor Věrní zůstaneme, ve které jsou činitelé londýnského exilu informováni o politickém vývoji v protektorátu a plánech domácího odboje.^a

[...]

Je zde na rozdíl od let 1914–18 skutečné a velmi aktivní politické hnutí, vyhraněné, na jehož směrnicích se pracuje (budou také zaslány). Celkový posun doleva je nepochybný, jeho míra závisí také na věcech mezinárodních, tj. na tom, do jaké míry který stát přispěje k osvobozovacímu hnutí. Posun doleva je dán přirozeně tím, že nejde jen o boj proti Němcům, ale také proti fašismu, proti mezinárodní reakci, jejíž obětí se Československo stalo. Proto také revoluce, nikoli restituce. Dvacet let svobody má v tom nepodceňovatelný význam, jde o svobodu živou a teď, nikoli před 300 roky, ztracenou.

Z těchto předpokladů vychází koordinační ústředí, jemuž jde samozřejmě o to, aby jeho práce byla koordinována ze zahraničí. Proto nutno zlepšit kontakt a včas pamatovat na jeho doplnění a rezervy. Proto opakujme, že zde čeká už asi osm vysíláčů na odborný vzkaz pro zahájení služby: kdo zahájí, kdy, hlavní a vedlejší vlna atd., ale všechno odborně formulováno. Jejich dosah Anglie a Francie, nikoli Amerika.

[...]

3. Tentokrát pravděpodobně připadá mnohem větší úloha věcem domácím než tehdy. Pasivita na tehdejší způsob by asi byla chápána jako znamení nedostatečné politické vyspělosti, tj. chybějící vůle po samostatném životě – prostě po dvaceti letech samostatnosti by byla osudná. To neznamená, že se zde chce podniknout něco nerozvážného, ale prostě to, že až bude mezinárodní situace připravena, musí zde být alespoň spolurozhodnuto. Půjde o to, co si budeme umět sami vzít. Toto přesvědčení v názoru na situaci je skoro všeobecné, kromě fatalistů, kteří myslí, že stačí pasivita a že se věci mohou v historii opakovat.

4. Právě pro tento rozdíl od tehdejška je důležité rozpoložení lidu zde. Bez nadšázky lze říci, že se nemůžeme dočkat aktivity (samozřejmě se brzdí všechny předčasnosti); rozpoložení radikální, jak sociálně, tak nacionálně. Upozorňujeme předeem, že s tím bude nutno počítat – pokusy o obnovení někdejších koaličních soustav by byly těžkou politickou a psychologickou chybou. Neboť obecně se požaduje a) náprava křivd, b) potrestání viníků, c) vyřazení všech dřívějších vůdců – s určitými výjimkami, které však nesmějí porušit zásadu. Pokud někteří z nich sami ji uplatňují, bude jim přičteno k dobru, že usnadňují nezbytnou věc, pokud by ji chtěli uplat-

nit vůči E. B., tedy jsou absolutně nekompetentní, protože je to jediná zde nesporně uznávaná autorita. To je také důvod, proč se zmiňujeme o věci, o níž půjde až po pádu německého panství – ale je nutné, aby se o ní venku vědělo už dnes, aby nebyly dělány kombinace doma nepřijatelné.

[...]

Věrní jsme zůstali. Účast sociálních demokratů v domácím a zahraničním odboji. Dělnické nakladatelství, Praha 1947, s. 12–13, 22.

a Originál zprávy s pořadovým číslem PVVZ 9-10 se v archivních fondech, které shromažďují dokumenty londýnského exilu, nepodařilo nalézt. Po válce publikované výňatky dokumentů pocházejí z domácího archivu PVVZ, jehož část se do dnešní doby pohřešuje.

14

1939, 6. říjen, Praha

Zpráva určená Edvardu Benešovi, ve které jej vedení Petičního výboru Věrní zůstaneme informuje o situaci v domácím odboji a jeho přípravách na obnovení republiky.¹

PVVZ 13 – 6. 10. 1939.

Posíláme 13. zprávu, kterou se snad podaří poslat několikerou cestou.² Zpráva č. 12 šla ústně a teprve venku měla být znovu sepsána. Jednu ze zpráv přivezl Dr. E[duard] T[áborský] při svém odjezdu přes Polsko; prvních pět zpráv bylo potvrzeno z N[ew] Y[orku] od A. L. První zprávu přivezl do Londýna p. Al[etrino] z Holandska 24. 1. t. r. a přednesl ji přímo Dr. E[dvardu] B[enešovi], od něhož také přivezl odpověď. Všechny další zprávy poslány témuž adresátovi.

Značka PVVZ (původně nsjf) podržena, ale dnes je takřka dobudováno koordináční ústředí, soustřeďující postupně všechny důležité, vlivné a výkonné sociální složky obyvatelstva, v to čítaje zejména složku vojenskou (sít, jejíž původní náčelník je na západě,³ je zastoupena jeho zástupcem). Jiné složení dnes by bylo neúčinné, nelze vybudovat na příklad podle politických stran, protože byly zrušeny nejen zákonem, ale fakticky přestaly existovat. Zbývají z nich části aparátů, ale neexistují v lidu, i když někdejší vedoucí lidé se o tom snad klamou. Není možno je obnovit v někdejší podobě, každý pokus by narazil na elementární odpor. Samozřejmě také Národní souručenství je pouze krycí formací vůči Němcům, které neobstojí od okamžiku, kdy se poměry uvolní. Dnes je nutné. Politické strany v budoucnosti budou značně zjednodušeny proti dřívějšímu, stavovsko-zájmové organizaci bude nutno vyhovět jinak.

Nejpevněji z někdejších stran vystupují lidovci, správněji katolíci (tj. nositelé světového názoru a církve, ne jen politiky). Veliké sebevědomí projevují komunisté, ale fakticky jsou vnitřně dosti nejednotní v důsledku postupu Moskvy a je třeba veliké opatrnosti ve styku s nimi. Za nejsilnější se pokládá frakce tzv. českých komunistů, kteří chtějí boj a své zvláštní cíle odsunout až po obnovení samostatnosti v historických hranicích.

Celkem však staré strany patří minulosti a zejména skoro všichni jejich vedoucí lidé. Všechny pokusy obnovit jejich vládu, někdejší koalici, jakkoli zastřenou, by vedly po obnovení samostatnosti leda k druhé revoluci. Proto nelze nic namítat proti tomu, vystupuje-li některý politický činitel v cizině jménem té či oné strany, protože cizina jiného akreditivu nezná, ale nutno vědět, že mocenský podklad toho pominul.

Odpadla dosavadní politická (namnoze také úřední) hierarchie, a proto je nutné organizační síť pro akci k osvobození budovat právě na sociálních složkách (nikoli ovšem „stavovský“). Proto koordináční ústředí buduje styk se všemi skupinami, které jdou za stejným cílem, každá spolupráce je vítána; také styk s PÚ^b zařízen. Rovněž žádné zaujetí proti tomu, aby někdejší politikové se práce účastnili ve svém okruhu, je to jejich povinnost.

Je budována skutečná síť civilně-vojenská; žádná jiná organizace podobného dosahu není. Začíná se s jejím postupným vyzkoušením menšími akcemi, které budou stupňovány, aby byla zajištěna jejich pohotovost a výkonnost. Různé projevy poslední doby již byly takto řízeny, jiné přijdou ještě tento měsíc.

Sít zahrnuje celý protektorát, ale budují se kontakty do zabraného území a na Slovensko.

Pro naléhavé úkoly organizační se nezapomíná na jiné, tj. především na přípravu pro různé eventuality převratu, i se zřetelem na to, že není známo, dojde-li k němu v krátké, nebo dlouhé době. Mnozí dosud se drží analogie 28. října, ale stále více proniká poznání, že tentokrát půjde o ozbrojenou vojenskou akci doma, že nelze ji suplovat sebevětším zatýkáním a persekucí, protože dnes jsme samostatný stát obsazený nepřátelskou armádou (platí analogie Belgie 1914–1918), pro niž všechna persekuce je samozřejmým prostředkem k udržení moci – ale pasivní role pro podmaněnou zemi není ještě titulem k osvobození. V tom jsou pochopitelně psychologické obtíže, vzor minulé pasivity a případně i mučednictví působí. Jde o to, aby tento sklon nevedl k obětem zbytečným, jaksi fatalistickým („stejně tomu neujdeme“), které by postihly právě nejaktivnější živly, jichž bude nejvíce zapotřebí. Toto jen k charakteristice situace a také aby bylo zřejmo, že zdůrazňováním nutnosti akce nesledujeme nic lehkovážného, nýbrž právě dobře rozvážené hospodaření všemi silami. Pasivní odpor a všechno ostatní, čímž lze rozkládat německý aparát, tímto stanoviskem nejen neutrpí, nýbrž právě naopak bude veden metodicky se zřetelem k závěru.

Akci bude nutno provést ještě proti Německu hitlerovskému, nikoliv proti tomu, s nímž by svět byl již ochoten uzavřít mír (nikoli předčasně a nikoli bez dorozumění se zahraniční akcí). V dané chvíli musí být provedeno osvobození na celém území, tj. i v „Suditech“ a na Slovensku. To se stává obecným přesvědčením. **Obnovení hranic** nutno provést i jako fait accompli, nikoli učinit závislým na „povolení“. Tato perspektiva se stává poněkud složitější v případě, že Moskva by chtěla realizovat svůj „nástup revoluce“ na západ, tj. do Německa, ale platila by i potom.

Promýšlí se přirozeně také den pro revoluci: Nebude pouhá restituce, nýbrž v mnohém revoluce; jde o to, aby byly škody co nejmenší a při tom aby byla skutečně provedena. Proto organizační síť se buduje tak, aby podchytila i toto hnutí i výkon správy. Stejně základní zásadou jako obnovení území je náprava křivd, pokud možná prováděná obecně a automaticky, ne individuálně, tj. vůči všem korporacím a kategoriím občanů, které byly postiženy (při hmotných škodách půjde častěji o náhradu než o vrácení). Základem je právní neplatnost všeho od 30. září 1938 – seznam konkrétních opatření, která zůstanou v platnosti, bude připraven. Rovněž bude připraveno rychlé řešení otázek menšin (přízpusobené tomu, co umožní výsledek války) a rychlé řízení se všemi, kteří se prohřešili zradou na národu a státu.

Textace všech naléhavých opatření – bude připravena – bez ohledu na dobu, kdy k osvobození dojde, měnit a přizpusobovat lze vždycky. Taktéž se promýšlejí další opatření, revise ústavy a volebního řádu, jakož i nutná opatření hospodářská, jichž bude třeba jednak z důvodů národních, jednak sociálních. Je nutno počítat v každém případě s velmi radikálním demokratickým hnutím, které se nespokojí s formální demokracií politickou. Proto se jeví účelným včas vypracovat celkový hospodářský plán do roku 1948 (třicetiletí republiky).

Podle spolehlivých zpráv ze Slovenska je hnutí pro obnovení republiky a pro čs. jednotu skutečně v stálém vzestupu. Nebude proto třeba paktovat s těmi, kdo jí zabrahňují, a opakovat tak chyby koaličních vlád. Slovenský režim je populární jen mezi těmi, kdo z něho mají přímý prospěch. Víme zde, kdo venku se drží starých separatistických sklonů – bude nejlépe, když celá věc bude řešena až v obnoveném státě, kdy bude čistě vnitřní otázkou účelně decentralizované správy, dostatečného personálního podílu v ní apod. Doma bude zatím řešení připraveno.

Po porážce Polska nabývá půdy myšlenka středoevropské federace (ovšem samostatných států), tj. jejich postupné koordinace v oborech, které to připouštějí. Velmocenská politika Polska tomu bránila, na druhé straně jeho porážka po naší porážce ukazuje, jak antagonismy středoevropských národů usnadňují Němcům velmi jednoduché Divide et Impera. Otázka, nebude-li budoucně třeba podobné ochrany proti Rusku – v každém případě Masarykova „Nová Evropa“ nabývá zcela nové aktuality, tj. střední Evropa s vyloučením velmocí.

Vedle věcí programových, zásadních a věcných opatření se promýšlejí a připravují také poměry personální v jednotlivých oborech správy a stejně to bude nutné ve věcech hospodářských. Výběr osob pro převzetí moci a pro složení poradního sboru, který by v první době nahrazoval parlament, nelze z pochopitelných důvodů provádět předčasně, ale přípravy nebudou zanedbány.

Zpráva č. 13 je sestavena v předpokladu, že některé z předchozích nedošly, má charakterizovat celkovou situaci, jakož i cíle a pracovní metody koordinačního ústředí. Žádáme o potvrzení zprávy, resp. o odpověď, nebude-li udána jiná cesta, tedy na civilní spojku, na kterou byly koncem srpna poslány ze západu vzkazy vojenským velitelem. Doufáme, že se podaří připojit ještě technická data, aby bylo možno zavést pravidelné radiotelegrafní spojení, kterého je třeba jak pro kontakt se zahraničním vedením, tak pro rychlou informaci cizího rozhlasu a tisku, která teď vázne.

Pro úplnost opakujeme také z minulých zpráv, že v lidu není sporu o autoritu E[dvarda] B[eneše], pokusy z různých stran proti tomu podnikané nemají úspěch. Jemu také je v prvé řadě adresována tato zpráva, a to přímo, a jeho také prosíme o odpověď. Také naším heslem jest: Svobodné Československo ve svobodné Evropě!

VÚA–VHA, Sbírka 37, sign. 37-91-1, fol. 311–315. Opis mikrosnímku, strojopisná kopie, 3 s.^c

- a Mínen generál Sergej Ingr.
 - b Politické ústředí; v domácím odboji v této době fungovalo na půdorysu předmnichovských politických stran.
 - c V uvedeném fondu jsou uloženy i původní mikrosnímky (fol. 310), jakož další verze opisu této zprávy, kterou ve výňatku editovala Jitka Vondrová v edici *Češi a sudetoněmecká otázka 1939–1945. Dokumenty. Ústav mezinárodních vztahů, Praha 1984, dok. č. 11, s. 27–28*. Nejednalo se však o přímý opis mikrosnímku, takže tato verze zprávy obsahuje dodatečné stylistické úpravy a písarské chyby.
-
- 1 Zpráva byla zaslána na jednu ze smluvených adres, které měl k dispozici Eduard Táborský, a došla s měsíčním zpožděním. Tato poštovní linka začala fungovat 10. listopadu 1939, kdy Táborský obdržel dopis z Portugalska s anonymním vzkazem: „Očekávejte zprávy PVVZ.“ Viz TÁBORSKÝ, Eduard: *Pravda zvítězila. Deník druhého zahraničního odboje*. Vydavatelstvo Družstevní práce, Praha 1947, s. 408.
 - 2 Jeden exemplář zprávy došel na krycí adresu, která patřila československé zpravodajské expozituře ve Švýcarsku. Text byl napsán tajným inkoustem na stránkách časopisu *Eva*, roč. 11, č. 17. Odesílatel však použil příliš ostré pero a navíc psal i přes barevné plochy, takže se podařilo vyvolat pouze útržky z celé zprávy, jejichž text čs. zpravodajské středisko v Paříži zaslalo spolu s časopisem generálu S. Ingrovi a plk. F. Moravcovi do Londýna (VÚA–VHA, Sbírka 37, sign. 37-143-3, fol. 36–37).

1939, 17. říjen, Praha

Dopis jednoho z vedoucích činitelů PVVZ Eduardu Táborskému,^a ve kterém jej informuje o spolupráci Petičního výboru Věrní zůstaneme s dalšími skupinami domácího odboje.

Milý příteli,^a

doufám, že se ještě pamatuješ, jak jsme Ti u Tvého přítele^b na Paloučku odpoledne krátce před Tvým odjezdem dávali s sebou, vlastně prohodili zprávu, kterou jsi před tím již dostal. Ponecháváme značku PVVZ, snad si strýček^c vzpomene na velkou akci, o které byl informován v květnu 1938 a která pak probíhala až do Mnichova – poslední dvě písmena navazují na závěr jednoho jeho nekrologu.^d Snad si podle dřívější značky nsj^f vzpomeneš, že jsme byli spolupracovníky téhož týdeníku,^e aniž jsme se osobně mnoho znali.

Byl jsem nedávno u Vašich, všichni zdraví, mnohokrát pozdravují, Benjamin přijat na průmyslovku.

Tato zpráva šla již dvakrát ústně, ovšem fragmentárně, doufám, že jedna z nich také na Tvou adresu. Dnes posíláme autentické znění dvojí cestou. Jednou přes Belgii, s použitím cesty někoho jiného, ale rychlé, tudý prosíme o potvrzení a stručnou odpověď. Druhá cesta asi přes Jug[oslávii], zpětné adresy budou udány v obou případech buď přímo v dopise, nebo v druhém.

Co při Tvém odjezdu bylo v začátcích, je dnes vybudováno v celku a bude provedeno i na Slov[ensku] a v „Sud[etech]“, oboje se už dělá. Nic jiného podobného není, toto je jediná společná síť civilní i vojenská. Je třeba vždy pamatovat, že vojenští činitelé sami málo zможou, armáda přestala existovat skutečně (příčiny vyložíme jindy), všechny rozkazy jsou proveditelné jen tehdy, mají-li souhlas příslušných činitelů civilních, kteří mají důvěru svých lidí. Na této kooperaci je celá věc založena a v tom je její výkonnost. Stejně neexistují někdejší strany (viz zprávu),² dekapitace je všeobecná. Pokus někdejších vůdců o znovuuchoopení moci by mohl vést leda k těžkým zmatkům (až budeme tak daleko, zatím je to velmi předčasné, ale nutno všechno promýšlet a strýčka informovat). Proto nemohou pořídit skupiny, mající hlavně jen „štáby“ (jak samy říkají). Národ se od nich velmi osamostatnil a nemá smysl pro pouhé komando. Na těchto poznátcích se zakládá celá práce koordinačního ústředí (možnost zkracovat KÚ).

Samozřejmě KÚ se snaží spolupracovat se všemi, i s PÚ^f (viz zprávu), podle všeho se to podaří – někde je ovšem nutno dát velmi pozor, protože je nevypočitatelné, kam až by jednotlivé činitele [mohla] zavést žárlivost. Proto prosíme i z Vaší strany

o maximální obezřetnost. Vedle toho třetí politický činitel, komunisté, dnes velmi nejistí, jednak pod těžko odhadnutelným vlivem Moskvy, jednak pod vlivem boudy, kterou skrze ně na celý národ chtějí ušít naši „Ochránci“.^g Uvidíme teprve, na kolik zmoudřeli. Styk několikanásobný, vesměs s největší opatrností.

Nemíníme, že by bylo třeba zvenčí zasahovat do vzájemného poměru těchto skupin, resp. organizací, doufáme, že se v mezích možností podaří všechno koordinovat, i když někteří členové PÚ vystupují s jistou autoritativností, zejména jako by měli nějaké výhradné placet zvenčí. To se spraví, via facti zde.

Je naprosto nutné, aby byl pravidelný kontakt. Použijeme zatím obou těchto cest, prosíme vždy o rychlé potvrzení. Pošleme v několika dnech ukázkou časopisu (jen pro Vaši informaci, nikomu dál, naši lidé venku stále zbytečně mluví, zapomínají idylicky na německou špionáž, která pak zde stojí životy). Dále, (stejně) instrukce pro 28. 10., pak informaci o židovských věcech, která naléhavě vyžaduje americkou intervenci, protože jediná Amerika může při svých 8 miliónech Němců hrozit represáliemi.

Velmi důležité: odsud chodí radiotelegrafické zprávy, které jsou našimi radiotelegrafickými přijímači na západě potvrzovány (je to vojenské zařízení), ale něco chybí: i když se dávají v hotové stylizaci a s výslovným podotčením, že jsou pro západní rozhlas, a psány tak, že jsou zajímavé nejen pro nás – nedostanou se tam. Nevíme, sedí-li u nich někdo, kdo tomu opravdu rozumí. Jsou to věci, na nich záleží. Přiložíme jednou z dnešních cest kopii 5 zpráv, které šly 10. t. m. a na nichž nám zde velmi záleželo, protože mohou vykonat jistý vliv. Nelze zjednat nápravu? A nebylo by možno působit na franc[ouzsko]-český rozhlas, aby přestal s osobní reklamou pro jednoho pána a jeho přátele^h (vždyť jsme vyslechli již i sňatkové oznámení). Známe obtíže této věci, ale dobré by to bylo.

Používáme tentokrát na zkoušku mikrofotografie pro hlavní zprávu,ⁱ možná že toto použijeme jinudy také. Hlavně je třeba rychle uvést do pořádku radiotelegrafické spojení, možná že bude brzy jediné, zde je vždy možno zapnout další stroje. Prosíme, všechny informace přesně strýčkovi a od něho potvrzení (máš-li příležitost, tedy třeba rodičům, aby řekli Honzovi).

G.F.F.F.E.^{!j}

VÚA–VHA, Sbírka 37, sign. 37-91-1, fol. 316-318. Opis, strojopis, 3 s.

a Doplněno rukou: „(Táborský)“.

b Doplněno rukou: „doc. J. Fischer“.

c Doplněno rukou: „p. pres[ident]“.

d Mínen manifest *Věrní zůstaneme* a činnost petičního výboru.

- e *Nová svoboda* (ns); druhou část značky tvoří zřejmě iniciály Josefa Fischera (jf).
- f Politické ústředí; zkratka názvu odbojové organizace.
- g Okupanti.
- h Zřejmě míněn Štefan Osuský, čs. vyslanec v Paříži.
- i Připojena rukopisná poznámka: „*Dána plk. Moravcovi k přečtení lupou.*“
- j Quot faustum, felix fortunatumque eveniat. Úsloví používané v akademickém prostředí; volně přeloženo: Mnoho zdaru a štěstí! Za pomoc při dešifrování zkratky jsem zavázán Janu Kuklíkovi ml.
- 1 E. Táborický ve svých vzpomínkách uvádí, že zprávu obdržel 12. listopadu 1939 a zaslal mu ji Josef Fischer (*Pravda zvítězila*, s. 410–411, 421). Druhému údaji však odporuje rukopisná poznámka, která je citována v pozn. b. Je pravděpodobné, že autorem zprávy, který se v úvodu odvolával na J. Fischera, byl Volfgang Jankovec.
- 2 Viz dok. č. 14. E. Táborický ve svých vzpomínkách uvádí (*Pravda zvítězila*, s. 418–421), že zprávu obdržel 16. 11. 1939, tj. čtyři dny po obdržení tohoto dopisu: „*lhned jsem jim příjem obou zpráv... potvrdil přes smluvenou adresu a přes rodiče. Napsal jsem jim též stručně o stavu našich věcí zde.*“

16

1939 [před 28. říjnem], Praha

Provolání Petičního výboru Věrní zůstaneme k výročí vzniku Československé republiky, které bylo vydáno a ilegálně rozšiřováno pod hlavičkou Národního revolučního výboru.¹

ČECHOSLOVÁCI!

NEZMATEN lživým prohlašováním německého tisku, že my, lid československý, jsme sami požádali deutsches reich [!] o ochranu, nezastrašení tím, že jeho největší národní svátek Osvobození byl německou zvůlí zrušen, národ Československý slaví letos přese vše 21. vzkříšení své Svobody a nezávislosti. Odmítá podlé násilí na něm páchané a vzpomíná s vděčností všech, kdo s presidentem Osvoboditelem v čele zasloužili se o naplnění jeho tužeb a cílů před necelým čtvrtstoletím. Památka T. G. Masaryka zůstává v něm vroucí a není lži ani moci, která by dokázala odkaz největšího demokrata našeho věku v českých srdcích zatemnit, tím méně smazat.

ČESKOSLOVENSKÝ NÁROD přiznává se tím k práci dědiců Masarykova díla, souhlasí výslovně s úsilím, které druhý jeho president Edvard Beneš vyvíjí v spojeneckém zahraničí k jeho novému osvobození, a přiznává se hrdě k jeho ideám. Bude jeho dobré dílo ze všech svých sil podporovat: útlak, pod nímž trpí, znemožňuje mu sice projevit své přesvědčení zjevným slovem a činem. Ale československý lid má stále ve své moci dvě nevyhladitelné síly, jež žádné barbarství nezlomí; svou víru a svou věrnost.

SVŮJ slib věrnosti demokratickým ideám rovnosti, svobody a bratrství dnes, ve výročí svého osvobození, znovu slavnostně obnovuje, svou víru ve vítězství pravdy nad lží a bezprávím pevně zachová a je ochoten vykoupit ji i obětmi nejvyššími. Jeho hodina udeří a s ní chvíle odplaty hanobitelů lidskosti a jejich domácích spojenců.

ČECHOSLOVÁCI! Bud'te věrní a silní! Nedejte se zvíkat směšnými zprávami zotročeného nebo prodejného tisku, jež mají vydávati dnešní politický stav ve střední Evropě za trvalý. Zdržující se ukvapených činů, na něž se čeká, aby na nás mohla být uvalena persekuce ještě krutější, zachovejte svou pohotovost a energii pro okamžik poslední, kdy Vám bude dán povel k účtování se zrádci i s jejich protektory.

ZÁPADNÍ demokratické mocnosti prohlásily naše osvobození výslovně za jeden ze svých hlavních válečných cílů. Nebojíme se trestů, jimiž nám uchvatitelé naší státní moci a rozkradači našeho národního jmění hrozí, nezastrašily nás jejich dosavadní zbabělé a drzé skutky křivdy a útlatu; za každého zatčeného nebo umučeného z našich řad nastoupí ochotně sto jiných. Ale nebudeme neúčinně plýtvat svými silami a rozptylovat je v neorganizovaných předčasných akcích, nedohodnutých s naší vládou za hranicemi a našimi spojenci. Bude jich potřebí ve chvíli vhodné a rozhodné pro zápas poslední a pro dílo, jež bude cenou jeho: **pro náš stát, obnovený v historických hranicích** na troskách dnešního reichu a jeho režimu, v osvobozené a sbratřené střední Evropě.

Ať žije národ československý, jediný a nerozdělitelný v Čechách, na Moravě, ve Slezsku, na Slovensku i na Podkarpatské Rusi!

Ať žije Československá Republika pravé svobody, čestného bratrství a skutečné rovnosti a sociální spravedlnosti!

Věrnost jí přísaháme!

Pravda vítězí!

Národní revoluční výbor

NA, PZÚ 1931–1940, sign. 207-563-4. Tisk, 2 s.

¹ Obsah letáku byl rovněž publikován v pozměněné stylistické úpravě v ilegálním časopisu *Detektivky*. Viz dok. č. 16. Tyto letáky byly podle zpráv pražského policejního ředitelství rozhazovány po pražských ulicích. Zřejmě první výskyt pochází z 24. října 1939, kdy ve večerních hodinách byly tři výtisky nalezeny v Bubenči. Masový rozhoz se uskutečnil například na Smíchově a v Radlicích, kde v noci z 26. na 27. října 1939 pražská policie posbírala přibližně tři sta kusů těchto letáků.

1939, 29. říjen, Praha

Zpráva Petičního výboru Věrní zůstaneme o průběhu manifestace, která se konala

28. října 1939 v Praze.

PVVZ C 16 29. X. 39

Den 28. října se stal skutečnou manifestací otevřeného, spontánního a jednomyslného odporu českého lidu proti hitlerovskému barbarství. Tímto dnem přešel národ od pasivního odporu^a do aktivního boje. Přes všechny výstrahy, hrozby a zákazy vyhlášené v rozhlase, na nárožích, v tramvajích, úřadech, továrnách a školách lid oslavil svůj největší státní svátek na celém území. Od časných hodin ranních proudily svátečně oblečené zástupy občanů, vyzdobených československou trikolorou, do svého zaměstnání. V továrnách dělníci pracovali se založenýma rukama a v pracovní přestávce zpívali obě československé státní hymny. Mnohde byly proslovy nebo byly předčítány protiněmecké tisky. Obchody sice musely zůstat otevřeny, ale obyvatelstvo dodrželo národní kázeň a nekupovalo. Také úřady pracovaly jen formálně. Kostely byly plny věřících.

V Praze se ruch od rána soustřeďoval do středu města, kde v důsledku záměrných provokací, kterými Němci chtěli potupit den všem Čechoslovákům posvátný, došlo k řadě krvavých srážek. Do pražských ulic byly kromě mnoha set provokatérů v civilu vyslány všechny německé černé, hnědé, zelené a šedé oddíly: SS, Schupo, SA, Feldgendarmerie. Na Václavském náměstí bylo mnoho českých lidí krvavě zbito a zatčeno. Zatčení byli autokary odváženi do budovy Gestapa, kde museli projít špalírem SSmanů, kde byli znovu zbiti. Přes nejrůznější zákroky německé orgány nezvládly situaci, takže došlo k střelbě v Jindřišské ulici, Jungmannově, na Příkopech, na náměstí Republiky, v Sokolské třídě, na Floře, u divadla Akropolis^b a v Lützovově třídě.^c Počet mrtvých a zraněných není dosud znám (v jedné velké nemocnici ošetřeno 150 zraněných).^d Na jednu kliniku bylo dodáno 15 těžce postřelených Čechů, z nichž 2 zemřeli, jeden člen SS, jenž rovněž zemřel. Počet raněných Němců není znám, protože Němci je zavezli do svých ústavů, je však značný, poněvadž se Češi vůči německým provokatérům všude stavěli na odpor a všude osvědčili, ač neozbrojeni, velkou neohroženost, a to nejen muži, ale i ženy a mládež. Češi provolávali jednomyslně heslo: Ať žije republika, Chceme svobodu, Pryč s Němci, Pryč s Hitlerem, Ať zhyne zrádce Tiso, Ať žije Beneš, Ať žije československá armáda, Ať žije Stalin a zpívali s nadšením obě československé hymny. Před staroměstskou radnicí dav volal:

Podejte nám Pfitznera. Když Na Příkopě začala německá policie střílet, dav odpověděl zpěvem národní hymny, Němci byli zmateni a přenechali službu opět čs. policii. Ukázalo se všude, že obecnost poslouchá jen pokynů čs. policie a četnictva, kdežto německé zákroky situaci jen zůstřily a vedly ke střelbě. Demonstrace však přes to trvaly hluboko do noci, ačkoliv byla nařízena všeobecná uzavírací hodina na 22. hodinu, demonstranti strhávali množství německých a protizidovských nápisů, zejména nenáviděné německo-české tramvajové tabulky. Němci byli poplašeni několika explosemi ve vnitřním městě. K podobným živelným demonstračním došlo ve všech městech, např. v Brně, v Plzni, kde Němci museli k zastrašování použít nízko letících letadel s kulomety dolů namířenými. K podobnému opatření sáhli také 29. v Praze, kde napětí trvá i tohoto dne. Němce nejvíce dráždí to, že obyvatelstvo ve smyslu směrnic Národního revolučního výboru¹ projevuje svůj odpor naprosto jednotně a ukázněně. Proto se již neodvážili uskutečnit největší provokaci, totiž uspořádání trzny za Němce padlé v Polsku, připravované v Praze u pomníku sv. Václava.

V neděli 29. byl vydán zákaz nošení trikolor, odznaků (kromě NS) a Masarykových čepic. Zvláštní přepadové oddíly SS strhávaly chodcům odznaky, políčkovaly je a vyhrožovaly jim zbraněmi. Na Václavském náměstí došlo k řadě krvavých šarvátek. Obyvatelstvo je rozhořčeno tím, že pravomoc vykonávání bezpečnostní služby byla svěřena Hitlerjugend, jejíž čtrnáctiletí členové byli ozbrojeni pistolemi, jimiž ohrožují chodce.

VÚA–VHA, Sbírka 37, sign. 37-91-1, fol. 332. Originál, strojopisná kopie s rukopisnými vsuvkami, 1 s.

- a Slovo doplněno rukou.
- b Nacházelo se ve stejnojmenném žižkovském paláci, který stojí na rohu ulic Kubelíkovy a Víta Nejedlého.
- c Dnes Opletalova.
- d Věta v závorce doplněna rukou.

- 1 Zřejmě míněno svolání Národního revolučního výboru k výročí 28. října; viz dok. č. 16.

1939, 7. listopad, Praha

Zpráva Petičního výboru Věrní zůstaneme, ve které se kritizuje nedostatečné využití informací o demonstraci 28. října 1939 a žádá se o potvrzení dosud zaslanych zpráv.

PVVZ – C 17 – 7. XI. 1939

Stále ještě nemáme od Vás potvrzeno C 13,¹ poslanou odtud 18. 10. Proto tu stále ještě leží C 14, kterou bude možno poslat, až dojde Vaše potvrzení.² Nerozumíme tomu, proč nepotvrzujete, co do lhůty by tu odpověď už dlouho měla být. Proč nepotvrdíte třeba soukromou cestou? Bylo by nám to vyřízeno. Na západním rozhlase je vidět, jak spojení vážne, např. na tom, jak líčení 28. října daleko kulhá za skutečností, ačkoli tu byla a stále ještě je příležitost skutečnosti využít propagačně bez nadsazení. Srážky, při nichž počet mrtvých se blíží z české strany 50 (bez nadsázky), zatčených asi 1500 – to přece není pouhá demonstrace, to je vzpoura. První zpráva o tom na Vaši adresu šla 30. 10., s ciframi ještě značně nižšími (C 16), o několik dnů později pak dodatek s ciframi už opravenými, i s tím, že státní tajemník Frank se osobně účastnil v pražských ulicích masakrů s jezdeckým bičíkem, chráněn svou tělesnou gardou. Rovněž bylo ve zprávě, že použitím německých formací byl porušen výslovný slib německých úřadů, že německé uniformy se vůbec neukáží.

Dostáváte zprávy? Proč žádným způsobem nepotvrzujete? A docházejí-li, proč se jich nepoužije k propagandě? Co dělají naši žurnalisté venku?

Dnes posíláme v dalších obálkách anglické memorandum pro vévodu z Athollu,² určené k tomu, aby vzbudilo zájem v ženském hnutí anglosaských zemí. V další obálce 4 č[íslo] čas[opisu]³ a konečně zpáteční adresu pro potvrzení dnešních zpráv.

Musí být vybudován nejrychlejší druh spojení, který technicky stále ještě vážne. Proto prosíme o nejrychlejší odpověď, aby se to dalo provést.

Čas[opis] je určen pro Vaši informaci, nikoli pro rozhlas atd., jak jsme už psali, to by byla chyba.

QFFFE!

VÚA–VHA, Sbírka 37, sign. 37-91-1, fol. 432–433. Opis, strojopisná kopie s rukopisnými vsuvkami, 2 s.

¹ K textu je připojena následující, špatně čitelná rukopisná poznámka: „Týká se Putney. [zpráva?] C-13 [mezitím?] byla potvrzena radiem. Zal.“ Je tím míněna radiotelegrafická depeše pro Prahu s následujícím obsahem: „Zpráva č. 13 PVVZ došla správně třemi směry. Odpověď bude zaslána.“ VÚA–VHA, Sbír-

ka 37, sign. 37-10-42, odeslané depeše 1939. Příjem nové zprávy PVVZ byl potvrzen radiotelegraficky depeší pro Prahu z 11. 12. 1939. Byla adresována Vladimíru Klecandovi, který byl představitelem ilegální organizace Politické ústředí, a o doručení zprávy měl informovat tzv. koordinační ústředí domácího odboje: „Hněvkovskému. Potvrďte EKV [!] příjem zprávy PUV [!] – C – 17. Sezima posílá všeobecné instrukce poslem přes Holandsko.“ Poslední věta se týkala vzkazu Edvarda Beneše (Sezima) domácímu odboji z 9. prosince 1939. Jeho text viz ŠOLC, Jiří (ed.): *E. Beneš: Vzkazy do vlasti. Směrnice a pokyny československému domácímu odboji za druhé světové války*. Historický ústav AČR, Praha 1996, dok. č. 13, s. 42–45.

- ² Míňna Katharine Stewart-Murray (1874–1960), vévodkyně z Athollu a poslankyně Skotské unio-nistické strany, která patřila k oponentům britského premiéra Neville Chamberlaina. V roce 1937 navštívila Španělsko a v knižním bestselleru *Searchlight on Spain* (1938) kritizovala politiku neinter-ventence. Současně varovala před nebezpečím hitlerovského Německa a na protest vůči politice appeasementu se v listopadu 1938 vzdala svého poslaneckého mandátu.
- ³ Viz dok. č. 39.

1939, 28. prosinec, Praha

Zpráva Petičního výboru Věrní zůstaneme o situaci v domácím odbojovém hnutí, která měla být generálem Jaroslavem Čihákem osobně předána Edvardu Benešovi.¹

PVVZ – 24 – 28. 12. 1939

Dnes víc než dříve nutno zdůraznit, že vlivem událostí, nepřetržitého útisku, nepředstavitelných křivd a utrpení, vlivem touhy po odplatě, jakou tato země nepoznala, vytvořilo se zde skutečné sjednocující národní a lidové hnutí, o jehož radik-alismu ve směru demokratickém, sociálním, národním jsou venku asi dost matné představy. Pracuje se na programu ve všech sektorech, nutno jen upozornit, že jaký-koli prejudic zvenčí týkající se vnitřních poměrů by mohl být přijat velmi nepřízní-vě. Poselství z 3. 12. [!]² došlo obecného souhlasu, právě protože dovedlo vystihnouti toto rozpoložení.

Program se buduje pro úsek politický, hospodářsko-sociální, kulturní; obsáh-ne revisi ústavy při zachování její kontinuity; plán hospodářské výstavby do tři-cetiletí republiky, tedy terminovaný a rozvržený (nesmí dojít ke krizovým zjevům v hospodářství); definitivní řešení otázky menšinové; právní neplatnost všeho, co bylo normováno od 30. 9. 1938 (se seznamem výjimek); textaci řady nezbytných zákonů. Všechno za předpokladu, že národní revoluční vláda povede záležitosti po dobu delšího provizoria (1–2 roky), až bude možno provést volby (už dle jiného volebního řádu). Národní revoluční výbor bude sborem dosti širokým, aby mohl plnit funkci poradního sboru vlády, nikoli aby předstíral, že je parlamentem. Se-stavení obou sborů bude připraveno. Vláda zde bude ustavena s neúplným počtem členů, aby mohl být převzat určitý počet ze zahraničí. Kromě předsedy, který jedi-

ně požívá skutečné autority, mají odezvu jména i[ngɾ], j[an] m[asaryk], vi[est]; měl by ji ze starých š[rámek], ale byl by to nepřijatelný precedens vzhledem k druhým. Včasná dohoda bude nutná. K oněm jménům s odezvou náleží i ten, od něhož toto dostanete.^a

Nejen v této souvislosti, i jinak je důležité pro nás vědět, proč byl vytvořen národní výbor a ne vláda.³ Mají spojenci formální námitky? Nebylo možno docílit dohody mezi našimi lidmi? Nebo neměl být vytvořen precedens pro vnitřní věci, aby lid věděl, že vládu sestaví sám?

Protože všude zdůrazňujeme legalitu a kontinuitu, byli bychom velmi rádi, kdyby vymizelo v rozhlasu i jinde slovo „zahraniční odboj“, neboť je to válka (a s veškerou krutostí!), boj proti nepřátelskému vpádu. I proto bychom raději neslyšeli toto slovo, aby se nenavazovalo na antagonismus mezi odbojem zahraničním a domácím.

Při tom nemůžeme potlačit stížnosti, které stále opakujeme a o nichž stále ještě nevíme, docházejí-li místa svého určení. Je to v první řadě obojí r[o]z[hlas], který by měl a mohl fungovat zcela jinak. Víme, že není plně ve Vašich rukou, ale je nutno aspoň zabránit přímým a osudným chybám, které zde podkopávají prestiž celé věci. Paříž potvrzuje veřejně, odkud zprávy dostává, případně i kudy šly, což znamená okamžitou persekuci na příslušných místech a snadno i znemožnění dalších zpráv, aniž se tím něčeho dosáhne. Rovněž odtamtud se vykládá, že v každé vesnici a městečku jsou revoluční výbory, ale také to, že čs. generální štáb pracuje na plánech pro akci k osvobození. L[on]d[ýn] zase popisuje, jak vypadá podzemní tisk, aby usnadnil jeho hledání, jako by kamufláž byla snad pro zábavu. Dávají do r[o]z[hlasu] i zprávy vojenské, které nejsou určeny zrovna pro Němce, např. o předělání určitých letadel na bombardovací atd. Zbytečně se tím prozrazuje, o čem jsme informováni, a ztěžují se informace další.

Celkový dojem z r[o]z[hlasu] je nepochopitelný nedostatek odpovědnosti, vedení a kázně, což zde působí rostoucí pobouření a opravdu podkopává vážnost věci. Přicházejí-li už odtud takové zprávy bez označení, že nejsou pro veřejnost, musí přece být u vás někdo, kdo odpovídá za skutečné politické vedení r[o]z[hlasu], a to obou.

Vadí v obou také jistá lhostejnost, nedostatek psychologie: mluvilo se v nich o vládě, která se vytvoří, pak z toho vyšel národní výbor, aniž bylo slůvko vysvětleno! Lidé tomu nerozumějí. L[on]d[ýn] ohlásil proplácení úroků u čs. dluhopisů v anglických rukou z čs. pohledávek stornovaných v Anglii, ale nevysvětlil to jako znamení kontinuity státu, vůbec ničím, čímž usnadňuje demagogickou argumentaci, že o své kapitalisty se postarají – nestačí, když to místo Anglie opravují zdejší lidé.

Druhá věc: zvenčí musí být usnadněny odchody [do exilu], pokud jsou nezbytné, i akreditování lidí. Takto fakticky my odtud zdoláme nejtěžší část, ač máme možnos-

ti tak omezené – a nejhorší obtíže začnou potom, venku! V tom musí pomoci spojenci, to je přec věc minimální, technicky i finančně.

Třetí věc je spojení zpravodajské: dosud chybí potvrzení od č. 13,^b stále urgované a umožňované [!], nasvědčuje tomu, jako by byl někomu přiznán zpravodajský monopol, věc už sama o sobě chybná a vadná také podle skutečného dosavadního výsledku.

Byly dány zprávy o vysokých školách, o jejich vykrádání, o studentských věcech, o pokusech bakteriologické války, o zabírání klinik, o zastřelení 3 Čechů, o „ruském“ margarínu,^c ale také cukru, mouce, o plánu nového 30. června^d – ale použito z toho nebylo nic, ačkoliv vždy hledíme k tomu, co zajímá svět mezinárodní.

Přiznává se tu patrně monopol někomu, kdo nepředstavuje celek, kdo však tak vystupuje, kdo nedává zprávy, jež dostává, kdo usiluje svými zástupci (ne všemi) rozbít a rozvrátit všechno ostatní bez ohledu na prospěch věci, kdo patrně toto jiné očerňuje jako „rozkolníka“. S řadou jednotlivců je ovšem dobrá spolupráce, ale tyto tendence se vždy uplatňují – tendence známé jako koaliční metody. Je to rozpor ideový a praktický, mezi starokoaličností a mladšími proudy; jde o uplatnění mravního principu v politice a o obrození jejich metod (dovoláváme se přednášky z filosofického kongresu pražského)⁴ – věc, kterou lid dnes velmi dobře cítí a revolučně prožívá. Cítí se dnes jako chyba zdejších „mnichovanů“, nikoliv teprve kapitulace (to už bylo pozdě), ale to, že stranickými boji a spekulacemi, korytářstvím, byl stát od henleinovců (a hlinkovců) tak rozvrácen, že H[itler] si jej mohl vybrat za cíl první – věc, která se nedala obrátit, aby např. šel dřív na Polsko, kdyby měl pevně Č[e]s[koslovensko] v boku a v týle. Toto se cítí jako vina a nikdo nechce opakování.

Proto lid nechce staré vůdce a strany ani jejich náhradníky (ani parlament zvolený 1935!), ani Národní souručenství. Všechny formace se teprve vytvoří – i to bude úkolem přechodné doby. Tak daleko nejsme, samozřejmě také nesmějí být sváděny vnitřní zápasy. Chtěli jsme pouze informovat o obtížích, které nezaviňujeme. Ideovou základnou je stále PVVZ jako poslední spontánní hnutí.

Historické hranice jsou nám předpokladem; kdyby byly mezinárodně nutné korektury (výběžky, Frývaldov, krátce co leží za hranicemi vojenskými i hospodářskými) – tedy vzájemné (Kladsko?) a využít jich k redukci počtu Němců, jež [je] nezbytná! Důležité [je] pro nás vědět, jsou-li korektury pravděpodobné. Do zmíněného programu zahrnujeme také vybudování střeoevropské federace (různé varianty).

Považujeme za nesmírně důležité přesvědčit veřejné mínění na západě, které dá na mravní argumenty, že mocnosti získaly Mnichovem 1 rok času (ať byl jakkoli míněn), že tedy nesou přímou odpovědnost za 11 miliónů lidí, na jejichž útrapy se to stalo – neboť H[itler] dnes vede opravdu vyhladovovací, vraždící boj, nemluvě o strašlivém loupení, které už za půl roku předstihlo třicetiletou válku. Nemají prá-

vo pasivně přihlížet, proto stále žádáme o kampaň pro represálie v Americe proti tamějším Němcům, ale také o něco jiného: prodloužení války znamená růst pravděpodobnosti sociální revoluce, která by dnes, po oslabení prestiže Ruska, nebyla nijak nutná. Právě vypadnutí Ruska z vedení by však vedlo k revoluci dokonale chaotické – což nemůže být západu lhostejné. Konečně: už asi v květnu jsme upozorňovali na výhodnost ofenzivy vedené proti nejslabším místům Německa, tj. Rakousku a Československu.⁵ Tehdy za předpokladu spojení Ruska, dnes za druhé tehdejší eventuality, z Balkánu eventuálně z Itálie – tedy tam, kde není Siegfried^e a kde se lze opřít o odpor z vnitřka. Zájem o urychlení musí mít Anglie i Francie, nejen my – jde však také o to, aby převzaly iniciativu, jinak jejich prestiž i pozice klesají v celé střední a jihovýchodní Evropě, i když samy se drží. Iniciativa, čili ofenziva, tam, kde to je možné, kde to urychlí děj a zmenší oběti. Pasivita a věčná defenziva demoralizuje, působí jako stálé pokračování Mnichova. I o to jde, aby naše vojsko bylo tam, kde to [!] půjde o nás, a tam, odkud by sem bylo nejbližší.

QFFFE!

AÚTGM, J. Smutný, kart. 3, sign. 37/9, fol. 320–323. Opis, strojopis, 3 s.
OTÁHALOVÁ, Libuše – ČERVINKOVÁ, Milada (eds.): *Dokumenty z historie československé politiky 1939–1943*. Sv. 2. Academia, Praha 1966, dok. 379, s. 498–501.

^a Mínen gen. Jaroslav Čihák.

^b Míneny zprávy PVVZ. Potvrzení o příjmu 13. zprávy bylo odesláno radiotelegraficky; viz dok. č. 18, pozn. č. 1.

^c Poznámka s nejasnou pointou se vztahuje k zásobovací situaci. Po zavedení lístkového prodeje potravin se jeden z prvních výpadků dodávek do obchodní sítě týkal umělých tuků.

^d Zřejmě mýlen 30. červen 1934, kdy v Německu bylo zlikvidováno dosavadní vedení SA (tzv. noc dlouhých nožů).

^e Siegfriedova linie; pásmo německých opevnění budované na hranici s Francií.

1 Gen. J. Čížek, se nacházel ve Francii, takže tuto zprávu se dvěma jejími dodatky (viz dok. č. 20 a poznámky k němu) zaslal 18. 2. 1940 E. Benešovi písemně s následujícím vysvětlením: „Zprávy jsem měl předati osobně, což však nebylo možné, a proto tak činím touto cestou přes p. divizního generála Ingru.“ Průvodní dopis současně stručně rekapituloval působení gen. J. Čiháka v této ilegální skupině a stručně ji charakterizoval: „Skupina PVVZ, s níž jsem začal koncem dubna m. r. spolupracovat a již jsem přivedl v červenci do spolupráce z vojenskou organizací, zahrnuje profesory, učitelstvo, odboráře, železničáře a poštáky. Ze známých Vám jmen uvádím prof. Čížka, docenta Fišera a bývalého starostu učitelstva Peška.“ Celý text průvodního dopisu viz OTÁHALOVÁ, Libuše – ČERVINKOVÁ, Milada (eds.): *Dokumenty z historie československé politiky*..., dok. č. 379, s. 498–501.

2 Zřejmě se myslí vzkaz Edvarda Beneše z 9. 12. 1939 (viz dok. č. 18, pozn. č. 1). Ve vztahu k budoucímu uspořádání osvobozeného státu E. Beneš prosazoval optimismus a současně zdrženlivost: „Já sám čekám, že bude v republice větší decentralizace, nežli byla; že Slovensko bude vcelku si moci většinou rozhodnouti stupeň decentralizace, ale že zároveň si bude muset své věci platit. Stejně tak bude třeba promyslet věci ohledně těch Němců, kteří u nás zbudou. Co se týče stran, bude bezpodmínečným příkazem vlastenectví zredukovat jejich počet na možné minimum, ale to všechno se dnes určit nedá, to spoluurčí další vývoj a události; zejména potom, co se stane s Německem, kde jistě vypukne a bude dlouho zuřít revoluce. [...] Stejně tak důležité bude sousedství Ruska. My musíme mít ve chvíli rozhodování jasný cíl:

Zbavit se nacismu, přičemž se nikdo nebude šetřit z jeho pochopů; ve chvíli revoluce v Německu a u nás po pádu nacistického systému rychlými fait accompli si co nejrychleji vybudovat uvnitř pevný režim státní, dále zajistit také vše, co bude možno ve věcech hraničních bez čekání na konferenci, spojení a na kohokoliv jiného, a konečně hledět uvnitř udělat vše, abychom nepadli do bolševického chaosu.“ Viz ŠOLC, Jiří (ed.): *E. Beneš: Vzkazy do vlasti*..., dok. č. 13, s. 42–45.

3 Mínen Československý národní výbor, který vznikl 17. října 1939 v Paříži jako vrcholný orgán čs. zahraničního odboje. Tvořil jej E. Beneš, J. Šrámek, S. Ingr, Š. Osuský, E. Outrata, H. Ripka, J. Slávik a R. Viest.

4 Mínen osmý Mezinárodní filozofický kongres, který se uskutečnil ve dnech 2.–7. září 1934 za předsednictví Emanuela Rádlu a v jehož průběhu byl zveřejněn manifest tzv. Vídeňského kroužku.

5 Viz dok. č. 11.

20

1940, 3. leden, Praha

Dodatek ke zprávě z 28. prosince 1939, ve které Petiční výbor Věrní zůstaneme upřesňuje svoje představy o úkolech československého odboje.

Dod[atek] PVVZ – C 24 – 2. 1. 1940

Ne osob[ní] ambice, ale ani strach z převzetí odpovědnosti.

Vůle ke koord[inaci] a koop[eraci] trvá; ale ne pokračování metod a bezesměrnosti Koalice. Na prog[ram] nestačí Union sacrée,^a jak chce půst [!].^b

Nevěřit v brzký samočinný rozklad [Německa] bez voj[enské] akce (důležitost jihovýchodu) – nedostatek surovin atd. se může uplatnit teprve, když jejich konzum bude vyhnán na válečnou míru. Také polit[ická] nespokojenost se může stát činitelem až po takovém vojenském neúspěchu, který nelze zatajit, nikoli naopak, bez vojenské akce. Pouhý hlad nerozhodne.

Nutno pamatovat na okamžitou velikou pomoc zásobováním a úvěrem, aby nazítří nepropukla revoluce hladová; nestavět se na stanovisko, že „nic nepotřebujeme“, jako [v roce] 1918, naopak pomoc je povinností těch, kdo nás do této situace dostali.

Nezapomínat, že arizace hosp[odářského] života je ve skutečnosti převádění českého majetku do něm[eckých] rukou, jen jedna z forem loupění. Provádí se s velkou důkladností jako vůbec všechno nabývání pozic v čistě českých podnicích.

Při urč[itých] opatřeních nutno se domáhati amer[ických] represálií, zvednout kampaň za tím účelem, nic jiného nepomůže, a nelze ke všemu jen pasivně přihlížet: (např. kdyby mobilizace, hromadné uplatnění nouzové pracovní povinnosti, hromadné násilné stěhování Židů apod.). Nutno připravit veřejné mínění, aby kampaň, kdyby třeba, mohla býti zahájena.

Velká úleva a velmi žádoucí, kdyby úhrady v UNd[!], o nichž [zpráva] C23, hrazeny z tamějších prostředků.

Elab[orát]: prog[ram] rev[oluční] konstituce; zákon o státním občanství; co zůst[ane] v plat[nosti] od 30. 9. 1938; z[á]k[on] o náhr[adě] škod a nápr[avě] křivd; opatř[ení] něm[eckých] věcí; hosp[odářský] plán do 30letí[;] stredoevrop[ská] fed[e-race]; výběr os[ob] pol[itických] i hosp[odářských]; c[e]lk[ový] prog[ram] pol[itický], hosp[odářský], kult[urní]. Včas transit Mč[!] a Švý[carsko] zařídít.

Zlz [!],^c poš[táci], uč[itelé], děl[níci], int[e]l[e]k[tuálové], e[van]g[elíci], kat[olictví] kn[ěží], čs. l[e]g[ionáři], úř[edníci] veř[ejní] i s[ou]kr[omí], zem[ě]d[ělci] (ne agr[árníci])

K přes [!]: fk šs [!], šk [!]

Nepřiznat příliš[nou] kompetenci slov[enské] emigraci, lid podstatně jiný, silný směr pro jednotu, kontakt jest; žádný druhý Pittsburg!¹ Vyřeší se zde, nikoli ovšem koaličními dohodami.

AÚTGM, J. Smutný, kart. 3, sign. 37/9, fol. 324. Opis, strojopis, 1 s.

- a Svatá unie; míněn vnitřní smír, který za 1. světové války uzavřely francouzské politické strany, aby neoslabovaly zemi ve válce s Německem.
b Zřejmě překlep; snad má být: „důst“ (důstojnictvo).
c Zřejmě překlep; snad má být „žlz“ (železničáři).

- 1 Míněna Pittsburská dohoda, která byla uzavřena 30. 5. 1918 v USA a v níž se české a slovenské exilové reprezentace dohodly, že budoucí Československo bude fungovat na principu dodržování slovenské autonomie. Ve druhém dodatku k původní zprávě C 24, jenž vznikl 11. 1. 1940, se pak k budoucímu česko-slovenskému uspořádání uvádělo následující: „Stanovisko ke Slovensku:
1. Co největší míra administrativní decentralizace, zejména zřízení pro všechny ¼ země stejné, ne pro 1 výjimečné postavení.
2. Plný podíl na veřejné správě a ve všech oborech a stupních, a to tak, že nižší místa budou obsazena domácími lidmi. Na vyšších místech nutno střídání k poznání celku (platí i pro zdejší).
3. Problém je především hospodářský a sociální, ne filologický: nutno co nejrychleji povznést hospodářskou úroveň lidu, urychlit industrializaci, upravit tarifní politiku tak, aby země nedoplácela na svou vzdálenost od průmyslových center.
4. Nikoli vlastní sněm a vládu, nemožno kouskovat v době, kdy i celé státy budou musit federovat, aby se udržely.
5. Rozhodnutí o této věci padne na poli mezinárodním, kdyby nepříznivé, tedy vůbec odpadá. Když příznivé, tedy všechny kontrasměry budou tam na poražených, věc bude jen vnitřní problém, nebudou mocenským činitelem ani v Bratislavě, ale ani pařížští (míněna pařížská část slovenského exilu – pozn. aut.) – odkázání na nás. Toto nikoli zneužít, ale neprohloupit zájem státu.“ AÚTGM, J. Smutný, kart. 3, sign. 37/9, fol. 325–326.

1940, 17. březen, Praha

Zpráva Petičního výboru Věrní zůstaneme, ve které se shrnuje poslední vývoj v protektorátu.

PVVZ – C – 30 – 17. III. 1940

Od poslední zprávy nic podstatného nového zde. Oba kritické dny minuly zatím bez věci od ochránců chystaných.^a Zatýkání arci trvá dále, individuálně i hromadně, v nejrůznějších kruzích. Trvá ostrý kurs zejména na Moravě. Také nová opatření protižidovská, ostřejší než v Německu, mířící ani ne tak k vystěhování jako k převedení židovského majetku movitého i nemovitého do německých rukou. Do českých se nepovoluje.

Prostě SS, Gestapo atd. nemají dost práce, musí vyvíjet horečnou činnost, aby se zde udržely a nemusely na frontu, zejména dojde-li na ní k něčemu.

Dostali jsme situační zprávu z 8. 2. a také zprávu o slovenských věcech (h[od]ž[a])^b – jelikož jsme s adresáty v těsné spolupráci.¹ Pro nás je ovšem nejdůležitější věcí urychlení. Soudíme podle strýčkova projevu k jubileu („brzy“),^c že to dnes už odhaduje také méně nedohledně. Četli jsme to společně s adresáty, ale jelikož někteří z nás se nuceně stěhují,^d bude o tom asi možný přímý dohovor. Prosíme o jeho technické usnadnění, tj. umožnění cesty, je to přímé posláni, nic soukromého.

Zde půjdou věci dál, také zprávy, vystřídají se stráže – prosíme, nemějte obavy, kdyby se snad něco technicky změnilo ve vzhledu apod., bude to stejně spolehlivé jako dosud.

Prosíme o potvrzení minulých zpráv, snad jsme mohli něco vyčíst z j[ana]m[asa-ryka] 13. t. m.^e a ze strýčkových slov.

Zde se všechno soustřeďuje na otázku, kdy konečně něco začne a jaké jsou perspektivy trvání – při tom ovšem o nějaké kompromisnosti není řeči, ale všechno má své meze a v protahování se skrývá velké nebezpečí jak pro celkový výsledek (pokud lze situaci odhadnout zvnitřka), tak zvláště pro průběh zde. Právě toto bude nutno objasnit přímým dorozuměním, je to také jeden ze speciálních úkolů při tom nuceném stěhování. Znovu: věci poběží dál.

Ve smyslu [zprávy] C 23 bude pak požádáno o zasluku na místo, které bude udáno, jak tehdy bylo napsáno – heslo už máte. Do té doby prosíme o naprosté mlčení o celé věci.

QFFFE

Co zejména hrozí z průtahů: jistě se podaří obrátit poměr mezi protektorátním a německým hospodářstvím v neprospěch protektorátního (i bez celní unie),² což se může stát osudným. Politický kurs projevy k 15. III. markýrován mírněji,^f patrně pod vlivem situace mezinárodní, ale efekt dosud žádný.

VÚA–VHA, Sbírka 37, sign. 37-91-2, fol. 197. Opis, strojopisná kopie, 1 s.^g

- a První výročí okupace českých zemí a zřízení Protektorátu Čechy a Morava, kdy se očekávaly nacistické provokace.
 - b Milan Hodža.
 - c Mínen rozhlasový projev E. Beneše k prvnímu výročí okupace českých zemí. Jeho text viz BENEŠ, Edvard: *Šest let exilu a druhé světové války. Řeči, projevy a dokumenty z r. 1938–45*. Orbis, Praha 1947, s. 78–84.
 - d Kvůli nebezpečí zatčení odcházejí do exilu.
 - e Mínen rozhlasový projev Jana Masaryka z 13. března 1940. Jeho text viz MASARYK, Jan: *Volá Londýn*. Práce, Praha 1946, s. 28–30.
 - f Míneny projevy říšského protektora Konstantina von Neuratha, státního prezidenta Emila Háchy a předsedy Národního souručenství Josefa Nebeského k prvnímu výročí okupace českých zemí.
 - g Dokument je opatřen prezentačním razítkem s datem 3. 4. 1940 a rukopisnou poznámkou, ze které vyplývá, že byl ústředí československé zpravodajské služby postoupen Československým národním výborem v Londýně: „Věc politická – došlo z Park Streetu pro naši informaci. My také příležitostně při rozmluvě s Angličany na to upozorníme. Šéf četl.“
- 1 Dnem 8. 2. 1940 je datován vzkaz E. Beneše domácímu odboji, ve kterém hodnotí dosavadní vývoj 2. světové války. V kopii byl k němu přiložen Benešův přípis slovenskému agrárnímu politikovi Jánovi Lichnerovi. K tomu pak ve svém vzkazu českému odboji uvádí následující popis situace v zahraničním exilu: „Hodža stál dosud stranou a chce se vnutit jako politický zástupce Slovenska. Založením jeho tzv. Slovenské rady desorientuje do jisté míry politické kruhy francouzské, které se chápou rády každého sporu mezi námi k svým nedobrým cílům. Ale nezůstává zcela ani v Anglii bez odezvy. Nyní si do ní přibral ještě několik Čechů, jako inž. Švarce, [!] a učinil z toho Československou Národní radu. Je to akce nedobrá. Vnáší do našich řad neklid, odráží se to trochu i ve vojsku. Jsou to věci, které se nedají omluvit, ale které musíme sami paralyzovat vhodnou politikou i ve svých vlastních řadách. Doufám, že se nám to podaří v krátké době. Zapijme do své akce řadu pracovníků, kteří přišli v poslední době z domova a kteří mají znalosti názorů doma.“ Viz ŠOLC, Jiří (ed.): *E. Beneš: Vzkazy do vlasti...*, dok. č. 14, s. 46–50.
 - 2 Celní unie s Říší, zmíněná již v Hitlerově výnosu o zřízení protektorátu, byla zavedena k 1. říjnu 1940. Protektorát nejenom přišel o příjmy ze spotřebních daní, cel a státních monopolů, skončila i platnost obchodních dosavadních smluv s jinými státy a koruna ztratila charakter mezinárodního platidla. Protektorát tak přišel o hospodářskou autonomii a byl zcela začleněn do ekonomického systému nacistického Německa.

1940, 20. březen, Praha

Zpráva Petičního výboru Věrní zůstaneme obsahující informaci, že v případě hospodářského zhroucení hrozí nebezpečí komunismu, resp. rusko-německé hegemonie ve střední a východní Evropě.

PVVZ – C – 29 – 20. III. 1940

Minulá zaslanka se zdržela a používáme toho k opravení omylu v číslování; mělo být minule 29, dáváme toto číslo tedy nyní, aby nevznikl dojem, že něco chybí. Ono přesídlení^a se provede po částech, prosíme tedy jen, aby byly věci připraveny v tom smyslu, jak o tom je řeč v 30, aby bylo možno příprav použít, jakmile bude třeba. Lhůtu nelze předem přesně určit, ale nebude zbytečně odkládáno. Tedy brzy.

Ono periculum in mora:^b ochránci^c mají v moci obrátit hospodářský poměr v donalý neprospěch protektorátu a také to bezpečně udělají, protože budou domovem^d nuceni. Z toho velké nebezpečí něčeho předčasněho zde, na které pak nestačí uklidňování rozhlasem – protože to nic není proti hladu a bídě, zvláště když se bude hladovět (na rozdíl od nich) proti vlastnímu zájmu. Toto není ještě dnes, ale do měsíců.

Z toho druhá věc, o níž také už byla zmínka, nebezpečí komunismu z hladu, čili politicky pak rusko-německá hegemonie ve střední a východní Evropě, s pochopitelnými důsledky pro západ, zvláště Anglii, naprostě vyřazení.

V tom všem není vůbec nadsázky, ale nejdůtklivější varování západu, a to zvnitřka, na základě skutečné znalosti věcí, před naprosto ošidnou formulí, že čas pracuje tak bezpečně pro ně – nemluvě ani o tom, že nechávají odpůrci^e stále čas a možnosti, aby se hospodářsky na jihovýchodě zabezpečil. Bez skutečné, brzké a iniciativní akce vojenské to nepůjde. Veliká letecká akce, soustavná, by mohla být základem.

Toto jen v základě, bližší patrně přímou cestou, ale nechceme odkládat upozornění, jímž nutno důkladně operovat na západě (kus odpovědnosti za nás snad už cítí a ta druhá věc se jich týká přímo).

QFFFE.

VÚA–VHA, Sbírka 37, sign. 37-91-2, fol. 202. Opis, strojopisná kopie, 1 s.^f

a Odchod ohrožených lidí do exilu.

- b Nebezpečí z prodlení.
- c Představitelé okupačního režimu.
- d Míněno Německo, resp. tzv. stará říše.
- e Představitelé Francie a Velké Británie.
- f Dokument se je opatřen prezentačním razítkem s datem 3. 4. 1940 a rukopisnou poznámkou, ze které vyplývá, že byl ústředí československé zpravodajské služby postoupen Československým národním výborem v Londýně: „*Věc politická. My také při příležitostných rozhovorech s Angličany na to upozorníme. Šéf četl.*“

23

1940, 19. duben, Praha

Zpráva Petičního výboru Věrní zůstaneme, ve které se hodnotí celková situace v domácím odboji a podávají se doporučení pro další činnost exilového vedení.

PVVZ – C 32 – 19. 4. 1940 (dodatek)

Dnes, kdy jednotlivé složky domácí akce osvobozovací stále těsněji spolupracují, považujeme za svou povinnost znovu upozornit, jak věci stojí, a to v samozřejmém předpokladu, že toto bude celé předloženo strýčkovi,^a nikoli v nějakém výtahu – byla by to těžká odpovědnost, kdyby byl neúplně informován.¹ (Píšeme o osvobozovací akci a vyhýbáme se slovu „odboj“, jednak protože nejsme odbojníky, nýbrž představiteli legality, jednak pro nešťastnou tradici antagonismu odboje domácího a zahraničního za světové války. Znovu žádáme, aby ani v zahraničním rozhlase nebylo tohoto termínu užíváno.)

Píšeme stále jménem těžké složky, která nepředstavuje „skupinu“, ale jednak ideové hnutí s programem již vypracovaným, který je dnes předmětem širší dohody, jednak organizaci. Jde tu o vyjádření vůle obrovské většiny (mimo vlajkaře, skalní komunisty a zatvrzelou část agrárníků – nikoli zemědělců, ti jsou zahrnuti), a byla by proto velká chyba, kdyby venku převládlo domnění, že zde je celkem pasivita jako za světové války, takže je nutno i možno politicky řídit všechno ze zahraničí. Docházejí-li snad podobné zprávy, neukazují pravý stav věcí, nerozumějí tomu, že jde skutečně o veliké hnutí, jakého dosud nebylo. Kromě toho trvají pokusy starých stran zachránit se do III. republiky, v čemž nejdále dospěli ovšem agrárníci. Toto všechno však bude smeteno vůlí a hněvem lidu, jemuž potom nesmí býti bráněno – jen zabráněno, aby se věci nezvrhly. Je nezbytně nutno vzít na vědomí, že se zde formuluje den ode dne jasněji a pevněji vůle lidu, která musí býti respektována jako hlavní činitel, ona to bude, která vytvoří silnou vládu a vybaví ji vším, čeho bude třeba. Nestaví se tedy od střechy.

Jako zahraniční vedení nás žádá rozhlasem, abychom vydrželi, tak zas my vidíme jeden z hlavních úkolů zahraničního vedení v tom, aby ve veřejném mínění, v parla-

mentních, vládních a vojenských kruzích západu podporovalo a propagovalo všechno, co směřuje k urychlení války. Důvody k tomu jsou vážné:

1. Při prodlužování války budou Němci stále víc obracet poměr mezi říší a protektorátem hospodářsky ve svůj prospěch, což mají v moci, a **totéž platí o jiných podmaněných územích**. Uvážíme-li, že příští žně zdaleka nestačí spotřebě a že i jinak zhoršení rychle postupuje, plyne z toho nebezpečí předčasného výbuchu zde, protože Němci jednak dovedou lépe hladovět, jednak hladoví dosud s nadšením, v naději na vítězství. Netřeba si dělat iluzí, že H[itler], bude-li mu ponechán čas, učiní opravdu všechno, aby „B[eneš] neměl co obnovovat“, jak sám řekl.

2. Nebezpečí bolševictví nejhoršího typu, z bídy a zmatku, na což patrně spekulují v Moskvě, na německou bídu a na Německo jako na výbušný prostředek k světové revoluci. Jistě i v Německu někteří na to myslí jako na poslední zbraň – v Anglii snad dovedou domyslet, co by pro ně znamenalo takovéto spojení, v němž my bychom byli pod společnými kopyty, a to tentokrát jménem „pokroku“. Pro západ definitivní vyřazení. Prostředkem proti tomu není předčasný mír, ale urychlení války, které lze provést.

3. Prodloužení nepracuje ani jinak automaticky pro západ nad určitou časovou hranici, naopak prodlením umožní přece jen získat hospodářskou oporu na východě a jihovýchodě. Nikoli teď, ale protahováním, které sníží po určité době účinnost nepřímých zásahů anglo-francouzských na východě, nebudou-li podepřeny vojenskými úspěchy, neboť

4. moc i prestiž západu silně poklesne pasivním protahováním, ponechá-li vykořisťované a vražděné národy dlouho bez účinné pomoci. Zapomíná se asi na západě, že se věci posuzují také morálně, že osud podmaněných zemí je i v zemích neutrálních považován za strašlivý dluh spojenců a že spojenci jsou posuzováni podle toho, jak se chystají tento dluh vyrovnat. Příliš velmocenské přezírání se může obrátit proti svým původcům. Je nutno do krajností využít argumentu, že obětování ČSR nejen bylo marné, ale že spojenci tím získali plný rok příprav pro sebe, a to čistě na naše útraty, že jsme věřitelem, ne dlužníkem – a stejné argumenty skýtá Polsko atd. Veřejnost na západě vždycky slyšela na takové argumenty, tím spíše, když jistě také raději chce válku kratší než delší.

5. Nová fronta na severu usnadňuje urychlení, protože je otevřená a pohyblivá, protože H[itler] se odvážil na moře, kde je nejslabší – a bez vlády nad mořem, kterou letecky nezajistí, nemůže se udržet v Norsku, ale potom ani v Dánsku. Jde o to, aby spojenecké vedení nedalo Němcům zase zbytečně času k tomu, aby přeměnili válku na poziční, když už jednou „vylezli“. Nemůžeme zde posoudit, jaké budou po ústupu Norska vyhlídky na ofenzivu přes Dánsko k jihu, ale v každém případě by po vyklizení Norska měla silný účinek velká letecká ofenziva na hlavní objekty průmyslové

a komunikační (při tom speciálně na rýnské mosty). Otřesená morálka zázemí by otrásla morálkou fronty i na západě a umožnila by rozhodující akci.

6. Zdá se, že se na západě poněkud zapomíná, že Němci musí vidět veliký neúspěch vojenský, který nebude možno zastírat, aby se uvolnily a osmělily uvnitř Německa síly, které mohou uspíšit konec. Musí být rozbit nimbus. Ale to nejde bez **vojenské** akce (pohotovité a důkladné využití skandinávské akce v tom může mnoho pořídit). Společně-li někdo na pouhé zhroucení hospodářské, je to omyl, který může způsobit průtah opravdu na dva roky, během nichž se může tolik obrátit, že nelze předvídat výsledek. K hospodářskému zhroucení může dojít jen ve spojení s velikou vojenskou akcí, tj. budou-li Němci nuceni k vysokému válečnému konzumu nafty, železa, ušlechtilých kovů, mazadel atd. (přímý hlad jako činitele pro uspíšení konce netřeba přeceňovat, ten bude přesunut na podmaněné a racionálně rozdělován na lístky, takže nerozhodne – hlavní hlad vypukne až **po konci** [války], proto jsme také již dávno upozorňovali, aby byla učiněna venku všechna nutná opatření zásobovací a uvěrová). Blokáda působí ohromně, ale nestačí, je to příliš latentní – má-li věci rozhodnout v dohledné době, je třeba konzumu skutečně válečného, aby blokáda působila jinak než latentně.

7. Při tom všechny předpoklady, hmotné i morální, pro zhroucení tu jsou, ale pomínou, budou-li se spojenci zařizovat na věky v mylném domnění, že čas pracuje automaticky pro ně a jen pro ně, a to bez omezení. Zatím mohou empiricky – na což si potrpí – konstatovat, že každý odklad, odůvodněný jejich nepřípravou, věci jen zhorší, protože H[itle]r svou přípravu mezitím také zdokonalil. Takto by nebyli „připraveni“ nikdy. Domnívají-li se na západě, že to půjde bez úměrně velkých obětí, je to omyl, počítající s tím, že příslušné oběti za ně přinesou jiní, nikoli neutrálové, jak tvrdí Němci, ale ujařmené národy, tj. ti, kteří až dosud nesou hlavní tíhu. Znovu zdůrazňujeme, že Němci přesunou tíhu války na ně, jelikož to mají v moci – např. výtěžek letošních žní zdaleka nevystačí pro celý „prostor“, je tedy jasné, kdo bude hladovět; možnosti čelit tomu se stále zmenšují – ovšem rychle vzrostou, dojde-li k vojenské akci, jelikož přinese i zde uvolnění. Nerozumějí na západě tomu, že by politikou stálého protahování prohráli svou pozici ve střední Evropě úplně? Že jsou posuzováni podle toho a že se další národy k nim budou stavět podle toho, jak rychle pomohou dosavadním obětem svých průtahů, z nichž my jsme časově první a Poláci nejstrašněji ujařmení? Nebo se domnívají, že ty národy, u nichž svou pozici takto vyhrávají nebo prohrají, jsou pro tuto pozici quantité négligeable?^b Jediné, co by působilo, byl by vojenský úspěch, tj. vypudit H[itle]ra] aspoň z jeho posledně získaných pozic, nedávat mu zase pasivně další národ na pospas a neutěšovat se blokadou, která ho jednou donutí, aby všechno vydal. Postup spojenců v Norsku otvírá jakousi naději, že toto pochopili, ale bylo by osudné, kdyby se třeba i po úspěchu v Norsku omezili na toto odražení útoku, jímž se fakticky, bude-li ho řádně využito,

může celá umělá stavba H[itle]r]ova dostat do pohybu a válka může být rozhodnuta. Ovšem nikoli tehdy, bude-li každý anglický voják mít větší cenu než 34 miliónů podmaněných národů, které vinou západu jsou ve své dnešní situaci.

Co tu píšeme, není míněno jako rada, protože víme, že zvenčí vypadají věci zase jinak, ale rozbor situace, jaká je uvnitř. Byla by velká chyba, kdyby tento rozbor byl podceňován nebo se nedostal na místa určení. Žádáme proto také tentokrát o potvrzení nejrychlejší cestou.^c

Chápeme, že zahraniční vedení nás rozhlasem nabádá k trpělivosti, ale žádáme, aby zahraniční vedení vzalo na sebe úkol vynaložit a mobilizovat všechno, co může vykonat vliv na urychlení války (čímž nemyslíme ukvapený mír, za dnešních vlád snad už nehrozící). Pro uspíšení budou mít smysl v obou zemích (ani vlády nemohou vítat dlouhou válku, už ze sociálních důvodů), jde o to, aby pochopili, že počet obětí se váháním a prodlužováním nezmenší. Při tom víme, jak pokračují přípravy spojenců, jak chtějí uplatnit teprve převahu atd., ale ať nemyslí, že pasivitou druhou stranu oslabí. Rozumíme také postupu: nejdříve oslabit hospodářsky, potom teprve rozhodnout vojensky – ale jde o časové míry, nemá-li výpočet selhat.

Hospodářské zhoršování pokračuje nepřetržitě. Jsou doly, kde už není dřeva a musí vyztužovat starým železem, ač ani toho není nadbytek – věc nebezpečná, protože železo nedá znamení, nepraská, až se najednou prohne a chodba je zavalena. Vrtačky mají mazadla asi na 3 měsíce, pak se patrně obnoví těžba ruční, tj. pokles asi na 1/3.

Bylo by dobře redukovat v obou rozhlasích reprodukce novinářských článků o našem utrpení, vede to jednak k trpělivé psychologii a deprimuje to, jednak je to příliš známé – míníme tím jen líčení, nikoli sdělování fakt. Stačilo by zaznamenat jako projevy sympatie. Nejdůležitější by bylo t. č. nějaké technické opatření, aby se Němcům tak dokonale nedařilo rušení, které pak činí vysílání ilusorním (zdá se, že někdy pomáhá i zesílení hlasu). Dále je třeba soustavně sledovat zdejší rozhlas, reagovat, opravovat, vyvracet, nepodceňovat to. H[ubert] R[ipka] 19. 4. z L[on]d[ýna] působil dobře. Jen celkem nezapomínat, že postoj k spojencům [je] u nás kritický, zvláště k jejich tempu.^d

Znovu zdůrazňujeme, jak důležité by bylo, aby sem byl vyslán Americký červený kříž, jako je v Polsku. Prosíme o odpověď, bylo-li na tento náš minulý podnět (30)² něco podniknuto.

Prosíme, aby všude bylo upozorněno, zejména v ženských kruzích, že tzv. přibrání žen do NS³ naprosto neznamená, že by ženy souhlasily s totalitou, NS zůstává stále stejným krytem pro všechny. Jako mezi muži, tak i mezi ženami se toho aktivně účastnilo několik pracovníků, kterým ani dnešní poměry nepřekážejí v osobním uplatnění.

Domníváme se, že rozumíme důvodům, pro které byl ustaven ČsNV a nikoli dosud vláda. Má to své minus např. ve srovnání s Polskem, ale nikoli do té míry, aby

tím bylo nějak dotčeno uznání a obnovení (aspoň tak tomu rozumíme, Němci by nám chtěli namluvit opak), ale pro domo a pro futuro to má také své plus; netvoří se osobní precedence, kterým by venku bylo těžko se vyhnout vzhledem k nutnosti zachovat a zdůrazňovat jednotu navenek. Ale ve chvíli převratu a z domácího stanoviska odpadnou jako političtí činitelé ti, kteří by dnes venku nesměli být přezíráni.

Proto bychom považovali za nejúčelnější, až bude nutno z mezinárodních důvodů vytvořit venku vládu, aby byla co nejmenší (jako za světové války), aby dále při jejím vytvoření bylo znovu prohlášeno, že její funkce skončí ustavením **samostatné** vlády doma, a posléze aby bylo zabráněno aspoň jednomu precedentu, tj. přibrání Němce do vlády. Chápeme obtíže s J[akschem], ale doma by to možná působilo osudně, psychologie se od okupace příliš změnila a přibrání Němce by bylo antipacifické, o níž se ani neví, zda se splní.⁴

Bude nezbytné, aby v rozhodném okamžiku byla vláda utvořena zde, a to hned od počátku z činitelů domácích i zahraničních – opačný postup, aby byla vytvořena venku s „přibráním“ domácích pracovníků (víme, že takový plán existuje, a to velmi idylický, Os[uský]), je nemožný, protože se nesmí zapomínat, že národ zůstal doma a že tu byl už dvacet let samostatný stát. Naznačili jsme už ve [zprávě] 23, kdo kromě nesporné autority strýčkovy a stoupající popularity bratřancovy* (středě působí znamenitě) mají zde půdu. Je to ovšem, kromě těch dvou, předběžné a nikoli závazné, ale nutno o všem uvažovat raději předčasně (a ovšem mlčet, doma i venku) než dodatečně. Věci musí být konkrétně promyšleny, aby v dané chvíli mohlo všechno být sjednáno bez průtahů.

K přesunům osob oznámeným v[e zprávě] 30⁵ zatím nedošlo, nelze zatím říci, zdali a kdy k tomu dojde. V daném případě to bude včas oznámeno.

QFFFE!

PS: Urychlením se myslí: do zimy (ale každý den dřív bude požehnáním), tj. než začne zima. Druhá zima by snadno byla osudná v naznačeném smyslu. To nelze odčinit pouhým hlásáním „vydržet“. Venku se asi všeobecně podceňuje, v čem zde žijeme. Kdyby spojenci věnovali Německu víc pozornosti psychologické, věděli by, jak by je podlomil rychlý úder na severu a jak by vše urychlil, čili jak to je možné. Je dobře vykládat rozhlasem Němcům, jak dlouho spojenci vydrží, co vše budou mít [v roce] 1942, ale je úplná chyba to vykládat nám, působí [to] jen depresi – vždyť my všechno prožijeme s Němci, jenže hůř než oni. Budí to dojem, jako by na našem osudu nikomu nezáleželo. Víme, že ve Vašich rukou není plně ani rozhlas, natož vedení války, ale prosíme v prvním o diferování, v druhém o zprávu nejen popisně-analytickou, ale také jaké jsou vyhlídky v naznačeném směru.

ABS, Sběrka různých písemností, sign. S-40-3, fotokopie spisů z archivu E. Beneše, aktofoť, 4 s.^f

- a Edvard Beneš.
 - b Zanedbatelné veličiny.
 - c Radiotelegraficky.
 - d Poslední dva řádky připsány dodatečně strojem v záhlaví stránky, na které je umístěn tento odstavec.
 - e Mínen Jan Masaryk a jeho pravidelné rozhlasové projevy v československém vysílání BBC.
 - f Opis zprávy, distribuovaný P. Drtinou viz OTÁHALOVÁ, Libuše – ČERVINKOVÁ, Milada (eds.): *Dokumenty z historie československé politiky*, sv. 2, dok. č. 397, s. 535–538. Tato verze obsahuje drobné stylistické odchylky a vynechávky.
- 1 K potvrzení příjmu zprávy došlo 16. května 1940, kdy byl Vladimíru Krajínovi zaslán do Prahy následující radiotelegrafický pokyn Prokopa Drtiny: „Potvrďte příjem PVVZ č. 32 z 19. 4. Písemně již nebylo na jejich podněty a dotazy reagovat. Ujistěte je však, že Navrátil (krycí jméno E. Beneše – pozn. aut.) čte každou jejich zprávu, která dojde. K věci se ještě vrátíme.“ Viz VÚA-VHA, Sběrka 37, sign. 37-10-43, Odeslané radiodepeše Praze. E. Tábořský ve svých vzpomínkách uvádí (*Prezidentův sekretář vypovídá. Deník druhého zahraničního odboje. Konfrontace*, Curych 1983, s. 190–192), že tuto zprávu, která měla pořadové číslo PVVZ – C 32, obdržel 9. 5. 1940. V prezidiu Československého národního výboru v Londýně byla pak zpráva PVVZ registrována 13. května 1940 pod jednacím číslem 1171/40/dův a předána Prokopu Drtinovi, který ve formě opisů zajišťoval její další distribuci.
 - 2 Viz dok. č. 21. Zpráva PVVZ – C – 30 – 17. III. 1940 však tento podnět neobsahuje.
 - 3 Národní souručenství (NS), které začalo vznikat krátce po 15. březnu 1939 jako jednotná politická organizace, bylo původně určeno pouze pro muže české národnosti s árijským původem. Vstup žen do této politické organizace byl povolen až 6. března 1940, kdy prezident Hácha v této souvislosti přijal na Pražském hradě delegaci žen, kterou vedly bývalé političky Marie Tumlířová a Milena Šmejcová. Blíže k této problematice viz RAŠKOVÁ, Jitka: *Ženská národní rada a Národní souručenství*. In: *Historica Olomucensia*, 2017, sv. 53, s. 367–379.
 - 4 Text reaguje na následující pasáž ze vzkazu Edvarda Beneše domácímu odboji, který byl zaslán do protektorátu v únoru 1940: „Okolnostmi jsme zde v Anglii vedeni k získávání Němců. Jsme v kontaktu s Jakschem, který není zcela jasný a bezpečný. Hlásí se nám však mnoho jeho lidí do armády. Dojde-li k vládě, budeme muset jeho otázku řešit.“ Viz ŠOLC, Jiří (ed.): *E. Beneš: Vzkazy do vlasti...*, dok. č. 14, s. 46–50.
 - 5 Viz dok. č. 21.

24

1940, 5.–10. květen, Praha

Zpráva Petičního výboru Věrní zůstaneme, ve které se kriticky hodnotí britská porážka v Norsku a úroveň spojenecké propagandy vůči nacistickému Německu.

Ad PVVZ – C 34 – 5 – 5 – 1940

Byla by chyba neupozornit na reperkuse, které má a bude mít v celé střední Evropě spojenecký ústup z Norska, i když lze předpokládat, že si toho jsou na západě vědomi. Nepříznivě působí zejména to, že ještě těsně před neúspěchem bylo rozhlasem obou států s velkou jistotou vykládáno, že sice rozhodnuto ještě není, že by bylo předčasné radovat se z vítězství, ale že úspěch je skoro jistý. Bylo to odůvodno-

váno tak, že to bylo velmi uvěřitelné – proto Chamberlainovo prohlášení¹ přišlo pro střední Evropu (asi že nejen pro ni) naprosto neočekávaně.

Už také neočekávanost byla analogií Mnichova, který také přišel týden po mobilizaci a po velkolepém ujišťování veřejnosti – čili nejtrapnější dojem že Ch[amberlain] dělá stále stejnou politiku. Tři dny před prohlášením bylo oznámeno např., že vedle polského i čs. vojsko bylo vyloděno; zdůrazňovali, že neustanou v Norsku bojovat, dokud Němce nevypudí. Ještě ve středu 1. 5. vykládali o stále nových posilách, které vylodují, ještě ve čtvrtek odpoledne, tedy chvíli před Ch[amberlainovým] prohlášením, byly hlášeny úspěchy u Dombasu, v Oesterdal² atd. A při reprodukci Ch[amberlain]ova prohlášení Londýn zdůraznil, že zůstává Narvik a „jakási operační základna“ v Namsosu, ale necelých 24 hod. nato, že Namsos je také vyklizen.³

Řadu dnů bylo vykládáno, že se podařilo odříznout Němce od domova, že nebudou moci docházet jejich transporty, ale pak se stále mluvilo o jejich rostoucí síle a teprve po ústupu bylo oklikou přes citaci holandského tisku přiznáno, že se ono odříznutí nepodařilo, že to bylo jednou z hlavních příčin ústupu. Skoro do poslední chvíle se vykládalo, že H[itler]ův vpád do Norska je šílený podnik, že posílá vojáky, na moři bezbranné, proti nejmocnějšímu loďstvu světa a tím do jisté smrti, že stejně a zcela nesvědomitě zničil německé válečné loďstvo.

Chamberlainovo prohlášení bylo uvedeno jako zdůvodnění ústupu **na jih** od Trondheimu, při čemž bylo zdůrazněno další držení Namsosu – den nato bylo hlášeno, že vyklízení **Namsosu** nemůže překvapit, když bylo oznámeno, že budou skončeny operace **v celém úseku** Trondheimu.

Krátce i samo válečné zpravodajství připomínalo neobratností své režie nejhorší dny zdejšího zápasu s Henleinem krátce před Mnichovem.

Celkový dojem pokračování v mnichovské politice nelze přirozeně zhladit pouhými slovy; posiluje to nesmírně německou propagandu, dovozující, že nelze spoléhat na pomoc Anglie ani tehdy, když i skutečně pomoci chce.

Zlým dojmem speciálně u menších národů působí to, že se nic pozitivního nehlasí o osudu norských vojsk, bojovavších v úsecích, které spojenci opustili, takže je ponechána volná hra německé propagandě, že Norové tam byli hanebně opuštěni, že nesli hlavní tíhu boje, měli velké ztráty a na konec a v roztrpčení proti Angličanům musili kapitulovat.

Neméně deprimující je dojem ze stálého ujišťování, že se celé znovu nalodění podařilo beze ztrát – zdá se pak opravdu, že cizí ztráty (tentokrát norské) jim jsou lhostejné, a což je ještě horší, utvrzuje to dojem, že chtějí vyhrát válku beze ztrát, tj. bez vlastních ztrát, a že jsou opravdu ochotni stálým protahováním přesunout všechny ztráty co možná především na národy Německem už podmaněné, resp. i na ty, které si ještě v budoucnosti podmaní. O ilusornosti toho bylo už v C 32⁴ – nedo-

jde k rozhodnutí bez porážky vojenské, a rozhodně nikoli stálým dopráváním takovýchto úspěchů.

A je těžký nonsens agitovat **po** německém úspěchu v Norsku tím, jaké to tam stálo Němce ztráty. To mělo značný význam před tím, dokud se zdálo, že z toho bude neúspěch – také skutečně byly nepokoje v „Sudetech“, zvláště těžce postižených ztrátami,⁵ ale okamžitě ustaly, když spojenci opustili bojiště. Je to žalostná neznalost německé psychologie, domnívají-li se, že propaganda se ztrátami něco pořídí, pokud se ztrátami vykupuje úspěch. Němci se ztrátami počítají – nikoli jen vedení, kterému na nich valně nezáleží, ale i lid, který je a zůstane úžasně disciplinován, dokud jej netřese neúspěch, který už nebude lze zatajit. Což se nenajde na západě politik, který tuto prostou věc pochopí? Zdůrazňování německých ztrát po německém vítězství je naprosto „vedle“. Působí to zlým dojmem, že německý režim je na konec vnitřně o tolik pevnější, že si může tyto ztráty dovolit, kdežto „plutokratické“ režimy se musí bát svého lidu a nalodit vojsko, když je vidět, že by se opravdu mohlo střílet.

Nechceme nic zlehčovat ani podceňovat obtíže norské expedice spojenců, ale je nutno učinit všechno, aby konečně pochopili, jak jejich jednání působí především na 34 miliónů podmaněných národů. Musí pochopit, že to nejde do nekonečna, aby propásli jednu příležitost za druhou. Tentokrát byly všechny předpoklady k vnitřnímu otřesení Německa: ztráty na lidských životech a na válečných lodích, chybělo už jen to, aby byly marné, a otřes mohl být opravdu hluboký, náběh k vnitřnímu obratu. Ale táž virtuosní ruka, která vždy zachránila H[itler]a nějakou chybou jeho odpůrců v nejkritičtější chvíli, zasáhla s jistotou i tentokrát a všechno skončilo v písku. Z věci, která se mohla stát velmi akutní, bude zase jen latentní materiál, dobrý pro vnitroněmecké zúčtování, ale vůbec nic, co by mělo vliv na vedení války a toto zúčtování by uspíšilo. Je to stále táž nedomyšlenost, že „čas pracuje pro nás“ (tj. pro spojence) a jen pro nás a bezpečně pro nás.

Toto krátkozraké „Time is for us“ vidí jen zásoby válečného materiálu, dále postupující hospodářské vyčerpání. Ale přezírá, že všechny tyto momenty se mohou uplatnit jen při intenzivním vedení války (viz 32)⁶ čili nikoli beze ztrát. A hlavně přezírá základní moment psychologický, který se při dnešní bezmocnosti podmaněných národů nemůže vyjádřit politicky, ale skrývá pro budoucnost politického činitele rozhodujícího. Spojenci jsou na nejlepší cestě promarnit svou pozici ve střední Evropě podruhé – domnívají-li se, že ji mohou udržet tak „velkorysým“ a soustavným přezíráním středoevropských národů, je to hluboký omyl. A zdá se, že stále ještě nerozumějí tomu, co pro Evropu znamená Evropa střední, ačkoli Mnichov jim mohl ukázat, že se zde rozhoduje o celku aspoň stejně jako kde jinde.

Tento – přímo německý – nedostatek psychologie, překvapující neschopnost vymyslet se do jiné situace, slabost informační služby (je-li skutečně pravda, že jí unik-

ly přípravy k německé expedici do Norska, a podle výsledku to vypadá, jako by tomu opravdu tak bylo, dále přímá záliba v pomalém řešení problémů, tvoří velký handicap. Řeční se sice ze strany spojenců o nespokojenosti, rozkladu a bídě, o nedostatku surovin v Německu, dělá se také všechno pro stupňování hospodářské tísně – ale nedělá se nic, aby z toho všeho se stal skutečný činitel, a myslí se patrně, že to obstarají Němci sami nebo že vůbec stačí „seskupit podmínky“, aby nastal žádoucí výsledek. Je to, jako bychom mluvili každý jinou řečí, oni patrně mají svoje představy, jak dlouho musí válka trvat a jakým způsobem mají Němci obstarat svou porážku – a tomu pak říkají empirismus. Není možno najít někoho, kdo by si dal práci, aby porozuměl střední Evropě a Německu a pak to dovedl jim vyložit tak, aby průměrně inteligentní vedoucí činitel v obou zemích tomu rozuměl?

Bylo by důležité, a to zcela mimořádně, kdyby poněkud promyslili, co to znamená, že podmaněných národů je dnes s Dány a jižním Norskem 34 miliónů (nepočítaje Rakousko a Sudety, jichž velkou část lze počítat k intenzivně nespokojeným). Zase se neděje nic, aby z tohoto faktu se stal faktor, to může být uděláno **jen zvenčí**. Co znamenal za války kongres potlačených národů v Římě⁷ – a oč jich bylo méně a co byl tehdejší útlak proti dnešnímu!

Prostě celé „Time is for us“ působí dojmem nezastřeného cynismu, který míní řešit všechno na cizí útraty. Nehledě k tomu, že je to omyl – čas takto poskytovaný prospěje i Němcům, umožní jim rozšiřovat svou hospodářskou základnu, až blokáda proti tomu nevystačí. Bude teď obtíž zabránit jim dovoz švédské rudy po Baltu, když mají v Dánsku klíč k Baltu – a odpovědnost je zas přesunuta na Švédsko, jako by ono mělo v moci samo se postavit na odpor, když má se západem jen problematické spojení přes Narvik.

Celá převaha spojenců zůstává akademickou, a to i tam, kde by se měla podle jejich vlastních údajů dávno uplatnit. Kolikrát bylo hlášeno, že obě velmoci vyrobí pravidelně 3000 letadel měsíčně – tedy od začátku války do norského tažení 21 000, nehledě k tomu, co měli před tím, co se vyrobí v Kanadě a nakoupí v Unii. A pak sami mluví o tom, že Němci mají v Norsku leteckou převahu (jen částečně to vysvětlují lokálně, tj. tím, že se Němci zmocnili letišť, kdežto spojenci mají k svým základnám daleko).

Nemá smyslu, abychom byli rozhlasem nebo jinak poučováni o dokonalosti spojenců, nemá smyslu cokoli mentorského v relacích. Ale je důležité nějak interně prosadit, aby pochopili, čím hazardují dosavadním postupem pro svou vlastní evropskou posici v budoucnosti. Jest obava, aby tím vším neutrpěla na vážnosti doma naše zahraniční akce, založená přirozeně na spojencích; není třeba žádat, aby tomu bylo čeleno, to je samozřejmé, ale skutečně čelit tomu mohou jen spojenci sami, když aktivní a iniciativní politikou přesvědčí středoevropské národy, že to s nimi

míní vážně – na to žádné sebeupřímnější projevy západních státníků nestačí. Musí být zahlazen dojem, že jim je lhostejné, jakou část obyvatelstva den skončení války zde najde na živu, čili – znovu a znovu – že podmaněné národy mají nést hlavní tíhu obětí za ně.

Není snad třeba dodávat, jak toto všechno usnadňuje známé akce agrárníkům, fašistům, vlajkařům, i komunistům. Není třeba vyvracet, že jim to nedává skutečně za pravdu, to všechno víme – ale těžko si asi venku dovedete představit situaci, v níž žádná diskuse, nebo dokonce propaganda není možná, takže působí jen činy. A ty chybí.

Čekáme na potvrzení a odpověď na minulou zprávu: znovu připomínáme, co tam bylo o utvoření vlády na konci, i nyní venku (malá vláda). Rovněž bychom chtěli znát důvody, proč na rozdíl od Polska a Norska není zastoupení v Nejvyšší radě,⁸ když vojsko bylo uznáno za stejně upotřebitelné pro Nor[sko] jako jiné. Rozhodují formální důvody (že není vlády venku)?

Došly zprávy vysvětlující slabost čs. rozhlasů po stránce redakční, přesto soudíme, že by i v mezích daných možností, které jsme nikdy nepřeceňovali, mnoho se dalo napravit větší účinností našich lidí tím zaměstnaných. Trapně působí rozdíl mezi důtklivostí německých hlasatelů, temperamentem francouzských a lhostejnou úředností našich.

Znovu se ptáme, zda naše zprávy jsou předkládány přímo a plně, ne v nějakém libovolném výtahu, pokaždé strýčkovi.^a Není jich věru tolik, aby tím byl obtěžován. Ale nejsou-li předkládány, bude to jednou těžko zodpovídat. Bude tím zaviněno vážné nedorozumění mezi zahraničím a domovem, kterému chceme za každou cenu zabránit. Proto chceme, aby zavčas bylo venku známo, že zde jsou věci velmi daleko programově i organizačně, takže by bylo osudné se domnívat, že se všechno bude rozhodovat venku. Patrně docházejí zprávy toho druhu ven, my se snažíme neustále je uvést na pravou míru. Potřebujeme jistotu, že naše zprávy docházejí na místo určení; jinak se může snadno stát, že zahraniční činitelé budou v danou chvíli překvapeni vývojem zde. Pak bude hledáno, kdo nese odpovědnost, ale bude pozdě. Proto píšeme a varujeme předem, dokud je čas.

Ještě dotaz, není-li možno přesunout doby našeho r[o]z[hlasu] ve Francii, protože nemá ceny, jsou-li všechny tři vysílání tak krátce za sebou večer. Že by bylo třeba patrně silnějších stanic, bylo již často psáno – takto se daří rušení znamenitě.

Dotážíme se na potvrzení zpráv také ještě nejrychlejším spojením.^b

QFFFE!

(9. 5. 1940) Celkový dojem zde se pochopitelně zlepšil jednak vysláním loďstva do Levanty, jednak soustředěním pozornosti na Holandsko a Belgii, posléze londýn-

skou parlamentní debatou po druhém prohlášení Chamberlainově. Netřeba zdůrazňovat, že naděje zde se upínají už z citových důvodů (Mnichov!) k opozici a výměně vlády. I dojem ze samostatného ústupu v Norsku je poněkud zlepšen, ví se už o převezení zbývajících částí střední armády norské, o držení pozice v severním Norsku, o novém prohlášení krále Haakona⁹ atd. Víme také, že Norsko je největší latentní slabinou H[itler]ovou, která se uplatní při prvním větším neúspěchu kdekoli jinde – víme ovšem, že se mohlo stát slabinou aktuální a že bylo tím ztraceno mnoho času, což bude stát jen víc obětí.

Aby bylo rozuměno naší tezi o přesunování obětí: nikoli na spojenecké spolupojící národy (jak tvrdí Němci), boj není bez obětí a každé vyhýbání boji jen počet obětí zvětšuje (v tom je základní omyl neutrálů, na něž přece jistě dojde) – nýbrž přesunování na národy podmaněné, domněle nebojující, a to tím, že se aktivní vedení války odkládá.

Jsou dvě hlavní otázky: najde se v Anglii nové vedení, které dovede vyvinout iniciativu, tj. vzít ji H[itler]ovi, který ji dosud nesporně má? A za druhé: najde se státník, který pochopí prostou a starou pravdu o naprosté souvislosti vnitřní a vnější politiky? Má pochopit, že nelze dělat alternativu, prohraje-li Německo vojensky nebo hospodářsky (tj. zahraničně nebo vnitřně), že je to chybné jako většina alternativ a že je nutno oboje spojit. Z čehož však neplyne prodloužení, jak mnozí, zdá se, soudí („jak to musí trvat, aby prohráli obojím způsobem, když jedna nestačí“), nýbrž naopak. Vnitřní rozklad a hospodářské vyčerpání v Německu pokračují, ale potřebují: 1) Konzum všech válečných potřeb vystupňovaný na nejvyšší válečnou míru, jinak „nedostatek“ při německém systému náhražek a utahování řemene ve všem zůstane teoretickou možností, která se tak hned neuplatní, a mohou vydržet hezky dlouho. 2) Velké ztráty, které bez velikých úspěchů Německo dlouho nevydrží. 3) Viditelný neúspěch, následující po 1 a 2. Čili, stále znovu: iniciativu a nejaktivnější vedení války z druhé strany.

Není pravda, že to není možné. To myslí jen ti, kteří Německo zároveň podceňují i přeceňují. Podceňují je představou, že stačí „hospodářské zhroucení“, které by měli obstarat Němci sami; a přeceňují je představou, že postačitelý vojenský neúspěch by byl teprve průlom na západě a obsazení Německa. Ve skutečnosti stačí rozhodný neúspěch kdekoli (Německo je dnes na tolika místech zranitelné!), např. také na frontě letecké, který by demoralizoval obyvatelstvo, což by silně působilo na armádu a frontu. V takové chvíli by se začaly uplatňovat ony rozkladné momenty vnitřní, hospodářské i politické. Správné je, že spojenecká propaganda teď změnila taktiku a výslovně nechce dělat rozdíl mezi H[itlerem] a národem (provolání Labour [Party] k 1. 5. arci zase poněkud upadá do starého tónu), což bude tím účinnější, čím více fakticky opozice proti H[itlerovi] poroste.

Zde nemůže samozřejmě jít o odborné rady vojenské, ale o správnou politickou diagnózu, jíž se rozhodující činitelé na západě dosud nedopracovali. Není naděje přesvědčit je, dojde-li teď opravdu k výměně stráží, jak se to zdá po parlamentní debatě pravděpodobné? (Pro nás veliké zadostiučinění, kdyby došlo opravdu k výměně a nejen k rekonstrukci: pak by hlavní spolupůvodce Mnichova sice byl svou zemi dostal do války, čili docílil opaku svých snah, ale nebyl by to už on, kdo „udělá“ mír.)

Ještě jednou: není třeba touto cestou argumentovat ve prospěch spojenců, hájit je; na to stačí rozhlas. Je však třeba argumentovat u nich a učinit všechno, aby bylo dosaženo změny postupu. Obecné volání po energickém vedení války v obou státech (Paris-Midi: „nutno válku urychlit, aby nebyla příliš nákladná jak hospodářsky, tak lidskými oběťmi – 7. 5. – to je konečně správné poznání!“), toto volání by mohlo celou argumentaci usnadnit a pomoci jí k úspěchu. Snad bude mít neúspěch v Norsku (kolikátý v řadě neúspěchů?) přece jen konečně blahodárné následky.

Mimochodem: bylo před časem opomenuto sdělit, že v důvěrných proslovech k vedoucím funkcionářům (kolem. 15. 3.) bylo na různých místech zdejších oberführerům řečeno, že v případě neúspěchu se mají přihlásit za Čechy a čekat nových 20–30 let. Nutno takové věci brát v úvahu; proto musí být řešení definitivní i zde.

(10. 5.) Události dnes hlášené na západě mohou věci podstatně urychlit, aspoň rozhlas z obou zemí ujišťoval, jak jsou dokonale připraveny. Vstupuje to asi do rozhodujícího stadia.

K vašim zprávám: prosíme o udání slovenských kontaktů, aby bylo možno spojení s našimi. Je to už nutné. Eventuálně spěšnou cestou, beztak je nejisté, dá-li se tato cesta příště ještě použít.

Obecný dojem zde je, že hlavní příčiny váznutí jsou v Anglii, ne ve Francii, kde se ve vedení už víc změnilo.

Vládní vojsko pomáhalo dělat pořádek v Sudetech,¹⁰ v Chebu bylo radostně uvítáno, že už nadešel převrat a Češi se vrací.

Zájem zbrojařů na dlouhé válce je snad tentokrát vyvážen jejich sociálním strachem?

Zásobování mají do 1. 6. převzít německé úřady – vyhladovování začíná.

Ještě jednou: QFFFE!

ABS, Sbírka různých písemností, sign. S-40-3, fotokopie spisů z archivu E. Beneše, aktofot, 4 s.

- a Edvard Beneš.
b Radiotelegraficky.
c Pařížský deník vycházející v letech 1911–1944; text pokračuje stručným shrnutím úvodníku, který vyšel v č. 4633 (roč. 30) ze 7. 5. 1940.
- 1 Mínen Chamberlainův projev v britské sněmovně z 2. května 1940. V něm se mimo jiné zmínil o neúspěšných bojích u Trondheimu a stažení britských expedičních sil z této oblasti. Vlastní debata o nezdaru norského tažení pak proběhla ve dnech 7.–9. května 1940 a vedla nakonec k Chamberlainově demisi.
- 2 Údolí Østerdalen, kterým probíhal postup německých pozemních jednotek od Osla k Trondheimu. Druhý proud útočil údolím Gudbrandsdalen k důležité železniční křižovatce Dombås. Zde se norské armádě sice podařilo 19. dubna 1940 přinutit ke kapitulaci německý vzdušný výsadek, ale počátkem května celou tuto oblast ovládly německé pozemní síly.
- 3 Britský námořní výsadek se zde začal vylodovat 14. dubna 1940, aby ze severu zahájil útok na Trondheim. Jižní křídlo kleští měl tvořit výsadek u Åndalsnesu, který se však po vylodění dostal pod tlak německých pozemních sil, které postupovaly na sever od Osla. Vzhledem k německé převaze jak ve vzduchu, tak na zemi bylo rozhodnuto o zrušení útoku na Trondheim a evakuaci jednotek z obou předmostí. Tento vojenský neúspěch ve středním Norsku se stal důvodem parlamentní rozpravy, jež nakonec vedla k Chamberlainově demisi (viz pozn. č. 1).
- 4 Viz dok. č. 23.
- 5 Informace je smyšlená. Sudetoněmecké obyvatelstvo sice vstupovalo do 2. světové války s obavami, ale stejně jako v Říši, po rychlé porážce Polska došlo k radikální proměně nálady. Navíc tažení v Norsku probíhalo velmi rychle, než aby případné vojenské ztráty mohly mít negativní dopad na civilní obyvatelstvo.
- 6 Viz dok. č. 23.
- 7 Kongres potlačovaných národů proběhl v Římě ve dnech 8.–10. dubna 1918 za účasti představitelů českého, slovenského, jihoslovanského, polského, italského a rumunského exilu, kteří požadovali získání plné politické a hospodářské samostatnosti svých národů.
- 8 Zřejmě míněna Nejvyšší válečná rada (Supreme War Council), britsko-francouzský koordinační orgán, která měla připravovat společnou strategii vedení války. První jednání politických a vojenských činitelů obou zemí se uskutečnilo 12. září 1939 v Abbeville a poslední 13. června 1940 v Tours. Polsko ani Norsko své zástupce v Nejvyšší válečné radě neměly.
- 9 Král Haakon VII. odmítl jednání o předání Norska pod „ochranu“ Německa a za dramatických okolností opustil spolu s vládou a parlamentem Oslo. Podle exilového časopisu *Československý boj*, který vycházel v Paříži (č. 17 z 3. 5. 1940, s. 4), prohlásil, že nikdo nemůže očekávat, že by vyzval norský lid, aby se podřídil německým úřadům: „*Jsem naopak přesvědčen, že můj národ osvědčí tradiční pevnost Norů a že si zachová národního ducha.*“
- 10 Jedná se o smyšlenou zprávu, která navazuje na informace o údajném vypuknutí nepokojů v Sudelech (viz pozn. č. 5).

25

1940, 1. říjen, Praha

Zpráva Petičního výboru Věrní zůstaneme exilovému ústředí v Londýně, ve které jsou shrnuty představy o úkolech československého odboje a dalším vedení války proti Německu.

Zpráva z domova z 1. X. 1940

Připojujeme [stanovisko] 36, které nemohlo být posláno, třeba že není už všechno aktuální, aby bylo vidět, jak se zde vyvíjí názor na situaci.¹ K tomu přidáváme dnes obsah zpráv, které mezi tím dojdou mnohem dříve jinou cestou:

1. Bude dobře upozornit důrazně na to, že veškerá arizace židovského majetku je pouze záminkou k jeho převedení do německých rukou, aby se Češi vystříhali toho ji využít, neboť pro národ v případě německého vítězství by tím stejně nic zachráněno nebylo – vyvlastnění Čechů jde hned za vyvlastněním Židů – a bude-li Německo poraženo, jak pevně věříme, bude se všechno kradené vracet. Je tedy důležité upozornit rozhlasem, že toto všechno, stejně jako to, co vzato legionářům, Červenému kříži atd., bude považováno za ukradené a bude tak vráceno. Nespecifikovat to jen na Židy.

2. Souhlasíme se vzkazem Svatého^a o stranách. Naše osvobození možno jen vítězstvím demokracie, nemožno tedy zavádět soustavu jen jedné strany; německá propaganda i doba druhé republiky a zlořády stranického aparátnictví v tom nadělaly mnoho zmatků, demokratická protipropaganda vítána – jen pozor, žádný návrat k bývalým stranám, vůdcům, aparátům a koaličně-obchodním mravům. To je naprosto jasné, stejně jako se už nikdo nespokojí demokracií politickou, půjde o radikální demokratizaci života hospodářského. Toto všechno se programově promýšlí a pracuje se na tom.

3. Žádáme Znamen[áčka],^b aby zpravil Navr[átla]^c o personáliích těch, za něž toto píšeme, jistě je ještě pamatuje, novější mu ev[entuálně] řekne Of.^d

4. Jen do určité lhůty platí, že čas pracuje sám proti N[ěmcům]. Její překročení vyvolá nebezpečí chaosu místo revoluce. Proto záleží nadmíru na tom, aby bylo nalezeno urychlení, aniž by bylo sleveno z cílů.

5. Má-li dojít k urychlení, je nutno překonat na druhé straně oddělené nazírání na věci vojenské, hospodářské, revoluční a je nutno spojit je syntetickým zřetelem. Také v propagandě bude záhodno spojit tyto zřetele, aby si neodporovaly.

6. Čas pracuje proti N[ěmcům], dosud Němci nezvládnou hospodářské faktory, tj. nejvíc ve vyživovací sezóně 1940/41, kdy se uplatní mimořádně špatné žně, nedostatek dovozu, množství zničených zásob i spotřeba potravin na výrobu válečného materiálu. Je však obava, že příští žně by se Němcům podařilo už do té míry organizovat, že by vystačily – v tom se tedy jeví lhůta. Podobně tomu je s průmyslem, dopravou, těžbou nerostů, které vesměs zle utrpěly v zemích, jimiž prošla válka, ale mohou být rovněž reorganizovány, bude-li Němcům k tomu dopřán čas, který v tomto případě by pracoval pro ně.

7. Vojenské řešení se dnes nedá oddělit od revolučního – předpokladem pozdvižení národů je veliký vojenský neúspěch Německa, nejlépe a nejviditelnější by byla odražená invase (méně viditelně invase, z níž by vůbec sešlo). Záleželo by pak na tom, aby Angličané byli odhodláni toho využít a nebáli se revoluce, nýbrž postavili se jí v čelo, neponechávajíce v tom vedení výhradně Rusko – v Evropě bude rozhodovat ten, kdo povede revoluci. To platí tím víc, že spojení německo-italského útisku národů spojilo také svobodu národní s bojem za osvobození sociální čili obě revoluce v jedno.

8. Vyžadovalo by to účinnou pomoc podmaněným národům v pravou chvíli, tj. po zlomení útočné síly německého letectva (zde jen náznak).

9. Anglii by bylo třeba přesvědčit, aby počítala s revolucí jako s aktivní silou, kterou by připočetla k počtu zbraní; k tomu by přistoupily demoralizující a revoltující účinky bombardování Německa. Bombardování vojenských objektů v Sudetech i zde by k tomu přispělo a pomohlo by omezit německé stěhování sem.

10. Bude důležité využít konkurujícího zájmu západu k východu o zdejší posici, aby bylo docíleno buď dohody, nebo konkurence o ni. Neméně důležité přesvědčit Anglii, jaké vyřazení ve prospěch Moskvy a komunismu riskuje, dá-li se zde předstihnout (tj. nikoli co do projevů a upřímné vůle, ale co do realizace, která Moskvě mohla spadnout do klína).

11. O vydržení není třeba mít obav. K jeho odůvodnění musíme zde jen mít jistotu, že se venku nezapomíná na nic, co by mohlo vést ke zkrácení. Dodatečně se uvidí, jak důležitý byl každý den, tj. o který německé panství padlo dříve.

Doufáme, že toto všechno bude už dávno na místě, než tyto řádky dojdou. Posíláme to více méně pro jistotu; záleží na tom, aby rozprava ad 4-11 byla zahájena včas. Pracuje se pilně na všem, jak o tom budou podány zprávy – víc, bohužel, zatím dělat nemůžeme, v hlavní věci ne víc než držet palce – snad to pomůže hypnotizovat dějiny.

Stále platí naše nejvroucnější QFFFE.

OTÁHALOVÁ, Libuše – ČERVINKOVÁ, Milada (eds.): *Dokumenty z historie československé politiky 1939–1943*. Sv. 2. Academia, Praha 1966, dok. 424, s. 572–574.^e

a Krycí jméno Prokopa Drtiny.

b Krycí jméno generála Jaroslava Čiháka.

c Krycí jméno Edvarda Beneše.

d Osobu se nepodařilo identifikovat.

e Opis byl vyhotoven 12. listopadu 1940 v kanceláři prezidenta republiky a opatřen jednacím číslem 318/40/dův.

1 Opis tohoto připojeného dokumentu z 3. srpna 1940, který zastaral z důvodu rychlého vývoje 2. světové války, viz OTÁHALOVÁ, Libuše – ČERVINKOVÁ, Milada (eds.): *Dokumenty z historie československé politiky*, sv. 2, dok. 413, s. 558–560. Svoji aktuálnost si zachovala především pasáž o posilování prosovětských nálad v protektorátu. Konkrétně se připomínal projev V. M. Molotova, který přednesl 1. srpna 1940 na VII. zasedání Nejvyššího sovětu SSSR a byl obsáhle komentován v protektorátním tisku (viz např. *Venkov* z 3. a 4. 8. 1940): „Naděje pro Moskvu poslední dobou nesmírně přibýlo, namnoze velmi nekritických, zbarvených panslavisticky, čili vůbec nechápajících skutečné cíle Moskvy; Molotovova řeč přivodí patrně určité vystřízlivění, i když v ní nevidíme nic definitivního, nýbrž zase snahu obrátit H[itlera] na západ a zároveň vykonat nátlak na Anglii a Unii [USA]. Cui prodest je zatím těžko odhadnout. Nicméně ony velmi rozšířené sympatie, zvláště v lidových vrstvách, činí dohodu venku, mezi oběma [exilovými] centrály [v Londýně a Moskvě] velmi žádoucí.“ E. Beneš zřejmě tuto pasáž považoval za důležitou. Ve svém vzkazu domácímu odboji z 18. listopadu 1940 proto hned na první mís-

to zařadil rozbor nedávno skončené Molotovovy návštěvy v Berlíně. Podle jeho názoru bude SSSR i nadále lavírovat, resp. pokračovat ve vypočítavé a egoistické politice, protože se bojí vojenské síly Německa a sází na dlouhou, vyčerpávající válku, která by skončila kontinentální revolucí. Sovětskou politiku sice neschvaloval, ale současně ji v tomto vzkazu nepovažoval „pro nás ani za příznivou, ani za katastrofální“. Optimisticky věřil, že způsob, jakým se SSSR zachoval po okupaci českých zemí v březnu 1939, bude vždycky „handicapovat naše i jiné komunisty v jakékoli politice proti našemu druhému odboji doma i zde. Sovětské úřady zde se k nám také chovají krajně zdrženlivě, ne-li odmítavě. Na to všechno nezapomínat, i když v ničem nepůjdeme v žádném případě proti Rusku.“ Viz ŠOLC, Jiří (ed.): *E. Beneš: Vzkazy do vlasti...*, dok. č. 51, s. 84–86.

26

1940, 22. prosinec, Praha

Radiotelegrafická depeše docenta Vladimíra Krajiny, ve které si stěžuje Prokopu Drtinovi, že zástupci PVVZ v ústředním vedení domácího odboje podporují požadavek vojáků, aby činnost jeho radiotelegrafické skupiny byla podrobena větší kontrole.

10519-260-20

SUK.^a Důvěrné. MUZIKANTI^b zde zřejmě připravují jakousi svou diktaturu. Nyní nesnášejí dobře, že mlátička^c je via facti v mých rukách.

10520-190-20

2/ Sekundují jim odboráři. Měli jsme pohnuté debaty pro problém Němců v našem státě v budoucnu.

10521-315-20

3/ V odborářích BŘEŽ. [!]^d hraje dál úlohu jako před rokem. Pokládáte-li vy všichni za dobré, abych vedl tuto zpravodajskou službu dál, potřebuji nyní k tomu Vaše pověření.

10522-335-20

4/ Opakuje se vlastně to, co bylo i loni před Vaším odjezdem.^e Sám domnívám se, že by mi osobně prospělo, kdybych na čas vypřáhl. Myslím však také, že by to neprospělo věci.

10523-190-20

5/ Bylo by dobře, kdyby MUZIKANTI zde dostali pokyn, aby se starali víc o věci muzikantské^e než zpěvácké.^f

10524-205-20

6/ Nejde tu ovšem o žádný vážný rozkol v domácím vedení. Jde jen o to, aby se mu vašimi směrnicemi předešlo.

10-525-115-20

7/ Technicky měli byste toto vyjasnění provést k 1. lednu.

10526-160-20

8/ Tuto zprávu podávám po zralé úvaze s vedením [!] POLÍVKY,^g KŘIŠŤANA^h
a KRÁTKÉHO.ⁱ ŠÍP.^j

VÚA–VHA, Sbírka 37, sign. 37-10-47. Originál, strojopis, 1 s.

KOKOŠKA, Stanislav (ed.): *Obrana národa v dokumentech 1938–1942. Ústav pro studium totalitních režimů, Praha 2018, dok. č. 75, s. 152–153.*

a Krycí jméno Prokopa Drtiny.

b Obrana národa.

c Radiostanice.

d Správně má být BŘEZINA; krycí jméno Karla Bondyho.

e Vojenské záležitosti.

f Politické záležitosti.

g Krycí jméno Václava Holého, člena vedení ilegální organizace Politické ústředí.

h Krycí jméno Vladimíra Hory, člena vedení ilegální organizace Politické ústředí.

i Krycí jméno Radima Nováčka, člena odbojové organizace Politické ústředí.

j Krycí jméno Vladimíra Krajiny.

1 Míněny rozpory mezi představiteli Obrany národa a Politického ústředí v počáteční fázi okupace, kdy se činitelé vojenského odboje snažili zaujmout vedoucí pozici v rámci celé rezistence. Tento ostrý konflikt se podařilo překonat díky společnému úsilí vedoucích exilových činitelů Edvarda Beneše a gen. Sergeje Ingru. Základní dokumenty k této problematice viz KOKOŠKA, Stanislav (ed.): *Obrana národa v dokumentech 1938–1942. Ústav pro studium totalitních režimů, Praha 2018.*

27

1940, 29. prosinec

Radiotelegrafická depeše Vladimíra Krajiny, ve které informuje Prokopa Drtinu, že představitelé Petičního výboru Věrní zůstaneme chtějí zpětně vidět všechny depeše, které byly předány do Londýna.

586-220-27

SUK.^a Odboráři PVVZ dostávají od KOPA^b už od dubna vaše depeše. Nyní chtějí vidět všechny zprávy, které vám posíláme.

587-260-27

2/ Slíbil jsem, že jednomu zástupci je dám přečíst (kromě FRA),^c budete-li s tím souhlasit. Nepokládám to pro utaje[ní] [!]^d

588-195-27

3/ Snad bych tím odstranil stálou nedůvěru, kterou k nám mají. Zprávy čtou pravidelně POLÍVKA^e a KŘIŠŤAN.^f

589-325-27

4/ Kdybychom měli však dát zástupci každé skupiny, která s námi má spolupracovat, naše zprávy, musili bychom se s naší bezpečností rozloučit. Proto rozhodněte brzy. ŠÍP.^g

VÚA–VHA, Sbírka 37, sign. 37-10-47. Originál, strojopis, 2 s.

a Krycí jméno Prokopa Drtiny.

b Krycí jméno pplk. Josefa Balabána.

c FRA = František; krycí jméno Paula Thümmela, agenta A-54, jehož zprávy byly čs. zpravodajskou službou považovány za nejdůležitější.

d Text ukončený v polovině slova nepokračuje; přitom členění depeše na jednotlivě zašifrované části textu běží plynule dál.

e Krycí jméno Václava Holého, člena vedení ilegální organizace Politické ústředí.

f Krycí jméno Vladimíra Hory, člena vedení ilegální organizace Politické ústředí.

g Krycí jméno Vladimíra Krajiny.

28

1941, 8. leden, Praha

Radiotelegrafická depeše Vladimíra Krajiny, ve které informuje Prokopa Drtinu o tom, že veškeré rozpory v ústředním odbojovém vedení byly překonány a představitelé Petičního výboru Věrní zůstaneme se zavázali dodávat zpravodajské informace pro radiotelegrafické vysílání.

10624-285-8

SUK.^a Důvěrné. Spolupráce v ÚVODU^b zase dobrá. Zvláště s MUZIKANTY.^c Určité difference, které vznikly při debatě o německé otázce,¹ odstraněny včerejší

10625-310-8

2/ dohodou o ještě užší spolupráci. Odboráři^d se zavázali dodávat také zprávy pro mlátičky,^e což dosud nedělali.

10625-240-8

3/ Zájem o mlátičky ochabl patrně po seznání práce s nimi.² K plné dohodě nesporně přispěl SVATOPLUKŮV^f vzkaz.³ Děkujeme. ŠÍP.

VÚA–VHA, Sbírka 37, sign. 37-10-51. Originál, strojopis, 1 s.

KOKOŠKA, Stanislav (ed.): *Obrana národa v dokumentech 1938–1942. Ústav pro studium totalitních režimů, Praha 2018, dok. č. 78, s. 157.*

- a Krycí jméno Prokopa Drtiny.
b Ústřední vedení odboje domácího; vrcholný orgán složený z představitelů Obrany národa, Petičního výboru Věrní zůstaneme a Politického ústředí.
c Obrana národa.
d Petiční výbor Věrní zůstaneme.
e Radiostanice.
f Krycí jméno gen. Sergeje Ingra.
- 1 V říjnu 1940 Prokop Drtina informoval radiotelegraficky Vladimíra Krajínu, že v Londýně se zvažuje vstup jak komunistů, tak sudetských Němců do Státní rady, která představovala exilovou náhražku parlamentu. V tomto druhém případě došlo k silné, odmítavé reakci představitelů domácího odboje. Základní dokumenty k této problematice, z nichž jsou patrné i konkrétní postoje jednotlivých činitelů, viz: VONDROVÁ, Jitka (ed.): *Češi a sudetoněmecká otázka 1939–1945. Ústav mezinárodních vztahů, Praha 1994.*
- 2 Petiční výbor Věrní zůstaneme ve skutečnosti nadále usiloval o zřízení vlastního radiotelegrafického spojení do Londýna. Tímto úkolem byl původně pověřen Antonín Kulička, jenž řídil ilegální skupinu poštovních zaměstnanců, ale pokusy o stavbu vlastní radiostanice skončily neúspěchem. V říjnu 1941 se pak plánovalo zřízení vlastního rádiového spojení pomocí výsadku Percentage. Členové ilegální organizace PVVZ sice úspěšně přijali parašutistu Františka Pavelku, ale dříve, než mohly být podniknuty první kroky pro navázání vlastního spojení s Londýnem, došlo k rozsáhlé zatýkáci akci gestapa. V jejím průběhu byl zatčen nejen Pavelka, ale bylo dopadeno prakticky celé vedení PVVZ.
- 3 Míněna radiotelegrafická depeše gen. Sergeje Ingra z 30. prosince 1940, v níž se mj. uvádělo následující: „*Starejte se především jen o věci odborné, věci všeobecné dělejte společně a v dohodě se zpěváky (činitelé ilegální organizace Politické ústředí – pozn. aut.), kteří dostávají pokyny od Navrátila (krycí jméno prezidenta Edvarda Beneše – pozn. aut.). Tyto pokyny nutno respektovat.*“ Celý text Ingrova vzáku viz KOKOŠKA, Stanislav (ed.): *Obrana národa v dokumentech 1938–1942, dok. č. 76, s. 154–155.*

29

1941 [po 22. červnu], Praha

Zpráva vedení Petičního výboru Věrní zůstaneme o přípravě odbojového programu Za svobodu do nové Československé republiky a o tom, že v důsledku sjednocení odboje již nebude používána značka PVVZ.

Používající první příležitosti a nechtějící odkládat, posíláme elaborát častěji ohlášený, provedený po stránce technické prozatímně, ale co do znění a formátu definitivně dohodnutý. Je to výsledek práce zahájené v srpnu 1939. Představuje 6. redakci a zároveň 1. vydání, jehož stupeň publicity bude ještě určen.¹ Mnohonásobná kontrola zkušených spolupracovníků, začínající odezva, i to, co v programu vědomě udržuje tradici a kontinuitu, dávají jistotu – přesto, že není možná veřejná diskuse a kritika – že program má všechny předpoklady, aby se stal mluvčím naprosté většiny národa.

Text jest určen pro strýčka^a a pro jeho nejbližší spolupracovníky jako Svat[opluka]^b bratrance,^c Suka,^d případně Stránského a Ripku. Vesměs se závazkem naprostého mlčení – promiňte, že to píšeme tak striktně, ale strýček při čtení jistě shledá, proč není možno dát věc k dispozici celé jeho tamější rodině.^e Kdyby mělo být věci použito propagačně v anglickém tisku nebo rozhlasu, tedy by bylo záhodno naznačit diskrétně, že jde o věci domácího původu, nebo lépe, o nichž se bezpečně ví, že vyjadřují myšlenky domova. Ale nic, co by prozradilo, že existuje hnutí, které pokročilo takto daleko. Neboť podstata věci ochráncům^f přes všechno dosud stále ještě uniká.

Program vynechává úmyslně množství konkrétností. Je to záměrné, nikoli dočasná mezera, která by měla být vyplněna. Program musí zůstat sdostatek široký, pružný a rámcový, aby nemusil být v zásadních věcech měněn – aby však přes to udával pevně a zásadně směr pro řešení konkrétních úkolů. Na tom se ovšem pracuje, tj. program se doplňuje řadou elaborátů. Některé jsou blízko dohotovení, jiné dosud pokročily méně a celá práce bude uvedena do určitého časového pořadu, nikoli podle obecného schématu, nýbrž tak, aby to, čeho bude zapotřebí nejdříve, bylo také první hotovo. Některé z těchto věcí vyžadují zvláště pečlivého utajení (např. opatření týkající se Němců), aby nebyl ztracen náskok, jež dává překvapení. Předpokládáme, že bude později technicky možno dorozumění o věcech, na nichž se pracuje u vás, aby věci byly včas koordinovány.

Nepoužíváme značky PVVZ, protože jde o společné věci^g (toto by bylo C 41), prosíme však o potvrzení, zdali došlo C 39 a 40 pod onou značkou. Podle možnosti připojíme ještě nějakou jinou písemnost, jichž teď přibývá, jak se situace urychluje od 22. 6.,^h a končíme radostným a vřelým

QFFFE!

VÚA–VHA, Sbírka 308, sign. 308-36-3. Strojopisná kopie, 1 s.

- a Edvard Beneš.
b Sergej Ingr.
c Jan Masaryk.
d Prokop Drtina.
e Vedení zahraničního odboje.
f Představitel okupačního režimu.
g Původní formulace „společnou záležitost“ přeškrtnuta strojem.
h Zahájení útoku nacistického Německa na Sovětský svaz.

- 1 Myslí se program *Za svobodu do nové Československé republiky*. Podle poválečné vzpomínky K. J. Beneše byl tisk programu proveden ofsetovou tiskovou technikou. Původní strojopisné stránky byly fotograficky zmenšeny na formát 12 x 8 cm a přeneseny na tiskové desky. Vlastní výroba publikace v nákladu tří tisíc výtisků proběhla v srpnu a září 1941 v tiskárně Jana Aubrechta. Z tohoto původního vydání se zřejmě zachovaly pouze původní štočky, které později posloužily jako podklad nového, poválečného vydání. K. J. Beneš současně uvádí, že program se přes opakované

snahy nepodařilo dopravit do Londýna, což zřejmě platí i o editovaném dokumentu, jenž pochází z domácího odbojového archivu. Zahraniční odboj měl proto k dispozici pouze stručný výtah „o sedmi stránkách hustého strojopisu bez nadpisu“. Viz *Za svobodu do nové Československé republiky. Ideový program domácího odbojového hnutí vypracovaný v letech 1939–1941*. Dělnická akademie v Praze, 2. vydání, Praha 1945, s. 13–14.

30

1941, 16.–17. srpen, Praha

Radiotelegrafická depeše Vladimíra Krajiny pro prezidenta Edvarda Beneše, ve které jej stručně informuje o situaci v domácím odboji a jeho programu.

22001-190-15^a

SVOBODA.^b Tajné. Situace doma: 1) Národ je jednotný ve víře v osvobození a v odporu proti Němcům.

22002-220-15

A/ 2) Téměř jednotný v představě, že republika musí být opravdu demokratická.
3) Prochází tvrdou školou a zdolává

22003-230-15

B/ stranické rozvrstvení. Není možný návrat starých stran a jejich vůdců. 4) Tím méně účast protektorátních činitelů

22004-225-15

C/ politických i byrokratických ve vedení převratu nebo republiky. 5) Politická vůle národa se soustřeďuje stále

22005-195-15

Č/ zřetelněji v silném hnutí osvobozovacím, obrodném a zároveň revolučním. Národně, demokraticky a

22006-220-15

D/ sociálně radikálním. Program ÚVODU^c je výrazem této vůle. 6) ÚVOD vede toto hnutí. Jemu je autorita SVOBODOVA

22007-220-15

Ř/ základním předpokladem a největší oporou. ÚVOD sjednocuje složky politické a vojenské. Organizace se stále

22008-250-15

E/ prohlubuje a šíří. 7) Převrat nebude formální jako v roce 1918. Musí nastati veliké přeměny národní, sociální a politické.

22009-210-15

Ř/ Chceme, aby revoluce byla od začátku konstruktivní a co nejrychleji položila základy obnovenému státu.

22010-185-15

F/ 8) Proto je nutné, abychom se vzájemně o všech důležitých věcech dohodli.
9) Nechceme, aby se

22011-220-15

G/ opakovalo neblahé rozlišování domácí a zahraniční akce. Jsme spolupracovníky na odboji v zahraničí právě tak

22012-215-15

H/ jako vy na odboji doma. Skutečný rozdíl je mezi většinou, která chce nejen osvobození, ale i zdokonalení

22013-235-15

I/ státu, a menšinou, která chce návrat starých poměrů. 10) Jsme si vědomi odpovědnosti. Pracujeme na řešení konkrétních

22014-220-15

J/ úkolů podle společného programu, jehož zásady naše složky už formulovaly a přijaly. A vedeme v patrnosti to,

22015-200-15

K/ co bude třeba o revoluci zvládnout a zadministrovat. Snažíme se všemožně o to, aby se vláda naší

22016-240-15

L/ obnovené republiky dostala jen do rukou těch, kteří dovedou prosadit důsledně vybudování a zdokonalení státu znovu

22017-150-15^d

M/ dobytého utrpením a bojem. Opravdovou oddanost projevuje vám ÚVOD.

Doslovně předal BUK.^c

VÚA–VHA, Sbírka 37, sign. 37-10-48 Originál, strojopis, 3 s.

- a Pouze tato část depeše byla odeslána již 16. srpna 1941.
- b Krycí jméno Edvarda Beneše.
- c Ústřední vedení odboje domácího; vrcholný orgán složený z představitelů Obrany národa, Petičního výboru Věrní zůstaneme a Politického ústředí.
- d Tato část depeše byla sice 17. srpna 1941 zachycena, ale v nedešifrované podobě. Na žádost londýnské radiotelegrafické ústředny byla znovu odvyšlána 24. srpna 1941.
- e Krycí jméno Vladimíra Krajiny. Douška o doslovném předání je reakcí na tehdejší obviňování V. Krajiny z toho, že vedení radiotelegrafické skupiny využívá k prosazování vlastních názorů.

31

1942, 10. únor, Praha

Závěrečná zpráva pražské řídicí úřadovny gestapa o činnosti odbojové skupiny Národní revoluční výbor, resp. Petiční výbor Věrní zůstaneme.

Schlußbericht

Der aktive Widerstand der Teile des Tschechentums, die bereits seit Beginn der Errichtung des Protektorats illegal an einer Veränderung der bestehenden oder für die Wiederherstellung der früheren Verhältnisse arbeiteten, hatte etwa im Jahre 1940/1941 seinen größten Umfang angenommen.

Diese illegale tschechische Widerstandsbewegung, kurz „Národní odboj“ „Nationaler Abwehrkampf“ genannt, war in zwei große Gliederungen unterteilt:

1. Militärische Organisation

2. Politische Organisation

Die militärische Organisation bildete sich unabhängig von der politischen Bewegung aus früheren Offizierskreisen. Die Aufgabe dieser bestand in der Bildung von Offizierskadern, Sammeln von Mobilisationsunterlagen, Erfassung von wehrwirtschaftlichen Nachrichten und Weitergabe derselben auf funktechnischem Wege ins Ausland. Im Laufe der Zeit gelang es jedoch durch Festnahme größerer Kreise führender Funktionäre, die militärische Organisation vorübergehend so gut wie still zu legen.

Die zivile Organisation wurde im Sommer 1939 durch

Professor Adalbert Čížek, – Deckname Tichý – geb. am 27. 8. 1884 in Kolin und Professor Dr. Josef Israel^a Fischer, – Deckname Hübschmann – geb. am 2. 4. 1891 in Kolin, nach Rücksprache mit führenden Militärfunktionären aufgestellt.

Sie setzte sich zum Hauptteil aus Professoren, Lehrern, Sekretären verschiedener Facharbeitergruppen sowie Post- und Eisenbahnangestellten zusammen. Die von den Fachgewerkschaftssekretären in den einzelnen Landesprovinzen angeworbenen Vertrauensleute hatten die Aufgabe, ein umfangreiches Nachrichtennetz auszubauen, Sabotage- und Terroraktionen auf Post- und Eisenbahnanlagen vorzubereiten und im Falle eines gewaltsamen Umbruchs heereswichtige Anlagen sowie öffentliche Gebäude zu besetzen.

Im Frühjahr 1940 gelang es, den Großteil dieser „politischen Organisation“, die sich

„Nationaler Revolutionsausschuß“

nannte, aufzurollen. Im Verfahren Adalbert Čížek und Andere, zu hiesigem Aktenzeichen: 54/39g – Gerichtsaktenzeichen: 8aJ 106/41 – kamen ca. 30 führende Funktionäre zur Vorführung.

Professor Josef Israel Fischer und

Rechtsanwalt Karl Israel Bondy, – Decknamen Brezina, Vyskocil und Cermak – geb. am 22. 12. 1906 in Prag,

gelang es sich dem Zugriff der Polizei zu entziehen. In der Illegalität lebend, haben sie sich in der Nachfolgezeit mit dem erneuten Aufbau der Organisation, die sich zuletzt

„Fachleute“

nannte, befaßt.

Nach den ersten großen Rückschlägen wurde im Winter 1940 von den Militaristen eine Vereinigung der noch bestehenden 3 Widerstandsgruppen

1. „Militärgruppe“ auch „Musikanten“ genannt

2. PVVZ = „Fachausschüsse“ (früher nationaler Revolutionsausschuß)

3. PU = „Politische Zentrale“

angestrebt. Verhandlungen dieser Art dehnten sich bis zum Frühjahr 1941 aus.

Nach Abschluß derselben wurde von diesen 3 Gruppen ein

„Plenum“

auch

„UVOD – Užší vedení organisace domácí –

„Engere Leitung der heimischen Organisation“^b

genannt, ins Leben gerufen. Von jeder Gruppe wurden ca. 2 leitende Funktionäre zu den laufenden Sitzungen entsandt. Auf diesen wurde den anwesenden Ausschuß-

mitgliedern erfaßtes Nachrichtenmaterial, das ins Ausland gegeben werden sollte, zur Begutachtung vorgelegt. Auch wurden alle nennenswerten Fragen, welche die Widerstandsbewegung betrafen, durchgesprochen.

Im Frühjahr 1941 konnte ein Brief des hier gleichfalls festgenommenen Dr. Karl Beněš – Deckname Brázda – geb. am 21. 2. 1896 in Prag, der an den jetzt in England lebenden früheren Funktionär der „PU“ Drtina gerichtet war, erfaßt werden, der die hiesigen Zustände in der illegalen tschechischen Widerstandsbewegung umfassend behandelt. Eine Abschrift dieses Briefes ist in Übersetzung zur Information beigefügt.

Die stärkste dieser 3 Gruppen blieb nach wie vor die der Fachleute die sich auch

„PVVZ“ = Pravda vždy vítězí Znamenáček
„Die Wahrheit siegt immer“ – „Znamenáček“^c

nannte.

Der Name „Znamenáček“ war der Deckname für den im Frühjahr 1940 ins Ausland geflüchteten ehemaligen General

Jaroslav Čihák, geb. am 24. 7. 1891 in Kratonohy, und wurde im Zusammenhang mit der Organisation, für die er bis zu seiner Flucht tätig war, als Kennwort benutzt.

Unter der Leitung des Professor Fischer und Professor Wolfgang Jan k o v e c, – Deckname Havelka – geb. am 10. 10. 1896 in Pilsen, wurde ein umfangreiches Programm mit dem Titel

„Von gestern zu morgen“
„Od včerejška k zítřku“^d

entworfen, welches bei einer ev. Wiedererrichtung der früheren ČSR zur Anwendung gebracht werden sollte.

An dem Wiederaufbau der Fachgruppe war auch maßgeblich der frühere, illegal lebende Bankbeamte

Franz A n d r š t, – Deckname Malina – geb. am 13. 2. 1897 in Beneschau und der ehemalige Rechtsanwalt Karl Israel B o n d y, beteiligt.

A n d r š t ist in dieser Gruppe als der aktivste Mann zu betrachten, er war am Aufbau derselben maßgeblich beteiligt. Ihm unterstand ferner die soziale Fürsorge, auch führte er die Einigungsverhandlungen mit den anderen Gruppen und verstand es in heereswichtigen Betrieben Arbeitergruppen aufzustellen, die er für seine Nachrichtenbeschaffung dienstbar machte.

A n d r š t wurde am 19. Juli 1941 festgenommen und mit Standgerichtsurteil vom 30. 9. 1941 zum Tode durch Erschießen verurteilt. Das Urteil wurde am gleichen Tage vollstreckt.

Ende Oktober 1941 wurde mit der Aufrollung der Gruppe „Fachleute“ begonnen

und kann mit Ablauf des Monats Januar 1942 als abgeschlossen bezeichnet werden. Im Zuge dieser Maßnahmen wurde auch in Prag eine Gruppe von Arbeitern festgenommen, die von A n d r š t geworben und später von seinem Nachfolger B o n d y betreut wurden. Die Schulung dieser Gruppe führte der festgenommene Professor Wolfgang J a n k o v e c auf Treffs im Prokoptal und Am Klitschow durch.

Zu dieser Gruppe gehörten:

1. Friedrich Va ř e k a
2. Josef S e d l m e y e r
3. Georg K e j h a
4. Bruno P i t a š
5. Wenzel F i a l a
6. und ein gewisser „R u d i“.

1. Der Schankkellner der Škodawerke, Friedrich Va ř e k a, 17. 1. 1907 in Loštice geboren, ohne Religion, verh., Protektoratsangehöriger, wohnhaft Prag-Smíchov, Mozartgasse 1, wurde am 8. 12. 1941 festgenommen.

Va ř e k a wurde etwa im November 1940 von dem ihm seit längerem aus der sozialdemokratischen Partei bekannten Funktionär Franz A n d r š t zur Mitarbeit für die illegale tschechische Widerstandsorganisation geworben. Er forderte ihn auf, aus den Škodawerken wehrwirtschaftliche Nachrichten zu beschaffen und erhielt auch reichsfeindliche Flugschriften, die er im Betrieb zur Verteilung bringen sollte. Va ř e k a nahm in der Nachfolgezeit laufend an Zusammenkünften der Arbeitergruppe teil, auf denen A n d r š t die Nachrichten der einzelnen entgegennahm und weitere Fragen an sie stellte. Kurz vor Ablauf des Jahres 1940 lernte er auf einem Treff durch A n d r š t, einen gewissen

B ě l o h ř í b e k

kennen. Über diesen Mann will Va ř e k a nichts Näheres wissen. Auf den laufenden Treffs erhielt er von A n d r š t Flugschriften, die er aber stets vernichtet haben will. Diese Aussage des Va ř e k a erscheint nicht glaubhaft. Va ř e k a selbst will A n d r š t keinerlei Nachrichtenmaterial übergeben haben, war aber stets zugegen, als Letzterer solches von den anderen Funktionären erhielt. So wurden auch etwa Mitte Februar 1941 von den einzelnen Mitarbeitern Pläne über Fabrikanlagen in seiner Gegenwart an A n d r š t weitergegeben. Er selbst will einen Plan über die Škodawerke in Smíchov **nicht** beschafft haben. Von B ě l o h ř í b e k erhielt er etwa Anfang April 1941 auf einer Zusammenkunft eine Zeitung der „tschechoslovakischen Legion im Auslande“, die er mit nach Hause nahm und nachdem er sie gelesen hatte, verbrannt haben will. Zu einem späteren Termin hat er nochmals eine solche Zeitschrift erhalten. Von B ě l o h ř í b e k wurden ihm illegale Flugschriften übergeben, die er jedoch vernichtet haben will.

Durch Fiala wurde er nach der Festnahme des Andršt und dem Abreißen der Verbindung zu Bělohřibek, mit dem Funktionär Karl Israel Bondy zusammengebracht. Ende Juni 1941 vermittelte dieser eine Zusammenkunft zwischen Vařeka und dem Spitzenfunktionär der Militärorganisation

Josef Churavý, – Deckname Kroupa – geb. am 27. 10. 1894 in Olmütz.

Bei dieser Gelegenheit wurde ihm mitgeteilt, daß Andršt festgenommen wurde. Von Churavý wurde er ersucht, als Verbindungsmann zwischen der

„Fingerringorganisation“,¹

(hiesige Bezeichnung für eine kleine Gruppe von nichtorganisierten Leuten) deren Leiter ein gewisser

Anton Svatoš, Deckname Trojan, geb. am 18. 12. 1896 in Malečitz,

ist, und Churavý zu fungieren. Anfang Juli 1941 wurde er dann auch Svatoš auf einem Treff vorgestellt und er hatte in der Nachfolgezeit mit diesem sowie seinen nächsten Mitarbeitern, einem gewissen

Kučera²

und

Johann Švarc, geb. am 9. 2. 1894 in Prag,

Zusammenkünfte.

Auf diesen Treffs wurde über Sabotageanschläge, Beschaffung von Geld zur Herstellung von illegalen Flugschriften und Unterstützung von Familien Festgenommener sowie der Übermittlung von Nachrichten verhandelt.

Durch Bondy wurde Vařeka dem gleichfalls festgenommenen

Ota Velínský, geb. am 7. 9. 1910 im Olmütz,

vorgestellt, an welchen er von Svatoš erhaltene Nachrichten weitergeben sollte. Auf den nächsten Zusammenkünften mit der Fingerringgruppe wurde von dieser über Vařeka an Churavý Geldforderungen gestellt, die sich auf etwa 10 bis 15.000,- Kronen belaufen. Seine Verbindung mit Churavý riß etwa im Sommer des Jahres 1941 ab. Mit Kučera hatte er aber noch in der Nachfolgezeit bis Anfang September 1941 Aussprachen, die teilweise auf seiner Arbeitsstelle stattfanden.

Vařeka ist Professor Jankovec von der Arbeiterakademie her bekannt. An den Zusammenkünften der Arbeitergruppe, auf welchen Jankovec Vorträge hielt, hat er nicht teilgenommen.

Der in seiner Vernehmung aufgetauchte Schuldner

Alois Tyll, geb. am 13. 2. 1894 in Klein Jitschin,

der einen Treff mit dem Funktionär der Fingerringgruppe vermittelte wurde bisher noch nicht festgenommen, da er nicht zu dieser Personengruppe gehört.

Das im Archiv des „UVOD“ erfaßte Material über die Škodawerke in Smíchov, will Vařeka nicht kennen. Es konnte jedoch festgestellt werden, daß ein weiterer Funk-

tionär in diesem Betriebe nicht vorhanden ist, so daß die Angaben des Vařeka unglaublich erscheinen.

Vařeka gab erst nach längerem Leugnen und Vorhalten verschiedener Beobachtungsberichte seine illegale Tätigkeit zu. Er leugnet aber nach wie vor auf das Entschiedenste, irgendwelche Nachrichten und Pläne aus den Škodawerken überbracht zu haben. Durch Umgang und Schulung mit führenden Funktionären der Widerstandsorganisation ist sich Vařeka der Tragweite seiner reichsfeindlichen Tätigkeit voll und ganz bewußt und versucht, wie bereits erwähnt, durch hartnäckiges Leugnen seine verwerfliche Tat zu mildern. Es wird vermutet, daß Vařeka innerhalb des Werkes über weitere Zuträger verfügt hat, die er decken will.

2. Der Kupferschmied der Aviawerke, Josef Sedlmeyer, geb. am 17. 4. 1884 in Kolin, ohne Religion, verh., Protektorsangehöriger, wohnhaft in Prag VII, Belský 6, wurde am 7. 1. 1942 festgenommen.

Sedlmeyer – Deckname Meyer – erklärt, wie aus seiner Vernehmung vom 8. 1. 1942 zu ersehen ist, daß er erstmalig etwa im März 1940 in der Gastwirtschaft „Loseneck[!]“ mit dem gleichfalls festgenommenen Pitaš und Vařeka zusammentraf. Beide waren ihm von der Fachorganisation her bekannt. Im Juli oder August 1941 will er durch Vermittlung von Pitaš an einer Zusammenkunft der Gruppe im „Klitschower Wäldchen“ teilgenommen haben. Er gibt hier zu, daß er von dem erschienenen Funktionär Jankovec, dem die Betreuung dieser Gruppe oblag, gefragt wurde, wieviel Flugzeuge welchen Typs in den Aviawerken hergestellt werden und ob auch schon Ersatzstoffe bei der Erzeugung herangezogen werden. Die gestellten Fragen wurden von Sedlmeyer beantwortet. So erklärte er, daß genügend Rohmaterial vorhanden sei, Ersatzstoffe nicht zur Anwendung kommen, monatlich 20 Flugzeuge vom Typ „Arado“ fertiggestellt werden und die Erzeugung der Flugzeuge erst im Anfangsstadium begriffen ist, so daß in Kürze mit einer Steigerung zu rechnen sei. Nach diesem Treff traf er noch zweimal mit Jankovec zusammen. Einmal suchte er ihn in der Arbeiterakademie auf, wo gleichfalls Fragen ausgetauscht wurden. Zum letzten Mal will er ihn vor dem Haus der Fachorganisation, Prag-Bergstein, getroffen haben.

Trotzdem ihm auf Grund der Vernehmung des Bondy einwandfrei nachgewiesen werden kann, daß Bondy im April 1941 auf der Letná durch Andršt dessen Mitarbeiter Sedlmeyer, kennengelernt hat, bleibt dieser bei der Behauptung, mit beiden nicht illegal zusammengearbeitet zu haben. Da Bondy die Aufgabe zufiel, die Funktionäre dieser Gruppe zu schulen, hatte Sedlmeyer in Gegenwart von Andršt mit Bondy etwa 3–4 Zusammenkünfte. Nach den Aussagen des Bondy, sowie verschiedener anderer Funktionäre war er auch zu der Zusammenkunft, die im Juli 1941 im „Prokoptal“ stattfand, erschienen, fuhr jedoch mit Bondy, der gleichfalls zugegen war, vor Beginn der eigentlichen Aussprache mit der Straßen-

bahn wieder nach Prag zurück. Nach diesem Treff hat B o n d y, dessen Aussagen unbedingt glaubhaft sind, etwa noch 4 vorher festgelegte Zusammenkünfte mit S e d l m e y e r gehabt, auf welchen über die politische Situation, Programmfragen und über allgemeine Fragen verhandelt wurde.

Auf der Zusammenkunft am „Klitschow“, wurden die Anwesenden von J a n k o v e c über die zu leistende Arbeit für die illegale tschechische Widerstandsbewegung eingehend informiert.

Das hier im Archiv des „UVOD“ erfaßte, aus den Aviawerken stammende Material, behauptet S e d l m e y e r nicht zu kennen. Auch streitet er, wie aus seiner Vernehmung vom 8. 1. 1942 hervorgeht, jede illegale Tätigkeit mit B o n d y und A n d r š t ab. Da in den Avia-Werken kein weiterer Funktionär der Fachgruppe tätig war, erscheinen die Aussagen des S e d l m e y e r unglaublich. Bei ihm handelt es sich um einen alten geschulten sozialdemokratischen Funktionär, der sich von vornherein seiner strafbaren Handlung bewußt war und schon bei seiner Festnahme durch stures Leugnen versuchte, den Fortgang der Ermittlungen zu erschweren. Erst durch wiederholte Gegenüberstellungen ließ er sich zu einem teilweisen Geständnis bewegen.

3. Der Eisendreher der böhmisch-mährischen Maschinenfabrik, -früher ČKD-Kolben – Georg K e j h a, geb. am 16. 3. 1901 in Prag, röm.-kath., verh., Protektoratsangehöriger, wohnhaft in Prag VIII, Peschinagarten 87, wurde am 8. 1. 1942 festgenommen.

K e j h a – ohne Deckname – gibt zu, etwa im Juni 1941 auf einem Vereinsabend der Gewerbeorganisation der Metallarbeiter, von P i t a š zu einer Zusammenkunft mit gleichgesinnten Leuten in das „Prokoptal“ bestellt worden zu sein. Nach seiner Zusage erfuhr er, daß auf dieser Aussprache Vorträge über soziale Arbeiterverhältnisse gehalten werden. Auftragsgemäß suchte er den Ort der Zusammenkunft auf und traf dort mit P i t a š und 2 weiteren Leuten zusammen. Einer dieser beiden war Professor J a n k o v e c, der auf diesem Lauftreff über die Entwicklung des tschechischen Volkes bis zu seinem jetzigen kulturellen und politischen Stand sprach. Die Unterredung dauerte ca. 2 Stunden. K e j h a war sich damals schon darüber klar, daß es sich um eine illegale Arbeit handelt. Er gibt weiter zu, daß er auch zu dem nächsten Treff am „Klitschow“ teilgenommen hat, auf welchem auch P i t a š, J a n k o v e c und ein weiterer Mann teilgenommen haben. Von J a n k o v e c wurden auf dieser Aussprache von den einzelnen Personen Nachrichten verlangt. So will er gehört haben, daß der anwesende Arbeiter der „Avia-Werke“ (S e d l m e y e r) von einem kleinen Aufstand der Arbeiterschaft gesprochen hat. Die Anwesenden erhielten auch Verhaltensmaßregeln, um für den Fall eines Zusammenbruches des deutschen Reiches gerüstet zu sein. K e j h a gibt weiter zu, nochmals an einem Treff teilgenommen zu haben. In seiner Vernehmung vom 9. 1. 1942, Seite 6, gibt er zu, daß von P i t a š Flugblätter verteilt wurden.

In der Vernehmung vom 26. 1. 1942 bestätigt K e j h a daß er auf der Zusammenkunft am „Klitschow“, mündlich über die Verhältnisse in seiner Fabrik berichtet hat.

Das im „UVOD-Archiv“ erfaßte Nachrichtenmaterial der früheren ČKD Kolben-Werke ist beigelegt. Wenn K e j h a die Beschaffung desselben zum Teil leugnet, so muss angenommen werden, daß er die Unwahrheit spricht, da weitere Mitarbeiter der Fachgruppe in diesem Werk nicht vorhanden sind.

4. Der Eisendreher der böhmisch-mährischen Automobilfabrik, Bruno P i t a š, geb. am 3. 10. 1895 in Semily, ohne Religion, verh., Protektoratsangehöriger, wohnhaft in Prag IX, Spitalstr. 657, wurde am 13. 12. 1941 festgenommen.

Pitaš – Deckname Břetá – wurde etwa im November 1940 durch den gleichfalls festgenommenen Fiala zu einer Zusammenkunft mit Andršt in der Restauration des Hibernier-Bahnhofs bestellt. Hier wurde er von Andršt eingehend über die politische Lage aufgeklärt und ihm wurde gesagt, daß er, Andršt, Vertrauensleute in den Betrieben suche, die für den Fall eines Umsturzes im Protektorat die Vorarbeit zu leisten hätten, damit die arbeitende Klasse die Macht übernehmen kann. Ferner sollten diese Leute aus ihren Betrieben Nachrichten bringen, was in diesen hergestellt werde und wohin die Sendungen gehen. Nach seinen eigenen Angaben wurde er von Andršt auch aufgefordert, weitere Mitarbeiter, bis zu 3 Mann, zu gewinnen. Dieser Aufforderung hat er durch die Werbung von Kejha Folge geleistet. Weitere Mitarbeiter will er nicht der Organisation zugeführt haben. Durch Andršt erfuhr er auch von der funktechnischen Verbindung der Organisation mit London, Pitaš hat dann laufend an Treffs teilgenommen, auf denen u.a. auch Fiala, Vařeka, ein gewisser „Rudi“ und Sedlmeyer zugegen waren. Schon während der ersten Zeit seine illegalen Arbeit, übergab er Andršt aus seiner Fabrik stammende Nachrichten. Auch später hat er laufend an Andršt berichtet, der die anwesenden Funktionäre, so auch Pitaš, auf den bevorstehenden Zusammenbruch des Reiches hinwies und ihnen Weisungen für die kommende Machtergreifung erteilte.

Im März 1941 wurde ihm durch Andršt ein gewisser Bělohříbek vorgestellt, der zeitweilig auch Andršt vertrat. Wie bereits im vorstehenden Bericht erwähnt, nahm Pitaš auch an der Zusammenkunft, die an eine Sonntagvormittag im Juni 1941 im „Prokoptal“ stattfand, teil. Er führte dort seinen neuen Mitarbeiter K e j h a der Gruppe zu. Auf dieser Aussprache wurde, wie bereits gesagt, von J a n k o v e c ein Vortrag gehalten und die Anwesenden nach Nachrichtenmaterial befragt. Auch an den beiden Zusammenkünften am „Klitschow“ hat er nach seinen Angaben teilgenommen. Auf der letzten Aussprache erfuhr er durch J a n k o v e c, daß auf Grund des Standrechts die Arbeit vorerst eingestellt wird. Mit Vařeka traf er sich letztmalig im November 1941, in dessen Wohnung.

Auf wiederholten Vorhalt hin, gibt er in seiner Vernehmung vom 17. 12. 1941

zu, daß er etwa Ende März, Anfang April 1941 auf Weisung von A n d r š t zu einem Treff erschien, der im Kaffeehaus „Svět“ in Prag-Lieben stattfand, wo ihm B o n d y mit Decknamen „Čermak“ oder „Čavřda“ vorgestellt wurde. Auf dieser Aussprache wurde er von B o n d y über die Neugründung des tschechoslowakischen Staates, in welchem die sozialen Verhältnisse der Arbeiter auf neuer Grundlage errichtet werden sollten, unterrichtet. Er kam später auch noch in Karolinenthal mit A n d r š t und B o n d y zusammen und hatte danach mit Letzterem noch 2 Treffs, die durch A n d r š t vermittelt wurden.

In seiner Vernehmung vom 22. 1. 1942 gibt P i t a š zu, etwa in der Zeit vom Januar bis April 1941, ca. 3 mal Nachrichtenmaterial an A n d r š t übergeben zu haben.

Das im „Uvod-Archiv“ erfaßte Nachrichtenmaterial von der böhmisch-mährischen Maschinenfabrik -Karlin- wurde P i t a š vorgelegt, der zugibt, daß dieses zum Großteil von ihm stammt. P i t a š konnte auf Grund des vorhandenen Materials überführt werden.

5. Der Tischler der Ringhoffer Werke, Wenzel F i a l a, geb. am 8. 10. 1898 in Prag, Ohne Religion, verh., Protektoratsangehöriger, wohnhaft Prag VII, Vitásekstr. 4, wurde am 11. 12. 1941 festgenommen.

F i a l a – Deckname Vašek – wurde Ende November 1939 durch A n d r š t aufgesucht und nach Adressen führender Funktionäre der Holzarbeiterorganisation befragt. Er übergab ihm auf einem nächsten Treff die Adressen sämtliche Ausschußmitglieder der Holzarbeiterorganisation und erfuhr daß A n d r š t in der illegalen tschechischen Widerstandsbewegung tätig ist, worüber dieser einige Angaben machte.

Im November 1940 traf er zufällig im „Lidový dům“, Prag II, mit P i t a š, der ihm von früher her bekannt war zusammen und klärte diesen über den Abwehrkampf und über den bevorstehenden Zusammenbruch und ungünstigen Verlauf des Krieges mit Deutschland auf. Auch sprach er über die Neugründung der Tschechoslowakei. Er forderte P i t a š auf, etwa 1 Woche später in die Bahnhofrestauration des Hiberne Bahnhofs zu kommen, wo er ihn mit A n d r š t – Malina – zwecks Mitarbeit an der Widerstandsbewegung, bekanntmachen wollte. P i t a š wurde A n d r š t mit Decknamen „Břeťa“ vorgestellt, und sagte seine Mitarbeit zu.

F i a l a nahm dann Mitte Dezember 1940 an einer Zusammenkunft, zusammen mit A n d r š t, Vařeka, ein kleinerer Mann mit Sporthosen, der mit „Wenzel“ vorgestellt wurde und P i t a š, teil. Hier wurden die Anwesenden von A n d r š t ersucht, Berichte aus ihren Betrieben zu bringen. Auch wurde von einer Verbindung nach London gesprochen. In der nachfolgenden Zeit nahm er dann laufend an Zusammenkünften dieses Personenkreises teil und lernte auch den Mitarbeiter von A n d r š t, Bělohříbek, der sich auch „Franta“ nannte, kennen. In seiner Vernehmung auf Blatt 6, Absatz 3, gibt er zu, Nachrichten an A n d r š t weitergegeben zu haben. Auf

derselben Seite, Absatz 4 gibt er weiter zu, daß ihm von A n d r š t auch 20 illegale Flugblätter deutschfeindlichen Inhalts, als Detektivromane getarnt übergeben worden sind, die er jedoch zu Hause verbrannt haben will. Den Auftrag von A n d r š t weitere Mitarbeiter zu werben, will er nicht ausgeführt haben, da er zuverlässige Leute für diesen Zweck nicht gekannt haben will. Auch stellt er auf das Entschiedenste in Abrede, an A n d r š t Zeichnungen aus den Ringhoffer-Werken weitergegeben zu haben. Auf Seite 8, Absatz 2, gibt F i a l a weiter zu, auch von Bělohříbek – „Franta“ – eine illegale Flugschrift bekommen zu haben. Er nahm laufend bis zum September 1941 an Treffs mit Funktionären dieser Arbeitergruppe teil.

Auf wiederholten Vorhalt gibt er in seiner Vernehmung vom 26. 1. 1942 zu, das hier mit dem „Uvod-Archiv“ erfaßte, aus den Ringhoffer-Werken stammende, Nachrichtenmaterial, teilweise an A n d r š t gegeben zu haben.

F i a l a hat von Anfang an durch hartnäckiges Leugnen versucht, den Gang der Erhebungen zu erschweren. Er gab erst nach Gegenüberstellung mit Vařeka und Vorlegen von Lichtbildern von A n d r š t und B o n d y teilweise seine illegale Mitarbeit zu. Trotzdem Vařeka bei seiner Gegenüberstellung behauptet, von F i a l a mit B o n d y bekannt gemacht worden zu sein, stellt dieser das in Abrede. Daß es sich bei F i a l a um einen zuverlässigen Mitarbeiter handeln muss, ist aus der Vernehmung des Vařeka vom 8. 12. 1941, Seite 8, Absatz 2, ersichtlich, wonach A n d r š t die anwesenden Mitarbeiter ersuchte, bei seinem ev. Nichterscheinen die Berichte an Wenzel F i a l a zu übergeben.

Der in den verschiedenen Aussagen aufgetauchte Bělohříbek, auch „Franta“ genannt, konnte trotz eingehender Ermittlungen nicht ermittelt werden.

Der zur Arbeitergruppe hier nur unter dem Decknamen „Rudi“ bekannt gewordene weitere Funktionär, konnte gleichfalls trotz eingehender Überholung, der in Frage kommenden „Avia-Flugzeugwerke“, nicht ermittelt werden.

Das im „Uvod-Archiv“ erfaßte Material wurde zu den Akten der einzelnen Beschuldigten gegeben.

Von dem Ausgang des Verfahrens bitte ich mich, nach Abschluß desselben, zu benachrichtigen.

Gall
Kriminaloberassistent

ABS, fond Německé soudy v říši, sign. 141-340-4, fol. 1-15. Originál, strojopis, 15 s.

- a Tzv. přídavnkové osobní jméno, které bylo vnuceno osobám židovského původu.
- b Chybně dešifrovaná zkratka; správně má být Ústřední vedení odboje domácího.
- c Chybně dešifrovaná zkratka; správně má být Petiční výbor Věrní zůstaneme.

- d Míňen program *Za svobodu do nové Československé republiky*.
e Krycí jméno Antonína Nerada (viz pozn. č. 1).
- 1 Odbojová organizace Všeobecné národní odbojové hnutí, která svůj neoficiální název získala podle prstýnku s vyrytou hvězdou, jenž se používal jako poznávací znamení. Tvořili ji zejména bývalí rotmistři čs. armády. Vydávala ilegální časopis *Hlas národa československého* a vedle propagandistické činnosti se zaměřovala na přípravu sabotáží. Gestapu se podařilo nasadit do této skupiny svého konfidenta Antonína Nerada, který rozkryl nejenom ilegální síť prstýnkářů, ale i kontakty k dalším odbojovým organizacím.

II. část

Ilegální časopis Republika československá

1939 [po 14. říjnu],^a Praha
Republika československá, č. 1

Všem věrným Čechům a Slovákům

Poslušní slov svého opravdového vůdce a presidenta Československé republiky Dr. Edvarda Beneše, zakládáme tento časopis, abychom se, nemohouce dnes ještě bojovati zbraní, připravovali duchovně a pracovali tak ruku v ruce se svými bratry za hranicemi.

Chceme mužně a nebojácně kráčet ve šlépějích svých otců, kteří za právo, rovnost a svobodu své rodné země i životy položili.

Chceme rozněcovati a udržovati v srdcích všech věrných Čechů a Slováků lásku k naší uhnětené vlasti.

Chceme vlévat do srdcí všech víru v konečné vítězství práva a spravedlnosti – ve slavné znovuzrození.

Chceme přinášeti pravdivé zprávy z domova i ciziny pro všechny a všem.

Chceme radou i skutky plniti věrně a poctivě přísahu složenou naší milované Československé republice.

Obracejíme se proto k Vám všem, dělníkům i rolníkům, živnostníkům i obchodníkům, úředníkům i zaměstnavatelům, umělcům a výtvarníkům, bez rozdílu politického smýšlení a názorů, bez rozdílu stavů i náboženství, s prosbou, aby, majíce před očima pouze jediný svatý cíl – svobodu drahé, krví otců zbrocené, po staletí proti nynějším utlačovatelům bránící se vlasti – tuto naši snahu ze všech sil podporovali.

Prosíme všechny, aby naše myšlenky šířili, pochybující přesvědčovali, malomyslné povzbuzovali a vzájemně si pomáhali.

Nechť všude, kam zalétne tento list, Čech – Čechu, nebo Slovák bratrem je!

Minulost, či přítomnost?

Program našeho národa je založen jeho dějinami i jeho kmenovou jednotností, jeho novodobým politickým životem i jeho právy a vším tím, z čeho tato práva vznikla a čím byla svatě zaručena. Doba dnešní zdůrazňuje jej do posledních důsledků: zdálo-li se kdy, že lze jej odkládati nebo omezovati, nutká Vás doba dnešní, abyste jej rozvinuli před fórem celé Evropy a pak hájili do krajnosti, abyste se domáhali jeho splnění bez výhrad, neboť český lid se ho nikdy nevzdal, ze srdcí československých nikdy nevymizela víra v slavné příští jeho splnění!

Z projevu českých spisovatelů
v květnu 1917¹

Výstraha Velké Británie německému lidu!

Obsah letáků shazovaných anglickými letci v Německu.

N ě m c i !

Říšská vláda se chladnokrevně rozhodla k nové útočné akci a vnutila tím Anglii válku. Vaše nynější vláda byla si dobře vědoma následků svého jednání. Věděla, že válka uvrhne svět do katastrofy ještě větší než té z roku 1914. Letošního roku v dubnu dal říšský kancléř německému národu a celému světu o svém mírumilovném smýšlení nejsvětější ujištění. Bohužel se ukázalo, že tato ujištění byla právě tak zrádná jako slova, která vyslovil vloni v září ve své řeči ve sportovním paláci v Berlíně, kde prohlásil, že po vyřešení otázek sudetských Němců nemá Německo v Evropě žádných dalších územních nároků.² Ještě se snad nestalo, aby některá vláda poslala své poddané na válečné jatky pod tak prázdnými záminkami. Tato válka je hrůzná, nemsmyslná. Německá říše a německá práva nebyla nikdy nikým ohrožována. Všechny požadavky říše mohly býti uspokojeny podle míry jejich spravedlnosti. President Spojených států Roosevelt nabízel říši, aby se zařadila do mezinárodní spolupráce jako ostatní civilisovaní národové. Říši se mělo dostat všech výhod svobodné výměny zboží mezi národy, jakým se těší jiní národové. Nic nestálo v cestě říši vedoucí ke zvýšení blahobytu všech jejích obyvatelů. Vaše vláda tuto nabídku zamítla a posílá Vás na bojiště, kde budete masakrováni, zatímco Vaši příbuzní v zázemí budou muset snášeti bídu a nesnáze všeho druhu. Vaše vláda Vás posílá do války, kterou nemůžete vyhrát. Nemyslete si, že to jsme my, kteří byli svou vládou oklamáni. Víme, o co jde, protože můžeme číst tisk, který může psát svobodně. Oklamánými jste Vy. Již od roku 1933 je Váš tisk sešněrován censurou tak, že nevíte ani o takových věcech, které znají i příslušníci divokých kmenů. Vaše země se zásluhou této censury stala jediným koncentračním táborem, kam nepronikne slovo pravdy o skutečném stavu věcí ve světě. Jen tak bylo možno namluviti Vám, že spolupráce zemí oddaných míru byla Vám Vaším tiskem vylíčena jako obklíčovací politika namířená proti Německu, tudíž politika Německu nepřátelská. Angličané necítí žádného nepřátelství vůči německému národu, a kdyby nebylo nacistické vlády, nikdy by nedošlo k dnešnímu stavu věcí.

N ě m c i ! Nemáte potuchy, jak to stojí s Vaší zemí. Censura před Vámi tají pravdu, kterou každý z Vás tuší, že říše není s to vésti několikaletou válku. Přesto, že Vám dnešní vláda uložila nemírné břemeno daní, stojí Vaše země před bankrotem. Říše nemá žádných zásob surovin, a pokud jde o potraviny, vidíte všichni, že režim Vám

dává jen to nejnutnější. Na druhé straně my Angličané a naši spojenci máme v ruce nezměrné prostředky. Můžeme postavit do pole daleko více vojáků než Vy a máme zajištěný přístup k nevyčerpatelným zásobám surovin a válečných potřeb všeho druhu. Jsme příliš silni, než abychom mohli být přemoženi. Naopak, v naší moci jsou všechny prostředky, abychom Vás srazili na kolena bez milosti tím, že Vaši zemi přivedeme do stavu úplného vyčerpání a vysílení.

N ě m c i! Je na Vás, abyste kdykoliv požádali o mír a učinili tak konec prolévání krve na bojišti. Také my toužíme po míru a jsme ochotni uzavřít mír s takovou vládou Německa, která bude smýšlet opravdu mírumilovně.

Může Rusko zachránit Německo?

Účinky úplné blokády Německa na moři, kterou provádí Anglie a Francie, je zdrcen všecek německý lid. Nacistické vládě nezbývá nic jiného než odvádět jeho mysl od drtivé skutečnosti do říše pohádek. Tvrzení, že Rusko může Třetí říši zachránit před smrtelnými důsledky blokády, patří rovněž mezi takové pohádky.

Podívejme se střízlivě na to, do jaké míry jsou tyto naděje oprávněné. Víme z úst samých nacistických národohospodářů – dokonce i sám Hitler to doznal v jedné řeči, že loni prakticky hospodářské styky mezi Německem a Ruskem ustaly. To znamená, že obě země budou muset začínat znovu, což je vždy spojeno s velkými potížemi. Je to především Německo, které tyto potíže pocítí, neboť je v situaci neskonalé horší, než bylo v roce 1931, kdy obchodovalo s celým světem. Jaké průmyslové výrobky bude moci říše nabídnouti Rusům za jejich suroviny, když, jak sami nejlépe víte, zápasí s nedostatkem zboží všeho druhu? Že by jim Rusové dávali něco pro jejich krásné a příjemné řeči, tomu snad ani sám Hitler nevěří. Rusové počítají. Praktický doklad tohoto počtu zažil jeden z peněžních ústavů v Praze. Sjednal s Rusy obchod, a když mělo dojít k podepsání příslušných listin, tázali se Rusové, jaké peníze za své zboží dostanou. Co jiného jim můžeme v dnešních poměrech nabídnouti než marky? Rusové marky odmítli a žádali libry anebo aspoň franky... a z obchodu sešlo.

Kdo zná ruské zeměpisné poměry, nemá než útrpný úsměv pro naděje, které nacistická vláda skládá v obchodování s Ruskem. Co mohou Rusové říši skutečně dát? Nesporné je, že v Rusku je dostatek železné rudy velmi bohaté na železo. Jsou to ložiska v jižním Rusku a na Sibiři. Ložiska v jižním Rusku nestačí však krýt ani vlastní potřebu a stejně tak i Magnitogorsk, který je spojen železnicí s Kuzněckou uhelnou pánví. Obě místa jsou na sobě závislá a jsou nejdůležitějšími pilíři sovětské hospodářské soustavy, jeho těžkého průmyslu, a jakékoli dodávky do ciziny by jimi velmi

silně otřásl. Ale ani kdyby toho nebylo, musela by se ruda dopravovat do Německa přes ohromné vzdálenosti. Z Magnitogorska je např. do Berlína vzdušnou čarou přes 5000 km. Ruda by musela jít zpočátku výhradně po železnici. Je nepředstavitelné, jaké množství vagonů a lokomotiv by muselo být dáno k dispozici, aby ruda mohla téci do říše v množství nejméně 13 miliónů tun ročně, které Německo bralo dříve z Francie a odjinud, kromě Švédska. Tento úkol by sovětské železnice nezdolaly ani tehdy, kdyby byly v ideálně dokonalém stavu a nebyly přetíženy dopravou zásob pro vlastní armádu. Mimo to muselo by Rusko dodat dalších 9 miliónů tun železné rudy, které odebírala říše ze Švédska. Tato ruda, v zájmu levnějšího převozu, šla přes norský přístav Narvik. Dnes je to vyloučeno, neboť cestu z Narviku do říše střeží britské válečné lodě.

Další surovinou nezbytnou pro vedení války je bavlna. Rusko má značné zdroje této suroviny ve střední Asii. Avšak toto množství nestačí ani zdaleka plně krýt vlastní potřebu, která neustále stoupá. Je pravda, že Rusové tu energicky pracují na rozšíření pěstování bavlníku tím, že zavodňují pouště. To však jsou opatření, jejichž účinky se projeví teprve za několik let. Jestliže onehdy jásalý německé listy, že do štetínskému přístavu přibyl parník s nákladem ruské bavlny, pak to z hlediska celkové německé potřeby má právě takový význam, jako kdyby naše noviny napsaly, že do holešovického přístavu přijela loď s nákladem exotických rostlin.

Gumovník v Rusku neroste. Rusové však objevili ve stepi rostlinu, která obsahuje hmotu s kaučukem příbuznou. Avšak teprve nyní skončily pokusy s touto rostlinou a začalo se s jejím průmyslovým zpracováním v malém měřítku.

V čem Rusové mohou Němcům skutečně pomoci, jsou manganové rudy, jichž Němci potřebují k zušlechťování svých vlastních rud chudých na železo. Vývoz manganové rudy tvořil také jednu z největších položek v německo-ruském zahraničním obchodu v roce 1931. Avšak ani zde nemůže Rusko úplně nahradit úbytek způsobený anglickou bloádou.

Pokud jde o měď, nezbytnou pro výrobu střeliva, dobývají ji Rusové v Karagandě. Místo toto je ještě nevýhodněji položené než Magnitogorsk. Spojení vede nejdříve 300 km tratí k pověstnému Turksibu (trať spojující ruskou střední Asii se Sibiří) a po Turksibu teprve na Sibiřskou magistrálu a po ní do Ruska a dále do Evropy. Jiná ložiska mědi a ostatních barevných kovů jsou položena ještě nevýhodněji a mnohá z nich nemají dosud železničního spojení vůbec.

Pokud jde o naftu, mají ji Rusové velmi bohaté zásoby na Kavkazu a nyní ještě získali naftová pole v Haliči. Tato ovšem musí nejprve uvést do stavu schopného těžby. Pokud sem ještě chodily ruské listy – a není tomu tak dávno – byly plny stížností na nedostatečnost těžby nafty a na špatnou organizaci. Rusové neměli proto dosti nafty ani pro vlastní potřebu, tím spíše, že používají nafty k pohonu lokomotiv a lodí.

Mimo to, podle obchodní smlouvy je Rusko zavázáno dodávat naftu Itálii, takže je více než pravděpodobné, že na Německo toho mnoho nezbude.

Proč Rusko vyváží? Proto, aby mohlo zaplatit za dovoz strojů, jež samo nevyrábí a bez nichž se ruský průmysl obejít nemůže. Z čeho je bude Německo vyrábět, když bude všechno železo potřebovat k výrobě válečných potřeb? Kromě strojů Rusové nic jiného nechtějí. Sotva tedy půjde, aby Němci platili Rusům za jejich suroviny aspirinem, foukacími harmonikami a kanárky, jako to dělali Američanům a jiným. Za taková platidla by se jim asi ruští občané velmi brzy poděkovali.

Mimo dobrou vůli, která však žije pouze v mysli nacistických předáků, muselo by se státi mnoho zázraků najednou, aby Rusové mohli jen poněkud zmírniti strašlivé důsledky blokády, která je již nyní úplná.

Denní zpravodajství

Praha, dne 12. října 1939. Baltické státy obdivují skvělou organizaci stěhování Němců, jež bylo nařízeno SSSR. Litujeme, že z technických důvodů nemůžeme přinést reprodukce fotografií „šťastného výrazu tváří“ těch, kteří musí opustiti svoje staleté domovy, a skvělé organizace zmatku panujícího na všech hlavních nádražích. Že by úspěch německé diplomacie?³

USA, 12. října 1939. Všechny večerníky nazývají hitlerismus mezinárodním nebezpečím č. 1.

Itálie, dne 13. října 1939. Soustředování ruského vojska směrem k slovenským hranicím. Pohyby tyto jsou potvrzovány rychlými přesuny německého vojska směrem na Slovensko, jak jsou pozorovány na našich železnicích. Nemá SSSR v úmyslu vzít pod ochranu Slovensko podobně jako baltické státy? Při známých úspěších německé diplomacie nebylo by to nic zvláštního.

Anglie, 14. října 1939. V anglických přístavech přistály lodi s nákladem ruského dříví. Nejedná se o omyl? Podle zpráv nacistického tisku má přece Rusko dodávat všechny suroviny pouze Německu. Pravděpodobně anglická libra přece jen více platí než potištěný papír, zvaný říšskou markou.

Moji drazí krajané!⁴

Dnešní evropský zápas je zápas dvou světů – mezi mírem mužně hájeným bojem na život a na smrt – a mezi světem násilí a brutální moci, představovaným Hitlerem a jeho vládou, kteří neohlížejíce se na právo a spravedlnost, svou mocí připravují

národy o svobodu. Proti tomuto Hitlerovu násilí a brutální moci stojí dnes Francie, která již 17. března t. r. oznámila Německu, že čin proti Československu neuznává. Francouzská vláda považuje Čechy a Slováci za občany ČSR.

Když Francie vyhlásila válku a vláda 4. září t. r. nařídila, že příslušníci Německé říše musí do koncentračních táborů, Češi a Slováci, příslušníci Československa, tam nemuseli. Někteří se tam sice dostali, ale z místní nevědomosti francouzských úřadů a také proto, že se k nám včas nepřihlásili.

Druhý říjen je ve znamení významného aktu československé státnosti. Podepsal jsem jej s ministerským předsedou Daladierem jako první diplomatickou smlouvu nového Československa. Tím nám dává francouzská vláda právo vytvořiti na francouzské půdě československou armádu, do níž vstoupí všichni občané v zahraničí povinní vojenskou službou. Armáda podléhá československým zákonům, budou jí veleti českoslovenští důstojníci, bude zodpovědná čs. vládě ve Francii a bude vydržována ČSR. Francie poskytne půjčku.

Krajané, druhý říjen znamená významný mezník v národním boji. Nejde o založení revolučního vojska, ani o legie a ani o zakládání československé armády, nýbrž o obnovení řádné národní armády československé, jednotné a nedělitelné armády Československé republiky. Její vojáci budou přísahati na československou republiku. Každý občan je povinen být věrný této republice. Všichni mají stejné povinnosti, ale také stejná práva. Při této příležitosti zdůrazňuji, že československá republika je jen jedna – nedělitelná. Toto musí býti respektováno. Armáda čs. je armádou svobodných lidí, kteří mají stejná práva.

Když jsem 2. října mluvil o čs. armádě, byl jsem si vědom historického významu prvé, diplomatické smlouvy obnovené československé republiky, neboť byla obnovena nejen československá armáda, nýbrž i Čs. republika.

Češi a Slováci! Politicky, diplomaticky a právně, Republika československá je obnovena!

Zbývá, aby spojenci vyhráli válku. Za tím účelem je povinností všech Slováků a Čechů, aby všemi silami podporovali toto vítězství. Bojujete tím pro sebe, pro osvobození svých sester, otců a matek, kteří úpí pod Hitlerovým mučením.

Štefan Osuský
ministr a vyslanec Československé republiky

VÚA–VHA, Sbírka IČ, inv. č. 98. Cyklostyl, 7 s.

a Datováno podle obsahu.

- 1 Odkaz na tento inspirační čin obsahuje již manifest *Věrní zůstaneme* z 15. května 1938. Viz dok. č. 1.
- 2 Hitlerův veřejný projev z 26. září 1938, ostře namířený proti Československu, zazněl uprostřed jednání s Chamberlainovým poradcem Horacem Wilsonem. Předmětem těchto rozhovorů bylo hledání způsobu, jakým měla být Praha dotlačena k odstoupení pohraničních území Německu. V závěrečné části projevu A. Hitler mimo jiné prohlásil: „Jsem panu Chamberlainovi vděčen za všechno jeho úsilí. Ubezpečil jsem ho, že německý národ nechce nic jiného nežli mír, že však to má své meze, za něž nás nikdo nemůže zahnat. Dále jsem prohlásil a opakuji to, že po rozřešení tohoto problému nebude již v Evropě žádného jiného teritoriálního problému, a dále jsem ho ubezpečil, že v okamžiku, kdy Československo rozřeší tento problém a kdy se Češové vyrovnají se všemi ostatními menšinami, a to mírumilovným způsobem, český stát nás už nezajímá a že jej pak pro mne za mne garantuji.“ Viz Venkov, 27. 9. 1938, s. 2.
- 3 V důsledku tajných dohod mezi SSSR a Německem připadlo Pobaltí do mocenské sféry Sovětského svazu. Za této situace A. Hitler 6. října 1939 ve svém projevu v říšském sněmu mj. prohlásil, že s ohledem na snížení napětí v Evropě a současně i na nové, kolegiální vztahy se SSSR přistoupí k přesídlení německých menšin ve východní a jihovýchodní Evropě. Již 15. října proto byla uzavřena německá repatriační smlouva s Estonskem a 30. října 1939 také s Lotyšskem.
- 4 Jedná se o výtah a překlad obsáhlejšího textu Š. Osuského, který byl určen Čechoslovákům v zahraničí. Viz OSUSKÝ, Štefan: Hlavy hore! *Československý boj*, 14. 10. 1939, č. 25, s. 1.

33

1939, 19. říjen,^a Praha

Republika československá, č. 2

Chamberlainova odpověď Hitlerovi

Ministerský předseda Chamberlain podal odpoledne dne 12. října t. r. v dolní sněmovně odpověď Velké Británie na páteční řeč Hitlerovu, v níž německý kancléř učinil neurčitě a mlhavě mírové návrhy. Když byl vzpomněl několikerého úsilí o sjednání dohody před vypuknutím války, řekl Chamberlain: Toto úsilí vyvarovati se válce a použití vojenské moci ze strany vlády Jeho veličenstva bylo, jak každý ví, marné. Na konci měsíce srpna jednala britská vláda s německou o otázce Polska. Bylo zřejmo, že situace je nebezpečná, ale věřili jsme, že je možno dojít k mírovému rozřešení. Byli jsme přesvědčeni, že německá vláda má možnost přimět gdaňské Němce k dohodě s Poláky. Přitom připomenul Chamberlain mírové výzvy presidenta Roosevelta, belgického krále, holandské královny, Svatého otce a Mussoliniho, jež byly marné. Dne 1. září porušil Hitler polské hranice a vojenskou silou napadl Polsko. Jak neutrální pozorovatelé dosvědčili, byla polská města a vesnice bombardována a přeměněna v trosky, civilní obyvatelstvo vyvražďeno a všechny smlouvy, o nichž Hitler s chloubou mluvil, jako by je byl dodržel, byly hrubě porušeny. Po tomto lehkovážném činu, který stál tolik německých a polských životů, předkládá nyní Hitler své návrhy. Jestliže zde někdo očekával, že v návrzích bude sebemenší pokus napravit hrozné zločiny proti lidstvu, které tak brzy následovaly po znásilnění práv československého národa, došel velkého zklamání. Polský národ a jeho vůdce zahrnul Hitler

nadávkami. Jaký má býti osud té části Polska, kterou považuje za oblast německých zájmů, nevyplývá jasně z jeho řeči a je zřejmo, že to považuje za věc, o níž přísluší uvažovat pouze Německu, a vyřeší ji jedine v souladu s německými zájmy. Konečná forma, jež má býti dána tomuto území, a otázka obnovení tohoto státu, jsou podle názoru Hitlerova otázkou, již nelze vyřešit válkou na západě, nýbrž kterou vyřeší výhradně Německo a Rusko. Musíme tomu tedy rozumět tak, že návrhy, které činí německý kancléř pro dosažení toho, co nazval zajištění evropské bezpečnosti, předpokládají, že uznáme výsledky jeho výboje i jeho právo, aby učinil, jak se mu zlíbí s tím, nad nímž zvítězil. Velká Británie nemůže přijmouti takovéto základny, aniž by ztratila svou čest a opustila svou zásadu, že mezinárodní rozpory mají býti řešeny vyjednáváním, a nikoliv násilím.

Přejdu mlčením onu část řeči Hitlerovy, která má za účel dáti nová ujištění Hitlerovým sousedům, neboť jeho sousedé znají cenu jeho výroků. Bylo by snadné citovati při tom z jeho řeči r. 1935, 1936 a 1938, v nichž několikrát opakoval své rozhodnutí, že nezabere Rakousko nebo že s ním nebude sjednávati anšlus, že nenapadne Československo a že nebude mít žádných územních nároků v Evropě, když byla vyřešena sudetská otázka r. 1938. Stejně nelze přejíti, jak Hitler upustil od dlouho vyznávaných zásad a svého přesvědčení, když přičlenil do říše mnoho miliónů Čechů a Poláků přes to, že ujišťoval stále o opaku, nebo že uzavřel smlouvu s Ruskem, když před tím vášnivě zavrhoval bolševismus. Tyto neustálé politické přemety působí základní překážku a nedůvěru jednati o dalších návrzích obsažených v Hitlerově řeči. Pravda prostě jest, že při nabytých zkušenostech nemůžeme spoléhati na slova současné německé vlády. (Toto prohlášení přijala sněmovna s viditelným uspokojením.) Vláda Jeho Veličenstva dobře ví, že v moderní válce mezi velmocemi jsou vítězi, stejně jako poražení, vystaveni krutým ztrátám. Podrobiti se ale bezpráví znamenalo by zmaření každé naděje a zničení všech hodnot.

Nemáme v úmyslu upřít Německu místo, na které má v Evropě právo, ovšem Německu, které bude udržovati přátelské a důvěryhodné styky s ostatními národy. Věřím naopak, že není možné najít určitý lék na chorobu, kterou trpí svět, jestliže nevezmeme v úvahu spravedlivé požadavky a potřeby všech zemí a v daném okamžiku nevypracujeme formuli nového mírového řešení.

Nezačali jsme válku ze msty, nýbrž na obranu svobody. Není to pouze svoboda malých národů, která je v sázce. Jde o existenci Velké Británie, dominií, Indie, celého britského impéria, Francie a všech svobodných států. Nehledáme hmotných cílů pro sebe, nežádáme na německém lidu nic, co by nemohl spojit se svou ctí. Cílem nám není jen vítězství, hledíme mnohem dále, až ke dni, kdy nám bude možno položit základní kámen lepšího mezinárodního systému, v němž by nebyla válka nevyhnutelným údělem pro všechny následující generace. (velký potlesk) Víme dobře,

že všechny národy Evropy i národ německý si hluboce přejí míru, který by však dovolil žít bez bázně a umožnil věnovat své síly vývoji své kultury, žít svým ideálům a zlepšit svůj blahobyt. Ale tento mír, který hodláme zabezpečit, musí být mírem skutečným a pevným, a nikoliv neklidným příměřím, které by po přestávkách porušovaly stále hrozby, poplachy a nepokoje. Kdo stojí v cestě tohoto míru? Je to německá vláda, výhradně německá vláda, neboť byla to ona, která stálými útoky oloupila celou Evropu o klid a zasílá do srdcí svých sousedů pocit nebezpečí a strachu. Jsem šťasten, že mohu konstatovat, že mezi vládou anglickou a francouzskou je úplná shoda v názorech. Vážení členové četli řeč, ve které francouzský min. předseda Daladier pravil, že obě mocnosti se chopily zbraně proti útoku a nesložíme je, pokud nebudou Velká Británie a Francie mít pevných záruk bezpečnosti, o které se nedá pochybovat každých 6 měsíců. Využili jsme přítomnosti polského ministra zahraničí Zaleského, abychom se poradili s polskou vládou, a jsem rád, že mohu oznámit úplnou shodu s našimi hledisky.

Hitler odmítal všechny mírové návrhy, dokud nerozdrtil Polsko, stejně jako před rokem zničil Československo. Nelze přijmout mírové návrhy, které se začínají promínutím násilného vpádu. Návrhy obsažené v řeči říšského kancléře jsou temné a neurčité a není v nich zmínka o nápravě křivd spáchaných na Československu a Polsku. I kdyby byly přesně vymezeny a naznačovaly, jak odčinit napáchané křivdy, bylo by nutné se ještě tázat, jakými praktickými prostředky chce německá vláda přesvědčit svět, že politika přepadávání přestane a že sliby budou dodrženy. Dosavadní zkušenosti přesvědčily, že nelze spoléhat na sliby německé vlády. Z toho důvodu je třeba činit a ne jenom slov, abychom my a Francouzové měli příčinu ku zastavení války, v níž chceme pokračovat ze všech svých sil. Jedině tehdy, až bude obnovena důvěra světa, bude možno najít řešení všech otázek, které zneklidňují svět, které brání odzbrojení, brzdi oživení obchodu a brání zlepšení životních podmínek národů. Proto je třeba splnit jednu předběžnou podmínku, kterou může splnit pouze německá vláda. Jestliže ji odmítne, je nemožné pro tento okamžik vybudovat onen lepší světový řád, jehož si tolik přejí všechny národy. Buď dá německá vláda přesvědčující důkaz o upřímnosti svých mírových snah rozhodnými činy a účinnými zárukami, že hodlá splnit své závazky, nebo musíme vytrvat až do konce. Je na německé vládě, aby si vybrala.

Německo připravuje plynovou válku

V posledních dnech objevují se ve všech německých i, podle demokratických zásad nacistických, usměrněných novinách českých zprávy o nálezích skladů v Polsku

obsahujících bojový plyn „žlutý kříž“. Zprávy tyto jsou v nápadné úpravě na čelné straně listů a obsahují neomalená tvrzení o tom, že plynové bomby a zásoby plynů byly dodány Polsku Anglií. Jednání toto je označováno jednomyslně za hrubé porušení mezinárodních smluv o používání plynů ve válce a porušení slavnostního prohlášení anglické vlády o lidském vedení války, dané pres. Rooseveltovi na začátku září t. r.

O pravdivosti takto šířených pověstí lze mít, přes všechny uváděné důkazy, opravdu vážné pochyby. Lze jen velmi těžko pochopit soudnému člověku, proč na skladiště bojových plynů nenarazily německé oddíly ihned při svém proniknutí na tato území? Proč se nenachází tato skladiště také na území zabraném SSSR? Proč má nalezený plyn, podle zpráv uvedených v denních listech, totéž složení jako „yperrit“, vynalezený a použitý poprvé Němci? Proč Poláci nepoužívali plynových min ve větším měřítku? Či to všechno bylo učiněno úmyslně, aby byly důkazy proti Anglii?

Nikoliv! Všechny tyto neslýchané hrubé útoky a obvinění sledují jen jeden cíl – ospravedlnit připravované použití plynu „žlutý kříž“ německou armádou.

Přípravám těmto nasvědčuje rekvizice psů ušlechtilých ras. Je totiž známo, že zvířata a zejména ušlechtilí psi poznají daleko dříve přítomnost bojových plynů ve vzduchu nežli člověk. Užívá se jich tudíž jako ukazatelů blížícího se nebezpečí. Toto ochranné opatření činí Německo pro případ odvety Anglie a Francie.

28. říjen 1939

Všichni uvědoměli Čechoslováci dají výraz svému smutku. Muži budou mít černé vázanky a klobouk ponesou v ruce. Ženy budou mít černou stužku na pláštích.

Československé rozhlasové vysílání

Denně:						
Od	do	Stanice	m ^b	kc ^c	kw ^d	Země
8.20	08.30	Toulouse Pyrénées	387	776	120	Francie
		Rennes	289	1040	120	
		Marseilles	401	749	100	
		Strasbourg	349	859	80	
		R[adio] Toulouse	329	913	60	
		Bordeau Lafayette	279	1077	30	
		Limoges	335	895	1,5	
		Radio 37 ^e	360	832	0,6	

14.45	15.00	Londýn	25.28	11,827	Anglie	
			14.49	7,278		
20.00	22.15	212,5	1411,7	Francie		
		214	1401,8	pokusné vysílání		
20.45	21.00	Londýn	30,96	9,69	Anglie	
			49,59	6		
			261,9	1145,4		
21.45	22.00	Toulouse Pyrénées	387	776	120	Francie
		Post Parisien	313	959	60	
		Bordeau Lafayette	2791077	30		
		Limoges	335	895	1,5	
		Bordeau Sud-Ouest	219	1369,8		
22.45	23.00	Toulouse Pyénée	387	776	120	Francie
		Post Parisien	313	959	60	
		Bordeau Lafayette	2791077	30		
		Limoges	335	895	1,5	
		Bordeau Sud-Ouest	219	1369,8		
		Radio 37	360	832	0,6	
V neděli, pondělí, středu, pátek:						
22.15	22.30	Toulouse Pyrénées	329	913	60	Francie
		Post Parisien	313	959	60	
		Marseilles	401	749	100	

Všichni, kdož můžete na svých přijímačích uvedené relace zachytiti, naslouchejte jim pravidelně a pozorně. Své velmi dobré známé, kteří z jakýchkoli příčin těmto zprávám u svých přijímačů naslouchati nemohou, pozvěte k společnému poslouchání anebo je o obsahu zpráv pravidelně, stručně, ale pravdivě informujte.

Hovorů o těchto zprávách nevedte však na veřejných místech, poněvadž i jen jedno slovíčko náhodně hlasitěji vyslovené – zaslechnuté nepovolaným – mohlo by vám i vašim milým přivoditi mnoho nepříjemností. Vyvarujte se hovorů s neznámými lidmi, byť i tito pronášeli sebekrásnější vlastenecké řeči, protože za těmito se může skrývati zrádce nejhoršího druhu. Tyto najdete ve všech vrstvách a často i mezi náhodnými známými.

Případné změny československého vysílání v zahraničí budou vám vždy včas oznámeny.

Denní zpravodajství

15. října 1939:

Karlovy Vary: Ve větších městech území uloupeného ČSR Německem došlo k demonstracím proti nedostatečnému přidělu životních potřeb. Ze zástupů demonstrujících, které se skládaly převážně ze žen a dětí, ozývaly se výkřiky: „Chceme zpět k Československé republice!“ Jistě projev velmi pozoruhodný.

Turecko: Podle sdělení zahraničních zpravodajů má se státi Turecko prostředníkem mezi SSSR a balkánskými státy.

Itálie: Himmler, pravá ruka Hitlerova, dlel v těchto dnech v Itálii, aby zde vyjednal s vládními činiteli Hitlerovu návštěvu v Římě. Současně požádal o vydání rakouských uprchlíků Německu. Obě žádosti byly sice zdvořile, ale důrazně odmítnuty.

Anglie: Britská admirálita hlásí, že křižník Royal Oak o 30 000 tunách byl torpédován německou ponorkou. Při potopení zahynulo asi 800 námořníků.

17. října 1939:

Anglie: Podle prohlášení britského ministra Churchilla v horní sněmovně bylo při útoku 12–14 německých letadel 16. 10. 1939 na lodi kotvíci u Firth of Forth sestřeleno celkem 7 útočících letadel. Žádná válečná loď nebyla zasažena.

Při útoku německých letadel dnes mezi 2.–4. hod. odpolední na loďstvo kotvíci u Scapa Flow byla sestřelena 4 letadla. Žádná z válečných lodí nebyla vážně poškozena.

Z celkové lodní tonáže Velké Británie, 21 miliónů tun, bylo zničeno od začátku války útoky německých ponorek a letadel celkem 156 000 tun. Z toho 18 000 tun bylo zničeno výbuchem min.

V pátek, dne 13. t. m., byly zničeny 4 německé ponorky. Od začátku války bylo zničeno pouze anglickým loďstvem 13 ponorek, 5 těžce poškozeno, takže se pravděpodobně potopily, a dalších 5–6 ponorek bylo vyřazeno z boje.

Rovněž francouzské loďstvo bylo velmi úspěšné.

Francie: President Dr. Edvard Beneš byl dnes, při svém příjezdu do Paříže, pozdraven generalitou francouzskou, zástupci francouzských úřadů, vyslancem a ministrem Dr. Osuským, generálem Viestem, Šnejdárkem a Ingrem, jakož i zástupci aktivních i záložních československých důstojníků ve Francii. Jménem důstojníků pozdravil pana presidenta kpt. v zál. Kleinberger.¹

V ranních hodinách byla na západní frontě, francouzským generálním štábem dávno předvídaná, zahájena prudká německá ofenziva. Tato byla provedena na frontě 6 km mezi Moselou a Sárrou. Při útoku byly zasazeny 2–3 německé divise. Francouzské přední hlídky ustoupily podle předem připravených plánů do linie hlavního odporu. Útok německých sil byl odražen soustředěnou palbou dělostřelectva a samočinných zbraní.

1939, 23. říjen,^a Praha

Republika československá, č. 3

Polínka do ohně. I.

Němci s určitostí věřili, že se po svém vpádu setkají s národem úplně zdemoralizovaným, který se jim poddá jako mazlavé bláto. Měli na to dokonce svou teorii, podle níž národ, jemuž byla vzata možnost bránit svou svobodu se zbraní v ruce, ztrácí sebevědomí, mravně se rozkládá a mění se v trpnou láj, kterou již není těžké dorazit. Ale jak u nás na Moravě, tak u vás v Čechách tento výpočet selhal. Povíme si jindy, jakých hrubých chyb se dopustili k našemu štěstí, s jakou mamutí neohrabaností si vedli uprostřed křehkého porculánu, k němuž můžeme přirovnat lidskou duši. Tož nelitujme a z plna srdce poděkujeme za tyto boty, které jediné neodvezli, nýbrž dokonce přivezli. Je tu dnes jiná věc, z níž se chceme radovat, už proto, že Němci na ni nemohou myslet bez veliké zlosti. Jde o skutečnost, kterou musili zjišťovat již při svém příchodu a o níž se dokonce rozepsali v novinách, když hrstku lumpů a pokřivenců vyzvali, aby zanechali svých podlých, udavačských kousků. Jak oni nestáli o mrzácké duše a ohlíželi se po tak zvaných čestných Česích, kteří by, jak říkali, realisticky pochopili situaci a přijali německou ochranu, po pravdě německý chomout, jařmo, holé zotročení a holé vykleštění. Ale právě v těch **čestných** Česích byl nehorázný protimluv, protože po všem, co se stalo a jak se to stalo, nemohlo být čestného Čecha ani na Moravě, ani u vás, který by rád, dobrovolně, ze svobodné vůle přivítal ve své vlasti nejprolhanějšího vetřelce a hledal modus vivendi čili způsob soužití vlka s ovci nebo lupiče s domácím pánem. Musilo být po cti, jakmile se tu či tam vyskytla takováto pobloudilá ochota. Na moji dušu, bylo jí pomálu právě tam, kde ji Němci nejusilovněji hledali. Naše paměť nemusí být rozsáhlá, abychom v ní snadno uchovali několik jmen, která měla jistý zvuk a která dnes zní cinkotem jidášské mince nebo dutostí prázdných sudů nebo plností velkých břuchů. Nedávná rozmluva s říšským Němcem dala nahlédnouti do bilance, jejíž velký schodek v neprospěch německého úsilí je velikým ziskem na účtě naší cti. Tento Němec, který zprvu působil v Praze, později přešel na Moravu a odtud před několika dny odjel do říše, prošel tu celou stupnicí mravních konfliktů, které, jak sám řekl, nakonec rozřešil tak, jak se sluší na starého vojáka. Raději prý padne jako chlap na regulérním kolbišti války, nežli by pomáhal při hnusném olupování zmučeného a bezbranného národa. Je to prý právě německá čest, která se vzpírá okrádati raněné a vyřazené z boje. Zkušenosti tohoto čestného Sasa z doby hitlerovské invase do naší země

V odpoledních hodinách byl zahájen opět prudký útok na frontě dlouhé 30 km, jehož se zúčastnilo 6–7 německých divísí. Také tento útok byl odražen za účinné podpory těžkého francouzského dělostřelectva. Použití tanků nebylo v těchto bitvách znamenáno.

Holandsko: Podle zpráv berlínského zpravodaje odmítl min. předseda Mussolini spolupráci s Německem a SSSR proti západním mocnostem. Nestaví se proti paktu o neútočení mezi Německem a Ruskem, ale nemůže jejich zájmy podporovati po obětech, které přinesl v bojích ve Španělsku. Rovněž odmítá značné ústupky Německa Rusku v baltických státech. Spojenectví Ruska s Německem přináší již svoje ovoce. Tak si to jistě ani sám pan vůdce nepředstavoval.

18. října 1939:

České Budějovice: Ze spolehlivého pramene se dovídáme, že v Budějovicích a okolí jsou prováděny domovní prohlídky, při nichž jsou zabavovány veškeré zásoby životních potřeb. Taktéž jsou prohlíženy všechny autobusy, nákladní vozy apod. Cestující, u nichž jsou nalezeny potraviny vydávané pouze na lístky, jsou pokutováni, právě tak jako ti, kteří jim je prodali.

VÚA–VHA, Sbírka IČ, inv. č. 98. *Cyklostyl*, 7 s.

a Datace převzata z titulního listu časopisu.

b Délka vlny v metrech.

c Kmitočet (frekvence) v kilocyklech (dnes se používá jednotka Hertz, tj. kHz).

d Kmitočet v kilowatttech.

e Stanice se nacházela na periferii Paříže v Rueil-Malmaison.

1 Edvard Beneš přijel do Paříže již 6. října 1939, aby zde ustavil vrcholné politické vedení zahraničního odboje. Jeho cesta však skončila pouze částečným úspěchem. Již druhého dne, na úvodní schůzce v hotelu Crillon, díky požadavkům Š. Osuského, aby již dopředu byla vyřešena otázka postavení Slováků v osvobozeném Československu, k ustavení exilové vlády nedošlo. Stejně tak se Benešovi nepodařilo zahájit osobní jednání s francouzskými vládními činiteli, které pak vedl Jan Šrámek. Benešova cesta do Francie tak nakonec skončila pouhým vznikem Československého národního výboru, který 17. října 1939 zahájil svoji činnost. Blíže viz DEJMEK, Jindřich: *Edvard Beneš. Politická biografie českého demokrata (II.)*. Univerzita Karlova – Karolinum, Praha 2008, s. 231–234.

jsou pro nás nejradostnější tam, kde ustavičně musil zjišťovat, že vše, co se tu hlásilo k tzv. aktivismu, byl z menšiny maloměšťácký sroula nebo vypočítavec, z většiny pak mravní odpadek, charakterová červotočina, chamraď. Neuměl to pochopit, dokud věřil, že jsme skutečně požádali říši o ochranu. Ale bylo mu to jasné od té chvíle, kdy viděl obrovskou většinu uraženě, přezíravě mlčícího národa, který nevykročil ani za jedinou skupinou, někdy jen smečkou lidí hlásajících národní obrodu ve znamení realismu nebo pogromů. Snad budeme mít někdy možnost vrátit se k prožitkům Němce, který si u nás poprvé uvědomil, že je zajatcem velké lži. Dnes se potěšme svědectvím, které je ke cti celému národu. Vždyť to, na co ukazuje toto svědectví jako na odpadek, bylo sakra odpadkem vždycky a jiného místa nežli kanálu nebo smetiště nevyhledávalo ani v republice. Odtud, jen odtud se to připlížilo s mrzkou ochotou žoldnéřské službě, ještě nežli zazněl verbířský buben.

Ondráš

Sovětský svaz a malé národy

Sovětské smlouvy s baltickými státy posilují mínění, že se v Evropě odzvánění malým národům.¹ Nám, kteří jsme se ocitli v kořistnickém zajetí Velkoněmecké říše, není osud baltických států v sousedství SSSR lhostejný. Tím spíše ne, že Sovětský svaz začne již za krátko svým vlivem zasahovat do věcí středoevropských, do úpravy otázek v podunajské pánvi a na Balkáně. Aniž bychom chtěli podrobně a předčasně rozvádět poměr Československa k Sovětskému svazu a uvažovat o stupni závislosti osvobozeného Československa na sovětském impériu, uvedeme několik momentů z tohoto vývoje, který dnes prodělávají k svému mocnému východnímu sousedu baltické státy. Současné projevy estonských, lotyšských a litevských novin se ztotožňují v tom, že baltické státy získaly větší bezpečnost a upevnily tak svou nezávislost. Estonský tisk vítá pakt jako pokračování a rozšíření mírové smlouvy Estonska a SSSR z roku 1920. Pakt splňuje úkol ochrany celého Pobaltí, a nejen že je uzavřen na obranu nezávislosti těchto zemí, ale nedotýká se nijak jejich struktury a ani hospodářské soustavy. Lotyšský tisk shodně ohlašuje, že smlouvy SSSR s baltickými státy zaručují pobaltským národům mír a život odpovídající jejich národním potřebám.

Tisk všech malých států, také na Balkáně, cituje si z moskevské Pravdy úvodník z 30. září a z něho zvláště tu část, v níž se praví, že Sovětský svaz pozorně a šetrně dbá nezávislosti a svrchovanosti malých států. Pozoruhodný v tom směru je dále projev estonského státního presidenta o paktu se Sověty. President Pjats pravil: „Pakt o vzájemné pomoci se nedotýká našich svrchovaných práv. Náš stát zůstává samostatným, takovým, jaký dosud byl. Uzavření paktu znamená, že nám Sovětský svaz projevuje

svou přízeň a prokazuje nám podporu hospodářskou i vojenskou.“

Také Československo svou smlouvou se Sověty z r. 1935 – po zmaření celkového východoevropského paktu – má pro budoucí styk se Sověty jisté předpoklady a ty patrně také budou dále rozvíjeny. Politicky vyspělý národ československý, trpící v jármu nacistického Velkoněmecka, touží žít svobodně a nezávisle po boku všech svobodných národů, a tudíž také po boku národu ruského.

Vlasti, nedáme ti zahynouti!

Zatracen budiž ten, kdo zradil pravdu pro skývu chleba. (M. J. Hus)^b

Jako každá jiná dějinná událost, tak i naše národní katastrofa dovršená dne 15. března t. r. vynesla na povrch z nezbadatelných hlubin duší lidí slabých charakterů nejnižší pudů a vášně. Na všech stranách a ve všech vrstvách lidu vyrostli přes noc samozvaní soudci – zrádci – kteří ve jménu vlastního práva a spravedlnosti přicházejí souditi své rodné bratry.

Vedeni jsouce chorobnou záští a nenávistí, tryskající z uražené ješitnosti a samolibosti, zrazují ty, kteří podle jejich mínění byli příčinou jejich neúspěchů. Nedbajíce nářku žen a dětí, vydávají v ruce našich národních katanů, potřísněné krví nevinných lidí, často ty nejlepší Čechy nebo Slováky, ano, i své přátele. Touží zaujmouti jejich místa a ukázati svým novým pánům, že jsou hodni jejich přízně. Před těmito se plazí právě tak pokorně, jako to činili dříve ve svém patolízalství před těmi, které nyní zrazují. Jsou to ti, kteří o sobě prohlašují, že jen oni jsou dobrými vlastenci a Čechy, poněvadž poznali dějinného soužití Čechů s Němci a poznali chyby, jichž se národ dříve dopouštěl a jimž se chtějí vyhnouti. Jsou to ti, kteří ještě vloni na podzim měli v ústech nejvíce vlastenectví a kteří nyní hlásají, že Čechoslováci mohou žít v míru a blahobytu pouze pod mocnou ochranou Třetí říše.

Pamatuj si každý dobře tyto stvůry. Den spravedlivé odplaty se blíží zvolna, ale nezadržitelně.

Německé metody

Židovská náboženská obec v Moravské Ostravě uveřejnila 11. října t. r. v Českém Slově a v Mährische Landeszeitung^c výzvu, aby se všichni Židé-muži od 14 do 70 let hlásili u náboženské obce.² Tam obdrželi k vyplnění vystěhovalecké dotazníky, které měli druhý den vyplněné odevzdati. Při odevzdání těchto dotazníků museli pode-

psati prohlášení, že žádají, aby byli připuštěni k dobrovolnému přeškolení v táboře. Současně byli vyzváni všichni židovští lékaři a židovští řemeslníci, aby odevzdali ihned dne 11. října t. r. soupis svého inventáře. Lékaři museli pak odevzdati všechny lékařský inventář, který přesahuje nejnezbytnější potřebu. Nato byla vydána vyhláška, že všichni muži se mají hlásiti v úterý dne 18. 10. 1939 v jízdnárně a přinést s sebou věci podle seznamu, který byl současně uveřejněn. Při tom odpadla jakákoliv věková hranice. Bylo jen určeno, že ročníky 17–70 let se mají hlásiti v jízdnárně, ročníky pod 17 let a nad 70 přímo v náboženské obci. Mimo tato data obsahovala vyhláška řadu pokynů, jak si mají Židi při nástupu na označených místech počínati.

Zároveň s touto vyhláškou bylo provedeno zabavení všech zásob v potravinářských obchodech židovských a také v části obchodů ostatních s odůvodněním, že jich není třeba, poněvadž Židé odjíždějí.

Takto postiženým Židům se ponechává kromě svršků uvedených v seznamu, který byl sestaven gestapem, 300 RM nebo 3000 K, ostatní majetek propadá konfiskaci. Akce tato byla pak rozšířena na Frýdek-Místek, kde náboženská obec obdržela v pondělí 16. 10. 1939 o dvanácté hodině polední příkaz, aby se všichni muži od čtrnácti let nahoru dostavili již v úterý dne 17. října o osmé hod. ranní do jízdnárny v Moravské Ostravě za účelem zařazení do přeškolovacího tábora.

Navenek je prováděna celá tato akce tak, že vzbuzuje zdání, jako by byla organizována pouze samotnou náboženskou obcí, a že gestapo dává k tomu jen své laskavé svolení. Ve skutečnosti jde však o akce prováděné samotným gestapem a náboženské obce jsou jen výkonnými orgány, které pracují pod tlakem hrozby, že nevyhoví-li, budou tyto otázky řešeny samotným gestapem a funkcionáři samotní budou pozatýkáni a popravováni.

Všechny tyto činy namířené proti Židům sledují jen jeden cíl, a to zmocnit se jejich majetku, pokud jim nějaký zbyl, a na místa násilně vystěhovaných Židů usaditi Němce z říše. Tak proniká německý živel i do krajů ryze českých. Židé jsou vydáni na milost a nemilost německých úřadů, neboť jejich představitelé obdrželi přísný zákaz, že se nesmějí obracet na české úřady ani na jiné, kromě Zentralstelle für jüdische Auswanderung.^d Podle informací získaných z kruhů pražského gestapa bude výše uvedená akce rozšířena postupně na území celého protektorátu a provedena s největším urychlením.

Nerozšiřujte nepravdivých zpráv

Několikrát denně setkává se každý z nás se šeptanými zprávami, které kdyby měly býti brány vážně, musely by vzbuditi v posluchači buď zoufalství, anebo zase bláznivou

radost, podle svého obsahu. Jednou stojí spojenecké vojsko pomalu již na hranicích Čech, Rusové jsou již na Moravě, po druhé v Německu je již krvavá revoluce, po třetí všichni Čechoslováci jsou již v koncentráku atd., atd. Nemá-li býti podlomena důvěra ke všem zprávám šířeným ústním podáním, a to i docela pravdivým, sděluje zprávy pouze tak, jak se věci skutečně mají. Nepřidávejte k nim pro zesílení dojmu žádných vlastních poznámek, úvah a domněnek. Nepravdivými nebo nafouknutými zprávami můžete způsobiti více zla než dobra. Zprávy tyto dostanou se totiž vždy k uším Němců a mohou je snadno upozorniti na to, co opomněli učiniti k upevnění svého panství u nás. Zejména nerozšiřujte zpráv o zatčení významných osob, pokud toto není ověřeno ze spolehlivých pramenů. Nepravdivým tvrzením o zatčení přivádíte jmenované do nebezpečí, že budou skutečně zatčeni.

Pamatujte také na to, že mnohé zprávy jsou úmyslně šířeny našimi nepřáteli, aby poznali pravé smýšlení lidu a podlomili jeho víru v lepší budoucnost.

Monsignore Šrámek v Paříži

U příležitosti svátku sv. Václava učinil bývalý československý ministerský předseda Šrámek tento projev:

Dnes se slaví svátek sv. Václava. Sotva který národ lne k svému světci tklivěji než národ náš. Po tisíc let lne k němu stejně vroucně až po naše časy. Už kdysi byl chorál svatováclavský pravou národní hymnou. Jak jej uctívali čeští králové, to nejlépe do svědčuje Karel IV., sám přezvaný původně na jméno Václav. Svatováclavská koruna, to je odkaz Karla IV. Na západě Haunburg měl patronem sv. Václava. Také na Wawelu byl stejně uctíván. Po staletích, když znovuzřízena byla naše samostatnost, rozšířila se úcta k národnímu světci na celé Československo. Dnes zase vroucně náš národ vzývá sv. Václava, aby nedal zahynouti nám ani budoucím. Idea svatováclavská – to je idea našeho národa a státu. I dnes zní starobylý chorál svatováclavský a znovu doufáme, že nedá zahynouti ani svému národu, ani svému státu – Československé republice. Červánky věští naše osvobození. Slunce naší svobody se pomalu, ale jistě blíží. Ani nám, ani budoucím nedá zahynouti svatý Václav.

Dvě mouchy jednou ranou

Od úst k ústům letí zprávy, prý vyslechnuté z jakési cizí rozhlasové stanice: „Komunistická strana na přání Ruska znovu povolena. Šmeral a Zdeněk Nejedlý v Praze, dle jiné verze v Brně. Rudé právo v nejbližších dnech opět legálně vyjde. Komunistům povoleny veřejné projevy, a to dokonce k oslavě 28. října.“

Bylo zjištěno bezpečně, že nejen na tom není ani zbla pravdy, ale že zprávy jsou vymyšleny v gestapu a odtud záměrně šířeny. Proč? Není snadnějšího způsobu rozdvojití sjednocený národ než tvrzením, že jedné jeho složce budou příznána politická práva, která zůstanou druhé části upírána. Nebylo by také pohodlnějšího způsobu vylákati na světlo tajně pracující komunisty a pozatýkati je při první vhodné příležitosti, než uvěřili, že jim není třeba skrývati svou činnost. Snahu po rozdvojení národa potvrzuje také nápadné podporování stoupenců Vlajky, o jejichž charakteru se nemusíme zde šířiti.

Denní zpravodajství

Praha: Polská tragédie ukázala znovu, že bez svobodného Československa nemůže býti svobodného Polska. Doufejme, že samostatné Polsko znovu ožije jako náš bezprostřední soused a že potom nebudou do našeho vzájemného poměru zasahovat žádné rušivé vlivy a že mezi oběma státy nastane stav věčného přátelství.

Celé naše zásobování vážne. Spotřebitelé byli sice sepsáni a přihlásili se u svých obchodníků. Podle toho by si každý myslel, že obchodník v malém má zaručený předěl zboží u velkoobchodníka, který je dostává z nějakých státních ústředí. Tyto ústředny však neexistují – velkoobchodníci jsou stejně jako dříve odkázáni pouze na volný trh. To znamená, že si zboží musí shánět sami, čili jinými slovy, celé zásobování závisí na obchodní zdatnosti velkoobchodníků, pokud je tato zdatnost co platná v našich poměrech. Jestliže tedy spotřebitelé dostanou něco na lístky, musí býti za to vděční velkoobchodníkům, kteří vlastní prací něco sehnali pro maloobchodníky. Každému je jasné, že nebude-li sjednána náprava, tj. nebudou-li co nejrychleji zřízeny státní přidělovny, nastane úplný rozvrat v zásobování.

V úterý dne 17. října t. r. zastavilo dělnictvo v továrně Avii v Čakovicích práci, aby se domáhalo zvýšení svých mezd. Přítomný říšský vojenský dozorní orgán oznámil zástupcům dělnictva, že nenastoupí-li v pěti minutách u svých strojů a nezahájí-li práci, povolá vojsko a dělníci budou zatčeni. Souzení budou říšskými soudy pro sabotážní činy. Samozřejmě pod touto hrozbou museli dělníci práci znovu zahájit. Inu, mají páni Němci opravdu vzorné sociální cítění a metody.

Všecek usměrněný tisk, nejen náš, ale i německý, rozplývá se nadšením nad úspěchy německé ofenzivy na západě. Je nám ovšem divno, jak mohly francouzské oddíly ustupovati z německého území, když tam podle zpráv slavného německého generálního štábu vůbec nebyly. Či na Francouze neplatí slova vůdcova, že ani píď německé země nesmí býti překročena nepřátelským vojákem, anebo je ta vůdcova píď větší než 50 km? Škoda, že nám hlavní štáb nesdělí, jak se dobývají prázdné

zákopy. To jistě podle hanáckého přísloví: „Nebodó-li tam, hrrr na ně – bodó-li tam, cófne.“

Uzavření paktu o vzájemné pomoci mezi Tureckem na jedné straně a Francií a Anglií na druhé straně,³ nedalo se již dále utajiti, a proto se nyní dočítáme, že tento pakt nemá valného významu a že Turecko odmítnutím návrhů Molotov-von Ribbentropových ocitlo se na šikmé ploše. Zradilo ideály svého tvůrce Kemala Atatürka a kráčí vstříc polské katastrofě. Ve skutečnosti znamená tento pakt posílení všech balkánských států a uzavření cesty Německu na jihovýchod, kde se chtělo odškodniti za diplomatické [ne]úspěchy utrpené na Baltu.

Kvitujeme: Rodné lány K 200,-, Kukačka Mínek K 100,-, Bratr svědek K 500,-, První pomoc K 50,-, P. Tof K 100,-, Ambo K 1000,-.

Srdečný dík všem!

VÚA–VHA, *Shírka IČ*, inv. č. 98. *Cyklostyl*, 7 s.

- a Datace převzata z titulního listu časopisu.
- b Volná parafráze Husova citátu: „Zlořečený ten, kdo pro skývu chleba opustí pravdu.“
- c Plný název: *Mährisch-Schlesische Landeszeitung*.
- d Ústředna pro židovské vystěhovalectví.

- 1 Dne 28. září 1939 byla estonská vláda donucena podepsat smlouvu se Sovětským svazem o vzájemné pomoci. Záminkou k tomuto nátlaku se stalo zinscenované potopení starého sovětského parníku *Metallist*, které bylo vydáváno za útok neznámé ponorky. Po soustředění jednotek Rudé armády u hranic Estonska tak jeho vláda souhlasila s rozmístěním sovětského vojenského kontingentu o síle 25 tisíc mužů na svém území. Další smlouva tohoto typu byla uzavřena i s Lotyšskem (5. 10. 1939) a Litvou (10. 10. 1939).
- 2 Jednalo se o přípravu tzv. Akce Nisko, první násilné deportace židovského obyvatelstva z území Třetí říše. První transport vyjel 18. října 1939 z Moravské Ostravy a měl v Nisku nad Sanem vybudovat tzv. přeškolovací tábor. Na jaře 1940 byl však tento koncentrační tábor zrušen, přičemž většina vězňů byla vyhnána na sovětské teritorium, kde se následně většinou stali oběťmi stalinských represí. Blíže viz BORÁK, Mečislav: *Transport do tmy. První deportace evropských Židů*. Moravskoslezský den, Ostrava 1994.
- 3 Dne 19. října 1939 byla podepsána dohoda mezi Velkou Británií, Francií a Tureckem o přátelství a vojenské pomoci. Byla podpořena britským úvěrem na nákup vojenského materiálu, avšak současně obsahovala dodatek, že Turecko nemusí smlouvu dodržet, pokud by to znamenalo válku se Sovětským svazem.

1939, 26. říjen,^a Praha
Republika československá, č. 4

Kdy přijde nový 28. říjen?

Že přijde, víme všichni. Kdy, nevíme nikdo, ale není to jen prázdné rčení, že nás k němu každý den přibližuje.

Všechny demokratické státy, které o nás v těchto osudových týdnech mluvily, zdůrazňovaly nutnost obnovení ČSR. Vlády anglická a francouzská si je vytkly zcela jasně za svůj válečný cíl, pro obnovení ČSR se mluví ve Spojených státech severoamerických, ve státech balkánských, ve Švýcarsku i u neutrálních severovýchodních. Také Svaz sovětských socialistických republik se donedávna vyslovoval pro obnovení ČSR a nelze si představit, že by tento svůj názor, i při změně politice, které ne vždy rozumíme, byl opustil. A při všech těchto prohlášeních nemůže jít o pouhé sliby, už proto ne, že spojenci za ně od nás nemohou nic dostat a slibování by nemělo smyslu. Své naděje o sliby také neopíráme, nýbrž o svou zeměpisnou polohu a dějinné poslání. Konsolidace Evropy bez československého státu není možná a všichni, kdo si přejí znemožnění Německu výboje na jih, na Balkán a na Blízký i Dálký východ, musí být pro silné Československo. A proti německým výbojům jsou všichni, Itálii nevyjímajíc, kromě ovšem německých nacistů. Proto je naše pozice silná a naše naděje oprávněné. V této válce se můžeme dočkat ještě mnohých nečekaných konstelací, ale zcela nepříznivých pro nás žádné. Jen v jediném případě by byl náš osud těžce ohrožen: v případě sto procentního vítězství nacismu. Ale v to nikdo ve světě nevěří, kromě části nacistů samých – a také jen části.

Kdy tedy přijde náš nový 28. říjen? Zřejmě až po ukončení války. Jak dlouho máme čekat? Určitě to nemůže nikdo. Odhaduje se jen.

Angličané odhadli na počátku války a za situace podstatně jiné její trvání na tři roky. Rusové usuzují na dva. Pařížské listy jsou v poslední době optimističtější. Po uzavření smlouvy anglo-franco-turecké, po nepravděpodobnosti, že by šla Itálie válečně s Německem, po jednáních o vývoz zbraní z Ameriky, po poznání, že ruské požadavky a mobilizace na východě působí Německu více potíží, než mu přináší prospěchu smlouva s ním, po zničení celé třetiny všech německých ponorek za pouhých 6 neděl, po počínajícím rozkladu uvnitř Německa – mluví tento tisk o válce jen několikaměsíční, ba půlleté. Švédský vojenský odborník, zkoumající situaci, však soudí, že pozemní válka vypukne teprve na jaře.

Byli jsme událostmi ze září minulého roku vyřazeni z boje v poli. Ale nemůžeme-li bojovat dnes, neznamená to, že bychom nemohli bojovat zítra. Za půl roku,

za dva, za tři, lhostejno za jak dlouho. Do té doby nezbyvá leč čekat, pracovat, zachovávat si svou víru, odhodlání, jednotu a nervy, a co hlavního: neučinit doma nic, co by nás za hranicemi mohlo poškodit. To je první a nejdůležitější.

Bartoš Písař

Ženám!

Jsme vlečeny současně s muži evropskými událostmi. Každá z nás se jinak na věci dívá a jinak reaguje. Většina z nás se však ptá, co máme dělat, abychom zachránily to, co se zachránit dá. Přesto, že ženy jsou dnes vyřazeny z veřejného života, mají v rukou velké možnosti pro záchranu národa. Především musí pečovat o to, aby všichni příslušníci národa přetrvali tuto dobu životní mizérie pokud možno v dobrém zdraví. Při dnešním systému zásobovacím a nakupovacím je to tvrdý oříšek. Žena však nemá a nesmí dovolit, aby všechnu její sílu vyčerpaly starosti hmotné. Musí současně bránit svoji rodinu a své okolí od valící se na ni demoralizace. Věnuje se proto výchově svého vnitřního já a duchovní výchově svého okolí. Dbá na to, aby v dnešní roztěkané době, která svádí k nečinnosti, se její děti pořádně ve škole učily. Máme to štěstí, že jsme 20 let v klidu pracovali, že na našich školách se mládež skutečně něčemu naučila. Jsme proto národem, který něco ví a umí. Téměř každý z nás má zásobu pozitivních vědomostí, které dovede v životě upotřebit a které hospodářský život potřebuje. Ženy a matky dneška musí hledět, aby nová dorůstající generace měla stejné dobré odborné základy jako generace pracující.

Dále varuje žena své okolí a děti před lží, nesplněnými slovy a sliby, před nečestností. Ví, že síla národa neleží ve slepě poslouchajícím, nemyslícím a otrockém davu, ale v uvědomělém kulturním jednotlivci. V takovém jednotlivci nemusíme pak už pěstovat národní sebevědomí, dává mu je jeho vnitřní život, který mu současně pomáhá vyrovnat se poctivě s každým problémem dneška.

V rozvaze je naše vítězství

Začal nesmiřitelný boj proti nacistickému režimu, který nejen že zavlekl na okraj zkázy samostatné Německo, ale hrozil rozdrtit celou Evropu a s ní celý náš národ. Ve snaze vymýtit co nejrychleji československý lid z národnostní mapy Evropy olupuje nás nejpodlejší způsobem o ovoce naší tisícileté práce. Bez ohledu na kulturní úroveň, která byla uznávána v celém vzdělaném světě, zachází s námi jako s domo-

rodci kolonií. Usiluje nás zapřáhnouti do svého válečného stroje. Tisíce našich bratrů úpí v žalářích, statisíce odvedl do Německa, aby rozptýleni utonuli v německém moři. Brzdí vším možným náš kulturní vývoj a každým okamžikem dostává se nám nových ponížení a úderů.

Aby boj proti hrůzovládě hitlerismu byl účinný, potřebujeme naprosté jednoty. Tak jako tato RČS není podnik několika jednotlivců, který by chtěl konkurovat podobným sesterským akcím, nýbrž začleňuje se harmonicky do širokého proudu našeho národního odboje, nesmí žádná skupina v národě pracovati jen pro sebe, tím méně pak proti jiným skupinám. Ve všech vrstvách jsou dobří a odhodlaní lidé a nesmí být překážek, pro které by si všichni nepodali ruce k společnému cíli. Vzájemné potírání byl by v této době drazé placený přepych, který si nemůžeme a nesmíme dovoliti. Nacistické úsilí zanést mezi nás rozkol musí zůstat marné. Zachovej každý z nás klid, rozvahu a s důvěrou vyčkávej věci příštích. Nepoddávej se své netrpělivosti, když se ti zdá, že se stále nic neděje. Zvláště se nesmíme dát strhnout k nedomyšleným činům, k otevřenému odboji: není k tomu čas, a pamatuj, že Němci na toto dychtivě čekají. Náš klid je v této době nejlepší zbraní proti jejich útokům, je to nejlepší útok na jejich nervy. Jakékoliv otevřené akce by nyní zneužili k brutálním represáliím.

Evropou jde úporný boj, při němž je v sázce něco více než Československo. Československá otázka je hlavním bodem pouze pro nás: pro velmoci je pouze malou složkou v celkovém evropském problému. Na nás je, abychom v příhodném okamžiku vytěžili z evropské války co nejvíce, abychom unikli z Hitlerovy poroby.

Vytrváme na svém místě, kde jsme již po staletí přední baštou slovanstva! Naše dějinná úloha ještě neskončila. Nedáme se zviklat v důvěře v konečné vítězství. Jen lidé slabých nervů vyvozují z denních událostí, které si ihned nemohou vyložit jako bezprostřední pomoc nám, kvapné závěry. Nyní jsou našimi přímými válečnými spojenci západní demokratické velmoci; budme ale přesvědčeni, že velký národ ruský, jenž zatím vyčkává vhodné chvíle a připravuje si pevnou oporu pro svůj zápas, zasáhne do událostí v náš prospěch.

Víme, že mnoho našich lidí nedočkavě vyhlíží, kdy už začne se dělat něco opravdového, a mají obavy, abychom v nečinnosti nezaspali svobodu. Těžké chvíle nás však teprve čekají. Vyzýváme všechny zatím ke klidnému vyčkávání. Nebojte se však, že je to oportunismus nebo pohodlná představa, že nám svobodu někdo vybojuje. Přijdou okamžiky, kde bude třeba všech našich sil a kdy dojde i na naši osobní statečnost. Nyní však žádáme od vás pouze to, abyste udržovali národní sebevědomí, morální pohotovost svou i svého okolí. Setrávejte zatím v těchto mezích. Šetřete svých sil – budete je ještě potřebovat.

M. a J.

Proč?

Tážete se, proč vychází několik časopisů? Proč se třístí síly atd., atd.? Mohli bychom odpovědět také otázkou: Proč vycházejí celé stovky novin různých názvů? Proč každé noviny mají několik vydání? Proč i v takovém Německu, kde všechen tisk musí uveřejňovati pouze ty zprávy, které jsou mu dodány úředními orgány, nemají jen jedny noviny?

Odpovíme však krátce. Při dnešním způsobu rozmnožování, jehož používáme, nemůžeme udělat jen více než několik tisíc výtisků z jedné blány, má-li býti písmo ještě čitelné. Při velkém nákladu, jaký by si vyžádalo vydávání pouze jednoho časopisu, bylo by třeba blány znovu přepisovati, a tu můžeme rovnou napsati jiné zprávy. Z důvodů bezpečnostních nemůžeme na jednom místě nahromaditi takové množství papíru, jaké by si vyžádalo vydání 15–20 tisíc výtisků jednoho čísla. V místech, ve kterých pracujeme, nemůže se shromáždit tolik lidí, kolik by jich bylo třeba k vyhotovení výše uvedeného nákladu. Rozesílání takového množství výtisků z jednoho místa bylo by velmi nápadné, a tudíž nebezpečné. V případě, že by takové místo bylo prozrazeno a vydavatelé zatčeni, nebylo by tu nástupců a celá organizace musela by se začít budovati od začátku. Proto tedy tolik časopisů.

In memoriam

Dřívější vojenský přidělenec našeho velvyslanectví v Budapešti, major generálního štábu Klein, byl ubit ve věznici na Pankráci krvežíznivou smečkou vyšetřovacích orgánů. Majore Kleine, Tvoje oběť nebyla marna, budeš pomstěn!'

Němci mezi sebou

Stěžujeme si, že náš tisk v nebývalé svornosti píše pravý opak toho, co národ myslí a cítí, a že nezasvěcenec ať doma, ať v cizině, musí mítí dojem, že hlas novin jest také hlasem národa. Víme sice, že náš tisk má těžký náhubek a že jinak psátí nesmí, zapomínáme však často, že týž náhubek má i tisk německý a že za příkladnou svorností v tisku může býti největší nesvornost v německém národě, ba i v té vyvolené části národa, která je dnes u vesla. My jsme svorní ve vůdčí myšlence vyhnati odtud vetřelce a tím jsme silní. Němci se oslabují nejprudšími vzájemnými boji, o nichž ovšem v jejich novinách nesmí býti zmínky. V samotném vedení NS strany jsou nejostřejší rozpory mezi župním vedoucím Frankem [!] a místostarostou Pfitznerem na jedné a protektorem Neurathem na druhé straně. V nedávné schůzi německých živnostní-

ků stěžoval si vicebürgermeister Pfitzner (mezi Němci zvaný Pfützebürgermeister), že protektor brání v postupu proti Čechům v poněmčení Prahy. V originále mluví o „Verdeutschung“, tedy i slovo staré garnitury „Germanisierung“ bylo poněmčeno. Prý kdyby protektor nebránil, byli by pfitznerovci dávno Čechům ukázali, zač je toho loket.

Ostatně nesvornost Němců u nás jest jen slabým odleskem základního rozporu ve vedení strany v říši. Tam representant bojovného ducha Ribbentrop, který by i duši prodal Rusku za vojenskou pomoc, stojí v otevřeném boji proti Göringovi, reprezentantu průmyslu a konservativního křídla strany, který by raději uzavřel s Anglií mír za každou cenu, než by vydal říši nebezpečí zbolševizování.

Němci u nás

Němci u nás se necítí ve své kůži. Přijde 28. říjen a z neproniknutelné tváře Čechů nelze vyčísti, co se bude dít. Pro jistotu povolali posily policejních jednotek pro celý tak zvaný protektorát. Obzvláště Brno budí obavy. Nařídili již v sedmi předměstích uzavírání všech veřejných místností na 20 hodin a vyhrožují stále stanným právem, aby obyvatelstvo od každého projevu zastrašili.

Hospodářská smlouva říše s Ruskem

Hospodářská smlouva říše s Ruskem nás zbaví určitě všech vyživovacích starostí. Již jsou zde dokonce nabídky z Ruska: tak kupř. velkoobchodní cena hrachu franko Praha by byla K 27,- za 1 kg. Dnešní cena v drobném prodeji je K 4,50 za 1 kg. Také nabídky slunečnicového semena, velmi důležité to suroviny pro potravinářský průmysl, jsou nadmíru lákavé, neboť je nabízeno ruské semeno za K 168,- za 10 q franko pohraniční ruská stanice. Dosud lze koupiti rumunské semeno za K 116,- za 1 q CIF^b přístav Bratislava. A ještě podmínka, ovšem nepatrné důležitosti při nadbytku zlata říše, veškeré platby do Ruska jsou přijímány jen v zlatých devizách.

Projevy v biografech v Praze

Doba nachlazení a chřipek působí, že jsou představení v biografech zle rušena kašláním a kýčáním. Z lékařsky nezbadatelných příčin napadají tyto záchvaty obecnost právě při promítání německých aktualit a dosahují vrcholu v okamžiku,

kdy se na plátně objeví vůdce. V některých biografech, jako v Adrii, Beránku a Hvězdě, byla tato epidemie radikálně léčena tím, že bylo promítání přerušeno a kašlající obecnost poslána domů. Že se to neobešlo bez projevů nevůle, je samozřejmé. Lépe dopadlo obecnost v biu Metro, kde si sice jakýsi Němec zběsilým chováním vynutil přerušení, na zákrok vyššího úředníka bylo v promítání pokračováno, a když drama skončilo a lupiči v něm vystupující byli po zásluze zničeni, libovali si odcházející návštěvníci hlasitě: „Na konec dostanou lupiči vždy po držce.“ Podobné projevy jako při německých aktualitách bývají, i vystoupí-li Lída Baarová. Tu jest ovšem část obecnosti na rozpacích, nekřivdí-li zde české umělkyni, která pro své přesvědčení byla vyhnána z Německa. Nekřivdí. Tato bývalá milenka Goebbelsova, která kdysi pilně zvedala pravici k německému pozdravu, byla vypovězena gestapem jen pro indiskrétnosti v erotických věcech týkajících se jejího exmilence.

„Neplačte, padnu-li. Buďte hrdi na moji smrt, již si vyžádala za oběť – svoboda uhnětené vlasti.“

Z dopisu plukovníka J. Švece rodičům z 18. července 1914

Drobné zprávy z domova

Dne 17. října začali Němci v Táboře spěšně balit své věci. Sbírali mokré prádlo, běhali po městě a platili účty, sundávali tabulky s německými nápisy. Je pochopitelné, že naši lidé si toto jednání vyložili tak, že je s říší konec, a podle toho také jednali. Došlo k hotovému pozdvižení proti Němcům a zrádcům z vlastních řad. Bohužel, nebylo tomu tak. Do Tábora na poplach Oberlandrata přijelo ihned Überfallskommando – němečtí úderníci – a pustili se do rozsáhlého zatýkání. Zatčených je přes 200. Jednotlivých akcí bylo velmi mnoho. Vládní komisař města Tábora, Hospodka, vydal výstrahu, kde mluví o všeobecně známých událostech. Zajímavé jsou tábořské události také po jiné stránce. Když němečtí úderníci přijeli do Tábora, bylo jejich prvním činem, že zavřeli kasárny. Podobné události staly se také v Českých Budějovicích. Tam došlo k nim proto, že kdosi rozšířil zprávu, že v hotelu U staré koruny jsou ruští důstojníci.

Německým důstojníkům v Praze bylo zakázáno volat sem své rodiny. Pokud mají již byt, musí dát výpověď a odstěhovat se do hotelů ležících blízko kasáren svých útvarů. Hotely budou dány pod vojenský dozor a ochranu.

Náčelník čsl. obce sokolské Dr. Klinger, bývalý primátor města Prahy Dr. Zenkl, člen výboru Národního souručenství Dr. Zelenka, bratr spisovatele Karla Čapka, bývalý policejní president Charvát a jiní čeští lidé jsou internováni ve vesnici ve Výmarsku v Německu. Nakládá se s nimi jako s politickými vězni a jsou zaměstnáváni na polních pracích. Dr. Klinger byl pověřen péčí o dechová a tělesná cvičení internovaných.

Muž, který pracoval v protišpionážní službě ČSR, zjistil bezpečně, že zdejší zásoby benzínu budou již v krátkém čase vyčerpány. Dodávky z Rumunska jsou zajištěny pouze do konce listopadu. Na prodloužení dodávek není naděje. Z rozhovoru s německými důstojníky zjistil, což bylo potvrzeno také jinými čestnými českými návštěvníky Berlína, že berlínské obyvatelstvo je velmi špatně zásobováno nejnужněšími potravinami. Lidé všech vrstev jsou úplně zmatení a věří, že je mohou zachránit pouze kolonie. Nedostane-li je prý vůdce do Vánoc, je říše ztracena.

Němci zesilují svůj vliv na Slovensku. Nedůvěřují slovenské vládě a nevěří, že je s to zabránit sovětizaci země, kdyby se o to domácí komunisté s ruskou pomocí, která je nyní za humny, pokusili. V celé zemi udržují se houževnatě zprávy, že se Maďaři chystají vyklidit Podkarpatskou Rus.

VÚA–VHA, Sbírka IČ, inv. č. 98. *Cyklostyl*, 7 s.

- a Datace převzata z vydavatelského údaje, který byl umístěn na konci tohoto čísla.
- b Náklady, pojištění, přepravné (cost, insurance, freight) v ceně.

- 1 Mjr. gšt. Bohumil Klein patřil do skupiny tzv. tiskových důvěrníků, která byla vytvořena v rámci Ústředí tiskové dozorcí služby. Gestapo ji odhalilo ještě před vypuknutím 2. světové války a 25. srpna 1939 přistoupilo k rozsáhlému zatýkání. Vězněn byl nejprve na Špilberku, ale pak byl převezen do Prahy. Hned po prvním brutálním výslechu, který prodělal 13. října 1939, byl druhého dne ráno nalezen ve své cele mrtev. Podle oficiálních údajů se sám oběsil, takže mu mohl být v rodné vesnici vypraven řádný pohřeb. Značný ohlas však vyvolalo již jeho úmrtí oznámení, které se kurýrní cestou dostalo i do Francie jako příloha jedné ze zpráv domácího odboje.

III. část

Ilegální časopis Detektivky

1939, [po 9. říjnu],^a Praha

Ilegální časopis, který byl vložen do fiktivního sešitového románu S. C. Shirwooda
Půlnoční telegram.^b

PŮLNOČNÍ TELEGRAM

KAP. I.

V R A H

Seznámili jsme se s Herbertem Bruneckem na cestě do Mnichova. My, totiž můj přítel Murphy a já.

Později jsme se pak s Bruneckem častěji sešli a pak nás jednoho dne pozval na svůj statek.

Byly to krásné zářijové dny, které jsme tam strávili, zářijové dny, které dělaly dojem léta.

Jednoho večera jsme seděli s Herbertem Bruneckem na velké parketové terase a pochutnávali jsme si na studené kachně.

Bruneck byl dnes ve výborné náladě, vyprávěl nám různé veselé historky a při tom jsme se tak náhodou dozvěděli, že má staršího bratra, jemuž vlastně dle poslední vůle patřil statek jako dědictví. Tento bratr ale byl tak zvaný globetrotter, světoběžník, jenž se celý rok potuloval po světě, aby se vždy nečekaně objevil.

Herbert Bruneck mluvil o svém bratru s velkou vřelostí, museli se navzájem velice milovati.

„Nedávno jsem obdržel od Jiřího pohlednici z Finska,“ řekl právě se smíchem Bruneck a zvedl sklenku, aby si s námi připil, pak jsme si všichni zapálili cigarety, samozřejmě naši oblíbenou značku Al Kam, kterou i Herbert Bruneck přijímal se zvláštním labužnictvím.

Bylo ještě dosti brzy večer. Statek Bruneck ležel na malé výšině, takže jsme měli přes starý, ohromný park nádhernou vyhlídku na vesnici, náležející k tomuto malému panství. Ve vesnici se objevilo už několik světél.

[konec stránky s fiktivním románem]

NOVÁ REPUBLIKA říjen 1939

T. G. M.

Je dobře, že už spíš –

mrtvý víc je lékař.

Bud' rád, že nevidíš,

že lumpů je moc v Čechách.

Však ty se probudíš,

až z mrtvých slavně vstaneš,

až k Lánům uvidíš

silnice lemované.

Lump vedle lumpa visí,

i strom se hanbou láme,

tvůj národ uklidí si,

to slavně přísaháme.

MRAVNÍ PODSTATA VÁLKY

Za koho se bijí Anglie a Francie? Nesporně, že především za sebe, což žádná z těchto zemí nepopírá. Ale stejně nesporné je, že se bijí za ostatní a za všechno to, co jmenujeme svobodou, kulturou a spravedlností. Německo po léta vedlo propagační a později skutečná válečná tažení proti versailleskému systému. Tento systém Versailles, to nebyla smlouva, kterou vítězové uložili poraženému Německu podmínky jako viníku, který rozpoutal válku. Versailles současně představoval nový evropský řád, novou Evropu nejenom zeměpisně, ale také politicky a mravně.

Světová válka měla jistě mnoho příčin, ale všechny z nich měly jednoho společného jmenovatele: pangermanismus

[---]

Bud' Komenský, nebo Džingischán – ani v politice nic třetího nemáme. T.G.M.^c

[---]

ohrozil svět svými útočnými záměry a srazil jej dohromady proti sobě, když přeceniv své síly a podceniv síly demokracií, hleděl bez ohledu na právní a morální normy uplatnit své výbojné plány násilím. Německé právo, za nímž stál Němci vyvlastněný Bůh, bylo ztotožněno s imperialistickými plány císařského Německa, jehož vůdčí zásadou se stalo heslo: moc je právo!

Versailles byl pokus o nový a spravedlivý řád evropský, v němž se respektuje podle zásady demokracie právo všech národů. Dnes není vhodná doba, abychom

zkoumali, jak se vyvíjela poválečná Evropa – stačí, když zásady Versailles stručně vyjádříme slovy: rovnoprávnost všech a mírumilovná součinnost všech. Hitler pod záminkou neudržitelnosti versaillského systému sledoval své násilné záměry – z revise versaillského míru, jak některým nevině zněl program nacismu – se vyklubala hrůzná skutečnost: Evropa bude ovládána nacismem po dobrém, nebo po zlém. Celá Evropa je německým prostorem životním, na nějž si Německo dělá právo a k jehož dosažení Německu pomůže německý Bůh.

Historie se opakuje takřka do podrobnosti. Hrubé násilí, hrubá moc se mají znovu stát právem, pod jejichž drtivou silou by zanikly nejen neodvislé státy a svobody evropského člověka, ale také všechno to, co jmenujeme kulturou.

Proto je současná válka válkou vpravdě světovou – více než kdy jindy běží opravdu o boj dvou světů: platí-li ještě právo a morálka, nebo platí-li hrozba a násilí. Francie a Anglie, tyto tradiční země demokracie, se bijí za svobody lidské, za práva národů, za řád vzájemné součinnosti a úcty proti moci temna a tyranie. Mravní základ této války – nelze oddisputovat. Proto mají Anglie s Francií sympatie celého světa a proto Německo hledí a se snaží dokazovat, že se do války dostalo proti své vůli. Otázka, kdo začal a proč začal, je celému světu jasná – a je důležitější, než si kdo myslí. Neboť mravní dosah viny na válce a mravní podstata celého tohoto dramatu evropského lidstva je činitel velmi závažný. Tato mravní stránka je pro demokracie velkou posilou a pro Německo, přes cynismus jeho vůdců, hroznou obžalobou a velikým handicapem. Bojovat za právo a pravdu je i v naší době, a snad právě v naší době, stále více než bojovat za výboj a bezpráví. O tuto mravní posici jsou Francie a Anglie – silné mocensky, hospodářsky a finančně – ještě silnější.

KAŽDÁ UVĚDOMĚLÁ ČEŠKA A KAŽDÝ UVĚDOMĚLÝ ČECH
necht se řídit těmito zásadami:

Nehovořím a nenavazuji žádných společenských styků s příslušníky německé armády a uniformovaných oddílů stojících ve službách hitlerovského režimu. Nezapomínejte, že jsou to vykonavatelé surového násilí proti celému našemu národu.

NEPIJI anebo omezím na nejmenší míru pití piva a zdaněného vína a lihovin.

Nezapomínejte, že za každý půllitr piva platíte 20 % přírážky hitlerovskému režimu na vedení války a prodloužení vlastních útrap.¹

Omezím kouření na opravdu nezbytnou míru, nemohu-li bez tohoto požitku být. Také všechny druhy tabáku, cigaret a doutníků jsou zdraženy ve prospěch válečného tažení hitlerismu.

NEKUPUJ německé výrobky a nenavštěvuj německé filmy, obchody a podniky.

Český venkove, pamatuj na zásobování českých měst. **Budme konečně už jednou důslední a národně sebevědomí!**

Vyhlašte „čínskou“ smrt zrádcům (vlajkařům): vyhýbejte se jim jako malomocným!

OBNOVENÍ ARMÁDY ČESKOSLOVENSKÉ

2. října 1939 podepsal náš vyslanec Osuský diplomatickou smlouvu s Daladierem o rekonstituování naší armády na půdě Francie, 7. října vykonal Dr. E. Beneš slavnostní přehlídku našeho vojska v Paříži. Podrobnosti o této významné události příště. Každý z nás, kdo sliboval československé armádě věrnost, ví teď znovu o svém radostném závazku.

HISTORICKÉ ROZHODNUTÍ

Není možno, abychom znali podrobnosti všech událostí, které vyvrcholily válkou. Dnes na tom ani nezáleží: dnes víme, že je válka.

Anglie a Francie jsou v čele tohoto boje. Za nimi a s nimi se musí sešikovat všechny demokracie a všichni národové, jichž neodvislost byla ohrožena, zničena nebo by mohla být vítězným národním socialismem ohrožena.

Obě tyto velmoci nenechaly nikoho na pochybách, že jsou si vědomy osudovosti války – nemá smyslu hovořiti a souditi omyly minulosti, stačí, že tentokráte bylo rozhodně řečeno, že německému násilí bude učiněn konec bez ohledu na oběti, které si válka vyžádá. Stačí, že rozhodnutí Anglie a Francie je neodvolatelné. Proto válka postavila proti sobě milióny lidí, ale není to válka proti německému národu, je to jen válka proti jeho vládě, proti metodám, jichž beztrápně dosud používala, a konečně válka proti mylným představám, které snad dnešní německý člověk o světě má.

Je proto poučné přechíst si alespoň v hutnější formě válečný cíl, který Anglie a Francie vyhlásily. Je to cíl, který lze stručně nazvat obrana svobody a práva.

Svou historickou řeč v britském parlamentě dne 1. září 1939 zakončil ministerský předseda N. Chamberlain takto:

Musíme nyní zatnout zuby a táhnout do boje, kterému jsme chtěli upřímně zabránit. Musíme vydržet ten boj až do konce. Jdeme do něho s čistým svědomím bok po boku se všemi britskými dominiemi a všemi ostatními částmi britské říše, mravně podporováni převážnou částí světa. Nemáme žádných sporů s německým národem a nebojujeme s ním, nýbrž bojujeme proti držitelům moci v Německu. Dokud

je tato vláda u moci a dokud používá metod, kterých neustále používala v minulých letech, nebude míru v Evropě. Jsme pevně odhodláni přispět k tomu, aby těmto metodám byl učiněn konec.

3. září 1939 promluvil N. Chamberlain rozhlasem k anglické veřejnosti a pravil mimo jiné: „Hitler byl zřejmě rozhodnut napadnouti Polsko za všech okolností. Tvrdí-li dnes, že předložil rozumné podmínky, které byly Polákem odmítnuty, pak to odporuje pravdě. Jeho návrhy nebyly předloženy ani Polsku, ani nám, a ačkoliv byly oznámeny v německém rozhlase ve čtvrtek 31. srpna večer, nevyčkal Hitler poznámek, které mohly být předneseny, nýbrž nařídil armádě, aby překročila polské hranice. Toto jednání dokazuje přesvědčivě, že není vyhlídky na to, že by tento člověk se dal odvésti od použití násilí, jímž hledí dosáhnouti svého cíle. Nemáme si co vytýkat. Udělali jsme vše, co může udělat země, aby zajistila skutečný mír. Dnešní situace, v níž nemůžeme mítí nejmenší důvěru ve slova vůdců německé vlády a v níž se žádný národ a žádná země nemůže cítiti bezpečná, se stala nesnesitelnou. Jsme nyní rozhodnuti udělat tomu konec.“

Týž den vydala provolání k národu francouzská vláda: „Věc Francie je věc spravedlnosti a pokoje věcí všech mírumilovných a svobodných národů a ta zvítězí. Francouzi a Francouzky, vedeme válku, protože nám byla vnucena. Každý z nás stojí na svém místě, na půdě Francie, této země svobody, kde úcta k lidské důstojnosti nachází jedno z posledních útočišť.“

CO ZNAMENÁ VSTUP SSSR DO VÁLKY?

Nemůžeme dosud dát bezpečnou odpověď na tuto otázku, ale můžeme odhadnout jednotlivé možnosti, nerozhodující zatím o jejich pravděpodobnosti. V každém případě se zdá, že ruská akce spád událostí urychlila, jako jej urychlil už pakt, po jehož dojednání Němci nazítří vpadli do Polska.

V posledních týdnech prošel německý národ několika otřesy, jejichž účinky se teprve projeví. Prvním bylo uzavření paktu s Ruskem, neboť většina lidí ani v Německu nestačí tak rychle měnit názor podle potřeb denní politiky. Zklamání přineslo druhý otřes: navzdory paktu došlo k válce, Polsko nekapitulovalo. Třetí otřes byl způsoben vstupem Anglie a Francie do války, v nějž Němci v důsledku své propagandy nevěřili. Čtvrtým bylo oslabení „Osy“ jako následek paktu: ani Itálie nešla do války. Španělsko se přidržuje neutrality a v Japonsku nový ministerský předseda prohlásil Hitlerův útok za osudný omyl.

Nový otřes hrozil z původní demarkační linie, protože by bylo těžko obhájit ztrátu v území zbytečně dobývaném, tj. odstoupením Rusům. I dělení zklamalo němec-

ké naděje, jak je vidět z radosti, kterou Göring projevil nad naftou a jinými poklady, jež zůstaly Rusům. V ruských rukou je také hranice polsko-rumunská a polsko-maďarská, čímž jsou možnosti německého nátlaku na Maďarsko i Rumunsko podstatně zmenšeny. Připočteme-li k tomu obnovení styku s Maďarskem, možno v tom vidět zřetelný tah proti dalšímu „**Drang nach Osten**“. Postup k Černému moři je zastaven, plán na „osvobození“ Ukrajiny odložen a právě jeho osnovatelé pomohli Rusům k tomu, aby se takřka bez boje zmocnili Ukrajiny a Bílé Rusi celé.

Spojenectví německo-sovětské?

Zatím není skutkem, ale nutno o všem uvažovat. Pravděpodobně by vedlo k protispolku všech ohrožených, neméně různorodému, snad i s Itálií, Amerikou a Japonskem. Válka by se tím prodloužila, ale stěží by přinesla Německu vítězství.

Ministr Ribbentrop však zatím spolek z Moskvy nepřivezl.² Ujednal nepochybně výhodnou hranici v Polsku, ale zato baltické státy zároveň připadly do ruské zájmové oblasti. Ústup Estonska před ruským ultimátem³ může být rozhodujícím krokem **k prvenství Ruska na Baltu**: kdo tím bude připraven o podobný nárok, jsou Němci, nikoliv Angličané. Pro budoucnost pak je důležité, že Moskva se vzdala skoro celého národnostně polského území, nechávajíc na západ od nové demarkace spíš více Ukrajinců, než si sama ponechá Poláků. Boj za osvobození **Poláků bude tedy veden proti Němcům** a nikoliv také proti Rusům, kdežto dřívější demarkace otevírala nebezpečnou perspektivu, že by obnovení **polské nezávislosti** vyžadovalo porážky nejen Německa, nýbrž i Ruska. Důležité je také, že k velikému boji mezi Poláky a Rusy nedošlo. Mínilo tím Polsko bez oněch krajů, které si Poláci přisvojili roku 1920, využívající okamžité slabosti Ruska, krajů, které Poláci kolonizovali, popолšťovali a katolizovali po staletí, které však podržely většinu běloruskou a ukrajinskou. Jejich držení v rukou polských není obdobou k nerozlučné spojitosti krajů „sudetských“ s českými zeměmi. Pohled na mapu ukáže, že by Polsko v těchto mezích, případně zvětšené o Východní Prusy, oddělilo Rusko od Německa úplně. Je pravděpodobné, že by Moskvě toto sousedství na trvalo bylo milejší.

Druhá věc, kterou Ribbentrop z Moskvy přivezl, je **společná výzva Francii a Anglii, aby zanechaly válčení**, a hrozba společnými poradami, neučiní-li tak. Stěží lze mít za to, že by Stalin nevěděl, že takováto výzva právě z Moskvy může mít leda opačný účinek. Podle všeho Moskvě záleží na tom, aby boj na západě se opravdu rozpoutal, jednak aby se tím zvětšila naděje na světovou revoluci, jednak aby Německo bylo vázáno a Rusové mohli své nové panství v klidu konsolidovat. Uvolnit Německo na západě by znamenalo otevřít mu postup na východ.

Je-li dosaženo prvního cíle, který Molotov ohlásil, osvobození Ukrajinců a Bělorusů (tj. jejich připojení k SSSR), není vidět, co učiní Moskva pro svůj druhý cíl, pro „osvobození polského národa od války“, není-li tím míněno zřízení německého protektorátu nad ním. Ohledně třetího ohlášeného cíle, vznesení revoluce na západ, kterou zastavil Piłsudski r. 1920 u Varšavy, jsou možny jen dohady. Dosavadní postup Moskvy, její dohodování s vůdci antikominterny, neprozrazuje v tom směru nic, čím by se měla ujmout vedení. Nutno ovšem vyčkat s úsudkem.

V každém případě je pravděpodobnější, že Moskva dá přednost dobývání západu propagandou před válečným tažením. Snad v tom počítá na zpracování německé armády. To zatím nelze odhadovat. Němci musí nyní vojensky hlídat jak Poláky, tak ruskou frontu.

Třetí výsledek Ribbentropovy cesty je hospodářská spolupráce. I kdyby ruský vývoz do Německa dosáhl zamýšlených 600 miliónů marek, není to suma za války rozhodující, uvážíme-li, že Anglie vydá na válku 2–3 miliardy Kč denně. Nad to Rusko žádá výměnou za své suroviny výrobky, čímž fakticky zase značnou část surovin ubírá a význam svého dovozu pro německé vedení války zmenšuje. Zlatem Německo platit nemůže.

Nechceme tedy význam německo-sovětských ujednání zmenšovat, ale není důvodu podléhat malomyslnosti tím spíše, že jejich dosah a záměr se teprve ukáže.

NEUTRÁLOVÉ

Zdá se, že důležitější než ujednání samo budou jeho důsledky v mezinárodním seskupení států. Není známo, co dohoda obsahuje o Balkánu, zatím se zdá, že Moskva jej považuje za oblast svých zájmů. Nasvědčuje tomu cesta tureckého ministra zahraničí do Moskvy, přičemž však Turecko vede již vojenská jednání s Anglií a Francií. Do Moskvy se také obrací Rumunsko a Bulharsko svými vedoucími ministry, což rovněž nasvědčuje ruské přehradě proti tlaku na východ.

V této oblasti má svůj životní zájem také Itálie, která ještě před posledním rusko-německým ujednáním usilovala o pevný blok jihovýchodních neutrálnů pod svým vedením, očividně také před německým tlakem. Nemůžeme zatím odhadnout, jak se postaví k nárokům Ruska na prvenství. S těmito přesuny souvisí Cianova cesta do Berlína. Poslední posici Itálie ve střední Evropě představuje Maďarsko, když všechny ostatní, od anšlusu až do porážky Polska, ztratila dík svému spolku s Německem. Rychlé dozbrojování na jihovýchodě nasvědčuje tomu, že se snad přece počítá s postupem Němců přes Maďarsko.

Také západní neutrálové se asi brzy budou musit rozhodnout. Přistoupí-li na podmínky anglo-francouzské blokády, zúčastní se jí proti Německu také sami, tj. zabrání dovozu do říše. Mohou stěží odmítnout, protože by byli odříznuti od svých bohatých osad, v případě vítězství spojenců možná trvale, kdežto v případě vítězství Německa by se mohli rozloučit se svou samostatností. Kdyby Německo na jejich přistoupení k blokádě odpovědělo válkou, jak jim už pohrozilo, rozšířilo by se bojiště v případě Belgie a Holandska, o které nejvíce jde, na místa, kam nesahá Siegfriedova linie, kdežto Maginotova jde až k moři. Spojencům očividně záleží na podobném usnadnění ofenzivy.

Velký vliv bude mít na neutrály rozhodnutí Ameriky. Rooseveltův návrh na uvolnění vývozu válečného materiálu státům, které je mohou hotově zaplatit a samy odvézt, má příznivé vyhlídky. Pro spojence by to znamenalo dalekosáhlou podporu materiální a mravní.

NA ZÁPADNÍ FRONTĚ KLID?

Spojenci, jako postupují v poli teprve po důkladné přípravě dělostřelecké a letecké, šetříce lidskými životy, tak chtějí rozmělnit i vnitřní odolnost Německa. Rozhlasová a letáková propaganda působí zvolna, ale jistě a je podporována rychlým zhoršováním hospodářských poměrů v Německu a stupňovaným útlakem na celé vnitroněmecké frontě. Válka nervů neskončila tím, že začala válka zbraní, naopak stupňuje se, aby válku zkrátila a zmenšila ztráty. Nepochybně účinkuje to, že se bojuje na německé půdě, že v západoněmeckých městech je slyšet děla, že stále nálety ruší klid, že se vyklízejí pohraniční oblasti. Všechno není jen propagačně vymyšleno.

Nelze tedy na západě očekávat veliké události, dokud spojenci nedokončí své přípravy, leda by Němci sami přešli k útoku, aby zabránili dlouhé válce.

Zkouška kázně. Ve výročí Mnichova, 30. září, Pražané nejezdili tramvají, aby protestovali proti germanizaci, škoda, že zahraniční žurnalisté tak rychle odjeli⁴ a neviděli už prázdné tramvaje a proudy lidí, kteří nelitovali i několikahodinové cesty, aby se podrobili národní kázní. Jenom Reichsender Mělník objevil, že Pražané takto demonstrují proti – Židům.

Všechno na lístky... Naplnění hrůzou nad nouzí a hladem, jimiž trpí Anglie, Francie, jsme rádi, že můžeme konstatovat blahobyt u nás, a ačkoliv je nám hej a máme všeho habaděj, proto jsme zavedli lístky na chléb, mouku, housky, cukr, zkrátka na všechno, a při tom hladoví Angličané a Francouzi si troufají mluvit o tříleté válce, kdežto my chceme mír.

PROČ NENÍ CUKR?

Jak to přijde, ptá se každý, že není u nás cukr, když naše země jsou v Evropě jedním z největších výrobců cukru? Ještě v minulém roce vyrobili jsme 700 000 000, nehledě k velikým zásobám, které jsme měli ještě 15. března t. r. z let minulých. Odpověď je snadná. Všechny naše zásoby cukru Němci od nás **vyvezli** do ciziny, aby získali devizy na zaplacení dovozu různých surovin, které potřebují pro svůj válečný průmysl. Stejně tomu je tak i s našimi velkými zásobami tabáku, který taktéž nám rekvirují a platí jím do ciziny. Je dobře zapamatovati si tyto krádeže a vésti je v patrnosti do doby, až budeme prodávati účt poraženému Německu.

Nevěřit západnímu rozhlasu?

Mnozí lidé byli zmateni, když se dozvěděli, že francouzský a anglický rozhlas přináší zprávy o vzpourách u nás, o hromadném zatýkání, k němuž vedly, i o popravách vězňů. Začali se rozhořčovat nad takovými ta- [!]^d

POZOR NA NOVINY!

Víme všichni, že naše noviny nepíší, co chtějí, ale co musí. Často dostávají články už hotové, nebo vymezené směrnice, aby to však bylo skryto, musí je podepsat, tj. jest podepsán některý známý člen redakce. Jindy je musí list přinést bez podpisu, třeba jako úvodník a projev redakce. Několik takových článků vyšlo jako odpověď na rozhlasový projev Dr. Beneše z 19. září (úvodník Národní politiky z 22. září aj.).⁵ Němci ovšem mohou vynutit na redaktorech i prohlášení, že všechno píše svobodně, ale nikoho tím nezmatou. Na takové zprávy a články, na kterých je znát německý původ, není ani třeba upozorňovati – pozná je každý, i když nejsou označeny.

ČEMU SE ŘÍKÁ PROPAGANDA

Historikovi bude jednou neuvěřitelné, co Němci předkládali světu s požadavky, aby tomu věřil. Zatím zaznamenáváme jen jejich výklad torpedování Athenie a zavraždění rumunského ministerského předsedy Călinesca. Podle Němců dal Athenii torpedovat W. Churchill sám a do tohoto zločinu zasvětil ovšem celé mužstvo britské ponorky, které se očividně skládá ze zločinců otrlých, že chladnokrevně potopí

anglickou loď, nikoho nezachrání, do tonoucí lodi ještě střelí a nikdo z nich nic neprozradí. Při tom je zajímavé, že původně Němci popírali, že Athenia byla potopena ponorkou, ale když se to po vyšetřování vedeném za účasti britských námořních atašé v Anglii a v Irsku ukázalo neudržitelným, vymysleli si ponorku „irskou“, ačkoliv každý ví, že je to jen velmi průhledné ukrývání ponorky německé.

Není jinak se zavražděním rumunského ministerského předsedy. Provedla ji „Železná garda“, o níž není třeba ztrácet slov. Jejich první obětí byl ministerský předseda Duca a od té doby řádili v zemi jako nedostižný vzor známých zrádcovských organizací u nás, až letos byl zastřelen jejich vůdce Codreanu. Ale německé peníze „Železné gardě“ znovu pomohly, v nedávných dnech chtěla s pomocí spiknutí bukovinských Němců otevřít Němcům hranice, až by jich porážkou Polska v Bukovině dosáhli. Tento plán byl mařen jednak tím, že byl odhalen a Călinescem s veškerou energií potřen, jednak tím, že zatím Rusové obsadili [!]^e

veřejnému mínění nedokáže, že jsme v protektorátě klidni a spokojeni, naopak, světu bylo dokázáno, že celý národ se zasazuje o znovudobytí samostatnosti. Marně budou Němci dokazovat, že to není pravda, nikdo jim neuvěří, i když se budou doklášat cizími žurnalisty, kteří 22. září přijeli do Prahy. Neboť jsou to jen žurnalisté v Berlíně usazení a německé vládě přijatelní a celou návštěvu aranžovali Němci. To ví celý svět a žádné německé dementi nepomůže, svět má dnes v podstatě správnou představu o poměrech u nás a čest našeho jména stoupla. Bylo-li k tomu použito propagačních prostředků, ostatně jen zvětšením věcí skutečných, nikoli vymyšlením, je to pouze spravedlivý trest, způsobený Němcům jejich vlastní zbraní. Byla by zlá chyba šířit proto nedůvěru k západnímu rozhlasu. Budme rádi, že pracuje, i jak pracuje.

[---]^g

celou polsko-rumunskou hranici. Není tedy pochybnosti, kdo se mstil a v čím zájmu byl zavražděn Călinescu.

[---]

Tedy dobrý pozor: místo pravdy a zpravodajství znají Němci jen propagandu!

BALADA KAŽDODENNÍ^f

Dlouhý žal a krátký den
jidášsky zří do oken
tisíc lží jsme slyšeli
podlostí sta viděli:
mlčíme a – pohrdáme.

Bledé ticho kolem nás.
Přítel dýchá, přítel zhas.
Vidělas ty žluté ruce
spjaté v křečovitě muce?
Mlčíme a – pohrdáme.

V modrých očích dítěte
život mrtvým vykvete.
Nový život, nový den,
Mladou láskou vykouzlen.
Věříme a – pohrdáme.

[---]
Pravda vítězí, i když na čas potlačena bývá.
[---]

FRONTY, fronty...

Hlavní fronta válečná se ještě plně nerozvinula a domácí fronty před obchody všeho druhu vyrostly za několik dnů do válečných rozměrů. Zdá se, že naši ochránci jsou hospodářsky opravdu tak daleko, jako byli roku 1918. Bohužel, prožijeme tento ráj s nimi a jejich poctivou snahou bude, abychom ho užili co nejvíce. Ale je to dvojsečná zbraň: na západě mají už dnes zpravodajství z „vnitroněmecké fronty“ a není pochybnosti, že čím více bude přibývat front před obchody, tím rychleji se slíjí u nás i v Německu v mohutnou frontu vnitřní, která může válku zkrátit a rozhodnout.

Z nového pražského názvosloví:

Tylovo náměstí – Organtinplatz (výtvar prastarý ze začátku století). Ulice Elišky Krásnohorské – E. Fuchs Schonbergstrasse, Praha – Schwellenstadt, Trojická ulice – Ein-zwei-dreigasse, Malostranské náměstí – Pisoarplatz, Na Zbořenci – Siegfriedlinie, Židovský ostrov – Toteninsl, Pohořelec – Grosdeutsches Reichs Platz, Kavalírka – SS Strasse, Hřbitovní – Gestapogasse, Kateřinky – Hitlerheim.

Holandan hovoří s černým. „Heil Hitler,“ štěkne Němec. Holandán nic. „Heil Hitler!“ důrazně se opakuje. Holandán zase nic. „Copá nevíš nic o Vůdci?“ ptá se SSman.

„To u nás nevedem.“ – „No, neříkej, hnedle tam Vůdce budete mít.“ – „Nu, co,“ dobřácky povídá Holandán, „uživilí jsme Viléma, uživíme i Hitlera.“

Masarykovské čapky s trikolórou nosí od 9. října mnozí pražští středoškoláci. Kdyby tak pod každou tou čapkou seděla na krku hlavička myslící po masarykovsku, znamenalo by to za čas svítání mezi inteligencí.

V Anglii si říkají od začátku války: „To už vlastně nemluví Chamberlain, to je Chamberchill, a pak asi přijde Churchill.“

Na pražských záchodcích jsou nápisy: „Nieder mit Hitler, **es lebe Oesterreich!**“

ÚČLAV ČR, *Bohemistický fond*, sign. DDT 68/18. Tisk, 16 s.

- a Datováno podle obsahu.
- b Titulní strana sešitu je uvozena výzvou: „Čtete naše napínavé detektivní romány.“ Dále následuje jméno autora (S. C. Shirwood) a název fiktivního románu (*Půlnoční telegram*). Na spodním řádku je uvedeno, že se jedná o „číslo 7“ v ceně „50 hal.“. Na poslední straně sešitu je umístěn následující vydavatelský údaj: „Nákladem vlastním. Cosmographia Warnsdorf.“
- c V textu chybně „T.M.G.“. Masarykův citát pochází z projevu, který v červenci 1933 pronesl k delegaci konference mladých učitelů.
- d Chybný zlom stránky (s. 12) v důsledku dodatečných redakčních úprav; na další straně (s. 13) je umístěn již nový článek. Text s názvem *Nevěřit západnímu rozhlasu* pokračuje s nechtěným vypuštěním několika řádek až na s. 14.
- e Chybný zlom stránky (s. 13) v důsledku dodatečných redakčních úprav; zbytek odstavce byl na další straně (s. 14) zalomen do jiného článku (viz pozn. g).
- f Báseň Karla Tomana se vztahuje k období 1. světové války. Od původní verze se liší pouze rozdílnou interpunkcí. Viz TOMAN, Karel: *Básně*, I. Fr. Borový, Praha 1918, s. 105.
- g Chybně zalomené dva řádky, které navazují na text, jimiž končila předchozí stránka (viz pozn. d).

- 1 Válečná přírážka byla na území Říše zavedena nařízením o válečném hospodářství ze 4. září 1939 a vztahovala se vedle piva a cigaret rovněž na šumivá vína a lihoviny. Její vybírání upravovalo nařízení říšského protektora z 15. září 1939 o válečné přírážce na pivo, tabákové zboží, cigaretový papír, šumivé víno a lihové výrobky. Například u výčepního piva při průměrné ceně 3 koruny za litr činila 60 haléřů, láhev sektu byla zatížena válečnou daní 10 K, pálenky se pro tento účel zdaňovaly částkou 10 K za hektolitrový stupeň použitého alkoholu. Podle tohoto nařízení měly být v příslušných provozovnách vyvěšeny informační letáky, které v případě pohostinských zařízení končily větou: „Spropitné se nepočítá do válečné přírážky.“
- 2 Výsledkem Ribbentropovy návštěvy Moskvy bylo uzavření sovětsko-německé smlouvy o přátelství a hranicích, která byla podepsána včetně tří tajných dodatků v noci z 28. na 29. září 1939. Tento nový pakt na základě Stalinova návrhu posunoval vzájemnou hranici na bývalém polském území až na linii řek San – Bug – Narew – Pisa. Výměnou za toto území s výraznou převahou polského obyvatelstva získala Moskva souhlas s převedením Litvy do své mocenské sféry. Vláda SSSR se současně zavázala, že nebude bránit repatriaci německého obyvatelstva, které žilo na jejím území. Německá vláda měla naopak umožnit přesídlení běloruského a ukrajinského obyvatelstva z oblastí, které se ocitly pod její pravomocí. Obě strany se rovněž usnesly, že budou na svých územích potlačovat jakoukoliv polskou agitaci. Blíže viz BROD, Toman (ed.): *Pakty Stalina s Hitlerem. Výběr dokumentů z let 1939 a 1940*. Naše vojsko, Praha 1990, dok. č. 27, s. 60–62.
- 3 Dne 28. září 1939 byla estonská vláda donucena podepsat smlouvu se Sovětským svazem o vzájemné pomoci. Záminkou k tomuto nátlaku se stalo zinscenované potopení starého sovětského parníku Metallist, které bylo vydáváno za útok neznámé ponorky. Po soustředění jednotek Rudé

- armády u hranic Estonska tak jeho vláda souhlasila s rozmístěním sovětského vojenského kontingentu o síle 25 tisíc mužů na svém území.
- 4 Miněn zájezd téměř třiceti zahraničních novinářů, kteří byli akreditováni v Berlíně a 22. září 1939 přijeli do Prahy. Tuto akci připravilo říšské ministerstvo propagandy v reakci na zprávy britského tisku o tom, že v protektorátu dochází k nepokojům mezi českým obyvatelstvem a okupační mocí. V rámci pečlivě zorganizovaného třídenního pobytu zástupci tzv. neutrálního tisku prakticky nepřišli do styku s běžným obyvatelstvem. Domácí odboj hned nato začal připravovat bojkot pražské tramvajové dopravy, aby se mohlo projevit skutečné veřejné mínění. Tako akce úspěšně proběhla 30. září 1939 u příležitosti prvního výročí mnichovské konference.
- 5 Jednalo se o první projev E. Beneše v nedávno zřízeném českém vysílání BBC, který končil následující výzvou: „*Tož všichni společně do boje za svobodné Československo ve svobodné Evropě.*“ Celý text projevu viz BENEŠ, Edvard: *Šest let exilu a druhé světové války. Řeči, projevy a dokumenty z r. 1938–45.* Orbis, Praha 1947, s. 67–69.

37

1939, [po 12. říjnu],^a Praha

Ilegální časopis, který byl vložen do fiktivního sešitového románu Johna C. Wooda

Noční let.^b

Noční let

Kap. III

Gangster ochráncem

Noční vrátný, jenž slyšel, že náš vůz přijel, vyšel ven.

„Pan Bruneck bydlí zde?“ tázal se Herbert Bruneck kvapně. „Musil přijeti devíti hodinovým vlakem z Hamburku. Jsem jeho bratr, očekává mne.“

„Souhlasí, pane,“ odvětil vrátný zdvořile.

„Pan Bruneck mi dal pro vás navštívenku. Měl jsem Vám ji předati, jakmile se dostavíte. Přejete si snad také pokoj?“

„Zajisté, a sice, dá-li se to zařídit, přímo v sousedství pokoje mého bratra,“ odvětil Bruneck chvatně.

„Zajisté, pane, pokoj číslo 17 je ještě volný,“ zazněla odpověď. „A tito dva pánové?“

„Shark a Strong,“ vmísil se rychle Tom. „Posečkáme ve vestibulu na pana Brunecka.“

Herbert Bruneck přečetl zatím visitku, kterou mu bratr zanechal a kterou mu podal vrátný z dopisní schránky. Bylo na ni napsáno ve chvatu a rozčilení několik těchto slov:

„Dostavíš-li se sem ještě během nočních hodin, pak se dej, prosím, dovésti okamžitě do mého pokoje číslo 16. Klepej na mne bez milosti, protože s tebou musím nezbytně mluvit, čím dříve, tím lépe.“

Jiří: „Můj bratr mne prosí, abych přišel při mém příjezdu ihned do jeho pokoje. Chcete tu na mne, tedy ve vestibulu, počkati, přátelé? Nemůže to dlouho trvati,“ řekl Herbert Bruneck se zřejmým rozechvěním.

[konec stránky s fiktivním románem]

Čechoslováci!

Nezmaten lživým prohlašováním německého tisku, že jsme sami požádali německou říši o ochranu, nezastrašen tím, že jeho největší národní svátek, svátek Osvobození, byl německou zvůli zrušen, oslavuje národ Československý letos přese vše vzkříšení své Svobody a nezávislosti. Odmítá podlé násilí na něm páchané a vzpomíná s vděčností všech, kdo s presidentem Osvoboditelem v čele zasloužili se o naplnění jeho tužeb a cílů před necelým čtvrtstoletím. Památka T. G. Masaryka zůstává v něm vroucí a není lži ani moci, která by dokázala odkaz největšího demokrata našeho věku v českých srdcích zatemnit, tím méně smazat. Československý národ přiznává se tím k práci dědiců Masarykova díla, souhlasí výslovně s úsilím, které druhý jeho president Edvard Beneš vyvíjí v spojeneckém zahraničí k jeho novému osvobození, a přiznává se hrdě k jeho ideám. Bude jeho dobré dílo ze všech svých sil podporovati: útlak, pod nímž trpí, znemožňuje mu sice projevit své přesvědčení zjevným slovem a činem, ale československý lid má stále ve své moci dvě nevyhladitelné síly, jež žádné pronásledování a žádné pokořování nezlomí: svou víru a svou věrnost. Svůj slib věrnosti demokratickým ideálům rovnosti, svobody a bratrství dnes, ve výročí svého osvobození, znovu slavnostně obnovuje. Svou víru ve vítězství pravdy nad lží a bezprávím a nad rasovým barbarstvím pevně zachová a je ochoten vykoupit ji i obětmi nejvyššími. Jeho hodina udeří a s ní chvíle odplaty hanobitelům lidskosti a jejich domácím spojencům.

Čechoslováci! Buďte věrni a silní! Nedejte se zvíkat směšnými zprávami zotročeného nebo prodejného tisku, který musí vydávati dnešní politický stav ve střední Evropě za trvalý. Zdržující se ukvapených činů, na něž se čeká, aby na nás mohla být uvalena persekuce ještě krutější, zachovejte svou pohotovost a energii pro okamžik poslední, kdy Vám bude dán povel k účtování se zrádci i jejich protektory. Západní demokratické mocnosti prohlásily naše osvobození výslovně za jeden ze svých hlavních válečných cílů. Nebojíme se trestů, jimiž nám uchvatitelé naší státní moci a rozkrádači našeho národního jmění hrozí, nezastrašily nás jejich dosavadní zbabělé a drzé skutky křivdy a útlatku; za každého zatčeného nebo umučeného z našich řad nastoupí ochotně sto jiných. Ale nebudeme neúčinně plýtvat svými silami a rozptylovat je v neorganizovaných předčasných akcích,

nedohodnutých s naší vládou za hranicemi a s našimi spojenci. Bude jich potřeby ve chvíli vhodné a rozhodné pro zápas poslední a pro to, co bude cenou jeho: pro náš stát obnovený v historických hranicích na troskách dnešního Německa a jeho režimu v osvobozené a pobratřené střední Evropě.

Ať žije národ československý, jediný a nerozdělitelný v Čechách, na Moravě, ve Slezsku i na Slovensku!

Ať žije Československá Republika pravé svobody, čestného bratrství a skutečné rovnosti a sociální spravedlnosti! Věrnost jí přísaháme! Pravda vítězí!

Národní revoluční výbor

VZKAZ²

Všecko ti mohou, lide můj,
vnutit pěstí:
srdce si čisté opatruj,
to je tvůj hrad i tvoje sluj,
jen lsti je mohou sléztí.

Dovedeš věřit, lide náš,
v souzvučnost lidskou:
rci, že svou víru neprodáš
a v nedostupnosti ji máš
nad palbou blasfemickou.

Dovedeš chovat naději
v slíbenou zemi:
modly se všechny kácejí,
jen ona trvá nad ději,
nech jít ji svatyněmi.
Dovedeš také milovat
světlo, jež hojí:
nezničitelný je to sad,
měj světlo rád, měj světlo rád,
jen světla tma se bojí.
Tma se ho bojí, tma smrt,
věř, doufej, miluj:
buď na své prosté ctnosti hrd

jak lípy z Polabí a smrky z Brd
o cizí neusiluj.

Všecko ti mohou, lide můj,
vnutit pěstí:
srdce si čisté opatruj,
to je tvůj hrad i tvoje sluj,
jen lsti je mohou sléztí.

Kde je ten blahobyť?

Jako náplast za násilnou okupaci slibovali nám páni okupanti hospodářský rozkvět a blahobyť, kterému se prý budou těšiti naše země jako součást „reichu“. Náš pan fíra v Gdánsku [!]³ pak dokonce prohlásil, že protektorát je země pod jeho ochranou kvetoucí. Děláme-li si po šesti měsících bilanci těchto slibů a toho rozkvětu, zjišťujeme, že na místo blahobyti máme všechno živobyti na lístky, na něž namnoze se nedostane ani to málo, co jsme měli dostat; bohaté sklady zboží všeho druhu jsou dnes prázdné, neboť páni okupanti, co jen mohli, vybrakovali a odvezli do hladové své říše; export, který skýtal zaměstnání tisícům našich lidí, se úplně zastavil; ostatní naše továrny pracují z posledních zásob a četné z nich, např. textilní, kožařské, potravinářské, pro nedostatek surovin musely svoji práci omeziti neb úplně zastaviti a propustiti tisíce našich dělníků a úředníků; zatím co mzdy a platy nezvýšily se buď vůbec, nebo stouply maximálně o 5 procent; vzrostly ceny všeho zboží průměrně o 30 i více procent; koruna se nám den ode dne znehodnocuje, neboť páni okupanti, pokud vůbec platí, platí korunami, které stáhli ze sudetského obsazeného území; za svoji „ochranu“ (proti komu?) vybírají dvacetiprocentní přírážku na pivo a tabák a chystají se nás obšťastniti kyticí nových daní dávek a břemen nehledě na to, že musíme všechny ty přivandrovalce, včetně jejich slavné armády, a gestapáky živiti z vlastních peněz. Tak vypadá ve skutečnosti ten slibovaný blahobyť a hospodářský rozkvět našich zemí. Bankrot slavné a velkohubé říše se blíží a páni bankrotáři doufají, že loupáním v Československu a Polsku se zachrání, ale ani to jim nepomůže.

Vojenská síla Anglie

Uplynulé dva týdny přinesly několik velmi důležitých řečí pronesených v Anglii a ve Francii. Nejzávažnější jsou arcití projevy Daladierův a Chamberlainův a Halifa-xův, které znamenaly na jedné straně nevyhnutelné odmítnutí „nabídky“ Hitlerovy, na druhé straně byly stejně důležité, protože vytkly cíle, pro které obě spojenecké velmoci vedou válku. Neméně důležité byly však projevy anglických

[---]

Ado, Ado, máš to jistý –
dovíš se to z frlustlisty!^d

[---]

odborných ministrů, zvláště ministra války Hore Belishy a ministra letectví Kingsley Wooda. Oba se zabývali stavem dnešní britské válečné moci a přípravami, jež jsou v proudu k úplnému uplatnění britského válečného potenciálu. Je ohromný a bude v pravém slova smyslu působiti ohromujícím způsobem.

Ministr války Hore Belisha prohlásil, že po pěti týdnech války má Velká Británie ve Francii armádu 158 000 mužů, která se stálými novými transporty zvyšuje. Denně přichází na francouzskou frontu 4–5000 mužů. Dnes má Velká Británie, tedy jenom mateřská země, ve zbrani přes jeden milión mužů a do roka bude mít k dispozici se všemi zeměmi, jež tvoří říši, tak silnou armádu, jako má Francie.

Proti situaci za světové války se tedy situace důkladně změnila. Tehdy tu stála takřka sama Francie, neboť definitivní organisace anglické armády byla hotova až v roce 1917. Změnila se však ještě po jiné stránce. Tehdy měla první expediční armáda anglická (140 000 mužů) toliko 800 strojů, dnes jich týž počet má 25 000. Abychom si dovedli představit, jakou početní sílu mohou spojenci postavit, musíme si připomenout číslice o stavu armád za světové války. Francie měla ve zbrani celkem 8 400 000 mužů a Velká Británie 5 760 000. Dnes, bude-li třeba, i početní síla spojeneckých armád bude větší.

Ministr letectví podal zprávu o stavu letecké pohotovosti. Výroba letadel v britské říši jest organisována za součinnosti všech dominií a v nejbližší době bude se vyrábět pro britské letectvo doma 2000 letadel měsíčně. Francie už dnes ztrojnásobila svou výrobu před rokem. Uvážíme-li, že spojencům jsou přístupny ještě jiné nákupní prameny a že např. Francie koupila a dostala ze Spojených států do konce srpna přes 1300 letadel, pochopíme, jak rychle se síla spojenecké letecké zbraně takřka umocňuje. Ještě po jedné stránce jsou řeči anglických ministrů pozoruhodné. Jsou přednášeny parlamentu, který v této klasické zemi parlamentární demokracie zasедá bez omezení. Tento parlament zastupuje svobodnou vůli britského lidu a jeho projevy naprostého souhlasu s činy vlády jsou nejpádňejším důkazem rozhodného a odhodlaného smýšlení Anglie.

Západ a východ měří síly

Je víc než nesnadné odhadnout skutečný poměr mezi Ruskem a Německem i mezi Ruskem a západními spojenci. Na jedné straně německo-sovětský pakt s možností dalekosáhlých důsledků pro Německo příznivých, zejména hospodářských – které však mohou stejně dobře zůstat na papíře – na druhé straně v zákulisí pokračují jednání mezi spojenci a Ruskem, jak se ukázalo uzavřením obchodní smlouvy anglo-ruské, jejíž skutečný význam hospodářský a tím i politický může předstihnouti vychvalovanou obchodní výměnu rusko-německou. Nápadná je také zdrženlivost všech oficiálních západních projevů vůči Rusku. Ani ve věci obsazení Polska není Rusko v těchto projevech stavěno na roveň Německu, patrně proto, že se omezilo na kraje velkou většinou nepolské. Zajímavé je také, jak moskevský rozhlas se sympatiemi zdůrazňuje hlasy mluvící v Anglii pro spolupráci s Ruskem.

Vedle těchto náznaků trvají stále náznaky napětí a mocenského přetahování, které by však bylo ukvapené zvat nepřátelstvím. V této souvislosti je důležité, že **skupina skandinávských států** sněmující v této chvíli ve Stockholmu se **vymaňuje z německého vlivu**, který Berlín tam považoval za zabezpečený. Německý ústup před ruským rozmachem v Baltu měl za následek, že všechny naděje Švédska, Finska, Dánska v rovnováhu sil mezi Německem a Ruskem, nebo dokonce v německou ochranu, naprosto zklamaly. Osud baltických států, které měly smlouvy s Německem, dal jim zřetelnou výstrahu. Anglo-francouzská a také americká intervence ve prospěch Finska v Moskvě – kterou vlastně příslušelo provést Německu – působí v těchto zemích, jak se zdá, obrat ve prospěch západních spojenců, při čemž padá na váhu vliv čtvrtého skandinávského státu, Norska, kde sympatie k západu vždy měly převahu.

Neméně důležité jest, že **Turecko** po třínedělním jednání svého ministra zahraníčí v Moskvě odmítlo ruské požadavky jako neslučitelné se svým vztahem k západním mocnostem, s nimiž rychle uzavřelo pakt o neútočení na 15 let. Při tom však nemíní měnit svůj přátelský poměr k Rusku. Stanovisko Turecka bude mít veliký vliv na rozhodování balkánských států, bulharská vláda už padla. Rusko stěží se odhodlá k výbojnému postupu proti všem svým menším sousedům na západě, tím spíše, že by při obnovení války s Japonskem v Mongolsku – které se ohlašuje – tento postup mohl snadno přinést největší prospěch Němcům.

Je jisté, že **rivalita s Anglií**, byť ve změněné formě, patří k základním směrnícím i dnešní ruské politiky. Ale obě světové velmoci dobře vědí, že jedna druhou nepřemůže a že však z jejich srážky by vyšlo vítězství Německo.

Svět dal Hitlerovi jasnou odpověď

Projev, jímž Chamberlain 12. října odpověděl na Hitlerovu nabídku míru, je víc než projevem spojenců, naprosto sjednocených ve všem. Nutno jej hodnotit nejen jako rozhodné odmítnutí Hitlera, nýbrž jako výklad cílů, pro které spojenecké velmoci vedou válku. Takto posuzován nabývá tento projev širokého historického významu, a co víc, stává se základnou, na které došlo k významné a spontánní manifestaci téměř celého světa. Ohlas, který projev vyvolal po celém světě, a souhlas, se kterým byl přijat, ukazují skutečné smýšlení lidstva a svědčí o tom, jaká mravní síla je na straně válčící Británie a Francie. Chamberlain, o němž nacisté psali jako o nejspolehlivějším sloupu míru, nepopírá, že on, celý britský národ, Francie a celý svět chtějí mír, ale říká, že právě proto musili jít do války. Neboť „podrobiti se násilí by znamenalo zřít se všech hodnot, které byly po staletí znakem pokroku“. Znamenalo by to jen neklidné příměří. Naším cílem není toliko vítězství, ale řád práva, abychom neměli válku v každé generaci. Tomu stojí v cestě německá vláda, která zamítala mírové návrhy tak dlouho, dokud nezničila Polsko, stejně jako před tím Československo. **Hitler činí mírové návrhy, ale není v nich zmínka o napravení křivd v Polsku a Československu.** Je tedy jednou přirozené, že za takových okolností a z dosavadních zkušeností nelze spoléhat na slova německé vlády. „Vytrváme do konce, je na Německu, aby si vybralo.“ Válka je sice izolována na tři velmoci, ve skutečnosti však se jí účastní celý svět. Jestliže z německé strany je to válka Hitlerova (ne bez pohnutí čteme o tom ve zprávě britského velvyslance v Berlíně N. Hendersona), je to ze strany spojenců válka o záchranu kultury a svobody. Bojuje se o dávný ideál světa, o novou svobodnou Evropu. Tlak neutrálních zemí se jednotně postavil za tuto zásadu a jako samozřejmost přijímá slova anglického premiéra o tom, že slibům a slovům této vlády nikdo nevěří. Až jednou si budeme moci přecíst, co v těchto dnech psal tisk celého světa, zjistíme, jak povznášející je tato spontánní solidarita. Svět jde s Anglií a Francií a také naše věc po celém světě je posuzována stejně: **osvobození Polska a Československa** jsou předpokladem této nové Evropy, jejíž řád a vývoj a vůbec mír může být položen jen na svobodě demokratického uspořádání.

V týdnu vzpomínek na 28. října objevuje se spousta letáček a nejrůznějších nápadů, jak oslavit letošní jubileum. To není známka roztržitosti, to je důkaz spontánní vůle národní, svědčící o tom, že každý Čechoslovák chce dát výraz své touze po svobodě a samostatnosti. Každý ať oslaví 21. výročí republiky u vědomí svátečnosti a víry v nové osvobození národa. Žádný smutek, žádné strachy. Hlavu vzhůru.

Zařizují se na věky. Chtějí očividně v nás vzbudit tento dojem, naši ochránci. Proto dnes, uprostřed války, nemají naléhavější starosti než natírat i tramvajové tabulky svým švabachem, měnit vlajku, státní znak, pečeť „protektorátu“. Proto provedou i v Praze přejmenování ulic, proto se usadili v Stavovském divadle, proto se zařizují v každém úřadě jako doma a stále ve větším množství. Chytřejší mezi nimi sami tomu nevěří. My však jsme klidni. Pamatujeme, že Rakousko se nejdefinitivněji u nás zařizovalo roku 1918.

Velkorysé Rusko. Zdá se, že se Moskva chce vědomě odlišit od neskrývaného imperialismu Německa. V Polsku se omezila na území převahou bělorusko-ukrajinské. Litvě vrací za těžké vojenské ústupky Vilno.³ Lotyšsku a Estonsku za podobné ústupky aspoň přiznává velké výhody hospodářské. Prý i Finsku za veliké vojenské ústupky hodlá nabídnout větší území obývané Finy a jejich příbuznými Karely. Nemusíme zdůrazňovat, jak sympaticky by ve světě i u nás bylo přijato, kdyby Rusko zachovalo vůči menším národům takový postup, který je slučitelný s jejich právem na samostatnost.

Nadšení v „Sudetech“ mizí. Nasvědčují tomu každodenní zprávy a rozhovory. Tak si to páni nepředstavovali: chtěli „pouze“ autonomii, tj. zůstat v republice, ale komandovat ji, opírajíce se o strýčka z Berlína. Místo toho jejich význam v říši klesl na nulu. Ale nad to platí za své nadšení daní opravdu krvavou. Protože mají z naší armády delší a lepší výcvik než Němci říší, nesli na mnoha místech v Polsku hlavní tíhu boje v první linii. Následkem toho jsou neobyčejně velké ztráty, které dostupují v jednotlivých obcích netušené výše. Bude to další pohnutka pro hnutí „Zurück zur Tschechoslowakei!“

USA: Hitler nemá pravdu

Významný Gallupův vědecký ústav zkoumající veřejné mínění v Americe, již několikrát se dotázel svých deseti tisíc spolupracovníků na to, co americký lid soudí o situaci v Evropě. Koncem září konal anketu na otázku, kdo vyhraje válku. Odpověď zněla: západ – 82 procent, Hitler – 8 procent naděje na vítězství. Nyní jsou publikovány výsledky nového hlasování na tuto novou otázku:

Tvrdí Hitler právem, že Anglie a Francie nemají důvodu vést válku? Hlasování dopadlo takto: **86 procent: ne, Hitler nemá pravdu.**

V jednom okresním městě neoblíbený Oberlandrat^f chodí do velkého hotelu večer a poslouchat zprávy, při čemž musí být ticho. Na sv. Václava mládenci se tam šli hlučně pobavit, a když nebyli včas zticha, dostalo se jim od pána energického napomenutí, po němž zaplatili a husím pochodem odešli. Pan O. to prohlásil za provokaci a ihned po zprávách s manželkou odešel. Ale paní usednuvší do auta zděšeně shledala, že je znečištěno sedadlo a volant též. Místo aby moudře mlčel, O. udělal aféru: ještě v noci svolal starostu a policejního hejtmana, jejich nabídku na odměnu 1000 K za dopadení pachatele prohlásil za nedostačující a nařídil na sobotu a neděli všeobecný zákaz návštěvy hostinských místností pro všechno obyvatelstvo.

V pátek ráno vylepovali tyto vyhlášky, odpoledne je policie zoufale strhávala, protože všude bylo připsáno: „A kdo to udělá po druhé, dostane 2000.“

V sobotu ráno za svítání čeští policisté vidí za strážným vojínem (v plné zbroji) před domem O. velikou vyhlášku:

Zde před domem se nesmí...

pan oberlandrát

to nemá rád.

A jako epilog v pondělí ráno nálepky:

Pan oberlandrát se moc zlobil,

Že mu někdo po... automobil.

Kancelář Hitler měl také jednu pravdu. Skutečně, neboť ve své řeči z 6. října prohlásil, že celý východ a jihovýchod Evropy je částečně vyplněn neudržitelnými fragmenty německého národního kmene. Právě v nich spočívá důvod a příčina nestálých mezinárodních poruch. Skutečně, podpisujeme. Jiná věc jest, že Hitler nevidí z této situace jiného východiska než přesídlení celých částí národů, aby bylo dosaženo lepšího národního rozhraničení. Vychází stále z velkopanské představy, že Němci nemohou sídlit v jinonárodním státě, tj., kde by nebyli páni. Patrně chce Hitler vytvořit kompaktní německé území uprostřed Evropy, odvést z něho všechny Němce a nahradit je Němci. V této souvislosti nemusí být ani dohad plánů na přestěhování našeho národa fantasií. Vychází se z nesmyslných předpokladů, že hranice států se mají krýt s hranicemi národopisnými, a s šílenou důsledností se z nich vyvozuje všechno, co se dá vyvodit. Není naší starostí, že Hitler takto ničí sedmileté dílo německé kolonizace na východě, třebaže dovedeme lidsky cítit s lidmi, kteří jsou v důsledku tohoto šílenství vyháněni ze staletých sídel, jako v jižním Tyrolsku a teď při Baltu (očividně pod ruským tlakem). Neděláme si také ilusí, jaký osud by nás čekal pod tímto panstvím, stačí pohled na mapu. Ale nikdo nebude moci zazlívát, chopí-li se jiní této Hitlerovy myšlenky, aby se zajistili před pokusy o nové stěhování národů.

Pak teprve přijde chvíle, o níž mluvil Chamberlain hned po okupaci Československa, že německý národ bude trpce litovat činů svých dnešních vůdců.

Nové strany u nás? Už vešel ve známost německý pokus o založení české strany nacistické s praporem zeleným a hákovým křížem pod názvem národně socialistické české strany dělnicko-rolnické [!].^g Je to pouhá filiálka německé strany s českou firmou, dílo lidí, kteří sami již vynesli ortel nad sebou. Takové pokusy ovšem Němce nevytrhnou, proto se pokoušejí lovit v kalných vodách, jak jim je poskytuje pakt s Moskvou. Proto se stále udržují pověsti o povolení komunistické strany, o příjezdu a vyjednávání dr. Šmerala atd. Opakujeme, že Němci neznají české dělníky, domnívají-li se, že se naši komunisté propůjčí k zradě národa. Pokud věci samé se týče, je důležité vědět, děje-li se něco podobného také v říši. Leč i kdyby tomu tak bylo, u nás by každá podobná „povolnost“ znamenala jen německý pokus o rozbití jednoty národního odporu. (Ze strany ruské možná příprava k nástupu, zatím asi vzdálenému.) Také asi Hitler chce strašit západ postupem bolševictví a nás tam chce diskreditovat jako jeho nositele. Ale tato zbraň je víc než opotřebovaná, když sám uzavřel smlouvu s Moskvou. Pro nás platí jen jedno: nedat se zmýlit, zachovat kázeň a jednotu až do poslední chvíle osvobozovacího boje.

Jak je milujeme. Nikdo se dnes nemá vymlouvat, že „jednotlivec beztak nic nepořídí“, že tedy není třeba, aby to či ono dělal nebo toho nechal. Naopak, na každém záležitosti, nikdo nemá nikdy zapomínat, co jest jeho povinností k národu a republice. Nikdo nemá přidávat svou osobou diváka různým německým produkcím, ať to jsou vojenské parády, nebo ať vyhrává německá muzika. Nejsme obyvateli střední Afriky, abychom se bez toho neobešli. **Dodržuje-li celek kázeň, jak se ukazuje při větších příležitostech, nemusí ji rušit hrstka velkoměstských čumilů.**

Kdo rozvrací Evropu. Podle „teorie“ A. H.^h původně bolševici, pak Židé, demokraté, socialisté, kapitalisté, konservativci, katolíci, liberálové, zednáři, Rusové, Angličani, Francouzi, Američané, plutokracie, zbrojaři, Chamberlain, Daladier, Churchill, Eden, Roosevelt, Beneš – zkrátka kdekdo, kromě vůdců německého režimu. Hotový stihomam nebo také známe volání zloděje: „Chyťte ho!“ Stačí vzpomenout, jak Evropa až do nastolení Hitlerova usilovala o mír a rozkvět, jak důvodně k tomu byla naděje, a do jaké bídy, rozvratu a neštěstí ji uvrhl za necelých sedm let násilnický režim, který se zmocnil vlády v Německu.

Nepřeložitelné zprávy. Mělo být asi pro nás trestem a znakem méněcennosti, že se tak krásné názvy jako Reichsprotektor, Protektorat Böhmen und Mähren atd. nesmějí překládat. Jsme však skutečně vděční: čím cizejší toto všechno zůstane, tím lépe. I pro dnešek i pro budoucí humor.

Nepostradatelnost ulejváků. Rozumní lidé vrtí hlavou nad složitostí a mnohostí Reichsprotektorových nařízení a nad početným aparátem, kterého je třeba k jejich provádění. Není v tom záhady. Gestapo, SS, SA a všichni ostatní činí, co mohou, aby dokázali svou nepostradatelnost v zázemí a vyhnuli se tak vojně a frontě. Složitost zásobovacích opatření, celá řada opatření protižidovských, ale také značná část zatýkání má svůj pramen nikoli v důvodech politických, byť sebe hloupějších, nýbrž v pudu sebezáchovy různých těchto privilegovaných tlup. Musí prostě „vykázat činnost“. Proto také vzrůstá napětí mezi armádou a těmito dobře placenými darmošlapy. Nic neukazuje tak dobře, k jakému úpadku dovedl Němec[ko] nacistický režim za několik let, jako toto ulejvání v řadách jeho nejvěrnějších. Kde je solidnost císařského Německa!

Fakta mluví, když Židé musí mlčet. „Je příznačné, že od vydání barbarského protižidovského „zákona“ páně protektorova,⁴ který vydal naše židovské spoluobčany na pospas německým úřadům, všechna další protižidovská opatření se provádějí s vyloučením veřejnosti. Největší tresty jsou na prozrazování těchto věcí Nežidům, zejména pak českým úřadům. Příčina? Němci konečně pochopili, že všechna tato opatření mají opačný účinek, než bylo zamýšleno. Kromě několika prodejních individuů, která za pár korun rozbijí výkladní skříně židovských obchodů, stoupá tím vším v českém lidu jen nenávisť proti německým vetřelcům. Lidé dávno pochopili, že všechny zákroky proti židovskému majetku mají za účel jen převést majetek český do rukou německých. Proto také lid svým židovským spoluobčanům pomáhá. Proto také všechny německé snahy o zatajení nových opatření jsou marné, i když Židé pod terorem mlčí. Jak chtějí Němci zatajit svou **nejnovější a zatím nejsurovější nelidskost, že pod záminkou „přeškolení“ a „pracovních táborů“ začínají provádět násilné vystěhování všech Židů z našich zemí⁵ a že nám místo nich sem chtějí nastěhovat baltické Němce**, které se patrně bojí „vrátit“ do říše? Domnívají se opravdu, že i my jsme tak hloupí, že o ničem nevíme, protože se o tom nesmí mluvit? A myslí, že si nás získají? Že nepochopíme, že toto je pouze malý náznak toho, co by nás všechny čekalo, kdyby nacistické šílenství mělo zvítězit?

Chudáci Dánové! Je to opravdu hrozné, jak Anglie drtí neutrály, kteří strádají nedostatkem a hladem. Tak se např. dovídáme z našich novin, že v Dánsku dostanou na hlavu jenom 5 liber cukru měsíčně a nádavkem k tomu ještě libru. To je tedy šest liber měsíčně, ročně celkem 36 kilogramů. Ubozí Dánové se musí uskrovnit jenom proto, že Angličané vedou blokádu. Jenomže ti strádající Dánové nehubují na Anglii, ale na původce války, který tuto blokádu způsobil a ještě ke všemu potápí lodi, které vezou dánskou práci do Anglie, jež odebírá třetinu dánského vývozu. Dánové tedy mají málo cukru. Zato nám je hej! My u nás přece máme veliký cukerní průmysl a nevíme, co si počít s přebytkem cukru. Od počátku října máme na cukr lístky a každý podle těchto lístků má dostat 28 dkg, tj. asi 14 kg ročně. Lístky máme, přiděly jsou také stanoveny, ale cukr není. Jsme rádi, když dostaneme polovinu přidělu, tj. 14 dkg, ročně 7 kilo na osobu. A pak si ti Angličané myslí, že nás vyhladoví. Toť se ví, ne všichni u nás dostávají po 14 dekách a ne všichni se po uplynutí týdne dívají na prázdný lístek, na který po několikerych pochůzkách a dotazech nedostali trošku cukru. Němci mají přece vyšší nároky a musí si ten trpký život dneška nějak osladit. Ale – jak dlouho?

Německý optimismus ve světle skutečnosti

Ministr hospodářství Funk měl při zahájení vídeňského veletrhu řeč, v níž vylíčil situaci německého hospodářství, jako by skoro nepůsobilo starosti. Blokáda prý Německu neškodí, a pokud, pak si to Německo vynahradí zvýšeným stykem s Ruskem a Balkánem. Oboje tvrzení je lživé. Stačí si prohlédnout statistiku např. loňského německého zahraničního obchodu, abychom zjistili, že Německo je dnes od více než poloviny dovozních pramenů odříznuto. Ministerstvo Spojených států nedávno zjistilo, že už dnes německý dovoz poklesl o polovinu. Mimo to [jde] také především o to, zda Německo může ze zemí, které mu zbývají jako země dovozní, dovážet to, čeho potřebuje zvláště dnes. Je toho mnoho, co nemá ani Rusko, ani Balkán. Před několika dny došlo v Londýně mezi sovětskou a anglickou vládou k dohodě o výměnném obchodu. Rusko dodá dříví, Anglie kaučuk. Tento obchod se již realizuje, neboť na výzvu sovětské vlády švédské a norské plavební společnosti dopravují překotně dříví z Murmanska. Mimochodem, máme tak trochu podivnou otázku. Jestli pak německé ponorky budou potápět švédské a norské lodě s ruským dřívím? Pochybujeme, neboť, panečku, s Ruskem nejsou žádné špásy. To vědí nejlíp německí obyvatelé Estonska a Lotyšska.

Tedy kaučuk. Odkud jej Německo dostane, když ze světové výroby produkuje britská říše 54 [?] procent, holandská kolonie 41 procent a francouzská Afrika 3 procenta? Nebo bavlna. Tu sice Sovětské Rusko s úspěchem produkuje v jižních oblastech

v Evropě a Asii, ale nemá ji pro vývoz a zkonsumuje ji samo. Největším producentem jsou Spojené státy, pak následuje britská říše, Čína, SSSR, Egypt, Brazílie, Peru a dost. I v době přísné autarkie dováželo Německo šest procent světové produkce, tj. právě tolik, co činí celá sklizeň bavlny v Egyptě, jehož 12 milionů obyvatel je z pěstování bavlny převáženo živo.

Tak bychom mohli jmenovat dále vlnu, železo, měď, naftu, cín, nikl atd., ponechávající stranou kávu, rýži, čaj atd. Ale je tu ještě druhá stránka věci. Letos v lednu prohlásil Hitler, že Německo musí vyvážet, nebo zemřít. Snad se uskuteční očekávání, jež Německo přičítá smlouvě se Sovětským svazem. V tom případě by Německo vyvezlo ročně do Ruska zboží za 500 nebo 600 mil. marek. Nebude to ovšem letos, a pak, i tento vývoz znamená sotva osminu německého krizového vývozu. A tak tedy mají Američané pravdu, říkají-li, že už dnes Německo ztratilo polovinu svého zahraničního obchodu.

„Vyvrácené lži Knickerbockerovy.“ Je známo, jak zuřivě, ale mimo Německo bez úspěchu Němci vyvracejí zprávy o miliónech, které nacističtí vůdci ukryli v cizině. Knickerbocker mlčel o Hitlerovi, ale teď se přihlásil Ward Price, známý žurnalista, dosud považovaný za přítele Němců a takřka důvěrník Hitlerův, že prý může přidat odhalení o osobnostech ještě vyšších, a zároveň údaje Knickerbockerovy potvrdil. Opravdu nemilé.

Páni vlajkaři darovali panu kancléři nádherný národní kroj. Jaký byl jejich zármutek, když jim kroj vrátil se zdvořilou omluvou, že má od Francouzů a Angličanů slíbeno na frak.

Göringovi se zdálo jeho jméno málo německé – tak si je změnil: German Hering. Göring pozoruje dělníky v továrně při výplatě. První podívá se do hrsti, zamračí se a dá to do kapsy. Druhý si odplivne a dá to do kapsy. Třetí se usměje, jde do kantýny, Göring za ním. Dělník si dá pivo, něco k jídlu, cigarety, druhé, třetí, čtvrté pivo. Göring jde k němu a povídá mu: „Tak vidíte, kamaráde, už je to lepší, vidíte! Máte nejen na jídlo, ale i na pivo, a dokonce i na cigarety!“ Dělník: „Ale bačkoru! Kasír se splet a dal mi srážky na místo mzdy!“

N R Vⁱ 23.188

VÚA–VHA, Sbírka IČ, inv. č. 327. Tisk, fotokopie, 16 s.

- a Datováno podle obsahu.
 - b Titulní strana sešitu je uvozena výzvou „Čtěte naše napínavé detektivní romány.“ Dále následuje jméno autora (John C. Wood) a název fiktivního románu (*Noční let*). Na spodním řádku je uvedeno, že se jedná o „číslo 9“ v ceně „50 hal.“. Na poslední straně sešitu je uveden následující vydavatelský údaj: „Tiskem a nákladem fy Rys a Moravec, Karlsbad.“
 - c Gdaňsk; mluven Hitlerův projev z 19. září 1939.
 - d Fonetický přepis německého slova Verlustliste; seznam ztrát.
 - e Zpět do Československa!
 - f Vrchní vládní rada; nižší článek nacistické okupační správy v protektorátu, který dohlížel na činnost několika okresních úřadů.
 - g Oficiální název zněl Národně socialistická česká dělnická a rolnická strana (NSČDRS). Používaný prapor měl červenou základní barvu, s bílým kruhem uprostřed, ve kterém byl umístěn zelený hákový kříž. K její historii blíže viz PEJČOCH, Jiří: *Ve znamení zeleného hákového kříže. Národně socialistická česká dělnická a rolnická strana – historie české obdoby NSDAP*. Svět křidel, Cheb 2016.
 - h Adolf Hitler.
 - i Národní revoluční výbor (NRV); míněno jako autorská zkratka k celému obsahu ilegálního časopisu.
-
- 1 Václav Černý ve svých pamětech uvádí, že byl autorem tohoto manifestu a jeho obsah konzultoval s básníkem Františkem Halasem (viz *Křik Koruny české. Paměti 1938–1945*. Atlantis, Brno 1992, s. 176). Text manifestu byl současně rozšiřován jako leták, který však má jinou formální úpravu a obsahuje menší obsahové a stylistické odchylky (viz dok. č. 16).
 - 2 Literární historik Jiří Rambousek tuto báseň připisuje Františku Halasovi. Svůj názor podporuje jak prokázanou spoluprací F. Halase na tvorbě tzv. *Detektivek*, tak srovnáním této básně s jeho jinou uměleckou tvorbou (viz RAMBOUSEK, Jiří: *Ilegální časopis Detektivky. Česká literatura*, 2015, č. 2, s. 262–263).
 - 3 Dne 10. října 1939 byla uzavřena sovětsko-litevská smlouva o vzájemné pomoci. V průběhu jednání Stalin nejenom nabídl možnost získání Vilna, které ještě před měsícem patřilo Polsku, ale litevská delegace byla informována i o tom, že došlo k novému rozdělení sfér vlivu mezi Německem a SSSR. Na základě této smlouvy litevská vláda souhlasila s rozmístěním sovětského kontingentu na svém území. Stejná dohoda s Lotyšskem byla podepsána již 5. října 1939 a týkala se umístění sovětských posádek v Libavě, Lindavě na pobřeží Irbenského průlivu. K podpisu sovětsko-estonské smlouvy o vzájemné pomoci viz dok. č. 34, pozn. 1.
 - 4 Míněno nařízení říšského protektora z 21. června 1939 o židovském majetku. K jeho genezi viz např. MILOTOVÁ, Jaroslava: *K historii Neurathova nařízení o židovském majetku*. In: *Terezínské studie a dokumenty*, 2002, s. 63–94.
 - 5 Míněna tzv. Akce Nisko; viz též dok. č. 34.

1939, [před 28. říjnem],^a Praha

Ilegální časopis ČSR, který byl vložen do fiktivního sešitového románu Pirát sedmi moří.^b

ČSR Říjen 1939

Výprava novinářů u nás^c

Poslal Goebbels žurnalisty,
aby si nás prohlédli.
Svět prý není zcela jistý,
že jsme řádně prohnědli.

Usnesli se, potvrdili
„Češi zrají na Naci“.
SA zatím vztekly bili
zatčené na Pankráci.

Přijeli a hodovali,
všude klidno, všude ráj.
S Frankem dlouze rokovali
a tisk hrál jim na šalmaj.

Vzácní páni novináři,
chceme Vám jen potvrdit,
že z nás každý jenom září
chutí Němce pověsit.

Dvojhlas

Vláda:
Není, není
žádné pobouření,
milujem své ochránce.

Lid:

Jak pak mohu nahlas křičet,
když mám hrdlo v oprátce.
Mlčím, mlčím,
ale v tichu
sypeme vši do kožichu.

O svobodnou Evropu

Postup Sovětského svazu zmátl mnohé lidi, jejichž zmatek roste zprávami sovětského rozhlasu. Ptají se, na čí straně ve skutečnosti Rusko stojí a co znamená válka, za níž podle dohody uzavřené v Moskvě 28. září jsou odpovědny Londýn a Paříž.² Jedno je ovšem jasné: Dnešní Rusko, s novým duchem hospodářské, sociální a technické práce, potřebuje stejně jako dřívější Rusko volný výjezd na Balt a z Baltu, podobně jako volnějšího pohybu na Černém moři a na Balkáně. Jsme přesvědčení, že jeho úloha bude na konec konstruktivní, opravdu evropská a kulturní.

Není možno, aby Moskva měla pro příčiny a podstatu války stejný výklad jako Berlín. Aby hleděla na dnešní válečný konflikt očima rasového šovinismu a německého imperialismu. Je pravda, že v sovětské formaci (např. v rozhlase) se nedělá rozdíl mezi kapitalismem německým a anglickým, takže komunismu nenáleží, aby pomáhal jedné straně. To by bylo pochopitelné, kdyby stanovisko Sovětů bylo vždycky neutrální. Nejsme osamoceni v názoru, že – i když jsme si vědomi mocenskopolitických cílů, které dnes Sovětské Rusko uskutečňuje za bezmocného přiznání Hitlerova Německa, že přes to pro tuto dobu stanovisko sovětského Ruska je jistou pomocí dnešnímu Německu.

Jenom kapitalismus?

Nesdílíme schematický výklad, že dnes jde jen o srážku dvou kapitalismů a že je lhostejné, zvítězí-li kapitalismus anglický nebo německý.

S Francií a Anglií bojují a sympatizují národy, jejichž většina nechová nejmenšího přání, aby kapitalismus zůstal nedotčen. Sympatizují právě ti, kdo chtějí, aby válka, jejíž první fáze se rozvíjí, učinila konec systému nesvobody a privilegií, aby se vytvořilo ovzduší upřímné spolupráce svobodných lidí ve svobodných zemích ve svobodném světě. Činí-li smlouva sovětsko-německá odpovědnými Anglii a Francii, zdá se, že alespoň v této formulaci Sovětské Rusko z příčin nám neznámých hledí vyhovět Německu pro jeho mírovou ofenzivu.

Ani francouzský, ani anglický voják by nebyl ochoten bojovat jen za záchranu kapitalistů své země. Není třeba dokazovat, že jde o zápas dvou ideologií, z nichž jednu představuje dnešní Německo a druhou, na jejíž straně stojí převážná většina světa, Francie a Anglie. Francie a Anglie představují nejjistější a skoro poslední výspy demokracie. Evropský západ svým bojem za uznání lidských práv zahájil novou epochu lidských dějin a přinesl pro ni, jak v Anglii, tak ve Francii, velkou daň na životech. Jaká svoboda je v Německu, které uskutečňuje jednotu národa žaláři a koncentračními tábory, jak nekulturní a imperialistická je nauka rasová.

Zajisté je Anglie zemí kapitalismu, ale milióny Němců by daly přednost žití tam [než] v dnešním Německu, které je nejen zemí nesvobody, ale současně hlavně zemí kapitalismu. Budí jen propagační zdání socialismu, ale ponechává všechny třídní výsady. Pracující třída v dílnách a továrnách se stala objektem největšího vykořisťování a ponížení. A Němci v Čechách a na Moravě si zajišťují rušením pozemkové reformy a navrácením titulů podporu šlechty!

Je třeba dalšího důkazu, že je rozdíl mezi anglickým a německým pojetím politiky? Ostatně máme autoritativní výklad německé politiky: Hitlerův Mein Kampf a Rosenbergovy zásady národního socialismu. Je z nich známo, že Německo chce vládu nad Evropou, včetně Ukrajiny, Černého moře a baltických států.

To vše náš a evropský člověk ví. Jde skutečně o to, aby už jednou Evropa byla konsolidována a žila v míru. To ovšem nemůže být Evropa, kterou by dělal Hitler – to by byla Evropa znásilněná, hřbitov národů. Evropa nová a mírová může být založena jenom na svobodě jednotlivce a svobodě národů, respektujících své individuality a zájmy a podřizujících je zájmu širšímu, zájmu evropského společenství. Tato svobodná Evropa nevyhne se a nesmí se vyhnout, chce-li být nová a zkonsolidovaná, důkladné změně sociálního života. To však je úkol další. První je, aby hrozba Evropě byla pro vždy umlčena.

Abychom se vrátili k Sovětskému Rusku. Myslíme, že jsou pro ně závazná slova, která pronesl Stalin 14. března 1939 na plenu 18. sjezdu komunistické strany, a slova, která pronesl Molotov v Nejvyšší radě sovětů 30. a 31. května t. r. Citujeme aspoň Stalina: „Sovětský svaz chce podporovat národy, které se staly předmětem útoku a nebojí se útočníka. Druhá imperialistická válka o dělení světa započala, a sice je vedena Německem, Itálií a Japonskem proti Anglii, Francii a Spojeným státům. Tyto tři útočné státy tvrdí sice, že bojují proti kominterně, ale zůstává skutečností, že se Japan zmocnil obrovského území v Číně, že Itálie dobyla Habeše a Německo si přivlastnilo Sudety.“

Poznávejte své okolí

Musíme rozlišovat a varovat se, abychom nikomu nekřivdili. Nesmí být považován za viníka, kdo koná jen to, co pod tlakem nemůže konat jinak. Mnozí z těch, kdo takto jednají, zachraňují mnohé jiné. Ale musíme bezpečně znát ty, kteří využili největšího ohrožení a potupy národa k tomu, aby se obohatili nebo dostali „nahoru“. Musíme znáti ty, kteří dělali víc, než musili. Nemá smyslu dnes jmenovati jednotlivce, každý úsudek může být ukvapený. Ale pozorovat je třeba a zjišťovat skutečnosti (ne klepy).

O vyložených zrádcích, kteří za účelem zrady vytvořili svoje známé organizace, placené dávno z Německa, nemluvíme. Nezasluhují jmenování. Spojili se v nejhorší době s nepřítelem, který obsadil zemi. Čeká je spravedlivý soud.

Jejich „sociální“ politika Hlas dělníka

Bylo u nás dosti lidí, z části krátkozrakých „idealistů“, z části prostáček, kteří mysleli, že se po okupaci ČSR zvedne životní úroveň našich dělníků, zřízců a úředníků na výši vybájenou v Německu, o které se básnily všelijaké nesmysly. Našli se bohužel bezcharakterní jednotlivci, kteří neměli nic jiného na práci než běhat na gestapo, kde vymáhali vyšší mzdy, doklad exekuce, drahoťák, zkrácení pracovní doby atd.

Dnes se snad již nenajde takový pošetilec, který by tvrdil, že Německo má zájem na vyšší životní úrovni u nás. Po mnoho týdnů rabují naše sklady nejrůznějšího zboží v rozměrech v dějinách dosud nevídaných. Z části je konfiskují, to jest, loupí, z části za ně „platí“. Mají zájem na tom, aby ceny za to zboží, za které jsou přece jen nuceni zaplatit, byly, pokud možno, nejnižší. Vyšší mzdy by znamenaly vyšší ceny, které by museli platit. Proto už před delším časem pan Reichsprotektor úředně prohlásil, že by bylo omylem se domnívat, že má v úmyslu působit k zvýšení mezd, a že naopak působí k tomu, aby dnešní úroveň mezd byla stabilizována. Dnes je tato zásada na protektorátě docela běžnou a samozřejmou věcí. Naopak se tu neomaleně s drzostí mluví o tom, že čeští dělníci budou nuceni pracovat půl hodiny až hodinu denně zadarmo ve prospěch Reichu, jako v Německu. Mimo to se připravuje prodloužení pracovní doby.

Aby viditelně dokázali, že jim nezáleží na zlepšení životní úrovně u nás, posílají do některých důležitých závodů hakenkrajclerské darmošlapy, zvláště vybrané a dodané Arbeitsfrontou,^e kteří mají na útraty českého závodu ovšem asi trojnásobnou až čtyřnásobnou mzdu než naši dělníci a k tomu ubytování a stravování (5 jídel denně). Toto nacistické panstvo se fláká s rukama v kapsách celý den po závodech a fízluje,

zatím co český dělník má dokonce dřít hodinu denně zadarmo. Taková je ta „sociální“ politika nacionálních „socialistů“!

KAŽDÁ UVĚDOMĚLÁ ČEŠKA A KAŽDÝ UVĚDOMĚLÝ ČECH

ignorují společensky příslušníky německé armády a všechny služebníky německého nacismu. Nezapomínejte, že to jsou vykonavatelé surového násilí proti celému našemu národu!

Nepijí nebo omezují pití piva na nejmenší míru. Za každý půllitr piva platíte 20 procent na vedení války a prodloužení útrap celého národa.

Omezí kouření na nezbytnou míru. Také tabák byl zdražen ve prospěch válečných vydání Reichu.

Nekupujte německé výrobky.

Nenavštěvujte německé filmy, kterými je nyní tolik krmena Praha a venkov. Bojkotujte Němci koupená kina: Aleš, Na Příkopě a Korunu; také Pasáž má jen německé filmy.

Český venkov pamatuje na zásobování českých měst.

Buďme konečně národně sebevědomí!

Síla Velké Británie

Také u nás byli lidé, kteří nevěřili v jednotu Velké Británie. Znalci ústavních dějin odvozovali tuto skepsi z ústavy, kterou po válce si daly země britské říše. Toto uspořádání dávalo dominiím volnou ruku i v zahraniční politice, a tak se pochybovalo o tom, že britská říše zasáhne jako celek na evropské bojiště.

Několik dní od začátku války ukázalo lichost těchto německých výpočtů. Kanada, Austrálie, Jižní Afrika, Nový Zéland a Rhodesie jsou ve válce s Německem a dávají k dispozici své hospodářské zdroje a vojenské síly. Zůstávaly Irsko a Indie.

Irsko není anglosaský stát a teprve nedávno ukončilo boj o osamostatnění. De Valera byl jedním z nejvášnivějších vůdců republikánského hnutí sinfeinistického a vyhrál i uvnitř irského národa proti umírněnějšímu směru Cosgraveho. Pumpy IRA, ozbrojené formace irských nacionalistů, byly Německu zárukou, že Irsko půjde proti Anglii. Ale ostrý zákon anglické vlády učinil konec atentátům – odkud byli podporováni, není tajemství – ale příznačné je, že stejně ostře proti této organizaci zakročuje De Valerova vláda, která dala právě ústy svého předsedy najevo, že jí nemůže být osud Anglie lhostejný.

Konečně Indie. V úterý dne 10. října se rozhodla. Všeindický kongres přijal 188 proti 58 hlasům usnesení, v němž se zavrhuje útočnost Německa a prohlašuje, že Indie bude se zbraní v ruce bránit mezinárodní právo a řád. Vůdce indického národního hnutí Gándhí stojí v čele této aktivní podpory.

Dovedou ti ztracení Angličané mást německé výpočty!

Blokáda

Její účinky se jeví rychleji, než se dalo čekat. Je to důsledkem toho, že Německo vstoupilo do války sice po rychlé přípravě vojenské, že však příprava byla tak nákladná, že říši hospodářsky vyčerpala. Je zásoba určitých materiálů, ale žádná zásoba nemůže stačit na delší válku. Německo nemá, zač by dokupovalo, protože říšská banka má zlata jen za 60 miliónů marek, a také jiných platidel pro cizinu (deviz) je nedostatek. V přístavech neutrálních států dozírají spojenci kontrolori, aby se do země nedováželo víc, než sama potřebuje. Dodávky do Německa jsou tedy podvázány již na moři. To, co mohou sousední státy Německu dodat ze svých výrobků bez cizích surovin, je nepatrné a také nad tím bdí kontrola. Dovoz švédské rudy přestává. Kromě toho Anglie vykupuje suroviny, jichž by Německo mohlo potřebovat, zejména tam, kde by blokáda nestačila zabránit dovozu (např. bavlnu v Turecku). Den ze dne stoupá víc účinnost blokády.

Kapitola II. [!]^d

Útěk do Mnichova

Seznámili jsme se s Herbertem Bruneckem na cestě do Mnichova. My, totiž můj přítel Murphy a já.

Později jsme se pak s Bruneckem častěji sešli a pak nás jednoho dne pozval na svůj statek.

Byly to krásné zářijové dny, které jsme tam strávili, zářijové dny, které dělaly dojem léta.

Jednoho večera jsme seděli s Herbertem Bruneckem na velké parketové terase a pochutnávali jsme si na studené kachně.

Bruneck byl dnes ve výborné náladě, vyprávěl nám různé veselé historky a při tom jsme se tak náhodou dozvěděli, že má staršího bratra, jemuž vlastně dle poslední vůle patřil statek jako dědictví. Tento bratr ale byl tak zvaný globetrotter, světoběžník, jenž se celý rok potuloval po světě, aby se vždy nečekaně objevil.

Herbert Bruneck mluvil o svém bratru s velkou vřelostí, musili se navzájem velice milovati.

„Nedávno jsem obdržel od Jiřího pohlednici z Finska,“ řekl právě se smíchem Bruneck a zvedl sklenku, aby si s námi připil, pak jsme si všichni zapálili cigarety, samozřejmě naši oblíbenou značku Al Kam, kterou i Herbert Bruneck přijímal se zvláštním labužnictvím.

Bylo ještě dosti brzy večer. Statek Bruneck ležel na malé výšině, takže jsme měli přes starý, ohromný park nádhernou vyhlídku na vesnici náležející k tomuto malému panství. Ve vesnici se objevilo už několik světél.

Rozhodnou ruské dodávky Německu?

Němci tvrdí, že obchodní smlouvou s Ruskem je blokáda prolomena. Skutečnost je jiná. Jednak je obchodní styk na obrovské potřeby války vyměřen v malém rozsahu, za druhé Německo může platit jen výrobky. Ale když je zaměstnáno válečnou výrobou, stěží bude moci postrádati tolik výrobků, aby za ně dostalo množství surovin, které by rozhodovalo pro vedení války. Nehledě k tomu, část surovin se do Ruska vrátí v podobě výrobků. Bude-li se pro Rusko vyrábět z náhražek, výměna uvázne. Kromě toho např. dostatečné množství nafty lze s patřičnou rychlostí dodat jen velkými námořními loďmi, což je dnes nemožné. Přes to lze čekat, že určité množství surovin z SSSR do Německa dodáno bude, už aby se Hitler bezpečněji odvážil války na západě, tj. aby se neuvolnil pro východ. Toho Moskva nemůže potřebovat, chce-li upevnit své panství v nově nabytých krajích. Ať sleduje mocenské rozpětí svého státu, nebo světovou revoluci, nebo oboje, v každém případě SSSR potřebuje, aby Německo bylo zaměstnáno na západě a aby se tam bojovalo.

Spojené státy a demokratická fronta

Němci sice prý nestojí o nějaké veřejné mínění a několikrát málo zdvořile vzkázali světu, že jim na jeho mínění nezáleží, ale dnes již jsou skromnější. Mezi sebou dokonce říkají, že je to zlé, že veřejné mínění světa stojí tak ostře proti nim. Nejvíce jim záleží na Spojených státech, jejichž presidenta ještě nedávno Hitler častoval obvyklými zdvořilostmi.

O Rooseveltově táboře si nedělali iluze, kde stojí, ale měli za to, že jim pomohou alespoň „isolacionisté“ a Rooseveltovi političtí odpůrci. A zase bác! Senát velkou většinou přijal změnu neutrálního zákona ve smyslu Rooseveltově a největší oponent

Rooseveltův, bývalý prezident H. Hoover, prohlásil, že Anglie a Francie válku vyhrají. Důkladní Američané si dokonce změřili míru sympatií, které chovají k oběma válčícím stranám. Ústav pro zkoumání konjunktury, jehož šetření si američtí politikové bedlivě všímají, zjistil hlasováním, že pro vítězství Německa se vyslovuje 7 procent hlasů, pro to, že vyhrají Francie s Anglií, 82 procent hlasů. A naposled: četli jste, že by některý významný list americký byl označil Hitlerovu mírovou nabídku za slušnou a přijatelnou základnu? Naopak, New York Times, New York Herald and Tribune, Chicago New, Washington Post aj. se vyslovily tak, že se o tom ani v Německu, ani u nás nikdo nesmí dovědět. A prezident Roosevelt, jehož prostředkování by Němci dnes tak rádi viděli, měl takový zájem o Hitlerovo poselství míru, že je ani neposlouchal.

Rusové vytlačují Němce

To je důsledek paktu, který Němci zastírají, který však je důležitější než ruské dodávky. Je to nejlépe vidět na baltických státech, neboť Německo do nedávna považovalo Estonsko, Lotyšsko i Litvu za svou zájmovou oblast a za případné nástupišť proti SSSR. Když Moskva nemohla zabezpečit svou „zájmovou oblast“ v těchto zemích spolkem s Anglií a Francií, učinila tak spolkem s Německem samotným. Má dnes námořní základny ve třech státech a na tom, jak rychle Hitler ohlašuje přesídlení Němců odtud do říše, je vidět, jak promptně plní smlouvy, stojí-li za nimi silnější moc. Není jinak na jihovýchodě. Rumunsko, Maďarsko, Bulharsko, Jugoslávie, Turecko, Řecko, vesměs musí **hledat** spojení s Ruskem, které postoupilo tak daleko na západ. Německý postup je zaražen. Z Baltu se stává ruské moře. Nelze se divit, že admirál Raeder podal demisi, aby demonstroval proti této politice. Od Černého moře **oddělí** Němce patrně přehrada zajištěná Ruskem a podléhající jeho vlivu. Zejména maďarsko-rumunská dohoda má v tom nemalý význam.

Dá-li se postup Moskvy proti třem baltickým státům vyložit tím, že tak obrovský stát si musí zajistit přístup k svému nejbližšímu moři, jež po staletí měl v rukou, a ponechává-li při tom svým malým sousedům značnou míru samostatnosti, je otázka, je-li tomu tak v případě Finska, které dnes rovněž pyká za to, že Němci vydali Balt Rusům.

Ofenziva na západě?

Zdá se, že Němcům nezbude než se pokusit o prolomení blokády velikým útokem na západě. Je možné, že spojenci chtějí vylákat Němce z jejich posic. Sami nejsou nuceni postupovat rychleji, než dovoluje metodická příprava pro jejich vlastní

ofenzivu, příprava dělostřelecká a letecká. Němci však potřebují postup rychleji, nemohouce vydržet tak dlouhou válku. Mohou její konec urychlit, ovšem s ohromnými ztrátami a podle všeho s opačným výsledkem, než by si přáli. Ale množí se příznaky nasvědčující tomu, že podstoupí toto hazardní riziko.

A u nás

Od německo-sovětské dohody o rozdělení Polska pozorujeme německé pokusy o využití paktu v našich zemích. Podkladem toho je velmi jednoduchý počet: to, co se nepodařilo pomocí zrádcovských skupinek z Vlajky a fašistů, má teď být provedeno za pomoci veliké organizace lidových mas a s využitím všech našich sympatií k Rusku. Když Německo uzavřelo smlouvu s uznaným mezinárodním představitelem socialistického radikalismu, proč by se české dělnictvo mělo stavět proti Berlínu? Můžeme tedy očekávat pokusy o získání dělnictva laděním na socialistickou strunu a jinými propagačními umy. Snad také různými ústupky. Jsou také již doklady této agitace, o jejímž českém původu lze místy pochybovat. Ale **Němci špatně znají naše komunistické dělníky, domnívají-li se, že by se dali získat pro úlohu zrádců vlastního národa**. Nemohou se dát zmýlit, aby zapomněli, že nacismus a fašismus je nepřítelem stejně národním jako sociálním.

Poznámka o západním českém rozhlasu dopadla poněkud zmateně,³ ale čtenáři z ní jistě vyrozuměli, že i náš rozhlas musí vedle služby informační vykonávat propagandu a že je teda spravedlivé, podaří-li se Němce poškodit zbraní, kterou dosud vyhrávali. Ale při tom propaganda na straně spojenců sice nadsazuje, ale nevymýšlí věci, jako činí Němci.

Fronta vnitroněmecká

I když posuzujeme zprávy z Německa střízlivě, je vidět, že nespokojenosti přibývá. Celkový hospodářský stav, zejména příděl potravin a denních potřeb, je daleko horší než u nás. O tom přesvědčují fakta, nikoli propaganda. Němci se také snaží toto radikálně změnit, ale ani největší rabování v našich zemích nestačí odčinit náskok, který má Německo před námi v bídě. Proto ji rozmnožují u nás uměle, zastavují výrobu a vytvářejí nezaměstnanost, aby mohli naše lidi odvážet do Německa a do Polska. Ale to všechno nestačí, bída v Německu pokračuje příliš rychle, také vojenské ztráty jsou veliké a nedají se tajit. Nespokojenost se projeví, až režim se nebude moci vykázat vojenskými úspěchy.

PELYNĚK

Ochranu slíbili – a lhali.
Přišli a všechno vzali,
co se dalo vzít.
A teď i jazyky chtějí nám vytrhat,
abychom nemohli promlouvat,
jak nám velí cit...

Ale ty jazyky nám nevezmou!
A naším mlčením ať se nezklamou!
Čech má tvrdou leb –
ale má taky svoji čest,
a nemá jen k tomu tvrdou pěst,
by dobýval chléb!

Jestli ty jazyky promluví –
oh, potom Pánbůh ví,
pozná Berlínek,
co dovede národ holubičí,
když se všechno v jeho nitru vzpříčí
a zhořkne v pelyněk...

Německo-sovětský pakt i v říši?

Při uzavření paktu rozhodovaly na německé straně také důvody vnitropolitické. Pakt měl odzbrojit, ne-li získat nejsilnějšího vnitřního odpůrce, komunisty. Nevíme, do jaké míry se to Hitlerovi podařilo, i nevíme, neskrývá-li se za tím fantastická naděje, že v případě vojenského neúspěchu na západě může inscenovat na základě svého východního paktu zbolševizování Německa pouhým „přehozením výhybek“. Je však pochybné, že němečtí komunisté by zapomněli na všechno, co bylo, a prokázali by svému úhlavnímu nepříteli v kritické chvíli rozhodující službu. Vždyť by měli v ruce provést Hitlerovu hrozbu (která se ozvala již často dříve), v tomto případě doopravdy vyměnit v Německu režim i osoby od základu. To je konečně německý problém, který však my musíme díky svému „začlenění“ sledovat co nejbedlivěji, neboť skutečná revoluce v Německu by byla pro nás příznivější než „inscenování“.

Jak se cítí jisti

Zprávy o miliónech, které nacističtí předáci uložili pro všechny případy v cizině, prošly již světovým tiskem a přes všechna dementi – snad jsou čísla nadsazena – jak se cítí jisti. Neméně to dokládá censura, jejíž předpisy zakazují všechno, co by mohlo vypadat jako kritika. Lze z toho vyčíst jen jedno: strach. A co jiného říci o trestu žaláře a smrti za poslušání cizího rozhlasu a šíření jeho zpráv? A jak se to krásně básní o vyklizení Alasaska a Lotrinska, zatím co se u nás sepisuje pouze kdejaká vilka a chata pro ubytování německých uprchlíků. Máme se věru nač těšit, přijdou-li k nám desetitisíce protekčních strážníků, aby rychleji a v bezpečí vyjedli naši zemi. Ale jedním z nejlepších dokladů německé jistoty byla radost v Berlíně i u zdejších Němců nad zprávou, že anglická vláda (prý i německá) odstoupila, takže dojde k míru. Je možné, že Angličané ji rozšířili úmyslně, aby vyzkoušeli odpůrce rozčarováním. Pokus se zdařil úplně.

Německý feldvébl drezíruje rakouské vojáky, nadává jim, co mu slina na jazyk přinese, a na konec křičí: „Vy Rakušani jste z 60 procent blbci!“ Hodný voják se obrátí a povídá: „To je možný, ale už jsme se hodně polepšili: „Při záboru nás bylo 95 procent!“

Jaký je rozdíl mezi námi a Slovenskem? – Vlastně žádný, leda ten, že my „to“ máme za trest a oni za odměnu.

Jaký je rozdíl mezi Berlínem a Berchtesgadenem? – V Berlíně je Rib[b]en-trop, v Berchtesgadenu Hitler.

ÚČL AV ČR, Bohemistický fond, sign. Dt 68/17. Tisk, 16 s.

a Datováno podle obsahu.

b Titulní strana sešitu obsahuje pouze název fiktivního sešitu bez uvedení jména jeho pomyslného autora. Zbývající část stránky vyplňuje ilustrace s pirátským motivem. Sešit se úpravou odlišuje od předchozích čísel a na poslední straně tentokrát neuvádí ani název údajného nakladatelství.

c Deutsche Arbeitsfront (Německá pracovní fronta); nacistická společenská organizace imitující činnost rozpuštěných odborů.

d Krycí text, který byl omylem zalomen nikoli jako první vnitřní strana, ale doprostřed sešitu (s. 9). Svůj jménem názvu je obsahově shodný s textem, který byl k tomuto účelu použit v *Detektivce Půlnoční telegram*.

1 Literární historik Jiří Rambousek předpokládá, že autorem obou satirických básní, kterými začíná číslo ilegálního časopisu, by mohl být F. Halas (viz RAMBOUSEK, Jiří: *Ilegální časopis Detektivky...*, s. 257, 259).

2 Blíže viz dok. č. 36, pozn. č. 2. V preambuli německo-sovětské smlouvy o hranicích a přátelství se tvrdilo, že obě vlády po „zhroutilí polského státu považují za svůj výlučný úkol nastolit mír a pořádek v této oblasti“. Současně bylo zveřejněno i společné svolání německé a sovětské vlády, které de-

magogicky vyzývalo Francii a Anglii k ukončení válečného stavu s Německem: „Jestliže však úsilí obou vlád vyzní naprázdno, bude to důkazem, že Anglie a Francie jsou odpovědny za pokračující válku, načež, v případě pokračování války, budou se vlády Německa a SSSR vzájemně konzultovat o nutných opatřeních.“

3 Míneho chybné zalomení článku *Poznámka o západním českém rozhlase*, který byl publikován v *Detektivce Půlnoční telegram* (blíže viz archeografické poznámky).

39

1939 [počátek listopadu],^a Praha

Ilegální časopis ČSR, který byl vložen do fiktivního katalogu Seznam vhodných vánočních dárků.^b

ČSR Listopad 1939

28. X.¹

Ty podupaná poplivaná zemi,
jak hoře dýcháš naději!
Tvůj lid se chystá, ač hrdě je teď němý,
než v tomhle žít, tož zemřít raději.

Den víry naší s hřívou hněvu
nám slavnou píseň vyrazí
a rozkaz nese vlna toho zpěvu
Bijte se! Bijte se! Budte na stráži!

Přijde den a náš zas bude celý.
I mrtví vzbudí se a půjdou na pomoc.
A stokrát vrátíme, co jsme teď vytrpěli.
Už jde ten den! Už blíží se ta noc!

Začal otevřený boj

Bez nadsázky lze těmito slovy označit význam letošního 28. října. Bude historickým dnem prvního řádu, neboť toho dne přešel český lid od trpného odporu, který vede houževnatě od chvíle německého vpádu, k aktivnímu zápasu. Němcům se nepodařilo potlačit oslavu největšího státního a národního svátku. Ale jejich při-

činěním se z oslavy stal boj. Pražské ulice uviděly přes slib, že německé formace se neukáží, uniformy všech jejich tlup. Všechny provokace a nevypsateľné surovosti jsou jejich dílem. Ale český lid, ač neozbrojen, nemlčel a nedal se. Němci nezvládli situaci a jediným jejich úspěchem je značný počet mrtvých a mnohonásobně větší počet raněných. Rozhodující okolností je však to, že také Němci mají mrtvé a raněné. Je to jediný argument, jemuž jsou přístupni. Proto také jejich nálada značně poklesla. Odvážili se sice strhávat jednotlivým chodcům trikolory, odvážili se těžce vyzbrojení hromadného lovu na lidi a pomoci svých přepadových aut srazili, zranili nebo utloukli československé občany všude, kde byli v připravené a bezpečné přesile (např. na Václavském náměstí, kde řádili nejhůř). Ale neodvážili se v Plzni postupovat proti sevřeným řadám škodováků, strašili jen město nízko létajícími aeroplány s kulomety dolů namířenými, nezakročili však v ulicích. Netroufali si už v Praze uspořádat zamýšlenou tryznu za Němce padlé v Polsku, nýbrž stáhli se k ní do Lucerny. Netroufali si zakročit proti tisícům domažlických občanů, kteří demonstrovali dvouminutovým tichem na náměstí. Podobně bylo jinde. K srážkám došlo jen tam, kde se ukázaly uniformy německé, kdežto našich strážníků a četníků bylo uposlechnuto všude. Odvaha demonstrujících mužů, žen i mládeže – která se zúčastnila v počtu nikdy nevidaném – byla obdivuhodná. Nerozehnala je ani ostrá střelba, k níž došlo v Praze na sedmi místech. Lid, ač neozbrojen, nedal se rozehnat. Někde odpověděl na střelbu zpěvem hymny.

Němcům se nepodařilo z největšího svátku udělat všední den, což nutno ocenit tím výše, že je mezi nimi opravdu dostatek hlupců, kteří se domnívají, že nás mohou přeorientovat. Celá politika, která předstírá, jak jsme tu spokojení, utrpěla nenapravitelnou porážku, a to především jejich vlastním přičiněním. Jaký význam to má před světem, třebaže už nikdo nevěří jejich lžím, je nejlépe vidět z toho, že diplomatické kruhy berlínské oceňují 28. říjen pro Německo jako horší porážku, než je prohraná bitva.

Nepodařilo se donutit dělníky, úředníky, obchodníky, živnostníky atd. k všední práci. Pracovalo se vesměs jen pro formu, svátek byl všude. A nikoli jen český: všude v Praze zaznívala celá hymna československá. Také hesla byla provolávána jednomyslně: Ať žije Československá republika, ať žije československá armáda, chceme svobodu, pryč s Hitlerem, ať žije prezident Beneš, podejte nám Pfiznera (před radnicí), ať žije Stalin, Němci ven!

Skláníme se před oběťmi tohoto dne, jejichž počet ještě neznáme, skláníme se před bolestí jejich rodin: **Padlí třetí republiky, položili jste, po dlouhém ponížení, svůj život za první vítězství. Vám patří tento den, jako Vy patříte národu, který nikdy nezapomene. Věčně budete žít v naší paměti i v našich činech.**

Slovenská přihláška

V revolučnom odpore proti nacistickému otrokárstvu nezostáva pozadu ani Slovensko. Všetky vrstvy národa slovenského s výnimkou nepatrného množstva dobre honorovaných Hitlerových prisluhovačov – sú dnes ovládané jediným spoločným presvedčením, že len zaslužené neslávny koniec nemeckého nacizmu môže byť zaslužené slávnym začiatkom slobodného života slovenského. Toto je jediná slovenská totalita. Jediných 98 percent v národe slovenskom.

Tohto presvedčenia nie sú iba včerajší odporcovia ľudákov: „benešovci“, „čechoslováci a židomarxisti“, ako ich blachová výrečnosť Šaňa Macha s obľubou nazýva. K tomuto presvedčeniu dospela i veľká väčšina včerajších autonomistických nadšencov, áno, i premnohé osobnosti na vedúcich miestach štátnych a straníckych.

Dnes vari nieto na Slovensku človeka, ktorý by nevidel, že tzv. slovenská štát-na „samostatnosť“ a jej 25 (!) ročná, zmluvne zabezpečená (!) ríšska „ochrana“ je púhopúha ilúzna fikcia. Podpisy pánov ministrov: Ribbentropa a Ďurčanského na zmluve o tejto ochrane boli ešte mokré, keď pod vedením talianskych dôstojníkov vtrhla v marci na východné Slovensko maďarská armáda a talianske lietadlá bombardovali východoslovenské dediny i Spišskú Novú Ves. Naši berlínski „ochrancovia“ mlčali ako sfingy. Minister Ďurčanský žiadal iba toľko, aby sa pán Ribbentrop diplomatickou cestou ohradil v Pešti proti tomuto lúpeniu v štáte Ríšou „chránenom“. Ríšska vláda sa však len mlčky dívala na tento nápor a mlčky schválila maďarský lup. Vtedy ešte pán minister Tuka svojou úbohouslovenčinou ospravedlňoval Nemecko, že nás nemohlo „chrániť“, pretože dnešná nemecká vláda je veľmi mierumilovná a vojenský zásah Ríše by bol znamenal vojnu.

Ešte srozumiteľnejšiu lekcii o pomere Reichu k Slovensku dal nám Führer vo svojej povestnej reči v Reichstagu v deň vypuknutia vojny. V tej klasicky pokryteckej reči o svojich márných snahách dorozumieť sa s poľskou vládou zmienil sa tiež o tom, že ministri Beckovi za odstúpenie Gdańska ponúkal svojho času „účasť na zabezpečení slovenskej štátnej samostatnosti“, pochopí, čo to vlastne z nášho „náš“ ochranca poľskej vláde sľuboval za Gdaňsk. Nič viacej a nič menej, než že bol ochotný dať časť Slovenska, alebo podeliť sa na plundrovaní celého Slovenska s poľskou vládou, ak by mu tá bola dala Gdaňsk.

Toto už minister Tuka ani neospravedlňoval. Snáď preto, že to bolo vyslovené tak guľato, že si toho ľudia ani nepovšimli, pravdepodobne však preto, že slová, akokoľvek zdrcujúce, keď boli vyslovené, zanikali už v hrmení kanónov a úbohého, hanebne odpredávaného Slovenska muselo za to všetko ešte mobilizovať a ísť „po boku“ Ríše do vojny proti Poľsku, za to, prosím, že si ho Beck s Hitlerom nevymenil za Gdaňsk.

Takto vyzerá naša „samostatnosť“! A taká je jej ríšská „ochrana“! Slovenský národ

si uvedomuje túto žalostnú situáciu svojej domoviny a nemýlia ho už prázdne frázy Tukov, Machov, Murgašov a niekoľkých iných, vážené čiastočne nemeckými peniazmi, čiastočne zas strachom z vlastnej blamáže. Národ si to uvedomuje, ako vidno predovšetkým z toho, že sa septembrová protipolská mobilizácia nepodarila, množstvo záložníkov nenastúpilo a nastúpivší na mnohých miestach odopreli poslušnosť a chovali sa tak, že v októbri musela byť nariadená demobilizácia, aby nakoniec pri postupe slovenskej a nemeckej armády „bok po boku“ nebol ten nemecký bok odretý.

Slovenský národ nežije „ideou“ tých niekoľkých predajných individuí, ktoré pre nemecký metál, za jedno generálske potľapkanie na plece a ešte i za dajaké iné statky ovšem, o ktorých se však v novinách nepíše a na slávnostiach nehovorí, sú ochotní trpieť a napomáhať bezuzdné pľundrovanie a ožobračovanie Slovenska a celý ten naničhodný hakenkreuzleraj, ktorý tu nemeckí nacisti ako vo svojom „životnom priestore“ zariaďujú.

Táto skutočnosť nadväzuje znovu roztrhané nitky medzi slovenskými snahami na jednej a českými na druhej strane. Sme presvedčení, že zo spoločného úsilia všetkých Slovákov a zo spolupráce s Národným revolučným výborom vzíde opäť tá slovenská sloboda, ktorá bola zaživa pochovaná vtedy, keď sa o nej najviac hovorilo.

Chceme, aby Slovensko bolo slovenské, a preto von s nemeckými votrelcami zo Slovenska.

Nech žije slobodné Československo v slobodnej Európe.

Nech žije slobodné Slovensko v slobodnej ČSR.

Krev volá o pomstu

Nepochybovali jsme o tom, co dokáží různé německé hordy v černých, hnědých, zelených uniformách nebo v zdánlivém civilu. Ale jejich výkon 28. října předstihoval svou bestiálností všechna očekávání. Krev stydne při líčení očitých svědků a každé slovo je slabé k označení toho, co se skutečně stalo. Celou noc se tyto zdivočelé tlupy opíjely v Petschkově paláci a ostatních svých sídlech, aby si předem dodaly kuráže, jinak by snad ani tito lidé (lze-li je tak zvat) nebyli schopni poslechnout instrukcí, kterých se jim dostalo. Jejich úkol byl prostý: provokovat a vraždit a tím zastrašit obyvatelstvo. Jaké zděšení, když se jim toto poslední nezdařilo!

Neznáme ještě ani počet mrtvých, tím méně jejich jména. Ale podle věrohodných pramenů nebude počet našich obětí v Praze daleko od třiceti – je však možné, že sadistickým zacházením v gestapu, na Pankráci a na dalších stanicích bude zvýšen. Počet mrtvých Němců (vesměs ozbrojených SS a gestapa) není znám, protože je snadnější jej zatajit. Zatím víme asi o sedmi.

Německí banditi se přičinili, aby uplatnili největší míru surovosti. Dějiny, bohaté na zvěrstva – ačkoli toto slovo uráží všechna zvířata – neviděly tak hned takové bahno, jakým oblažili Evropu Němci ve 20. století. Neznáme nic podobného tomu, že státní tajemník K. H. Frank, tento karlovarský knihkupec, který tak krásně vydělával na henleinovském štvavém braku, že nejvyšší úředník chráněn svou tělesnou gardou, sám se činně účastnil masakrů v Jindřišské a Žitné ulici, ozbrojen kromě všeho jezdeckým bičíkem, jímž rozbíjel tváře zejména ženám.

Skláníme se před hrdinností všech obětí, žádná nebyla přinesena marně. Ale nestane se podruhé, aby lid, který chce manifestovat a oslavit den, který si nedá vzít, byl postaven nejsurovějším vrahům tváří v tvář beze zbraně.

Krásná slavnost v Plzni a na Kladně

V Plzni proběhl 28. říjen slavnostně. Již ve čtvrtek putovaly davy s květinami k Masarykovu pomníku. Od čtvrtka bylo místo obsazeno policií. Studenti, kteří tam chtěli v průvodu položit květiny, byli rozehnáni. V sobotu 28. října se do Plzně sjížděly celé vlaky slavnostních hostů. Sloupy v ulicích od nádraží byly polepeny nálepkami s československou vlajkou, celé město bylo sváteční. Do

[---]

Nezapomeňme!

Dva příkazy nám zanechává 28. říjen 1939.

Nezapomeňme na nepopsatelnou brutalitu německých „kulturtrégrů“, která převyšovala vše, co líčí anglická Bílá kniha o koncentračních táborech. Vzpomeneme na ni v den odplaty.

Nezapomeňme na oběti této brutality z našich řad. Vynaložme všechno, abychom těmto obětem pomohli. Mají na to právo, nenechajme je padnout v boji za naši samostatnost. Podle zpráv z německých řad bylo jen v Praze přes 20 ubitých a na 600 zatčených, z nichž všichni mladší budou posláni do koncentračních táborů.

Postarejme se o rodiny obětí, aby nestrádaly, všichni jim pomáhejme, jak jen lze!

Hodina našeho vítězství se blíží!

[---]

práce a kanceláře šli všichni svátečně oblečení. Podobně jako v Praze, některé firmy daly zaměstnancům volno. Ve Škodovce padla tu a tam rána perlíkem, aby to vy-

padalo, že se dělá. Potom celé město defilovalo s odkrytými hlavami vážným krokem před Masarykovým pomníkem s jedinou nevyslovenou, ale jasnou myšlenkou a odhodláním. Dělnictvo šlo hromadně v průvodu. Pohřeb předsedy Pošumavské jednoty Krandy,² jehož smrt je záhadná jako tolik za posledního půl roku, byl naší policií odložen ze soboty na úterý. Večer v sobotu pokračovaly oslavy v místnostech, policejní hodina nebyla přeložena kupředu. Nebylo incidentů, protože nebylo Němců, kteří by je provokovali. Naše policie totiž převzala odpovědnost jen s podmínkou, že od 13. do 18. hod. se na ulici neobjeví žádný Němec v některé z pověstných uniforem. Plzeň nezapomene na krásný svátek.

Také na Kladně proběhly oslavy dne samostatnosti pěkně a klidně. Kladenští havíři s ostatním obyvatelstvem manifestovali s trikolorami před ozdobeným Masarykovým pomníkem, kde provolávali národní hesla. Když došla na Kladno zpráva o srážkách v Praze, vydalo se asi 1500 Kladěňáků pěšky do Prahy. Od potravní čáry byli však vráceni.

Příkladem oslav v menších místech jsou Loděnice u Berouna, městečko, které je od začátku invaze zvláště intenzivně zneužíváno okupanty. Několik dní před naším svátkem byly sloupy a domy polepovány vlajkami a letáky, v noci byly letáky rozhazovány. Svátek byl dodržován všude, i když stanoviště byla obsazena. V sobotu se veškeré občanstvo shromáždilo svátečně na náměstí, kde chodilo průvodem, a zaneslo pomník padlých květinami.

Neutrální zákon americký

Kdo četl literaturu o světové válce, ví, co vše vynaložilo císařské Německo na to, aby zabránilo vstupu Spojených států do války. Také dnes dělá vše možné, aby se neopakoval zákrok Ameriky, když už musí vzít na vědomí, že Velká Británie s celou silou, kterou tato říše znamená, stojí proti němu. Německo má ve Spojených státech dva cíle: udržet je neutrální a získat veřejné mínění pro sebe. V obojím prohrálo už velmi mnoho. Dnes se už nemůže klamat nadějí, že tato velká země chová pro ně sympatie – to ukázalo několikrát hlasování Ústavu pro zkoumání veřejného mínění, to denně ukazuje tisk, to dal tolikrát srozumitelně najevo prezident Roosevelt, stejně jako jeho odpůrce, bývalý prezident Hoover.

Když nemohli získat sympatie, soustředila se usilovná práce německé propagandy na to, aby alespoň zabránila změně neutrálního zákona, o niž se zasazoval Roosevelt, prohlásiv, že v dosavadní formě prakticky podporuje útočníka, neboť zakazuje vůbec prodej výzbroje válečným státům. Německá propaganda se chápala všeho: strašila Američany, že tento zákon je strhne do války, ohřívala otázku dluhů, apelujíc

na citlivost Američanů v této hmotné věci, hrála si na strážce ústavních předpisů, vůbec pracovala usilovně. Výsledek se dostavil – neutrální zákon byl změněn ve sněmovně a co nejdříve nabude účinnosti. Podle tohoto zákona je přípustno vyvážet ze Spojených států výzbroj válečným státům za podmínek: válečný stát musí výzbroj platit hotově a obstarat dopravu na vlastních lodích. Ani to, ani ono Německo dělat nemůže – nemá zlato a nemůže se odvážit se svými lodmi přes oceán. Tak prakticky jde změna zákona ve prospěch spojenců. Podle Roosevelta neznámá neutralita, že by Američané museli být neutrální smýšlením a činy. Spojené státy jsou největší hospodářskou jednotkou, a tak spojenci mají k dispozici ohromné zdroje této země. Ocelářský průmysl již pracuje plnou parou – v květnu byl zaměstnán do 50 procent, nyní do 95 procent kapacity. Počet vysokých pecí v činnosti stoupl od jara ze 107 na 169. Hlasováním o neutrálním zákoně prohrálo Německo velikou bitvu.

Sovětská neutralita. Její udržení je hlavním obsahem Molotovovy řeči z 31. 10. Na západě ji takto vykládají, odhadujíce dosti skepticky možnosti účinné ruské pomoci Německu a oceňujíce výpady proti Anglii a Francii jako ostrá slova, která však nebolí. Kromě toho zároveň s nimi pokračují anglo-ruská obchodní jednání, kdežto úmluva o konsultaci s Ruskem nepřinesla Berlínu viditelné úspěchy. Zůstává při tvrzení, že západní státy jsou vinný válkou, ale v Moskvě kromě projevů z toho nevyvozuji důsledky. Dalo by se říci na okraj řeči Molotovovy leccos kritického, ale neznáme dosud skutečné cíle ruské politiky. Nevěříme, že je posledním slovem Moskvy, klade-li rovnítko mezi oběma válečnými stranami, ba přiznává-li dokonce Německu mravní převahu. Nevěříme, že je posledním slovem, odsuzuje-li ideologickou válku proti hitlerismu a uznává-li při tom hitlerismus za „ideologii“, ačkoli se za ním skrývá jen násilí, reakce a bahno, ale žádná idea. Nevěříme, že by v Moskvě opravdu chtěli hodit přes palubu sympatie všech potlačených národů i potlačených společenských vrstev zastíráním skutečné povahy hitlerismu, do něhož se pouze převléklo staré imperialistické velkoněmectví. Nemůžeme se vměšovat do vztahu finsko-sovětského, ale věříme, že není posledním slovem, mluví-li Molotov o Finsku, ohrožujícím Leningrad, když sám říká, že Leningrad má stejné obyvatele jako Finsko. Držíme se prostě toho, že neznáme posledních cílů Moskvy a že nechceme věřit v její skutečné, byť „revoluční“ spojení s Berlínem na základě pouhého schématu, podle něhož Hitler je připravovatelem posovětské Evropy. Byla by to přílišná neznalost Evropy, než abychom tomu mohli věřit. Faktem zůstává také, že Německo je po Molotovově řeči stejně izolováno, jako bylo před ní; faktem je, že očekávané „překvapení“ nepřinesla. Je dobře také nezapomínat, že Molotov je správcem ministerstva zahraničí. Toto všechno nutí k zdrženlivému posuzování.

Kulturní zprávy

Jiráskova „Lucerna“ se nesmí hrát. Závěrečné jednání o lípě je nebezpečné.

V Německém Brodě byla budova gymnázia zabrána pro vyšší účely. Několik tříd je umístěno v blázinci.

Všimli jste si již, že poslední obrázky prezidenta Masaryka ve veškerém tisku protektorátu byly uveřejněny naposledy 15. září 1939? Od té doby je zakázáno uveřejňovat jakékoliv obrázky prezidenta Masaryka – psát o Masarykovi se smí jen dvakrát do roka, 7. března a 14. září! Bojí se snad Němci i pouhého obrázku prezidenta Osvoboditele?

Cítí se státními zaměstnanci

Právě na 28. října jsme se dozvěděli o hlubokém porozumění pana protektora pro sociální potřeby nižších státních zaměstnanců. Dostaneme přídavek 900 Kč ročně, z něhož se ovšem odečte to, co nám bude přidáno na zrušených srážkách. Nebylo opravdu rozumné, jak naše vláda řešila krizi, a bylo z toho hodně trpkosti. Ale myslí-li si Němci, že sedneme na lep nakomandovaným článkům o zlém Benešově režimu, pak se velice mylí. Nedáme se koupit za nic. Dostaneme 900 Kč. Na co? Nesmí se říci, že je dražší a že např. já, který mám čtyřčlennou rodinu, jen za nejzákladnější životní potřeby vydám ročně o 2 až 3000 více, v čemž ovšem není vydání za obuv, prádlo, šatstvo, uhlí aj. Nezlobte se na mne, že píši tak obšírně, ale posílám Vám takový výpočet ze své domácnosti. Jak jsem řekl, jsme čtyři.

Máme právo na čtyři vajíčka týdně, což při dnešní ceně za maso [!]° na lístky vydám ročně více o 83 Kč, za maso na lístky vydám ročně o 936 Kč, za tuky na lístky o 360 Kč, za mléko na lístky (1 litr denně) o 144 Kč, pil jsem dosud sklenici piva denně, což si dnes musím zcela odepřít, protože by to stálo více o 112 Kč, prokouřil jsem měsíčně asi 45 Kč, dnes to stojí ročně o 108 Kč, tj. tedy [celkem] ročně více o 1734 Kč [!].^d

A nyní kde máte luštěniny, mouku, kávu, čaj, uhlí, prádlo, zkrátka všechno ostatní, co je všechno o 30 a 40 procent dražší. Byly to malé platy a nezapírám, že jsme o tom často trpce mluvili, ale při těch hubených platech jsme se měli mnohem líp.

Jenom se divím, že pánové přicházejí s takovými naivnostmi a myslí, že zapomeneme na to, kdo nás ožebračil o všechno, o svobodu i hmotný majetek.

Spojené státy jsou s námi

Jeden pražský občan dostal v těchto dnech od svých lidí v USA pohlednici Československé národní společnosti, na níž je obraz plakety znázorňující českého muže připoutaného ke sloupům s hakenkrajci před siluetou Prahy s reliéfním nápisem „Pravda vítězí! Czechoslovakia shall be free again“ (tj. Československo bude opět svobodné) a podpisem: „Join in our fight free Czechoslovakia in free Europe! For lasting peace and freedom! For safety of all countries of the world from aggression and lawlessness! Czech-American National Alliance, 2345 S. Kendzie Ave., Chicago, Ill.“ (Připojte se k boji za svobodné Československo, ve svobodné Evropě: Za trvalý mír a svobodu! Za osvobození všech států světa od útočnosti a nezákonnosti!“ Krajan připsal na pohlednici: „Nedejte se a nevěřte jim, hladovým zlodějům, lupičům a vrahům. Amerika je odsuzuje a nenávidí. My s vámi stojíme a zvítězíme. Nevěřte jejich lživé propagandě, ti nic jiného neumí než krást, zabíjet a lhát. Pomsta je sladká. Zde na výstavě v New Yorku je československý pavilon a na něm československá vlajka na vzdor té luze německé. My jsme s Vámi – Čech.“

Je to jen pohlednice od jediného Američana, ale vystihuje mínění všech Američanů, až na tamní Němce, z nichž ostatně nikdy praví Američané nebudou. Amerika je za námi!

Na západě se nic nechystá?

Všechny zprávy o německých vojenských koncentracích na hranicích belgických, holandských, švýcarských jsou podle všeho pouhé fantazie nudících se novinářů. Skutečnost je nejspíš taková, že Německo musí jen činit opatření proti překvapení ze strany těchto států, známých svou útočností a dobytčností. Nedávná řeč belgického krále je výmluvnější než desateré dementi a řečnické umění ministerského předsedy Spaaka na tom nic nezmění. Nelze říci, jsou-li to přípravy ještě pro podzim, nebo na jaro, ale je pravděpodobné, že německé vojenské vedení bude musit podniknout pokus o prolomení blokády.

Italské střídání stráží by nebylo nic divného, kdyby nebylo několika okolností. Především toto střídání přivodí mnoho změn na vedoucích místech, za druhé se mění místo generálního tajemníka fašistické strany, z kteréhož místa odchází ve Staracem muž, který se tolik exponoval pro linii Berlín – Řím, za třetí odchází se Staracem ministr propagandy Alfieri, který ještě nedávno dlel v Berlíně, a za čtvrté, což je

hlavní, došlo ke změnám v generálním štábu armády a letectva. Z generálního štábu odchází generál Pariani, který, není tomu dávno, měl v Berlíně několikadenní porady se štábem německým. Je nahrazen Grazianim, o němž se ví, že je mužem dynastie. Dochází-li v době války v Evropě ke změně na místech, kde se připravovala důležitá spolupráce na linii osy, pak je jisté, že takovéto střídání stráží je viditelným projevem vystřídaní politiky osy. Jaká bude politika Itálie, není jisté. Tolik však je jisté, že není proněmecká a že Itálie bude hledět vytěžit politicky i hospodářsky ze své neutrality.

To se jim to kupuje!

Obilní společnost má, jak známo, monopol na komisionální skupování obilí, při čemž měla povinnost uskláňovati určitá – a to značná kvanta obilí ve vlastních skladištích na delší dobu. Když u nás Němci „dělali pořádek“, vykradli samozřejmě ve jménu zvýšení blahobytu českého národa tato skladiště, jak se patří. Jen se po našem obilíčku zaprášilo. Obilní společnost kupovala žito od sedláků za 147 Kč, Němcům ho však musela prodat nejvýše za 100 Kč. Pšenici nakupovala za 175 Kč, ale Němci za ni dali 120–130 Kč. Po ječmenu už dlouho není vůbec ani památky, neboť na ten šli němečtí nenažranci první. A to vůbec nemluvíme o klackovitém způsobu jednání Němců při vydírání svých požadavků, který si konečně každý dovede představit. Dodáváme, že až na ječmen, který, jak řečeno, zmizel z našich skladišť beze stopy, prořídly naše obilní zásoby k nepoznání. Máme zásoby tak nejvýše na 2 měsíce, kdežto dříve měla Obilní společnost zásob asi na 2–3 roky. Při „osvobození“ Slovenska vlastnila naše Obilní společnost na Slovensku třicet tisíc vagónů obilí. Z toho ukradli němečtí pobertové celou polovinu, tj. 15 000 vagónů, aniž nám ovšem za to dali jediný krejcar. Asi 7000 vagónů se nám podařilo dostat do Čech a Moravy a zbytek, 8000 vagónů, je ještě na Slovensku. Slovenská „vláda“ by sice kupovala – neboť Slovensko je hrozně vyhladovělé – ale nemá peníze. A konečně si připomeňme, že schodky Obilní společnosti platí stát. Nuže, osvobozený a v blahobytu tonoucí český občan, ejhle, jak svými daněmi platíš za německé kavalíry, kteří se Ti po hospodách a v obchodech blýskají s Tvými dvacetimarkami a padesátimarkami! Ano, to jsou **Tvé peníze!**

Naše bezmezná svoboda. Přes všechny zkušenosti, které už máme se soustavou lží, které se v Německu říká propaganda, přece jen jsme si mnuli oči, když jsme četli 28. října rozhovor páně protektorův se zpravodajem Welt-Presse-Dienst. Je nám naprosto lhostejné, zdali jeho autorem je skutečně šl. Neurath, nebo zdali mu byl do-

dán, čemuž snad nasvědčuje monumentální drzost slov o bezmezné, takřka svobodě Čechů v kulturním životě i o tom, jak Němci vždy oceňovali naši kulturu a jak ji říše dnes štědře a účinně podporuje. Ano, tak bezmezně je svobodná naše kultura, že ani na těchto stránkách nemůžeme napsat, kteří její přední nositelé jsou v Dachau, kteří v Buch[en]waldu a jak se jim daří, nechceme-li dávat všanc životy jejich a jejich rodin. Ostatně celý projev nestojí za zmínku, nebo dokonce za polemiku. Ale je dobře takovéto věci číst, byť i se sebezapřením a přemáháním žaludku. Číst a nezapomínat. Abychom dobře věděli, že pomsta bude jen spravedlivým trestem.

[---]
[ilustrace]^e
[---]
[ilustrace]^f
[---]

Čtyři, kteří neměli 28. října československou trikoloru:

1. Pan generální ředitel, který říká: „Ale pánové, co vás napadá – já a trikoloru v dnešní době! Já přece při své gáži nemohu riskovat. Jo – až zde nebudou černí a až sem vtáhne naše armáda z Francie, prosím, pak budu první, kdo si vezme trikoloru!“
2. Paní radová: „Ach, o takové věci jako trikolory já se nezajímám. Měly jsme s paní vrchní komisařovou v kavárně rande s takovými dvěma fešáky.“
3. Pan Hrdina, který raději zůstal celý den doma, říká: „Ze stanoviska intelektuála ať subjektivně, nebo kolektivně vzato, je nutno národ šetřit. Já se, zkrátka, strašně bojím. Ale přijďte za mnou po válce do Mánesa, já vám tam ze všech stanovisek osvětlím, co jste dělali špatně!“
4. A konečně neměli trikoloru (ani „známou jednotnou nápadnou čapku“) všichni křeni, zvláště ti, kteří by hrozně rádi bojovali – do posledního Angličana, Francouze, případně československého dobrovolníka. Bohudíky, je jich u nás mizivě málo. Ale nezapomeňme na ně!

28. říjen v cizině. Všude v cizině byl oslaven svátek svobody ve znamení víry ve vítězství naší spravedlivé věci. Nejsilnější naše větve v cizině, ve Spojených státech, manifestovala zároveň naprostou jednotu československou. Mezi četnými telegramy, které obdržel dr. Edvard Beneš z USA, zasluhuje pozornost telegram Slovenského národního sdružení v Chicagu, jímž tato instituce, soustřeďující 75 procent amerických Slováků, slibuje veškerou podporu našemu boji a jeho představiteli dr. Edvardu Benešovi.

Řítíři z Vlajky

K porodu se hora chystá
Porodila Rysa.
Pro národ však věc to jistá,
Na svět přišla krysa.
Vlajko, Vlajko! Dej si pozor.
Předčasná jsou slova díků.
Končí váš i Rysův obzor
V Hitlerově konečniku.

V Berlíně mají pevné nervy?

Paní z Berlína, Němka, se přijela pořádně vyspat do Prahy. Vyprávěla, že jsou tam s nervy hotovi; k trápení s potravinami přistoupily stálé letecké poplachu, spí se s plynovou maskou v ruce. Nemohla to už vydržet a přijela si pro klid do Prahy.

My se jich strašně bojíme!

Jeden filatelista napsal kolegovi do Prahy: „Dej mi tam do novin insert: Prodám Protektorát s rohamy. Značka H. Ch.“^g

Město Praha pořádá akci „Každý Čech aspoň jednou v Praze!“ Ale to nic není, rajchsprotektorát je velkorysejší, pořádá akci „Každý Čech aspoň jednou v Dachau!“.

V Praze se jednou ráno objevil nápis: „Nechte si svůj blahobyt a my si necháme naši bídu!“

Mussolini si zavolal telefonem Hitlera a ptal se ho:

„Umíte počítat?“

„Ovšem, umím počítat!“ řekl divící se Hitler.

„Ale dobře počítat?“ ptal se znovu Mussolini.

„No jistě!“ znovu říká Hitler.

„Tak se mnou nepočítejte,“ řekl Mussolini a zavěsil.

Bajonetem se zapíchává prase, otvírá консерва, štourá dekunk,^h obědvá, zkrátka bajonetem jde dělat všechno. – **Jenom sedět na něm nelze.**

Chamberlain vyjednával vážně s Hitlerem o míru **na rakev**.

Průpověď z doby náhražek: Pereme bez mýdla,
... bez jídla.

VÚA–VHA, Sbírka IČ, inv. č. 329. Tisk, fotokopie, 15 s.

- a Datováno podle obsahu.
 - b Titulní strana sešitu je doplněna podtitulem: „Vánoce 1939.“ Podle hlavičky vlastního ilegálního periodika se jednalo o 4. číslo časopisu RČS. Chybí poslední strana, která pravděpodobně nesla údaj o fiktivním vydavateli.
 - c Správně má být „za vejce“.
 - d Celkový součet neodpovídá jednotlivým položkám (1743).
 - e Karikatura zobrazující Stalina, který topícím se Hitlerovi podává srp. K tomu je připojen následující titulek: „Tonoucí i srpu se chytá, čili sovětsko-německý pakt.“
 - f Karikatura je umístěna na začátku nové strany. Znázorňuje čtyři typy tzv. Čecháčků, kterým se věnuje následující text.
 - g Inicialy ve značce, pokud se použije hláskování, vyjadřují příjmení státního prezidenta Emila Háchy.
 - h Kryt, zákop.
-
- 1 Literární historik Jiří Rambousek se domnívá, že vzhledem k profesionálnímu charakteru básně by jejím autorem mohl být F. Halas (viz RAMBOUSEK, Jiří: *Ilegální časopis Detektivky...*, s. 264).
 - 2 Bohumil Kranda byl předsedou plzeňského odboru Národní jednoty pošumavské. K jeho zatčení došlo již 6. září 1939 v rámci tzv. preventivní policejní akce, jež proběhla na počátku 2. světové války. Spolu s ostatními rukojmími byl dopraven do koncentračního tábora Buchenwald, kde 25. září 1939 zemřel.

40

1939 [před 17. listopadem],^a Praha

Ilegální časopis ČSR, který byl vložen do fiktivního katalogu Seznam našich knih.^b

ČSR 5 Listopad 1939

Už jdeme si pro svobodu...

Půjdeme zasažení bleskem naděje
a výheň rukou řekne nebesům,
že jdeme zasažení bleskem naděje,
že poddati se sluší leda psům!

Že jsem si pro svobodu k vám,
vy zešílejší z touhy po vládě,
už jdeme si pro svobodu k vám,
kdož hledali jste velikost v parádě!

Paráda krve na čelech,
ta se vám asi nezalíbí,
však budem muset vyrazit vám dech,
aby zas bylo u nás to, co nám se líbí!

Jediný cíl války

Henri de Kérillis se nedávno vyslovil proti tomu, aby Francie a Británie stanovily cíle, pro které bojují. Hle, říkají v Německu, nechtějí přiznat barvu, bojí se jít na světlo. Také u nás někteří lidé netrpělivě čekají na nějakých osm, deset nebo čtrnáct bodů spojeneckých cílů. Rádi by slyšeli něco konkrétního. My souhlasíme s Kérillisem, Edenem, Halifaxem a všemi, kteří jako vedoucí představitelé obou demokracií vyslovili se pro jediný cíl: **vedeme válku proto, abychom zabezpečili trvalý mír**. Musí-li Evropa znovu bojovat a stojí-li např. i tak mírumilovné Holandsko před strašnou vyhlídkou války, pak je to jenom proto, že tato válka byla Evropě vnucena. Porušení mírových vztahů nedatuje se od 1. září 1939, kdy bylo napadeno Polsko, mír byl porušován soustavně od té doby, co nacionální diktatury počaly metody ovládnutí a bezpráví a ideologii o nadřazenosti národa přenášet do mezinárodního života. V okamžiku, kdy mezinárodní řád, založený na právu, a na spolupráci všech, začal být nahrazován násilím, vyděračstvím a hrozbou války, v tom okamžiku stala se válka věcí blízké budoucnosti.

Má-li být tedy svět osvobozen od války, aby mohl bezpečně dýchat, pak je především nutno tuto válku vyhrát a zajistit Evropě mírový pořádek.

Trvalý mír a nová Evropa

Francie s Británií bojují pro mír, jehož cílem je nový řád, nová Evropa, která si vezme poučení z vítězství a míru roku 1918 a postará se o to, aby vítězství míru bylo trvalé. To předpokládá demokratizaci Evropy. Prvým předpokladem je pád hitlerismu, tedy vojenské vítězství spojenců, druhým spravedlivá mapa, třetím a hlavním činem vůle všech, kdož usilují o tuto Evropu. Dříve ještě nežli „povstal jeden muž proti Evropě“, nežli došlo k tomu, aby národní socialismus ohrozil celý svět, došlo k útoku na novou Evropu z vlastních řad – evropský člověk nepochopil smysl světové revoluce, jak nazval světovou válku Masaryk. Německo je původcem války a nikdo je nezbaví této strašné viny. Nepochybně mají Anglie a Francie své zájmy, jako je má každá země, ale společný cíl, boj proti násilí a barbarství, pangermanismu, toť cíl,

který je společný celé kulturní rodině světa. V tomto smyslu mluvil naposledy opět Halifax a v tomto smyslu – jak to odpovídá smyslu našich dějin – se vyslovil v posledním interview pro Sunday Times dr. Edvard Beneš. Naše věc je součástí věci svobody a demokracie, jež se mohou uplatnit jen porážkou Hitlerova Německa. Věříme, že Německo chce mír, ale mír za nějaká bezcenná ujištění dnes už Evropa nepřijme.

Papežská encyklika¹ přinesla Německu těžká zklamání, jelikož politická neutralita neznamena mravní lhostejnost, a nemůže tedy nerozlišovat mezi obranou a útokem. Nemluví tedy stejně o Polsku jako o Německu, nenalézá slov odsouzení pro „polské ukrutnosti“, která Berlín čekal, a mluví tak, že i v Německu se to musí úředně vysvětlovat tradičními sympatiemi Vatikánu k Polsku. Papežská politika, její stále ostřejší odmítání nacismu, stává se takto stále výraznější a významnější složkou v evropském zájmu. Je pozoruhodné, že vatikánský rozhlas bedlivě sleduje „zotročení Německa Moskvou“, které vidí v zákazu kritiky komunismu, ateismu i obnoveném pronásledování církve. Neméně zajímavé jest, že úřední Osservatore Romano vítá změnu amerického neutrálního zákona.

Nezapomínáme na Slovensko, a jak čtenáři vědí, Slovensko se hlásí k nám. Neubudeme se dnes hádat, máme-li budoucí republiku psát s čárkou, nebo jednotným slovem československý. Sblížení a sjednocení větve české a slovenské nepovažujeme za hotovou věc, nýbrž za **úkol budoucnosti**. Při jeho uskutečňování bude nutno respektovat rozdíly, které vznikly odlišným vývojem kulturním, politickým a sociálně-hospodářským. Ke skutečnému žití bude třeba veliké práce kulturní a výchovné, a to na obou stranách, neboť na obou je z dřívějšíka nemálo partikularismu. Mnoho v tom může vykonat politická demokracie, mnohem více **vyrovnaní sociální a hospodářské úrovně mezi západem a východem naší republiky**. Kruté události od Mnichova ukázaly jasně, kam vede nedostatek státního uvědomění a přemíra místních zřetelů. Ukázaly, jak německé „Rozděluj a panuj“ dalo moc do ruky sobeckým klikám, pod jejichž vládou zahynula samostatnost. Nemohlo být radikálnějšího vyléčení autonomistů, než jaké přinesl Mnichov, nemohli být radikálnější vyléčení ti, jimž i toto bylo málo, než německým „osvobozením“ z března r. 1939. Máme veliký společný cíl, **vypuzení vetřelců a obnovení Republiky v historických hranicích**. Slováci dobře vědí, že tento úkol bude pro ně snad ještě těžší. Vědí, že jej mohou splnit jen společně s námi. Všechno další zatím odsuneme. Ale můžeme ujistit již dnes, že **naprostá plnoprávnost Slováků** je nám v každém ohledu nezbytným předpokladem a že se nesmí opakovat hra, v níž přátelství s Hlinkovými (stejně jako

s henleinovskými) odbojníky bylo trumfem jedné politické strany proti druhé. Nikoli, jedno bude platit mezi námi: já pán, ty pán!

Obžaloba!

Den 28. října, den naší Svobody, dnes jako krvavý výkřik volá za nás do světa. Pod knutou gangsterského násilí úpí národ a je vláčen cestou potupy a utrpení. Výsměchem jsou lži o jeho spokojenosti. Proto, národe, vyrví ze svých myslí a srdcí všecko, co Tě poutá k silným Tvým předkům, zapomeň, žeš byl svoboděn a jako robot služ svým pánům z Herrenvolku. Ale 28. října, přes všecko násilí, ozvalo se radostně srdce národa.

Hitlerovští kati je však umlčovali a hasili oheň lásky národa vražděním bezbranných mladých lidí. Tekla československá krev. Krev 50–60 zjištěných obětí a zranění asi 1500 občanů volá o pomstu.

Vraždění bylo zákeřné. Vraždili SS-manni, Schupo, vraždili kati NSDP a také pan Frank. Střelné rány u obětí vesměs jsou vedeny zezadu, což svědčí, že lid na nikoho neútočil.

Nikdy nezapomeneme a nezapomenou ani žulové zdi Petschkova paláce. To však jsou všechno úderky do nás, ležících na kovadlině světového dění, a ty nás musí zocelit. Na místo jednoho padlého musí nastoupit deset. Kulomety, obrněné vozy v ulicích a letouny nad městem nás nezastraší. 28. října volá za nás do světa. Filmové doklady členů cizích konsulátů z demonstrací a krveprolití dne 28. října usvědčí Němce.

Oběti 28. října nepadly nadarmo. Přiblížily nám vytoužený den osvobození. Přisáhejme, že půjdeme svorně společnou cestou a za jedním cílem: za osvobozením Československé republiky. Nepodlehne lživé propagandě a úsilí roztřístiti národ.

Němcům je úzko z jednoty našeho národa. Nedivíme se, 28. říjen ukázal, že mají čeho se bát. Vědí, že národ pomstí své padlé.

Takhle vypadá „kulturní“ spolupráce s Němci v praxi

Dne 18. října t. r. byli k ministru školství pozváni děkan české techniky v Praze a někteří profesori a tam jim bylo krátce sděleno, že je třeba ihned vyklidit nejvyšší poschodí budovy techniky na Karlově náměstí, poněvadž někteří profesori Akademie umění (Němci) si tam chtějí zřídit ateliery. Protesty nepomohly, neboť jak ministr prohlásil, je to vyšší rozkaz a odpor je marný. V těchto místnostech byl dosud Ústav vyšší matematiky a astronomie, posluchárna, pracovny profesora i asistentů,

dílna a knihovna. Ústav byl hned umístěn v dřevěné boudě na nádvoří techniky, boudě, která jest na spadnutí. **Nikdy** budova techniky na Karlově náměstí nenáležela některé německé škole, byla vystavěna již za Rakouska pro **českou** techniku. Obyčejný člověk má nárok na tříměsíční výpověď, vědecké ústavy tohoto dobrodiní nepožívají. Tak vypadá v praxi vzájemné porozumění národa českého a německého. Jak by vypadalo v budoucnosti, kdyby Němci definitivně nabyli vrchu, můžeme se domyslit.

Ve Wienu, v Münchenu, v Leipzigu, ano, všude v posvátné zemi německé se dějí pozoruhodné věci, ale jména jejich měst nesmějí, jak vidět z tisku, napříště už být pokálena inferiorním českým překladem. Opravdu, na co tento přes všechnu svou početnost tak malý národ má uprostřed války kdy! A jak beznadějně se zavrtává do své vlastní hlouposti! I to je patrně trest za 28. říjen, že nesmíme ta krásná jména zčeštit. Jsme věru nešťastní: čím cizejší nám zůstane všechno německé, tím lépe!

Němci rehabilitují Chamberlaina. Nic jiného nedosáhli uveřejněním dopisu doktora Osuského, který jen potvrzuje, že jednou z pohnutek, které vedly britského premiéra do Mnichova, byla nedostatečná příprava Anglie.² Nechceme Chamberlaina hájit ani idealizovat: kdyby se bylo podařilo vykoupit mír na naše útraty, nebylo by ho srdce pro nás bolelo. Ale i on si byl vědom, že se celý obchod může nezdařit, a proto chtěl získat čas. Celý vývoj po Mnichově dal politicky i mravně za pravdu nám a vyburcoval všechny mravní hodnoty, které v lidu na západě přes všechno povídání žijí a byly pouze hlušeny strachem a nepřipraveností. Svědomí kulturního světa ožilo a jde s námi. Bylo by naivní podceňovat je – stane se možná silou rozhodující.

Patří mezi nové slasti
Najednou mít hned dvě vlasti.
Jednu širší, druhou užší.
Poslyš, brachu, nastav uši.

Co to vlastně neznamená.
Poslouchá brach, aniž mukne:
„Užší, že je vyjedená,
Širší to, že brzy pukne.“

Neschovávej si tento tisk! K archivním účelům je uschováno několik výtisků. Účelem výtisku, který jsi dostal, je, aby se co nejrychleji dostal do největšího počtu rukou spolehlivých lidí. Přečti, případně rozepiš některé články a hned dej dál. Pošli také do odlehlých míst a nezapomeň na naše lidi v odtrženém území!

Loučíme se s německými vysokými školami. Už podřízení německé university a obou technik německé správě za druhé republiky spjalo tyto školy s osudem německého panství v našich zemích. Nynější „převzetí pod ochranu“ říše jen jejich osud zpečetil. Hrobaři německé expanse v baltických zemích a v jižním Tyrolsku stávají se také hrobaři všeho německého u nás. Ani nejmírumilovnější mezi námi nebudou moci zastávat udržení německých vysokých škol v Československu, stejně jako udržení velkých divadel. Projev barona Neuratha je svázal s řetězem provokací, v nichž právě němečtí kulturtréři vedli. Směšné zkreslování dějin, které musíme slyšet při takových příležitostech od něho i od jiných, je nám úplně lhostejné, ať vyvěrá z neznalosti, nebo z úmyslu. Je pozoruhodné, oč slušněji si počínal říšský ministr školství Rust, jenž pochopil, co Karel IV. znamená národně pro nás. Měl velmi nevděčnou úlohu, aby z tohoto panovníka, jemuž Němci na rozdíl od našeho „otce vlasti“ říkají „arciotčím říše“, udělal nacionálního Němce. Ale dávka slušnosti nerozhoduje, věc zůstává stejnou – Němci sami rozhodli o konci německých vysokých škol u nás.

Pevnost Varšava a pevnost Dobrošov. Když se už i Německu přejedlo povídání o „zločinné a zbytečné“ obraně Varšavy, když se musilo všude psát „pevnost Varšava“, přišly konečně snímky. Potvrdily jen, co jsme věděli: činžáky rozbité dělostřelctvem a letectvem, mezi nimi trosečníci hledající trosky svého majetku. Tak vypadá pevnost Varšava. I v Německu se obyvatelstvo barbarského filmu brzy nabažilo. Ale Němci hledají nový list do svého slávovence, proto filmovali 28. října velikou vojenskou akcí na Dobrošově u Náchoda. Tedy pozor, až někde poběží průlom do Maginotovy linie.

Pan plukovník dvacet let mouřením.

Vhodnějšího názvu nemohl věru pan plukovník Emanuel Moravec pro svoji knihu nalézt. Už poslední projevy a články, které pan plukovník v různých časopisech – „Die Zeit“, „Europäische Rundschau“ – uveřejnil, dávají nám nahlédnouti do tajemství nového přínosu do propagační knihovny pana Goebbelse.

Naše veřejnost s úžasem poslouchala už jeho projev počátkem října v „našem“ rozhlasu, ve kterém napadal presidenta Edvarda Beneše a ujišťoval, jak marně se snaží západ porazit Německo. Překvapení bylo tím větší, že jsme se pamatovali, jak pan Stanislav Yester hlásal v Lidových novinách, Přítomnosti a v četných knihách (Obrana státu, Třetí říše nastupuje, Strategický význam ČSR ve střední Evropě aj.) myšlenky zcela jiné.

Jeho výklady a teorie čpí úplně tím, co pan Goebbels vytrubuje do světa ve všech obměnách své lžipropagandy stále a stále. Tato jeho snaha podepřít u nás pana Goebbelse nás nechává rovněž „ledově chladné a nechápavé“! Režim a systém vybudovaný od základu na lži a násilí znásilňující tolik miliónů lidí slovanských a jiných národů, potlačující ideje francouzskou revolucí vítězně vnesené do našeho století – svobodu – rovnost – bratrství – nemá právo na život v 20. století. Síla celé Evropy, ba, celého světa, se spojí, aby úpadkovému období tohoto století učinila rázný konec.

Svoji důvěru podpíráme faktem, že národy celého světa poznávají již, na které straně v tomto boji hledati dobro lidstva a kde jeho utlačení a úpadek. Nic nezviklá naši pevnou víru v konečné vítězství myšlenky, razící si cestu světem: Svobodu všech národů, lidí, právo žít svým životem každému národnímu celku.

Pan plukovník mluví rád také jménem bývalých důstojníků. A tu považujeme my, bývalí důstojníci, za nutné ohraditi se co nejdůrazněji, aby naše přesvědčení neztožňoval se svým. Nemáme nic společného s panem plukovníkem, nikdo mu nedal právo mluvit naším jménem. Zneužívá toho, že se nemůžeme ohradit a zneškodnit ty, kteří zneužívají svých postavení za republiky nabytých. Nám, důstojníkům a vojákům Republiky, zní dosud v duši přísaha, kterou jsme spjali svůj život s životem jejím. Nezradíme svůj národ, jeho vůli po novém volném životě. Z lidu jsme vyšli a do jeho všedního života jsme se vrátili – jemu dáme své životy, až udeří naše hodina.

Co zas oslavovali v Mnichově? Je známá věc, že německý národ nesmí vyjít z oslav a parád, aby nezačal myslet o tom, kam ho jeho vůdci zavádějí. Proto je každá příležitost dobrá. Ale málokterá je tak příznačná jako výročí mnichovského pokusu o puč z roku 1923. Tehdy, poprvé a naposled, se Hitler zmýlil, jako by byl skutečným revolucionářem, poprvé a naposled chtěl jít proti mocným tohoto světa. Ale nedošel. Když jeho četa v Mnichově narazila na vojsko, které opravdu střílelo, Hitler hrdinsky padl na zem, kdežto generál Ludendorff, od té doby jím pohrdající, prošel řadou vojáků, z nichž nikdo se neodvážil zdvihnouti proti němu zbraň. Fešácký kriminál, v němž pak Hitler sepsal Mein Kampf, poučil ho dostatek, aby se už nikdy nezmylil. V obnoveném hnutí, které bylo živeno obrovskými částkami průmyslu a podporováno armádou, už se jeho vůdce nikdy nevezpřel těmto mocnostem, zejména niko-

li mezinárodnímu kapitálu. Oslavuje mrtvé, kteří padli opravdu nedorozuměním. **Lež a zbabělost,** to je pečeť „revolučního“ výročí.

Co se děje v Německu? Je-li mnichovský atentát opravdu dílem opozičních sil německých, ať vnitrostranických, ať vojenských, pak je svrchovaně vážným příznakem, jaké síly opoziční hnutí nabývá. Znamenalo by to velké stupňování od prvních atentátů za války, od výbuchů v Göringově ministerstvu letectví, v berlínském policejním ředitelství, ve friedrichshafenských závodech Zeppelinových. Byl by to projev vůle těch, kteří vidí, že Německo se válkou řítí do záhuby a že nadešla poslední chvíle, kdy by ještě bylo možno strhnout je zpět od propasti. A to už jen takto drastickým prostředkem. Je-li atentát „pravý“, je tedy příznakem, že rozklad v Německu dostoupil dále, než se předpokládalo. Byl-li naopak aranžován (podezření budí zejména to, že Hitlera už nezastihl a že německá úřední zpráva hned cítila potřebu to vysvětlit), pak by to byl příznak ještě povážlivější: režim, který svou totalitou potřeboval by ještě na konci svého sedmého roku, nad to za války, podobnou injekci, jako byl na začátku „požár“ Reichstagu! Je možné, že nový útvar gestapa, jakési nadgestapo, považuje takové efekty – povážlivé, neboť příklady táhnou – za účelné, ať už tím má národ být poštván proti „vnitřnímu nepříteli“ (ale ten přec už nemůže existovat po sedmi letech nadšeného souhlasu!), aneb proti Anglii. Snad se tím má vzbudit patřičný elán k vzdušnému útoku na Londýn nebo k ofenzivě proti Belgii a Holandsku. **Ať je tedy atentát skutečný, nebo aranžovaný, v každém případě je dokladem slabosti německého režimu, která předstihuje očekávání.**

Rozpory v německém válečném vedení. Byly od začátku a po přechodné radosti z úspěchu na východě se podle všeho stupňují: Jedni (snad Göring) chtějí velkou ofenzivu leteckou, jiní (Keitel?) se zasazují pro útok přes Belgii a Holandsko, snad i Švýcarsko, opět jiní prý pro frontální útok na dosavadní frontě. Ale nechybí hlasů, které naléhají na rychlé skoncování válečného dobrodružství, které považují za ztracené.

Hrozba Belgii a Holandsku

Holandská královna a belgický král projevíli znovu ochotu zprostředkovat mír v poslední chvíli, než bude pozdě. Náhlá jejich schůzka v neobvyklou hodinu nasvědčuje tomu, že pozadí je vážnější než ochota k zprostředkování. Současně se

zprávou o telegramech, jejichž text nám má býti utajen, četli jsme, jak je německá vláda rozezlena na neutrály pro jejich blahovolné chování k anglické blokádě. Němečtí vyslanci v Haagu a Bruselu pak přednesli výtky a pohrůžky své vlády, které nejsou míněny naplano. Na holandských a belgických hranicích se horlivě soustřeďuje německé vojsko a denně se hlásí přelety německých letadel přes belgické území.

Obě vlády, holandská i belgická, učinily již všechna pohotovostní opatření, od mobilizace přes zákaz letů až k výjimečnému stavu v pohraničních okresech a k zatopení některých oblastí v Holandsku. Zdá se, že nabídka krále Leopolda a královny Vilemíny má z toho pozadí a vyšla z vyhlídky, že Německo se už „nebude cítit vázáno“ závazkem neutrality, jestliže se „Holandsko a Belgie nechovají neutrálně“. Jde tu o záminku pro případ, že by se Německo rozhodlo pro útok na spojence, který se neodvažuje vést frontálně útok na Maginotovu linii!

Oživuje starý plán Moltkeho obchvátit armády z boku a obsadit břehy kanálu Lamanšského. Ani dnes se tento plán nezrodil v poslední chvíli, jako vpád do Belgie 1914 nebyl důsledkem „železné nutnosti“, nýbrž byl znám i vedení jednotlivých německých pluků od roku 1907 a už tehdy podle svědectví Ludendorffa byly hotovy mapy belgického území. Holandskem by si Německo chtělo zajistit nejbližší etapu pro boj s Anglií a nejkratší cestu k útoku na Francii a její spoje s Anglií. Dojde-li k tomu, bude to projev zoufalství, protože bude mít pro Německo nejosudnější následky. Z telegramů obou panovníků lze vyčíst slovo: **pozdě**. Ano, věci jsou tak daleko, že je pozdě na smír s dnešním Německem.

Blahobyť hřbitova

Z časopisu Südost Echo jsme se dověděli nakomandovanou zprávu (byla ve všech našich novinách a v stejném znění), jak se náš průmysl přizpůsobuje novým poměrům, rozumí se podle programu. Tak firma Baťa započne s výrobou bot z jiného materiálu než dosud, ačkoli prý je zásobena dobrými surovinami na dlouhou dobu. Budeme tedy mít „soběstačnou“ obuv válečnou, abychom chodíce v ní měli denně příležitost přemýšlet, jak měl náš pan protektor pravdu s tím velkolepým rozmachem průmyslu, jemuž se těšíme od 15. března. A co pak teprve za dva, tři měsíce, až dojdou poslední zásoby sporých zásob, které nám tu zůstaly. To bude blahobyť a zaměstnanost! Ostatně, nejlepším dokladem toho, jaké krásné vyhlídky máme, je shon německé branné moci po botách, punčochách, prádle, kožených kabelách atd. To by byla aktualita: zachytit do filmu procesí německých vojáků s krabicemi bot!

[----]
[ilustrace]
[----]

**„V Praze, Poznani atd. nalézáme kulturní pomníky velkých Němců.“
(Adolf Hitler v mnichovské pivnici 8. 11. 1939)**

Kancléř Hitler měl zase pravdu, když řekl v Mnichově 8. listopadu, reaguje na britský výklad válečných cílů: „I kdybychom se sami z toho ničemu nebyli naučili, alespoň jsme v žádném případě nic nezapomněli.“ Ano, jako bourbonští králové, nastolení reakcí po pádu Napoleonově znovu ve Francii: nic nezapomněli a ničemu se nenaučili. A království znovu prohráli. Nepoučitelní a nenapravitelní.

Hospodářské jednání Německa s Ruskem ztroskotalo.

Podívejte se na ty Rusy. Prý budou dodávat suroviny, takže Německo bude moci bez obav vést válku jakkoli dlouhou, a najednou z celého jednání hospodářské mise vyleze výměnný obchod, v jehož rámci Rusko dodá do dvou měsíců 1 milion tun krmného obilí. Víc nic, jenže tento obchod prý hodnotou převyšuje zahraniční obchod Německa s Ruskem za loňský rok. Je-li tomu tak, pak jsou výsledky hospodářského jednání hubené, neboť pak by Německo nedostalo z Ruska za rok více zboží než za 400 milionů marek, tj. dvanáctinu nebo patnáctinu svého krizového dovozu. Z italských pramenů se dovídáme, že jednání bylo mimořádně chladné a že vlastně ztroskotalo. Teď je jiná německá delegace v Bělehradě a naléhá na novou dohodu o zvýšeném vývozu z Jugoslávie, ale Bělehradu se do toho obchodu nechce. Má ještě značné pohledávky za Německem a má z druhých stran mnohem výhodnější a bezpečnější možnosti. To už je osud izolovaného Německa, se kterým se musí smířit.

Strach má velké oči. Po 28. říjnu je mezi Němci nejistota před každým datem, které by něco mohlo znamenat. Stalo se, že jedna pražská škola měla na bělohorské výročí, 8. listopadu, mít pochodové cvičení a jedna část se měla vrátit přes Bílou horu. Dověděl se o tom jeden pan ministr, který si mnoho zakládá na dobrém poměru k našim ochráncům, a tak běžely hned do škol výstrahy a po ulicích bylo 8. listopadu vidět i jízdní policii. Ale kdo nešel, byli demonstranti. Žactvo pražských škol bylo tak aspoň úředně upozorněno na památný den.

Ani máslo, ani kanóny pro Německo, jen slova,^d tak charakterizuje západní tisk nedávnou řeč Molotovovu. Ale zajímavé jsou v ní také jiné věci. Snahy o připojení („sovětizaci“) baltických států, o odnětí města Viborgu a Alandských ostrovů Finsku prohlašuje Molotov za „žvást“. Moskva podle něho chce od Finska jen protějšek ke své estonské námořní základně, aby měla v rukou Finský záliv. Ponechává Alandy Finsku, pokud se jejich opevnění nezúčastní žádná mocnost kromě Finska. Nabízí Finsku území větší, než od něho chce, k zabezpečení Leningradu a žádá, aby byla zrušena opevnění na sovětsko-finské hranici. Finové asi tento požadavek nesou nejtíže, zejména když Molotov přenesl nehotové jednání na veřejnost. Také ohledně jednání s Tureckem popřel Molotov jakékoli územní nároky Ruska, jež chtělo jen pakt o vzájemné pomoci, omezený na oblast Černého moře a Dardanel s Bosporem. Bylo tedy pro Německo mnoho přátelských slov, ale je otázka, nebudou-li v Německu vyvážena obavou z ruského rozpětí směrem k západu.

Spojené státy zrušily embargo a tím se dostalo spojencům mocné materiální a mravní podpory. Účinek této události je větší, než se očekávalo. Pozoru zasluhuje italský tisk, který na dlouhých sloupcích přináší zprávu o rychlém provádění tohoto zákona a mohutném rozsahu dodávek výzbroje válčící Anglii a Francii. Německo se z této rány dosud nevzpamatovalo. V tomto případě ovšem vůbec si nemůže stěžovat na nejmenší stranickost USA. Může kupovat, ale nemá zač, protože to všechno za několik let Hitlerova režimu prohospodařilo: může vozit, ale nemá čím, protože si vyvolilo válku, která jeho námořní spojení úplně uzavřela. První dodávky (mj. 1000 letadel) jsou dnes už na cestě. První objednávky už připravené, prý dosahují 28 miliard Kč. Světový tisk hodnotí zrušení neutrálního zákona jako smrtelnou ránu pro Německo. Brzy se dovíme, kolik set aeroplánů, tanků atd. bylo dovezeno, kolik je objednáno. Je to změna, jejíž význam je těžko ocenit a která může podstatně zkrátit válku.

ZO SLOVENSKA

Je třeba, aby český lid mal aspoň přibližně správnou představu o tom, ako sa dnes na Slovensku myslí. A je to o to viac treba, že – ako sa zdá – úsilíu tretieho, oddeliť a udržať proti sebe národ český a slovenský, nekladie sa účinný odpor, a to dnes najmä v krajinách historických. Tu trvajú dôsledky onej i oprávnenej zatrpklosti, ktorá pochádza z krajne nepriateľského chovania niekoľkých Slovákov v niektorých krajochoch, keď Česi museli odchádzať zo Slovenska. Kupodivu akoby dnes neboli stá

a stá Čechov, s ktorými sa Slováci – celé dediny a mestá – lúčili so slzami v očiach a s pozdravom „do videnia!“.

Nech pár obrázkov a príhod z dnešného Slovenska pomôže pochopiť, kam chce slovenský ľud kráčať. Tiso o tom nehovorí, noviny a rádio to nemôžu vidieť. Ale na tejto novej ceste môžu ísť spolu bok po boku i Česi a po nej i spolu pôjdu.

Pred mobilizáciou

Na stožiar elektrického vedenia pri Žiline objavili jedného rána červenú zástavu – V kasárňach jedného severozápadného mesta zaviala na vlajkovom stĺpe československá zástava. Poplach z toho nebol, ale zástava musela ísť dolu. No na druhý deň našli tam zase zástavu červenú. – Vojaci v Ružomberku dostali sa do bitky s gardistami. Privolaná vojenská pohotovosť pridala sa k vojakom a gardisti to zle vypili. Vojaci sa dali na pochod celým mestom, spievali ruské pesničky a pozdravovali zaťatými päsťami. Na druhý deň ich rozstrkali do rôznych posádok po celom Slovensku.

Generál Čatloš lietal po posádkách utišovať vzbury. Niekde nechal sám prepustiť tých, čo boli zatvorení na strážnici, inde s priateľským „kamarádi-vojaci“ vypytoval sa, s čím nie sú spokojní a snažil sa pômoť.

Horšie to bolo so Šaňom Machom, takto hlavným veliteľom HG. V prešovských delostreleckých kasárňach mal reč k vojakom, ale títo naňho pokrikovali a tak reagovali na jeho reči, že to bola veľmi šikovní zábava.

Dnes dýcha sa už na Slovensku voľnejšie. Skutočnosť, že sa hranica Sovietskeho zväzu posunula tak blízko k hraniciam slovenským, vzbudzuje najväčšie nádeje slovenského ľudu. Éra, kedy sa cítili Tuka and Co. v sedle a bezpečne, bola krátka a definitívne minula. Dnes sú to slovenský pracujúci ľud a pokroková inteligencia, ktorí počínajú byť istí svojou budúcnosťou. A s týmito bude môcť český ľud i česká pokroková inteligencia stavať opravdivé bratstvo týchto dvoch tak blízky národov.

Padlí ze Sudet (první zprávy): Trutnov 81, Břeclav 50, Miroslav 9, Krumlov 46, Lovosice 120, malé obce v okolí Chvalšín průměrně 6–8, Litice 18, Dobřany 27, Hrdlovka 11 (z 1000 obyvatel).

Anglické lodní ztráty za první dva měsíce války převyšují sice 300 000 tun, ale nepřesahují 1,2 procenta lodního prostoru britského. Kromě toho jsou z velké části hrazeny zadrženými lodmi německými a novostavbami lodí. Ostatně ztráty klesají. V říjnu již 2500 anglických obchodních lodí bylo provázeno válečnými a jen 8 bylo

z nich ztraceno. Za to spojenci zadrželi v prvních šesti týdnech války 488 000 tun zboží určeného do Německa, z toho bylo 86 procent přímého kontrabandu. Blokáda je den ode dne neprodyšnější.

Ruské pícniny. K žádosti o přiděl nutno protektorátnímu amtu^e poslat písemné prohlášení, že žadatel nic nenamítá proti sovětsko-německému paktu, že poslouchá jen „domácí rozhlas“ a že nečte tento list; tak Reichsprotektor pozná, že žadatel je – vůl, a přiděl mu povolí.

Co znamenají hákové kříže na oknech soukromníků? – Volné byty od jarního kvartálu.

Němci, pakujte se – zněl text posl[edních] německých letáků v Praze. – Stalin jde, dvě hodiny vám pak nestačí; vizte příklad Němců z Estonska, Litvy a Lotyšska. Nedojde k přesídlení, přijde vyhazov!

Středoškolák otci: Tatí, já se německy učit nebudu. Kluci říkají, že němčina bude po válce mrtvý jazyk.

Zločin po letech odhalený. Pamatujeme se ještě na marné pátrání po vrahu Otílie Vranské. Teprve teď se podařilo – samozřejmě, že německým – úřadům ho zjistit. Při tom je řešení složité kriminalistické záhady tak snadné, že se vnucuje přímá otázka, jaké temné síly zabíjaly vypátrání za Benešova režimu. Vrahem byl samozřejmě Winston Churchill, jehož prasynovce sestřenec byl tehdy pod falešným jménem úředníkem anglického vyslanectví v Praze a zorganizoval celou vraždu (je příznačné, že se stala u vody!) za řízení Churchillova jako první zkoušku pro bestiální hromadné povraždění cestujících Athenie.

Pět vajíček do skla. Tuhle jsem byl v kavárenské restauraci. Přišel německý voják, nějaká nižší šarže, a poručil si večeři. Objednal pět vajíček do skla a chléb s máslem. Dostal, co chtěl, bez lístku ovšem, zatím co u nás dostane pět vajíček pětičlenná rodina jenom na lístky na celý týden. Inu, to je to u nás krásná služba mít takové možnosti najíst se.

VÚA–VHA, Sbírka IČ, inv. č. 328. Tisk, fotokopie, 16 s.

-
- a Datováno podle obsahu.
 - b Titulní strana sešitu je doplněna podtitulem: „*Vánoce 1939.*“ Podle hlavičky vlastního ilegálního periodika se jednalo o 5. číslo časopisu RČS. Na poslední straně je uvedeno následující jméno fiktivního vydavatele: „*Knihtlačiareň G. E. Stapo, Ilava.*“
 - c Kresba zachycující příslušníka SA, který s namířenou pistolí hlídá území protektorátu, které je obehnáno ostnatým drátem. Na něm je vztyčena, hned vedle kostlivce, cedule s tímto nápisem: „*Koncentrační tábor Böhmen und Mähren.*“
 - d Parafráze nacistického hesla: Kanóny místo másla.
 - e Amt; úřad.
 - f Národně revoluční výbor (NRV); význam číselného kódu je nejasný.
-
- 1 Míněna encyklika *Summi Pontificatus*, kterou papež Pius XII. vydal 20. října 1939. V řadě zemí se setkala s kladným přijetím, protože kritizovala rozpoutání války, již se nepodařilo odvrátit, a litovala osudu Polska, které bránilo křesťanskou civilizaci.
 - 2 Jednalo se o dopis z 5. srpna 1938, který byl adresován ministroví Kamilu Kroftovi. Osuský v něm především shrnoval svůj rozhovor s francouzským diplomatem Reném Massiglim. Připojený propagandistický komentář rozvíjel především následující pasáž: „*Massigli praví, že Angličané vědí, že válka přijde, a že se všemi prostředky snaží ji oddálit. Uznává úplně, že vyslání lorda Runcimana do Prahy k tomu cíli, aby byl odstraněn konflikt, samo o sobě obsahuje nebezpečí pro Československo, neboť prý v zájmu získání času mohl by lord Runciman navrhnout něco, co by mohlo být nesmírně škodlivé pro Československo.*“ Text článku včetně komentáře byl připraven v Berlíně a prostřednictvím ČTK jej na první straně přetiskly všechny hlavní protektorátní deníky. Viz např. Dopis Osuského usvědčuje Anglii. Anglie chtěla Mnichovem získati čas k válečným přípravám. *Venkov*, 3. 11. 1939, s. 1.

Seznam publikovaných dokumentů a ilegálních časopisů

I. Dokumenty

1. 1938, 15. květen Praha

Manifest představitelů české inteligence požadující, aby československá vláda v duchu odkazu prezidenta T. G. Masaryka bránila celistvost a svrchovanost republiky.

2. 1938, 28. květen, Praha

Záznam telefonátu profesora Jana Bělehrádka, který se dotazoval prezidentské kanceláře, zda petiční akce „Věrní zůstaneme“ probíhá se souhlasem Edvarda Beneše.

3. 1938, 7. září, Praha

Dopis Petičního výboru Věrní zůstaneme členům československé vlády, ve kterém je vyzývá, aby neustupovali německým požadavkům, což by vedlo ke konfliktu s vlastním národem.

4. 1938, 19. září, Praha

Dopis vedoucích činitelů Petičního výboru Věrní zůstaneme předsedovi francouzského Národního shromáždění Édouardu Herriotovi, ve kterém jej upozorňují na vnitropolitické a mezinárodní důsledky odstoupení československého pohraničí Německu.

5. 1938, 22. září, Praha

Telegram Petičního výboru Věrní zůstaneme prezidentovi Edvardu Benešovi s požadavkem, aby byla okamžitě sestavena nová československá vláda, která by pokrývala politické spektrum od krajní levice po krajní pravici a zahrnovala představitele všech národností.

6. 1938, 22. září, Praha

Telegram Petičního výboru Věrní zůstaneme prezidentovi Edvardu Benešovi, ve kterém se žádá, aby vláda požádala o zákrok u Společnosti národů a uzavřela se Sovětským svazem spojeneckou smlouvu, která nebude vázána podmínkou předchozí pomoci Francie.

7. 1938, po 22. září, Praha

Provolání Petičního výboru Věrní zůstaneme, ve kterém se občané republiky vyzývají, aby i nadále podporovali obranu republiky a odmítli požadavky nacistického Německa.

8. 1938, 30. září, Praha

Protokol sepsaný na pražském policejním ředitelství s MUDr. Janem Bělehrádkem, předsedou Petičního výboru Věrní zůstaneme, ve věci výzev, které byly v průběhu mnichovské krize adresovány československé veřejnosti.

9. 1938, 30. září, Praha

Zpráva pražského policejního ředitelství, ve které se popisuje dosavadní činnost Petičního výboru Věrní zůstaneme a jeho aktivity v průběhu mnichovské krize.

10. 1938, polovina října, Praha

Elaborát Petičního výboru Věrní zůstaneme o rizicích vývoje v pomnichovském Československu, který byl adresován předsedovi vlády Janu Syrovému.

11. 1939, 14. a 17. duben, Praha

Zpráva Josefa Fischera a jeho spolupracovníků Edvardu Benešovi o situaci v protektorátu a úkolech domácího odboje.

12. 1939, 25. květen, Praha

Zpráva vedení ilegální organizace Petiční výbor Věrní zůstaneme o politické a hospodářské situaci v protektorátu.

13. 1939, 24. červenec, Praha

Výňatky ze zprávy vedení ilegální organizace Petiční výbor Věrní zůstaneme, ve které jsou činitelé londýnského exilu informováni o politickém vývoji v protektorátu a plánech domácího odboje.

14. 1939, 6. říjen, Praha

Zpráva určená Edvardu Benešovi, ve které jej vedení Petičního výboru Věrní zůstaneme informuje o situaci v domácím odboji a jeho přípravách na obnovení republiky.

15. 1939, 17. říjen, Praha

Dopis jednoho z vedoucích činitelů PVVZ Eduardu Táborskému, ve kterém jej informuje o spolupráci Petičního výboru Věrní zůstaneme s dalšími skupinami domácího odboje.

16. 1939, před 28. říjnem, Praha

Provolání Petičního výboru Věrní zůstaneme k výročí vzniku Československé republiky, které bylo vydáno a ilegálně rozšiřováno pod hlavičkou Národního revolučního výboru.

17. 1939, 29. říjen, Praha

Zpráva Petičního výboru Věrní zůstaneme o průběhu manifestace, která se konala 28. října 1939 v Praze.

18. 1939, 7. listopad, Praha

Zpráva Petičního výboru Věrní zůstaneme, ve které se kritizuje nedostatečné využití informací o demonstraci 28. října 1939 a žádá se o potvrzení dosud zaslaných zpráv.

19. 1939, 28. prosinec, Praha

Zpráva Petičního výboru Věrní zůstaneme o situaci v domácím odbojovém hnutí, která měla být generálem Jaroslavem Čihákem osobně předána Edvardu Benešovi.

20. 1940, 3. leden, Praha

Dodatek ke zprávě z 28. prosince 1939, ve které Petiční výbor Věrní zůstaneme upřesňuje svoje představy o úkolech československého odboje.

21. 1940, 17. březen, Praha

Zpráva Petičního výboru Věrní zůstaneme, ve které se shrnuje poslední vývoj v protektorátu.

22. 1940, 20. březen, Praha

Zpráva Petičního výboru Věrní zůstaneme obsahující informaci, že v případě hospodářského zhroutení hrozí nebezpečí komunismu, resp. rusko-německé hegemonie ve střední a východní Evropě.

23. 1940, 19. duben, Praha

Zpráva Petičního výboru Věrní zůstaneme, ve které se hodnotí celková situace v domácím odboji a podávají se doporučení pro další činnost exilového vedení.

24. 1940, 5.–10. květen, Praha

Zpráva Petičního výboru Věrní zůstaneme, ve které se kriticky hodnotí britská porážka v Norsku a úroveň spojenecké propagandy vůči nacistickému Německu.

25. 1940, 1. říjen, Praha

Zpráva Petičního výboru Věrní zůstaneme exilovému ústředí v Londýně, ve které jsou shrnuty představy o úkolech československého odboje a dalším vedení války proti Německu.

26. 1940, 22. prosinec, Praha

Radiotelegrafická depeše docenta Vladimíra Krajiny, ve které si stěžuje Prokopu Drtinovi, že zástupci PVVZ v ústředním vedení domácího odboje podporují požadavek vojáků, aby činnost jeho radiotelegrafické skupiny byla podrobena větší kontrole.

27. 1940, 29. prosinec, Praha

Radiotelegrafická depeše Vladimíra Krajiny, ve které informuje Prokopa Drtinu, že představitelé Petičního výboru Věrní zůstaneme chtějí zpětně vidět všechny depeše, které byly předány do Londýna.

28. 1941, 8. leden, Praha

Radiotelegrafická depeše Vladimíra Krajiny, ve které informuje Prokopa Drtinu o tom, že veškeré rozpory v ústředním odbojovém vedení byly překonány a představitelé Petičního výboru Věrní zůstaneme se zavázali dodávat zpravodajské informace pro radiotelegrafické vysílání.

29. 1941, po 22. červnu, Praha

Zpráva vedení Petičního výboru Věrní zůstaneme o přípravě odbojového programu Za svobodu do nové Československé republiky a o tom, že v důsledku sjednocení odboje již nebude používána značka PVVZ.

30. 1941, 16.–17. srpen, Praha

Radiotelegrafická depeše Vladimíra Krajiny pro prezidenta Edvarda Beneše, ve které jej stručně informuje o situaci v domácím odboji a jeho programu.

31. 1942, 10. únor, Praha

Závěrečná zpráva pražské řídicí úřadovny gestapa o činnosti odbojové skupiny Národní revoluční výbor, resp. Petiční výbor Věrní zůstaneme.

II. Ilegální časopis Republika československá

32. 1939, po 14. říjnu, Praha

Republika československá, č. 1

33. 1939, 19. říjen, Praha

Republika československá, č. 2

34. 1939, 23. říjen, Praha
Republika československá, č. 3

35. 1939, 26. říjen, Praha
Republika československá, č. 4

III. Ilegální časopis Detektivky

36. 1939, po 9. říjnu, Praha
Ilegální časopis, který byl vložen do fiktivního sešitového románu S. C. Shirwooda
Půlnoční telegram.

37. 1939, po 12. říjnu, Praha
Ilegální časopis, který byl vložen do fiktivního sešitového románu Johna C. Wooda
Noční let.

38. 1939, před 28. říjnem, Praha
Ilegální časopis ČSR, který byl vložen do fiktivního sešitového románu Pirát sedmi
moří.

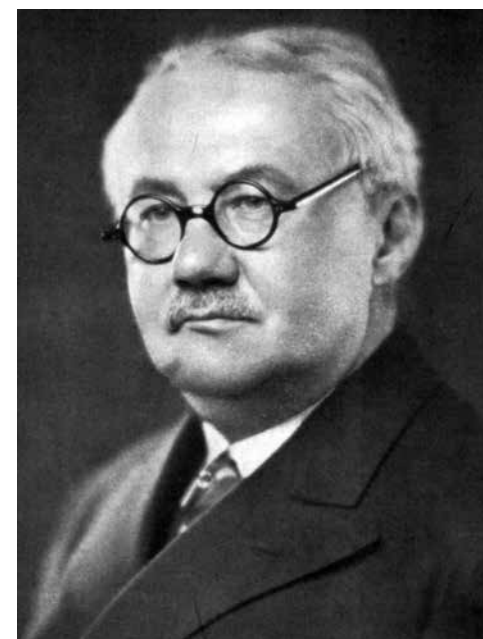
39. 1939, počátek listopadu, Praha
Ilegální časopis ČSR, který byl vložen do fiktivního katalogu Seznam vhodných vá-
nočních dárků.

40. 1939, před 17. listopadem, Praha
Ilegální časopis ČSR, který byl vložen do fiktivního katalogu Seznam našich knih.

Obrazová příloha

Josef Fischer, čelný představitel
Dělnické akademie, na jaře 1938
jeden z iniciátorů manifestu Věrní
zůstaneme
Zdroj: Sbírka Jaroslava Čvančary

Vojtěch Čížek, hlavní zakladatel
odbojové organizace PVVZ
Zdroj: Sbírka Jaroslava Čvančary

Karel Bondy, zástupce PVVZ
v Ústředním vedení odboje domácího
Zdroj: Sbírka Jaroslava Čvančary

František Andršt, činitel Svazu
bankovního a spořitelního úřednictva
a člen vedení PVVZ
Zdroj: Sbírka Jaroslava Čvančary

Wolfgang Jankovec, významný
představitel Dělnické akademie
a člen vedení PVVZ
Zdroj: Sbírka Jaroslava Čvančary

Bohumír Truksa, tajemník Svazu
poštovních zaměstnanců a člen
vedení PVVZ
Zdroj: Sbírka Jaroslava Čvančary

Anna Pollertová, členka Ženské národní rady a spolupracovnice vedení PVVZ
Zdroj: Sbírka Jaroslava Čvančary

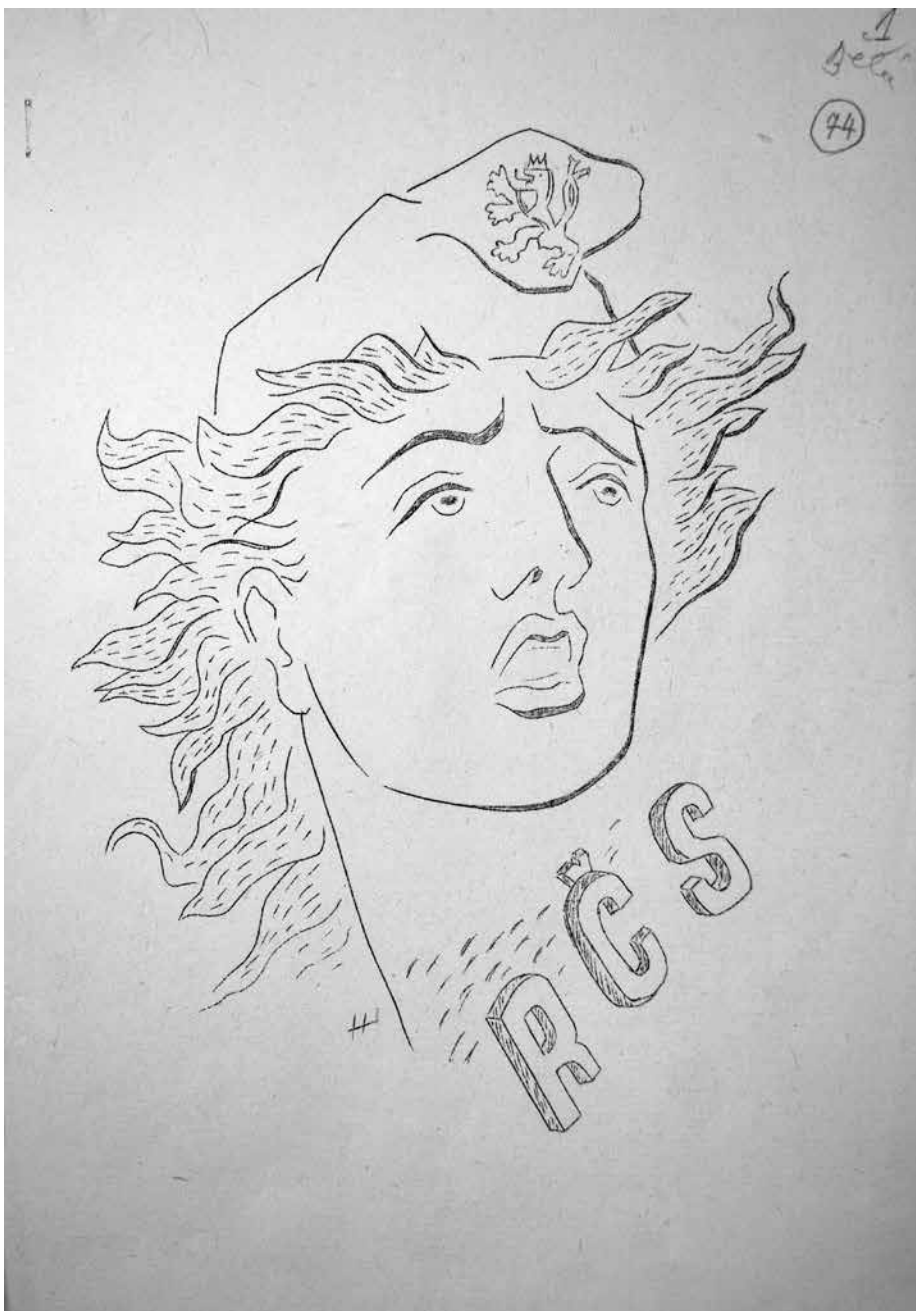
Generál Jaroslav Čihák (třetí zleva), zástupce odbojové organizace Obrana národa ve vedení PVVZ
Zdroj: Sbírka Jaroslava Čvančary

Jaroslav Šimsa (vpravo), sekretář sdružení YMCA a významný člen odbojové organizace PVVZ
Zdroj: Sbírka Jaroslava Čvančary

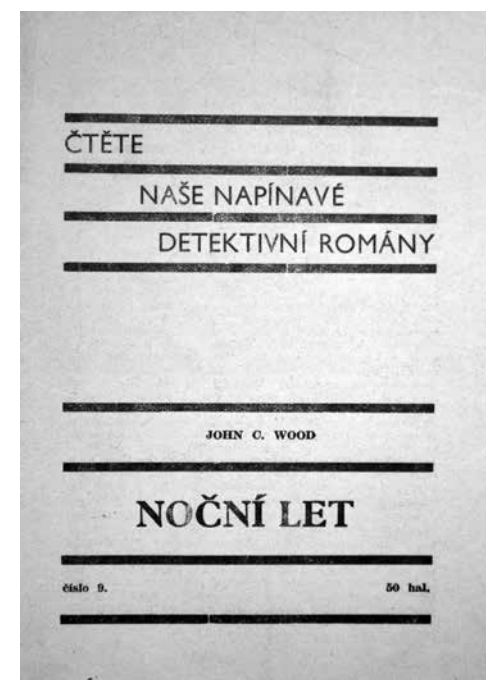
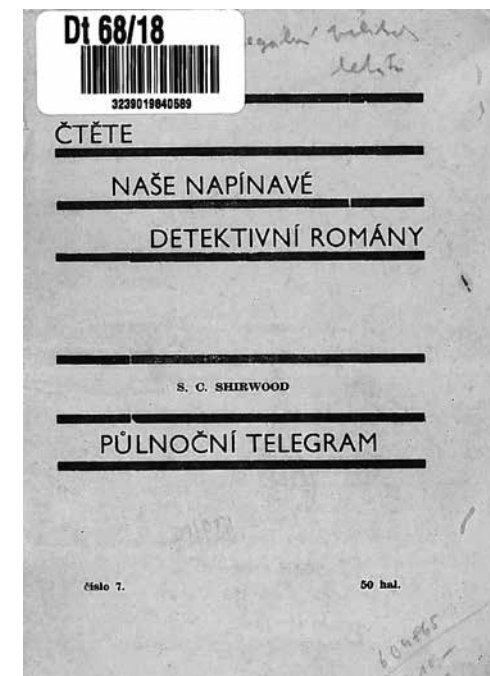

Vězeňské pracovní komando v terezínské Malé pevnosti. První zleva: prof. Vojtěch Čížek, osmý zleva: Bohumír Truksa.
Zdroj: Sbírka Jaroslava Čvančary

Obálka časopisu Republika československá, jehož obsah zajišťovala odbojová organizace PVVZ

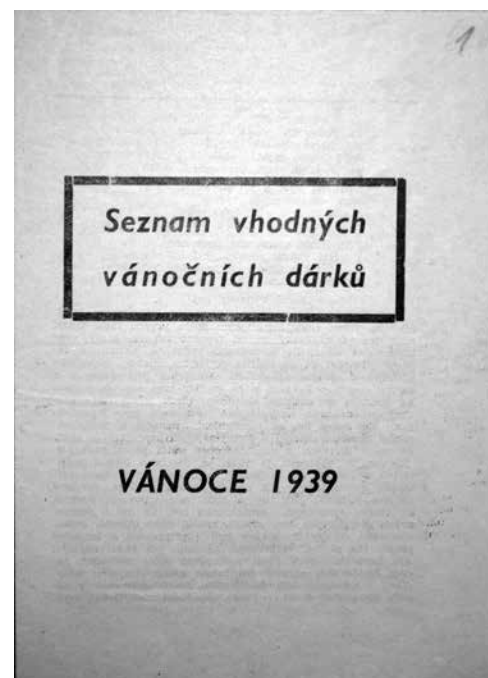
Zdroj: Vojenský ústřední archiv v Praze

Obálky první dvojice fiktivních románů
Půlnoční telegram a Noční let
Zdroj: Knihovna Ústavu pro českou literaturu AV ČR a Vojenský ústřední archiv v Praze

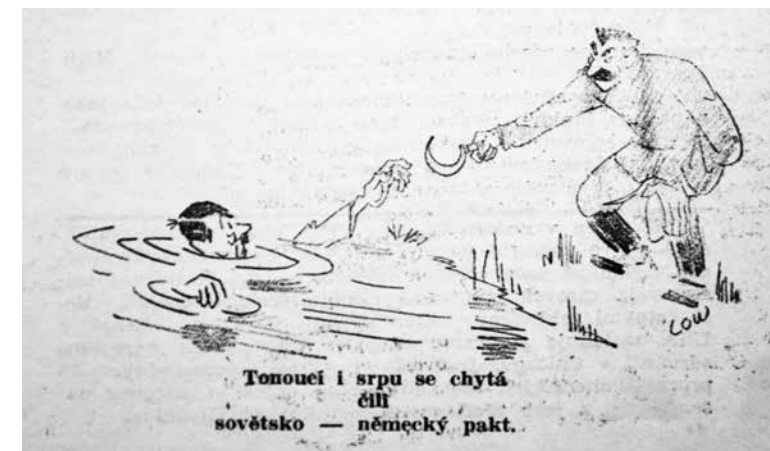

Ilustrovaná obálka fiktivního románu
Piráti sedmi moří
Zdroj: Knihovna Ústavu pro českou
literaturu AV ČR

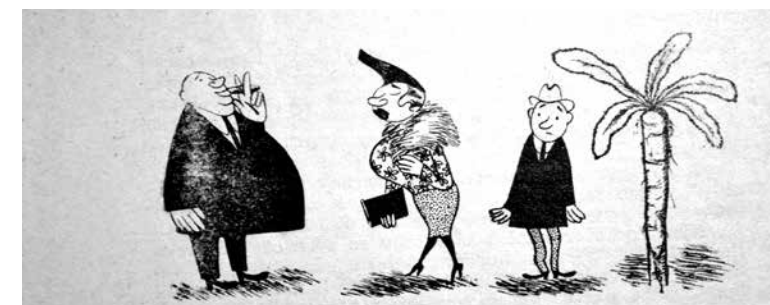

Fiktivní katalog Seznam vhodných
vánočních dárků
Zdroj: Vojenský ústřední archiv v Praze

Ilustrační doprovod tzv. detektivek

Seznam vhodných vánočních dárků (dok. č. 39)

Seznam vhodných vánočních dárků (dok. č. 39)

Seznam našich knih (dok. č. 40)

Seznam použité literatury

Edice pramenů:

Chtěli jsme bojovat. Dokumenty o boji KSČ a lidu na obranu Československa. Sv. 1 a 2. Nakladatelství politické literatury, Praha 1963.

KOKOŠKA, Stanislav (ed.): *Obrana národa v dokumentech 1939–1942.* Ústav pro studium totalitních režimů, Praha 2018.

Mnichov v dokumentech. Sv. 1 a 2. Státní nakladatelství politické literatury, Praha 1958.

OTÁHALOVÁ, Libuše – ČERVINKOVÁ, Milada (eds.): *Dokumenty z historie československé politiky 1939–1943.* Sv. 2. Academia, Praha 1966.

ŠOLC, Jiří (ed.): *E. Beneš: Vzkazy do vlasti. Směrnice a pokyny československému domácímu odboji za druhé světové války.* Historický ústav AČR, Praha 1996.

ŠUSTROVÁ, Radka (ed.): *Demokracie a socialismus: Dva programové dokumenty demokratické levice z první poloviny 20. století.* Masarykova demokratická akademie – Burián a Tichák, s. r. o., Olomouc 2018.

VONDROVÁ, Jitka (ed.): *Češi a sudetoněmecká otázka 1939–1945.* Ústav mezinárodních vztahů, Praha 1994.

V boj. Edice ilegálního časopisu. Díl 2. Sv. 1–4. 1939–1940. Historický ústav Armády České republiky, Praha 1995.

Tištěné prameny:

BENEŠ, Edvard: *Šest let exilu a druhé světové války. Řeči, projevy a dokumenty z r. 1938–45.* Orbis, Praha 1947.

BENEŠ, Edvard: *Masarykova cesta a odkaz. Řeč nad rakví presidenta osvoboditele Tomáše Garrigua Masaryka 21. září 1937.* Orbis, Praha 1937.

Věrní jsme zůstali. Účast sociálních demokratů v domácím a zahraničním odboji. Dělnická akademie, Praha 1947.

Za svobodu do nové republiky. Ideový program domácího odbojového hnutí vypracovaný v letech 1939–1941. 2. vydání. Dělnická akademie, Praha 1945.

Vzpomínky:

BĚHOUNEK, Václav: *Zelený Anton. Plíživé kontravzpomínky.* Národní archiv, Praha 2009.

BROKEŠOVÁ, Ervína: *Ty a já.* Českomoravský Kompas, Praha 1947.

ČERNÝ, Václav: *Křik Koruny české. Paměti 1938–1945.* Atlantis, Brno 1992.

GRŇA, Josef: *Sedm roků na domácí frontě.* Blok, Brno 1968.

KAUFMANNOVÁ, Heda: *Léta 1938–1945. Válečné vzpomínky.* Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, Praha 1999.

KRAJINA, Vladimír: *Vysoká hra. Vzpomínky.* 2. doplněné vydání. Nakladatelství Eva – Milan Nevole, Praha b.r.

Prof. Dr. Vojtěch Čížek. *Bojovník, učitel a člověk.* Petiční výbor Věrní zůstaneme, Praha 1946.

RAJCHL, Rostislav: *Očima ilegálního redaktora.* In: *Historie a vojenství*, 1967, č. 5, s. 797–828.

TÁBORSKÝ, Eduard: *Pravda zvítězila. Deník druhého zahraničního odboje.* Vydavatelstvo Družstevní práce, Praha 1947.

VESELÝ-ŠTAINER, Karel: *Cestou národního odboje. Bojový vývoj domácího odbojového hnutí v letech 1938–1945.* Sfinx, Praha 1947.

Příručky:

TOMEŠ, Josef a kol.: *Český biografický slovník XX. století. Sv. I–III.* Paseka, Praha 1999.

TOMEŠ, Josef: *Průkopníci a pokračovatelé. Osobnosti v dějinách české sociální demokracie 1878–2005.* Česká strana sociálně demokratická, Praha 2005.

Padlým hrdinům. Památník obětí československé sociální demokracie v osvobozeném boji 1939–1945. Zář, Brno 1947.

Vojenské osobnosti československého odboje 1939–1945. Vojenský historický ústav Praha – Vojenský historický ústav Bratislava, Praha 2005.

Monografie a biografie:

BORÁK, Mečislav: *Transport do tmy. První deportace evropských Židů.* Moravskoslezský den, Ostrava 1994.

DEJMEK, Jindřich: *Edvard Beneš. Politická biografie českého demokrata.* Část druhá. Univerzita Karlova – Karolinum, Praha 2008.

GEBHART, Jan – HÁJKOVÁ, Alena – KUKLÍK, Jan: *2245 dnů odporu. Podíl spojů a spojařů na národně osvobozeném zápase českého lidu v letech 1939–1945.* Nakladatelství do-pravy a spojů, Praha 1980.

HORÁK, Pavel: *Bohumil Laušman. Politický životopis. Riskantní hry sociálnědemokratického lídra.* Mladá fronta, Praha 2012.

KUKLÍK, Jan: *K problematice vzniku národní fronty v domácím odboji. Vývoj odborové organizace PVVZ na území Čech v letech 1939–1941.* Univerzita Karlova, Praha 1976.

KUKLÍK, Jan: *Sociální demokraté ve druhé republice.* Univerzita Karlova, Praha 1992.

KURAL, Václav: *Vlastenci proti okupaci. Ústřední vedení odboje domácího 1949–1943.* Karolinum, Praha 1997.

PEJČOCH, Jiří: *Ve znamení zeleného hákového kříže. Národně socialistická česká dělnická a rolnická strana – historie české obdoby NSDAP.* Svět křidel, Cheb 2016.

ROTHKIRCHEN, Livia: *The Jews of Bohemia and Moravia. Facing the Holocaust.* Yad Vashem – University of Nebraska Press, Jerusalem – Lincoln 2005.

SLÁDEK, Oldřich: *Krycí heslo: Svoboda. (Hnutí odporu v jižních Čechách)*. Nakladatelství České Budějovice, České Budějovice 1967.

ŠIMSOVÁ, Milena: (ed.): *Prošli jsme v jeho síle. Evangelíci v čase druhé světové války*. Kalich, Praha 2003.

ŠIMSOVÁ, Milena: *V šat bílý odění: kdo jsou ti krásní lidé, co k trůnu přišli z velkého soužení. Zápasy a oběti akademické Ymky 1938–1945. Vzpomínky, svědectví a záznamy vyprávění*. Eman, Benešov 2005.

ŠIMSOVÁ, Milena: *Svět Jaroslava Šimsy*. Eman, Benešov 2013.

VRABEC, Václav: *Antifašistický odboj. Zmařené naděje*. Masarykova dělnická akademie, Praha 1992.

Odborné studie:

GEBHART, Jan: Někteří z mnohých. K činnosti Josefa Fischera, Karla Bondyho a Miloše Otto Bondyho v českém odboji za druhé světové války. In: *Postavení a osudy židovského obyvatelstva v Čechách a na Moravě v letech 1939–1945. Sborník studií. Ústav pro soudobé dějiny AV ČR – Maxdorf, Praha 1998, 145–161.*

GEBHART, Jan – KUKLÍK, Jan: Počátky Národního souručenství v roce 1939. *Český časopis historický*, 1993, č. 3, s. 417–441.

HANÁK, Vítězslav: Operace Percentage. *Historie a vojenství*, 2000, č. 4, s. 828–846.

KOKOŠKA, Stanislav: Druhá historická zpráva o časopisu V boj. In: HLUŠIČKOVÁ, Růžena – ŠŤOVÍČEK, Ivan – PEKÁREK, Bohumil (eds.): *V boj. Edice ilegálního časopisu. III. díl. Historický ústav Armády ČR, Praha 1995, s. I–XVIII.*

KOPEČEK, Pavel: Odbojové skupiny Petičního výboru Věrní zůstaneme a Moravské pětky na Přerovsku v letech 1939–1942. *Sborník Státního okresního archivu Přerov, Přerov 2009, s. 119–157.*

KUKLÍK, Jan: Boj na obranu demokratického Španělska a formování lidové fronty v Československu. *Acta Universitatis Carolinae. Philosophica et historica IX–X*, Univerzita Karlova, Praha 1973, s. 105–117.

KUKLÍK, Jan: Hledání cesty k demokratickému socialismu (k programovému vývoji Československé sociálně demokratické strany dělnické v první polovině 30. let). In: *K novověkým sociálním dějinám českých zemí. Sv. III. Od války k válce 1914–1939*. Karolinum, Praha 1998, s. 59–91.

KUKLÍK, Jan: Petiční výbor Věrní zůstaneme v období Mnichova a za druhé republiky. *Československý časopis historický*, 1969, č. 5, s. 681–711.

KUKLÍK, Jan: Poznámky k činnosti „Skupiny Dělnické akademie“ v druhé polovině třicátých let z hlediska geneze PVVZ. *Odboj a revoluce. Zprávy – příloha*, 1967, č. 2, s. 21–37.

KUKLÍK, Jan – ZÁTKA, Pavel: Spisovatelský manifest a Petiční výbor „Věrní zůstaneme“. In: *Revue dějin socialismu*, 1969, roč. 9, č. 2, s. 203–225.

KUKLÍK, Jan: Železničáři v odbojové organizaci PVVZ (1939–1941). In: *Acta Universitatis Carolinae. Studia historica XX*. Univerzita Karlova, Praha 1983, s. 31–87.

KURAL, Václav: Hlavní organizace nekomunistického odboje. *Odboj a revoluce. Zprávy*, 1967, č. 2, s. 5–160.

KVAČEK, Robert: Československo a anšlus Rakouska. In: *Studie z obecných dějin. Sborník k sedmdesátým narozeninám prof. Dr. Jaroslava Charváta*. Univerzita Karlova, Praha 1975, s. 209–222.

LAŠTOVKA, Vojtěch: Protinacistický zápas Ústředního vedení odboje domácího v jihozápadních Čechách (1940–1942). *Západočeský historický sborník 4*, 1998, s. 233–264.

LEHÁR, Lubomír: Gestapo a odbojová skupina PVVZ. *Historie a vojenství*, 1967, č. 6–7, s. 1034–1045.

MILOTOVÁ, Jaroslava: K historii Neurathova nařízení o židovském majetku. In: *Tereziánské studie a dokumenty*, 2002, s. 63–94.

RAMBOUSEK, Jiří: Ilegální časopis Detektivky. *Česká literatura*, 2015, č. 2, s. 247–276.

RAŠKOVÁ, Jitka: Ženská národní rada a Národní souručenství. In: *Historica Olomucensia*, 2017, sv. 53, s. 367–379.

ŠIMSOVÁ, Milena: Odbojovní pracovníci z okruhu YMCA. *Odboj a revoluce. Zprávy*, 1967, č. 3, s. 66–124.

VAŠEK, František – ŠTĚPÁNEK, Zdeněk: Předpoklady vzniku Moravské pětky (Nástup druhé vlny odboje v roce 1940). *Časopis Matice moravské*, 1998, č. 1, s. 71–94.

VRABEC, Václav: Petiční výbor „Věrní zůstaneme“. *Odboj a revoluce. Zprávy – příloha*, 1967, č. 2, s. 21–37.

VRABEC, Václav: Petiční výbor Věrní zůstaneme. In: JANEČEK, Oldřich (ed.): *Z počátků odboje. Naše vojsko, Praha 1969, s. 209–247.*

Seznam zkratk

AKPR	– Archiv Kanceláře prezidenta republiky
AÚTGM	– Archiv Ústavu T. G. Masaryka
CIF	– Náklady, pojištění, přepravné (cost, insurance, freight)
ČSSD	– Československá sociálně demokratická strana dělnická
EB IV/1	– Edvard Beneš, oddíl IV/1 – osobní dokumenty (název fondu)
fol.	– folio; číslo strany
QFFFE	– Quot faustum, felix fortunatumque eveniat (Mnoho zdaru a štěstí)
IČ	– Ilegální časopisy (název fondu)
IRA	– Irská republikánská armáda
K	– koruna
kc	– kmitočet (frekvence) v kilocyklech
KPR	– Kancelář prezidenta republiky (název fondu)
KSČ	– Komunistická strana Československa
KÚ	– Koordinační ústředí
kw	– kmitočet v kilowattech
MNO	– Ministerstvo národní obrany
m	– vlnová délka
NA	– Národní archiv
NS	– Národní souručenství
NS-FJ (též NSJF)	– pravděpodobně Nová svoboda – Josef Fischer
PÚ	– Politické ústředí
PVVZ	– Petiční výbor Věrní zůstaneme
PZÚ	– Zemský úřad Praha – prezidium (název fondu)
RČS	– Republika československá
RM	– Reichsmark
ŘOP	– Ředitelství opevňovacích prací
SdP	– Sudetendeutsche Partei
s.	– strana
sign.	– signatura
ÚVOD	– Ústřední vedení odboje domácího
VÚA-VHA	– Vojenský ústřední archiv – Vojenský historický archiv
YMCA	– Young Men's Christian Association
ZÚS	– Zemský ústřední spolek jednot učitelských v Čechách

Jmenný rejstřík

Aletrino, Louis 9–10, 56	Černoch, Jan 20
Alfieri, Dino 183	Černý, Václav 163
Andršt, František 10, 13, 100–107, 209	Čihák, Jaroslav 10–11, 67, 70, 90, 100, 211
Atatürk, Kemal 129	Čingischán, mongolský chán 139
Attlee, Clement 37	Čížek, Jaroslav Ignác 70
Aubrecht, Jan 95	Čížek, Vojtěch 10, 12, 70, 99, 207, 211
	Čížková, Marie 23
Baarová, Lída 135	
Balabán, Josef 14–15, 93	Daladier, Édouard 115, 118, 141, 154, 159
Bass, Eduard 8	Drtina, Prokop 22, 81, 90–95, 100
Bayet, Albert 33	Duca, Ion 147
Beck, Józef 177	
Běhouněk, Václav 10, 20	Đurčanský, Ferdinand 177
Bělehrádek, Jan 8, 28–30, 32–34, 36, 38–40	Eden, Anthony 159, 188
Bělohříbek (účastník odboje) 101–102, 105–107	Erban, Karel 23
Beneš, Edvard 7–10, 13, 16, 23, 27–28, 30, 33–34, 36, 41, 44–45, 50, 56, 59, 62, 64, 67, 70–71, 74, 77, 81, 88, 90, 92, 94–96, 98, 110, 121–122, 141, 146, 150–151, 159, 176, 182, 185, 189, 193, 199	Fiala, Václav 101–102, 105–107
Beneš, Karel Josef 11, 15, 17, 20, 95, 100	Fierlinger, Zdeněk 49
Blum, Léon 33, 37	Fischer, Josef 7–10, 12, 15, 20, 28–29, 32–34, 36–40, 44, 49, 61–62, 70, 99–100, 207
Bondy, Karel 10, 12–15, 17, 92, 99–104, 106–107, 208	Fischer, Josef Ludvík 7
Brokešová, Ervína 10, 20	Frank, Karl Hermann 66, 133, 164, 179, 190
	Friedl, Josef 10
Călinescu, Armand 146, 147	Fukátko, Jaroslav 10, 13
Ciano, Galeazzo 144	Funk, Walter 102, 161
Codreanu, Corneliu Zelea 147	
Cosgrave, William Thomas 168	Gándhí, Mahátma 169
	Goebbels, Joseph 135, 164, 192–193
Čapek, Karel 7–8, 37–38, 136	Göring, Hermann 134, 143, 162, 194
Čatloš, Ferdinand 198	Graziani, Rodolfo 184
	Grňa, Josef 11, 20
	Haakon VII., norský král 86, 88

Hácha, Emil 54, 74, 81, 187
Hájek, Jan 49, 51
Hájíček, Jaroslav 11, 13
Halas, František 163, 174, 187
Halifax, lord 154, 188–189
Hampl, Antonín 9
Helfert, Vladimír 7
Henderson, Neville 156
Henlein, Konrad 31, 82
Herriot, Édouard 30, 33, 37
Himmler, Heinrich 121
Hitler, Adolf 31–32, 35, 37, 45–48, 53, 64, 69, 74, 77–79, 82–83, 86–87, 90, 112, 114–118, 121, 132, 140, 142, 148–149, 154, 156–159, 162–163, 165–166, 170–171, 173–174, 176–177, 181, 186–187, 189, 193–194, 196–197
Hlinka, Andrej 189
Hodža, Milan 8, 30, 36, 38, 40, 73–74
Holý, Václav 15, 92–93
Homola, Bedřich 14
Hoover, Herbert 171, 180
Hora, Vladimír 15, 92–93
Horáková, Milada 10
Hore-Belisha, Leslie 154
Hospodka, Bohumír 135
Housar, Václav 12
Hrubeš, Miroslav 9, 10
Hurban, Vladimír 49
Hus, Jan 125, 129

Chamberlain, Neville 53, 67, 82, 86, 88, 116, 141–142, 149, 154, 156, 159, 187, 191
Charvát, Rudolf 136
Churavý, Josef 15, 102
Churchill, Winston 33, 121, 146, 149, 159, 199

Ingr, Sergej 59, 70–71, 92, 94–95, 121

Jaksch, Wenzel 80–81
Jankovcová, L. 20
Jankovec, Volfgang 11–13, 15, 17, 62, 100–105, 208
Jirásek, Alois 27–28, 182

Karel IV., římský císař a český král 127, 192
Keitel, Wilhelm 194
Kejha, Jiří 101, 104–105
Kérillis, Henri de 188
Klecanda, Vladimír 22, 67
Klein, Bohumil 133, 136
Kleinberger (kapitán) 121
Klinger, Miroslav 136
Knickerbocker, Hubert Renfro 162
Komenský, Jan Amos 139
Kopřiva, Bohumil 12
Korčák, Rostislav 12
Krajina, Vladimír 12, 15, 20, 81, 91–94, 96, 98
Kranda, Bohumil 180, 187
Krejčí (vládní rada) 40
Krofta, Kamil 200
Kuklík, Jan 18–20
Kuklík, Jan ml. 62
Kulička, Antonín 94
Kural, Václav 11, 18
Kvapil, Jaroslav 8, 28

Langevin, Paul 33
Leopold III., belgický král 195
Lešehrad, Emanuel 30
Lichner, Ján 74
Ludendorff, Erich 193, 195

Mach, Alexander 177–178, 198
Masaryk, Jan 49, 74, 81, 95
Masaryk, Tomáš Garrigue 8–9, 14, 16, 18, 26–28, 36, 58, 62, 139, 149, 151, 179–180, 182, 188
Massigli, René 200
Mesiererová, Anna 20
Miklenda, Vladimír 13
Molotov, Vjačeslav Michajlovič 90–91, 129, 144, 166, 181, 197
Moltke ml., Helmuth von 195
Moravec, Emanuel (pseud. Stanislav Yester) 192–193
Moravec, František 22, 49, 59, 62
Murgaš, Karol 178
Mussolini, Benito 116, 122, 186
Myslivec (úředník) 37

Napoleon I. Bonaparte, francouzský císař 196
Návesník, Josef 54
Nebeský, Josef 74
Nejedlý, Zdeněk 9, 127
Nerad, Antonín 102, 108
Neurath, Konstantin von 74, 133, 184, 192
Nováček, Radim 92
Novák, Arne 8

Ossendorf, Přibík 20
Osuský, Štefan 62, 71, 80, 115–116, 121–122, 141, 191, 200
Oustrata, Eduard 71

Papánek, Ján 22
Pariani, Alberto 184
Päts, Konstantin 124
Patzak, Václav 9, 10
Patzaková-Jandová, Anna 9

Pavelka, František 94
Peroutka, Ferdinand 8, 37–38
Pešek, Josef 7–8, 10, 17, 29, 32–34, 36–39, 70
Pešl, Antonín 15
Petránková-Koušová, Vlasta 10
Pfitzner, Josef 65, 133–134, 176
Pilsudski, Józef 144
Pitaš, Bruno 101, 103–106
Pius XII., papež 200
Pollertová, Anna 210
Price, G. Ward 162
Příkryl, Bohumil 40

Rádl, Emanuel 71
Raeder, Erich 171
Rais, Martin 38–39
Rambousek, Jiří 19, 163, 174, 187
Reicin, Bedřich 20
Ribbentrop, Joachim von 129, 134, 143–144, 149, 174, 177
Ripka, Hubert 22, 49, 71, 79, 95
Roosevelt, Franklin D. 111, 116, 119, 145, 159, 170–171, 180, 181
Rosenberg, Alfred 166
Rudi (účastník odboje) 101, 105, 107
Runciman, Walter 200
Rust, Bernhard 192
Rys-Rozsévač, Jan 186

Sedlmeyer, Josef 101, 103–105
Sekanina, František 30
Sekanina, Ivan 9–10, 52, 54
Shakespeare, William 47
Schenk, Antonín 37–38
Schieszl, Josef 36–38
Schneider (generál) 48
Schwarz, František 74
Sinkule, Václav 10

Slavík, František 30	sv. Václav 127
Slávik, Jan 49	Václavek, Bedřich 7
Slávik, Juraj 71	Valera, Éamon de 168
Smichous, Jan 38	Vařeka, Bedřich 101–103, 105–107
Smutný, Jaromír 22, 49	Velinský, Ota 102
Spaak, Paul-Henri 183	Velínský, Václav 11
Spazier, Rudolf 52, 54	Viest, Rudolf 71, 121
Stalin, Josif Vissarionovič 64, 143, 149, 163, 166, 176, 187, 199	Vilém II., německý císař 149
Starace, Achille 183	Vilemína, nizozemská královna 195
Stewart-Murray, Katharine, vévodkyně z Athollu 66–67	Vojta, Karel 20
Stránský, Jaroslav 95	Voska, Emanuel Viktor 7, 33, 37–38
Svatoš, Anton 102	Vrabec, Václav 18, 20
Syrový, Jan 41	Vranská, Otýlie 199
Šimsa, Jaroslav 10, 12, 19, 210	Wilson, Horace 116
Šimsová, Milena 19	Wood, Kingsley 154
Škalda, Jaroslav 13	Wünsch, Otakar 7, 11–12
Šmejcová, Milena 81	Yester, Stanislav (pseud.) viz Moravec, Emanuel
Šmeral, Bohumír 127, 159	Zaleski, August 118
Šnejdárek, Josef 121	Zelenka, Antonín 136
Šrámek, Jan 71, 122, 127	Zenkl, Petr 36, 38, 136
Šťovíček, Ivan 23	Zikmund, Bohuslav 54
Šustrová, Radka 21	Žižka, Václav 12
Švarc, Jan 102	
Švec, Josef Jiří 135	
Táborský, Eduard 56, 59–62, 81	
Thümmel, Paul 93	
Tiso, Jozef 64, 198	
Toman, Karel 149	
Tomas, Václav 10	
Tomeš, Josef 24	
Truksa, Bohumír 10, 209, 211	
Tuka, Vojtech 177–178, 198	
Tumlířová, Marie 81	
Tyll, Alois 102	

Resumé

The original 'We Remain Faithful' Petition Committee (*Petiční výbor Věrní zůstaneme* or PVVZ for short) was established in May 1938 with the publication of a manifesto of the same name, calling on the Czechoslovak government to defend the integrity and sovereignty of the republic in the spirit of the legacy of President T. G. Masaryk. It was initiated by elements in the left-wing and progressive intelligentsia, which had previously spoken out in defence of democratic Spain. During the period of the so-called Second Republic, the activities of the 'We Remain Faithful' Petition Committee were temporarily suppressed. However, some of the initiators of this manifesto continued to maintain contacts with Edvard Beneš, who abdicated after the Munich disaster and went into exile abroad.

The formation of the PVVZ resistance group shortly after the occupation of the Czech lands in March 1939 was spearheaded by high school professor Vojtěch Čížek. It was in his villa in Prague's Ořechovka district that the nucleus of the underground organisation, which included members of the Workers' Academy, the YMCA, the Women's National Council and several professional and trade union associations, was formed. Even before the outbreak of World War II this group was already working closely with the military resistance organisation Defence of the Nation (*Obrana národa*). The main activities of the resistance were the collection of intelligence information and the distribution of illegal printed materials. In October 1939, the PVVZ leadership began producing material for the illegal magazine Czechoslovak Republic (*Republika československá*), which was printed by Defence of the Nation. At the same time, so-called 'detective magazines' began to appear; illegal periodicals that were outwardly camouflaged as booklets of popular fiction. In the spring of 1940, the Central Leadership of Domestic Resistance was established, which served as the coordinating body for the main non-communist resistance groups: Defence of the Nation, Political Headquarters (*Politické ústředí*) and the 'We Remain Faithful' Petition Committee. This stage marked a further deepening of cooperation with the military resistance. In the spring of 1941, the mutual rapprochement was also reflected in the adoption of the domestic resistance's progressive ideological programme 'For Freedom - To the New Czechoslovak Republic' (*Za svobodu. Do nové československé republiky*). Its central idea was based on the notion that the new state should ensure economic and social democracy through the participation of broad layers of the people in addition to political freedoms. At the same time, the programme advocated a vigorous approach to the restoration of the republic, whether it was the institution of a National Revolutionary Government, the restoration of the state within its original borders, the principle of personal responsibility towards the Germans who

had been brought to the Czech lands from the Reich, or the punishment of domestic culprits and traitors. The PVVZ continued to operate until the autumn of 1941, when its Prague organisation began to be gradually liquidated by the Gestapo. By October 1941 the Gestapo had captured Karel Bondy, in December Wolfgang Jankovec and in January 1942 Josef Pešek, the last member of the PVVZ leadership still at large.

The first volume contains thirty documents from the activities of the 'We Remain Faithful' Petition Committee, covering the period from the publication of the Manifesto in May 1938 to the summer of 1941. From the Protectorate period, these are mainly messages and missives addressed to President Edvard Beneš and other representatives of the foreign resistance. Despite all its efforts, the PVVZ did not have its own radiotelegraphic connection or stable courier line. For this reason, only a minimum of messages - information of an intelligence nature in the form of central reports from the domestic resistance leadership - reached the foreign countries, and it not possible to determine with certainty the PVVZ's role in their origin. This volume is supplemented by the final report of the Prague Gestapo control office, which summarises the findings of the Nazi security apparatus from February 1942. The other two parts of the volume include illegal publications - the magazine *Republika československá* (Czechoslovak Republic) and notebooks with the so-called 'detective' stories. Both periodicals were published in the autumn of 1939 and are an important source of insight into the mindset of this important resistance organisation, which was made up of representatives of the left and progressive intelligentsia.

**Petiční výbor Věrní zůstaneme
v dokumentech
1938 –1941**

Editor: Stanislav Kokoška

Recenzenti:

Prof. Detlef Brandes

Prof. Piotr M. Majewski

Redakce českého textu: Ondřej Šanca

Redakce francouzského textu: Romuald Krzych

Redakce německého textu: Anna Paap

Redakce slovenského textu: Hildegard Bunčáková

Sazba a obálka: Zuzana Michálková

Jmenný rejstřík: Josef Schwarz

Překlad resumé: Rob Cameron

Fotografie na obálce: Obálka časopisu Republika československá,
jehož obsah zajišťovala odbojová organizace PVVZ.

Zdroj: Vojenský ústřední archiv v Praze

Vydal Ústav pro studium totalitních režimů

Siwiewcova 2, 130 00 Praha 3

Praha 2021

ISBN 978-80-7516-009-6 (PDF)